

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को वार्षिक प्रतिवेदन

नेपाल राष्ट्र बैंक

कात्तिक २०७३

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को वार्षिक प्रतिवेदन

नेपाल राष्ट्र बैंक

प्रकाशक

नेपाल राष्ट्र बैंक
अनुसन्धान विभाग

गभर्नर

भनाई

१. आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा मुलुकको समष्टिगत आर्थिक स्थायित्वका परिसूचकहरु सन्तोषजनक रहेतापनि आर्थिक वृद्धिदर न्यून रह्यो । जननिर्वाचित संविधानसभाबाट नयाँ संविधान जारी भएसँगै अर्थतन्त्रले गति लिने अपेक्षा विपरीत मौसमी प्रतिकूलता, दक्षिणी सीमा नाका तथा आपूर्ति व्यवस्थामा हुन गएको अवरोध र भूकम्पको अन्तराल प्रभावका कारण आर्थिक वृद्धिदर ०.६ प्रतिशतमा सीमित हुन पुग्यो । आपूर्ति असहजतासँगै आर्थिक वर्षको पहिलो सात महिनासम्म निजी क्षेत्रतर्फ अपेक्षित परिमाणमा कर्जा प्रवाह हुन नसकेको र सरकारी पूँजीगत खर्च समेत न्यून रहेका कारण आर्थिक गतिविधिमा प्रतिकूल प्रभाव पर्न गयो ।
२. आर्थिक वर्षको मध्यतिर दोहोरो अंकमा उक्लिएको मूल्य वृद्धि सीमानाका अवरोध हटेसँगै क्रमिक रुपमा घट्न थाल्यो । आपूर्ति व्यवधानका कारण अपेक्षित स्तरभन्दा माथि रहेतापनि यस बैंकले तरलता व्यवस्थापनका लागि चालेका मौद्रिक उपायहरुको फलस्वरुप वार्षिक औसत मूल्य वृद्धि एकल अंक अर्थात् ९.९ प्रतिशतमा सीमित रह्यो ।
३. मूल्य वृद्धिको दवावका वावजूद वाह्य क्षेत्र स्थायित्व कायम रहन गयो । विप्रेषण आप्रवाह यथावत रहेको र आयात खुम्चिएका कारण चालू खाता बचतमा रह्यो । यसैको परिणामस्वरुप शोधनान्तर बचत र विदेशी विनिमय सञ्चिति समेत उल्लेख्य रहन गयो ।
४. सीमा नाका अवरोध तथा भूकम्पको अन्तराल प्रभावका कारण अर्थतन्त्रमा कर्जा प्रवाह नरोकियोस् भन्नेतर्फ यो बैंक सजग रह्यो । यस क्रममा यस बैंकले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई विभिन्न प्रकारका नियमकीय छुटहरु प्रदान गर्‍यो । यसैगरी भूकम्पबाट प्रभावित घरपरिवारलाई अधिकतम २ प्रतिशतसम्म मात्र ब्याज लाग्ने गरी आवासीय कर्जा उपलब्ध गराउन यस बैंकले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई शून्य ब्याजदरमा पुनरकर्जा उपलब्ध गराउने व्यवस्थालाई कार्यान्वयनमा ल्यायो । आर्थिक क्रियाकलाप विस्तार भई सुदृढ आपूर्ति व्यवस्थापनमार्फत् मूल्य वृद्धि नियन्त्रण होस्, गरिवी निवारणमा सहयोग पुगोस् र न्यून आय भएका वर्गलाई आयमूलक क्रियाकलापमा सहभागी गराउन सकियोस् भन्ने उद्देश्यले पुनरकर्जाको दायरालाई थप विस्तार गरियो ।
५. वित्तीय विकास र समावेशीकरणमार्फत् आर्थिक वृद्धिमा टेवा पुऱ्याउन यस बैंकको महत्वपूर्ण भूमिका रहँदै आएको छ । समीक्षा वर्षमा वित्तीय प्रगाढता, पहुँच, सचेतना लगायतका वित्तीय परिसूचकहरु सुधारोन्मुख रहे । बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुका शाखा सञ्जालमा वृद्धि, विपन्न वर्गमा कर्जा विस्तार र वित्तीय साक्षरता कार्यक्रमहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयनले समावेशी वित्तको उद्देश्यलाई टेवा पुऱ्याउँदै आएको छ । त्यसैगरी, वित्तीय क्षेत्रको स्थायित्व एवम् सुदृढीकरणका लागि अगाडि बढाइएको कानूनी सुधार, मर्जर तथा प्राप्ति लगायतका वित्तीय सुदृढीकरण, विवेकशील नियमन एवम् बासेल-३ जस्ता नियमनकारी व्यवस्थाहरु प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन हुँदै आएका छन् ।
६. मूल्य स्थिरता, बाह्य तथा वित्तीय क्षेत्र स्थायित्व, वित्तीय विकास र पहुँचमार्फत् समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व र समावेशी आर्थिक विकासमा सहयोग पुऱ्याउन यस बैंकले उपयुक्त मौद्रिक तथा वित्तीय नीतिहरु अवलम्बन गर्दै आएको छ । मौद्रिक व्यवस्थापनलाई थप प्रभावकारी बनाउन यस बैंकले निक्षेप संकलन, खुला बजार कारोबार, नेपाल राष्ट्र बैंक ऋणपत्र निष्काशन र ब्याजदर करिडोर पद्धतिलाई प्रयोगमा ल्याएको छ । यसबाट तरलताको प्रभावकारी व्यवस्थापनमा सहयोग पुगेको छ । त्यसैगरी, विदेशी विनिमय व्यवस्थापन, वित्तीय क्षेत्रको प्रभावकारी नियमन तथा सुपरिवेक्षण, भुक्तानी प्रणालीको विकास, मुद्रा व्यवस्थापनतर्फ यस बैंकले नीतिगत पहलकदमी लिँदै आएको छ ।
७. राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक परिदृश्यका साथै नेपाल सरकारको बजेट वक्तव्यमार्फत् जारी सार्वजनिक नीति तथा कार्यक्रमसँग तादात्म्यता हुनेगरी मौद्रिक तथा वित्तीय नीतिको कार्यान्वयनमार्फत् मौद्रिक एवम् वित्तीय स्थायित्व कायम गर्ने दिशामा बैंक सजग रहेको छ । अन्त्यमा, आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को वार्षिक प्रतिवेदन तयार पार्नमा संलग्न अनुसन्धान विभागका सम्बद्ध अधिकृतहरु लगायत सम्बन्धित सबैलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

डा. चिरंजीबि नेपाल

विषय सूची

कार्यकारी सारांश

i

भाग १

समष्टिगत आर्थिक स्थिति तथा वित्तीय अवस्था

विश्व आर्थिक स्थिति तथा परिदृश्य	१
उत्पादन	१
मूल्य	१
व्यापार	१
नेपालको समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति	१
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	१
कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्षेत्रगत संरचना	२
कृषि	२
उद्योग	३
सेवा	३
बचत तथा कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय	३
मुद्रास्फीति र तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क	४
उपभोक्ता मुद्रास्फीति	४
नेपाल र भारतबीचको उपभोक्ता मुद्रास्फीति अन्तर	५
थोक मुद्रास्फीति	५
राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क	५
पारिवारिक बजेट सर्वेक्षण कार्यक्रम	५
वाह्य क्षेत्र	६
समग्र वाह्य क्षेत्र स्थिति	६
वैदेशिक व्यापार	६
चालू खाता तथा समग्र शोधनान्तर स्थिति	८
विदेशी विनिमय संचिति	८
सञ्चित पर्याप्तता सूचक	९
वैदेशिक सम्पत्ति तथा दायित्व स्थिति	९
विनिमय दर प्रवृत्ति	९
निर्यात-आयात मूल्य सूचकाङ्क	१०
सरकारी वित्त स्थिति	१०
सरकारी राजस्व	१०
सरकारी खर्च	११
राजस्व सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था	१२
करका दरहरु	१४
सार्वजनिक संस्थानहरुको स्थिति	१५

मौद्रिक तथा वित्तीय स्थिति

१६

मौद्रिक स्थिति	१६
अन्तर-बैंक कारोबार र स्थायी तरलता सुविधा उपयोगको स्थिति	१६
तरलता व्यवस्थापन	१६
अल्पकालीन ब्याजदर	१७
विदेशी विनिमय कारोबार	१७
बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगको स्थिति	१८
वाणिज्य बैंक	१८
विकास बैंक	१८
वित्त कम्पनी	१९
लघुवित्त संस्था	१९
सीमित बैंकिङ्ग कारोबार गर्न इजाजतप्राप्त सहकारी संस्थाहरू	१९
वित्तीय मध्यस्थताको कारोबार गर्न इजाजतप्राप्त गैर-सरकारी संस्थाहरू	१९
बीमा कम्पनी	२०
कर्मचारी सञ्चय कोष	२०
नागरिक लगानी कोष	२०
हुलाक बचत बैंक	२०
निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगम	२०
कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेड	२१
वित्तीय संरचना	२१
वित्तीय विस्तार	२१
धितोपत्र बजार	२२

तालिका सूची

तालिका १.१	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा प्राथमिक, द्वितीय र तृतीय क्षेत्रको अंश (प्रचलित मूल्यमा)	२
तालिका १.२	कुल खर्चयोग्य आय (प्रचलित मूल्यमा)	४
तालिका १.३	सञ्चित पर्याप्तता परिसूचकहरू	९
तालिका १.४	वैदेशिक सम्पत्ति र दायित्वको विवरण	९
तालिका १.५	विनिमय दर प्रवृत्ति	९
तालिका १.६	प्रमुख वित्तीय परिसूचकहरू	१०
तालिका १.७	सरकारी ऋणको स्थिति	१२
तालिका १.८	करका दरहरू	१४
तालिका १.९	सार्वजनिक संस्थानहरूको अवस्था	१५
तालिका १.१०	अन्तर-बैंक कारोबार र स्थायी तरलता सुविधा उपयोग	१६
तालिका १.११	वाणिज्य बैंकहरूको ब्याजदर अन्तर र आधार ब्याजदर	१७
तालिका १.१२	विदेशी विनिमय कारोबार स्थिति	१८
तालिका १.१३	हुलाक बचत बैंकको कारोबार विवरण	२०
तालिका १.१४	निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगमको कारोबार विवरण	२१
तालिका १.१५	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको संख्या	२२

चाट सूची

चाट १.१	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धिदर (आधारभूत मूल्यमा)	२
चाट १.२	क्षेत्रगत आर्थिक वृद्धिदर	२
चाट १.३	वार्षिक औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति	४
चाट १.४	वार्षिक औसत थोक मुद्रास्फीति	५
चाट १.५	निर्यात आयात मूल्य सूचकाङ्क	१०
चाट १.६	आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को राजस्व परिचालनको संरचना	११
चाट १.७	नगद प्रवाहमा आधारित सरकारी खर्चको संरचना (आर्थिक वर्ष २०७२/७३)	११
चाट १.८	नेपालको वित्तीय प्रणालीमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको अंश २०७३ असार	२१
चाट १.९	शेयर बजार परिसूचक - नेप्सेको प्रवृत्ति	२२

भाग १ तालिकाहरु

तालिका १	विश्वको आर्थिक वृद्धि, मूल्य तथा व्यापार	२३
तालिका २	समष्टिगत आर्थिक परिसूचकहरु	२४
तालिका ३	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्षेत्रगत वृद्धिदर (२०५७/५८ को मूल्यमा)	२५
तालिका ४	राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क	२६
तालिका ५	राष्ट्रिय थोक मूल्य सूचकाङ्क	२७
तालिका ६	राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क	२८
तालिका ७	नेपाल र भारतको उपभोक्ता मुद्रास्फीति (मासिक)	२९
तालिका ८	वैदेशिक व्यापार स्थिति	३०
तालिका ९	भारततर्फ निर्यात गरिएका प्रमुख वस्तुहरु	३१
तालिका १०	भारतबाट आयात गरिएका प्रमुख वस्तुहरु	३२
तालिका ११	चीनतर्फ निर्यात गरिएका प्रमुख वस्तुहरु	३३
तालिका १२	चीनबाट आयात गरिएका प्रमुख वस्तुहरु	३४
तालिका १३	अन्य मुलुकतर्फ निर्यात गरिएका प्रमुख वस्तुहरु	३५
तालिका १४	अन्य मुलुकबाट आयात गरिएका प्रमुख वस्तुहरु	३६
तालिका १५	शोधनान्तर स्थिति	३७
तालिका १६	विदेशी विनिमय संचिति	३८
तालिका १७	सरकारी वित्त स्थिति	३९
तालिका १८	नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण	४०
तालिका १९	मौद्रिक सर्भेक्षण	४१
तालिका २०	केन्द्रीय बैंक सर्भेक्षण	४२
तालिका २१	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको सम्पत्ति र दायित्वको विवरण	४३
तालिका २२	वाणिज्य बैंकहरुको सम्पत्ति तथा दायित्वको विवरण	४४
तालिका २३	विकास बैंकहरुको सम्पत्ति र दायित्वको विवरण	४५
तालिका २४	वित्त कम्पनीहरुको सम्पत्ति र दायित्वको विवरण	४६
तालिका २५	वाणिज्य बैंकहरुबाट असुल हुन बाँकी कर्जाको क्षेत्रगत विवरण	४७
तालिका २६	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई नेपाल राष्ट्र बैंकबाट उपलब्ध गराइएको पुनरकर्जाको वक्यौता विवरण	४७
तालिका २७	लघु वित्त संस्थाहरुको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	४८
तालिका २८	सीमित बैंकिङ कारोबार गर्ने सहकारी संस्थाहरुको साधन तथा उपयोगको विवरण	४८
तालिका २९	बीमा कम्पनीहरुको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	४९

तालिका ३०	कर्मचारी संचयकोषको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	४९
तालिका ३१	नागरिक लगानी कोषको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	५०
तालिका ३२	नेपालको वित्तीय प्रणालीको संरचना	५०
तालिका ३३	शेयर बजार परिसूचक	५१
तालिका ३४	नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेडमा सूचीकृत भएका धितोपत्रहरु	५२
तालिका ३५	सूचीकृत कम्पनीहरु र बजार पूँजीकरणको स्थिति	५२

भाग १ अनुसूची

अनुसूची १.१	: वित्तीय कारोबार गर्न स्वीकृत प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको नामावली	५३
-------------	---	----

भाग २

नेपाल राष्ट्र बैंकको कामकारबाही

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीति	६३
उद्देश्य तथा लक्ष्यहरु	६३
मौद्रिक नीतिको अन्तरिम तथा संचालन लक्ष्य	६४
मौद्रिक नीतिका उपकरणहरु	६४
राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन	६६
निष्कासन तथा व्यवस्थापन	६६
ट्रेजरी बिल	६६
विकास ऋणपत्र	६६
नागरिक/राष्ट्रिय/वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	६६
खुद आन्तरिक ऋण निष्कासन	६७
भुक्तानी गर्न बाँकी नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण दायित्व	६७
नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा रहेको सरकारी ऋणपत्र	६८
राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन सम्बन्धी पूर्वाधार	६८
बजार निर्माता र बिक्री एजेण्टको लागि इजाजतपत्र तथा निरीक्षण	६९
सरकारी ऋणपत्र सम्बन्धी चेतनामूलक कार्यक्रम	६९
वित्तीय क्षेत्र सुधार, वित्तीय पहुँच विस्तार तथा नियमन	६९
ग्रामीण स्वावलम्बन कोष तथा लघु वित्त सम्बन्धी अन्य परियोजना	७४
ग्रामीण स्वावलम्बन कोष	७४
लघु वित्त सम्बन्धी परियोजना	७५
बैंक तथा वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण	७६
बैंक सुपरिवेक्षण	७६
विकास बैंक सुपरिवेक्षण	७८
वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण	७८
लघु वित्त संस्था सुपरिवेक्षण	७९

समस्याग्रस्त बैंक तथा वित्तीय संस्था रिजोलुसन	७९
विदेशी विनिमय व्यवस्थापन	७९
मुद्रा व्यवस्थापन	८१
जनशक्ति व्यवस्थापन	८३
विविध	८४
बजेट व्यवस्थापन, संस्थागत जोखिम न्यूनीकरण तथा रणनीतिक योजना	८४
सूचना प्रविधि र वित्तीय जानकारी सम्बन्धी कार्य	८६
कानून मस्यौदा/संशोधन	८६
आन्तरिक लेखापरीक्षण	८७
सामान्य सेवा	८७
भुक्तानी प्रणाली	८८
बैंकिङ कारोबार	८८
तालिम, गोष्ठी, सेमिनार, भ्रमण तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम	८९
अध्ययन कार्यहरू	८९
सञ्चालक समितिको बैठक	९०

तालिका सूची

तालिका २.१	मुद्रास्फीति तथा शोधनान्तर बचत	६४
तालिका २.२	मुद्राप्रदाय तथा आन्तरिक कर्जा	६४
तालिका २.३	बैंक तथा वित्तीय संस्थाले कायम गर्नुपर्ने अनिवार्य नगद अनुपात र वैधानिक तरलता अनुपात (प्रतिशतमा)	६५
तालिका २.४	खुद आन्तरिक ऋण निष्कासन	६७
तालिका २.५	नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण दायित्व	६८
तालिका २.६	नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा रहेका सरकारी ऋणपत्रको विवरण	६८
तालिका २.७	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले कायम गर्नुपर्ने न्यूनतम चुक्ता पूँजी	७०
तालिका २.८	बैंक तथा वित्तीय संस्थाका शाखाहरू	७१
तालिका २.९	एक-आपसमा मर्ज/प्राप्ति भएका संस्थाहरू	७१
तालिका २.१०	ग्रामीण स्वावलम्बन कोषको कारोबार विवरण	७५
तालिका २.११	ग्रामीण स्वावलम्बन कोषको कर्जा प्रवाह स्थिति	७५
तालिका २.१२	हर्जाना सम्बन्धी विवरण (न्यूनतम अनिवार्य मौज्दात र वैधानिक तरलता अनुपात कायम नगर्ने)	७७
तालिका २.१३	हर्जाना सम्बन्धी विवरण (लक्ष्य अनुसार विपन्न वर्ग कर्जा प्रवाह नगर्ने)	७७
तालिका २.१४	विदेशी मुद्रा कारोबार गर्न इजाजतप्राप्त फर्म, कम्पनी वा संस्थाहरू	८१
तालिका २.१५	आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा स्टकबाट निष्काशित नोटको विवरण	८१
तालिका २.१६	चलनचल्तीमा रहेको नोटको विवरण (२०७३ असार मसान्तसम्म)	८२
तालिका २.१७	आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा चलनचल्तीमा पठाउन अयोग्य नोटहरू जलान गरेको विवरण	८३
तालिका २.१८	कार्यरत जनशक्ति सम्बन्धी विवरण	८३
तालिका २.१९	आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा भएको पदपूर्ति सम्बन्धी विवरण	८४

भाग २ तालिकाहरू

तालिका १	चलनचलितमा रहेका विभिन्न दरका नोटहरू	९१
तालिका २	नोटको सुरक्षण	९१
तालिका ३	बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्रबाट संचालित तालिमहरू	९२
तालिका ४	वैदेशिक तालिम, सेमिनार, बैठक तथा गोष्ठीहरू	९३
तालिका ५	काठमाडौं उपत्यका बाहिरका कार्यालयहरूबाट आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा भएको तोडा चलान एवम् विदेशी मुद्रा खरिद-बिक्री कारोबारको विवरण	१००

भाग २ अनुसूची

अनुसूची २.१	“क”, “ख” र “ग” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी गरिएका निर्देशनहरू	१०१
अनुसूची २.२	आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा स्थलगत निरीक्षण गरिएका वाणिज्य बैंकहरू	१०७
अनुसूची २.३	आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा समष्टिगत निरीक्षण गरिएका विकास बैंकहरू	१०८
अनुसूची २.४	आर्थिक वर्ष २०७३/७४ देखि तीन वर्षको लागि बजार निर्माताको इजाजतप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू	१०९
अनुसूची २.५	आर्थिक वर्ष २०७३/७४ देखि तीन वर्षको लागि वैदेशिक रोजगार बचतपत्रको बिक्री एजेण्टको कार्य गर्ने इजाजतप्राप्त बैंक तथा रेमिट्यान्स कम्पनीहरू	११०
अनुसूची २.६	संचालक समिति	१११
अनुसूची २.७	विशिष्ट श्रेणी र प्रथम श्रेणी अधिकृतहरूको नामावली	१११

भाग ३

नेपाल राष्ट्र बैंकको वार्षिक वित्तीय विवरण

सम्पत्ति तथा दायित्व	११५
आय विवरण	११६
वार्षिक वित्तीय विवरण	११९

चार्ट सूची

चार्ट ३.१	नेपाल राष्ट्र बैंकको सम्पत्ति संरचना	११५
चार्ट ३.२	नेपाल राष्ट्र बैंकको दायित्व संरचना	११६

भाग

समष्टिगत आर्थिक स्थिति तथा वित्तीय अवस्था

विश्व आर्थिक स्थिति तथा परिदृश्य	१
नेपालको समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति	१
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	१
मुद्रास्फीति र तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क	४
वाह्य क्षेत्र	६
सरकारी वित्त स्थिति	१०
मौद्रिक तथा वित्तीय स्थिति	१६
तालिकाहरु	२३
अनुसूचीहरु	५३

कार्यकारी सारांश

१. बेलायतले जनमत संग्रहमार्फत् युरोपियन युनियनबाट अलग हुन गरेको निर्णय, विकसित मुलुकहरुमा समष्टिगत माग कमजोर रहेको अवस्था तथा चीनको आर्थिक वृद्धिदर अघिल्लो वर्षहरुको तुलनामा बढ्न नसकेको कारण विश्वको आर्थिक वृद्धिदर केही सुस्त रहने अनुमान छ ।
२. अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषले सन् २०१६ अक्टोबरमा सार्वजनिक गरेको World Economic Outlook का अनुसार विश्वको आर्थिक वृद्धिदर सन् २०१५ मा ३.२ प्रतिशत रहेकोमा सन् २०१६ मा ३.१ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण छ । अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषका अनुसार विकसित मुलुकहरुको आर्थिक वृद्धिदर सन् २०१५ मा २.१ प्रतिशत रहेकोमा सन् २०१६ मा १.६ प्रतिशत रहने र उदीयमान तथा विकासोन्मुख मुलुकहरुको आर्थिक वृद्धिदर सन् २०१५ मा ४ प्रतिशत रहेकोमा सन् २०१६ मा ४.२ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण छ । नेपालका छिमेकी मुलुकहरु भारत र चीनको आर्थिक वृद्धिदर गत वर्षकै हाराहारीमा रहने प्रक्षेपण छ ।
३. केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागका अनुसार आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा देशको यथार्थ कुल गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धिदर आधारभूत मूल्यमा ०.८ प्रतिशत र उत्पादकको मूल्यमा ०.६ प्रतिशत रहेको अनुमान छ । अघिल्लो वर्ष उक्त वृद्धिदर क्रमशः २.३ प्रतिशत र २.७ प्रतिशत रहेको थियो । समीक्षा वर्षमा पर्याप्त वर्षा नभएको तथा लामो अवधिसम्मको सीमा अवरोध एवम् बन्द हडतालको कारण आर्थिक वृद्धिदर न्यून रहन गएको हो ।
४. समीक्षा वर्षमा यथार्थ कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कृषि, उद्योग तथा सेवा क्षेत्रहरुको अंश क्रमशः ३१.७ प्रतिशत १४.० प्रतिशत र ५४.३ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा यी क्षेत्रहरुको अंश क्रमशः ३१.८ प्रतिशत, १४.९ प्रतिशत र ५३.३ प्रतिशत रहेको थियो ।
५. कुल उपभोगको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा ९४.७ प्रतिशत रही कुल गार्हस्थ्य बचत अनुपात ५.३ प्रतिशत रहेतापनि उच्च विप्रेषण आप्रवाहका कारण कुल राष्ट्रिय बचत अनुपात ४२.९ प्रतिशत रहेको छ ।
६. आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा वार्षिक औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति ९.९ प्रतिशत रह्यो । अघिल्लो आर्थिक वर्षमा सो मुद्रास्फीति ७.२ प्रतिशत रहेको थियो । सीमा-नाका अवरोध र आपूर्ति असहजता जस्ता प्रतिकूल परिस्थितिका कारण समीक्षा अवधिमा मूल्यमा केही चाप परेको हो ।
७. यस बैंकबाट प्रकाशन हुँदै आएको राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्कलाई प्रत्येक १०/१० वर्षमा अद्यावधिक गर्ने क्रममा नेपाली घरपरिवारले उपभोग गर्ने वस्तु र सेवाहरुको विवरण संकलन गरी सोको आधारमा परिमार्जित भार यकीन गर्ने उद्देश्यले सम्पन्न गरेको पाँचौ पारिवारिक बजेट सर्वेक्षणको प्रतिवेदन प्रकाशित गरिएको छ । बैंकले पाँचौ पारिवारिक बजेट सर्वेक्षणले तय गरेको नयाँ वस्तु डालो तथा परिमार्जित भारको आधारमा २०७२ साउन महिनादेखि नयाँ उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क तयार गरी प्रकाशन गर्दै आएको छ ।
८. आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा वैदेशिक व्यापार अन्तर्गत वस्तु निर्यातमा उच्च दरले गिरावट आएको तुलनामा आयातमा भने सीमान्त रुपमा मात्र कमी आएकोले व्यापार घाटा बढ्न गयो । समीक्षा अवधिमा सीमा नाकामा भएको अवरोध लगायतका कारण वैदेशिक व्यापारमा कमी आएको हो । व्यापार घाटामा केही विस्तार भएतापनि वैदेशिक अनुदान र विप्रेषण आय बढेको कारण चालू खाता र समग्र शोधनान्तर स्थिति अघिल्लो वर्षको तुलनामा उच्च बचतमा रह्यो ।
९. आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को अन्त्यसम्ममा कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति अघिल्लो वर्षको तुलनामा २६.१ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १०३९ अर्ब २१ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो सञ्चिति २३.८ प्रतिशतले बढेर रु. ८२४ अर्ब ६ करोड पुगेको थियो । अमेरिकी डलरमा भने बैकिङ्ग क्षेत्रको कुल सञ्चिति १९.५ प्रतिशतले बढी ९ अर्ब ७४ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो सञ्चिति १७.४ प्रतिशतले बढेको थियो ।
१०. आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा पनि नेपाली रुपैयाँको भारतीय रुपैयाँसँगको विनिमय दर स्थिर राखिएको छ । यस अवधिमा नेपाली रुपैयाँ अमेरिकी डलर, यूरो र जापानिज येनसँग अवमूल्यन भयो भने पाउण्ड स्टर्लिङसँग अधिमूल्यन भयो । २०७२ असार मसान्तको तुलनामा २०७३ असार मसान्तमा नेपाली रुपैयाँ अमेरिकी डलरसँग ५.२ प्रतिशत, जापानी येनसँग १९.१ प्रतिशत र यूरोसँग ६ प्रतिशतले अवमूल्यन भयो भने पाउण्ड स्टर्लिङसँग ११.८ प्रतिशतले अधिमूल्यन भयो ।

११. आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्ममा नगद प्रवाहमा आधारित कुल सरकारी खर्च बजेट अनुमानको ६९.५ प्रतिशत मात्र रह्यो । समीक्षा वर्षमा चालू, पूँजीगत तथा वित्तीय व्यवस्था अन्तर्गत कुल खर्चको अंश क्रमशः ६२.६ प्रतिशत, १९.६ प्रतिशत र १७.८ प्रतिशत रह्यो । आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा भएको नगद प्रवाहमा आधारित चालू, पूँजीगत र वित्तीय व्यवस्था अन्तर्गतका खर्चहरूको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात भने अधिल्लो वर्षको तुलनामा केही बढेर क्रमशः १५.९ प्रतिशत, ५ प्रतिशत र ४.५ प्रतिशत पुगेको देखिन्छ । अधिल्लो वर्ष यस्तो अनुपातहरू क्रमशः १५.८ प्रतिशत, ३.८ प्रतिशत र ४.४ प्रतिशत रहेका थिए ।
१२. समीक्षा वर्षमा विस्तृत मुद्रा प्रदाय १९.५ प्रतिशतले बढेको छ । अधिल्लो वर्ष यस्तो मुद्रा प्रदाय १९.९ प्रतिशतले बढेको थियो । समीक्षा वर्षमा खुद वैदेशिक सम्पत्ति (विदेशी विनिमय मूल्याङ्कन नाफा/नोक्सान समायोजित) रु. १८८ अर्ब ९५ करोड (२५.३ प्रतिशत) ले बढेको छ । अधिल्लो वर्ष उक्त सम्पत्ति रु. १४५ अर्ब ४ करोड (२४.२ प्रतिशत) ले बढेको थियो । समीक्षा वर्षमा आयातमा संकुचन आउनुका साथै विप्रेषण आप्रवाह बढेका कारण खुद वैदेशिक सम्पत्तिको विस्तार उल्लेख्य रहेको हो ।
१३. समीक्षा वर्षमा मौद्रिक क्षेत्रको नेपाल सरकारमाथिको खुद दावी ४०.७ प्रतिशत (रु. ५१ अर्ब ८१ करोड) ले घटेको छ । अधिल्लो वर्ष यस्तो दावी १०.४ प्रतिशतले घटेको थियो । खासगरी सरकारको साधन परिचालनको तुलनामा खर्च कम भई यस बैंकमा उल्लेख्य रूपमा बचत कायम रहेकोले सरकार माथिको खुद दावी घटेको हो । समीक्षा वर्षको अन्त्यमा नेपाल राष्ट्र बैंकमा नेपाल सरकारको रु. १२७ अर्ब ३८ करोड नगद मौज्जात रहेको थियो ।
१४. समीक्षा वर्षमा मौद्रिक क्षेत्रको निजी क्षेत्रमाथिको दावी २३.२ प्रतिशत (रु. ३१८ अर्ब ३२ करोड) ले बढेको छ । अधिल्लो वर्ष यस्तो दावी १९.४ प्रतिशतले बढेको थियो । तरलता स्थिति सहज रहेको र खासगरी आर्थिक वर्षको उत्तरार्द्धदेखि आर्थिक गतिविधिमा थप सुधार आएको कारण मौद्रिक क्षेत्रको निजी क्षेत्रमाथिको दावी बढेको हो ।
१५. आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा रिभर्स रिपो, सोभै बिक्री र निक्षेप संकलन बोलकबोल मार्फत कुल रु. ५९१ अर्ब ६३ करोड (टर्नओभरको आधारमा) तरलता प्रशोचन गरिएको थियो । समीक्षा अवधिमा ५ पटक गरिएको सोभै बिक्री बोलकबोल (Outright Sale) मार्फत रु. ९ अर्ब १० करोड, ४८ पटक गरिएको रिभर्स रिपो बोलकबोल मार्फत रु. २३५ अर्ब ९५ करोड र ३५ पटक गरिएको निक्षेप संकलन बोलकबोल मार्फत रु. २९७ अर्ब ५० करोड तरलता प्रशोचन भएको थियो । समीक्षा वर्षमा एक वर्ष अवधिको नेपाल राष्ट्र बैंक ऋणपत्र जारी गरिएको छ । उक्त अवधिमा ६ पटक गरी रु. ४९ अर्ब ८ करोडको नेपाल राष्ट्र बैंक ऋणपत्र बोलकबोल प्रक्रियाबाट निष्कासन गरिएको थियो । यसरी तरलता प्रशोचन गर्दा बैंकलाई रु. ७१ करोड ८३ लाख ब्याज व्ययभार परेको छ ।
१६. आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा ७ प्रतिशत ब्याजदर (बैंक दर) मा विभिन्न बैंकलाई १३ पटक गरी रु. १४ अर्ब ३ करोड (टर्नओभरको आधारमा) स्थायी तरलता सुविधा प्रदान भएको छ । उक्त सुविधा प्रदान गरेबापत बैंकलाई करीब रु. ५२ लाख ब्याज आमदानी भएको छ ।
१७. २०७३ असार मसान्तमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको कुल सम्पत्ति/दायित्व संरचनामा नेपाल राष्ट्र बैंकको अंश २३.६ प्रतिशत रहेको छ । त्यसैगरी, कुल सम्पत्ति/ दायित्वमा वाणिज्य बैंकहरूको अंश ५१.५ प्रतिशत, विकास बैंकहरूको अंश ८.० प्रतिशत, वित्त कम्पनीहरूको अंश २.४ प्रतिशत, कर्मचारी सञ्चय कोषको अंश ५.४ प्रतिशत, नागरिक लगानी कोषको अंश २.० प्रतिशत र बीमा कम्पनीहरूको अंश ३.८ प्रतिशत रहेको छ ।
१८. नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजतपत्र प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू (सीमित बैंकिङ कारोबार गर्ने सहकारी तथा गैर-सरकारी संस्थाहरू समेत) को संख्या २०७२ असार मसान्तमा २३५ रहेकोमा २०७३ असार मसान्तमा २१९ कायम भएको छ । बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू एक-आपसमा गाभ्ने/गाभिने सम्बन्धी नियमावली, २०६८ जारी भएपछि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू एक आपसमा मर्जर/प्राप्ति भई कुल संख्या अधिल्लो वर्षको तुलनामा कम रहेको हो । २०७३ असार मसान्तमा वाणिज्य बैंकहरूको संख्या २८, विकास बैंकहरूको ६७, वित्त कम्पनीहरूको ४२ र लघुवित्त विकास बैंकहरूको संख्या ४२ रहेको छ । बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको संख्यामा कमी आएतापनि शाखा सञ्जाल विस्तार भएको छ । २०७३ असार मसान्तमा यी संस्थाहरूको शाखा संख्या ४२७२ पुगेको छ ।

१९. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई एक आपसमा गाभ्न र गाभिन प्रोत्साहित गर्ने यस बैंकको नीतिगत व्यवस्थालाई यस आर्थिक वर्षमा पनि निरन्तरता प्रदान गरिएको छ। आर्थिक वर्ष २०७२/७३ सम्ममा ११३ वटा इजाजतप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू एकआपसमा गाभिएर ४१ वटा कायम भएका छन्। आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा मात्र “क”, “ख”, र “ग” वर्गका गरी २८ वटा संस्थाहरू एक आपसमा गाभने/गाभिने तथा एक्विजिसनको प्रक्रियामा सहभागी भई ११ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्था कायम भएका छन्।
२०. वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरूले आफ्नो कुल कर्जाको क्रमशः ५ प्रतिशत, ४.५ प्रतिशत र ४ प्रतिशत कर्जा विपन्न वर्गमा प्रवाहित गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको छ। २०७३ असार मसान्तसम्म वाणिज्य बैंकहरूले आफ्नो कुल कर्जाको ५.५२ प्रतिशत, विकास बैंकले ६.६७ प्रतिशत, वित्त कम्पनीहरूले ४.५७ प्रतिशत विपन्न वर्ग कर्जा अन्तर्गत प्रवाह गरेका छन्।
२१. समीक्षा वर्षमा धितोपत्र बजार सूचकाङ्क एवम् कारोबारमा उच्च वृद्धि भएको छ। नेप्से सूचकाङ्क वार्षिक विन्दुगत आधारमा ७८.७ प्रतिशतले वृद्धि भई २०७३ असार मसान्तमा १,७१८.२ विन्दुमा उक्लेको छ। उक्त सूचकाङ्क अधिल्लो वर्षको सोही अवधिमा ७.२ प्रतिशतले ह्रास आई २०७२ असार मसान्तमा ९६१.२ विन्दु कायम भएको थियो। २०७२ असार मसान्तमा २०४.७ विन्दुमा रहेको नेप्से सेन्सिटिभ सूचकाङ्क ८०.३ प्रतिशतले वृद्धि भई २०७३ असार मसान्तमा ३६९.१ विन्दु कायम भएको छ। त्यसैगरी, नेप्से फ्लोट इन्डेक्स समेत ८३.२ प्रतिशतले वृद्धि भई २०७३ असार मसान्तमा १२५.४ विन्दुमा पुगेको छ।
२२. सहकारी ऐन, २०४८ अन्तर्गत स्थापना भई सीमित बैंकिङ्ग कारोबार गर्न यस बैंकबाट इजाजतपत्र प्राप्त गरेका सहकारी संस्थाहरूले नेपाल राष्ट्र बैंकद्वारा जारी गरिएको निर्देशनको अधीनमा रही सीमित बैंकिङ्ग कारोबार गर्दै आएका छन्। २०७३ असार मसान्तमा यस्ता संस्थाहरूको संख्या १५ र १ राष्ट्रिय सहकारी विकास बैंक समेत गरी जम्मा १६ रहेको छ। यी संस्थाहरूको २०७३ असार मसान्तसम्ममा कुल सम्पत्ति/दायित्व रु. २७ अर्ब ७४ करोड २१ लाख रहेको छ।
२३. नेपाल राष्ट्र बैंकले हालसम्म १६ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई समस्याग्रस्त घोषणा गरेको छ। समस्याग्रस्त घोषणा गरिएका १६ मध्ये पाँचवटा संस्थाहरू (नेपाल विकास बैंक, सम्भना फाइनेन्स लिमिटेड, गोरखा विकास बैंक, युनाइटेड विकास बैंक र हिमालयन फाइनेन्स लिमिटेड) खारेजी/मर्जर/प्राप्त लगायतका विधिबाट रिजोलुसन भएका/हुने प्रक्रियामा रहेका छन्।
२४. २०७२ साउनदेखि २०७३ असार मसान्तसम्मको अवधिमा विभिन्न दरको गरी रु. ९८ अर्ब ६७ करोड ५७ लाख रकम बराबरका स्टक नोट चलनचल्तीको लागि निष्काशन भएको छ। रु. ३१९ अर्ब ८० करोड बराबरका नोटहरू चलनचल्तीमा रहेकोमा २०७३ असार मसान्तमा २०.७५ प्रतिशतले वृद्धि भई कुल रकम रु. ३८६ अर्ब १६ करोड पुगेको छ।
२५. बैंक सेवामा १०९७ र प्राविधिकतर्फ १३२ गरी कुल १२२९ जना कर्मचारीहरू कार्यरत रहेका छन्। यसरी कार्यरत कुल जनशक्तिमध्ये तहगत रूपमा हेर्दा अधिकृततर्फ ७१६ सहायकतर्फ ३५९ र श्रेणी विहीन कार्यालय सहयोगीतर्फ १५४ जना रहेका छन्। कार्यरत कर्मचारीहरूको अनुपातिक विवरणतर्फ आर्थिक वर्षको अन्त्यमा अधिकृत स्तरका कर्मचारीको सहायक तथा कार्यालय सहयोगी कर्मचारी बीचको अनुपात १:०.७२ कायम हुन आएको छ। अधिल्लो वर्ष यस्तो अनुपात १:०.६९ रहेको थियो। त्यसैगरी, सुरक्षातर्फ ९२ जना, स्वास्थ्यतर्फ १०, इन्जिनियरतर्फ २, सब-इन्जिनियरतर्फ २ र अन्य (यस बैंकबाट सेवानिवृत्त कर्मचारीहरूमध्येबाट) १७ गरी जम्मा १२३ जना व्यक्तिहरू करारमा कार्यरत रहेका छन्।
२६. नेपाल राष्ट्र बैंकको काम कारवाहीहरूलाई योजनाबद्ध रूपमा सम्पन्न गर्नका लागि तेस्रो रणनीतिक योजना २०१७-२०२२ तर्जुमाको क्रममा रहेको छ।
२७. “नेपाल राष्ट्र बैंक योजना तर्जुमा एवम् मूल्याङ्कन निर्देशिका, २०७२” बमोजिम आर्थिक वर्ष २०७३/७४ को वार्षिक कार्ययोजना तयार गरिएको छ।
२८. नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ (दोस्रो संशोधन ऐन, २०७३) तथा बैंकिङ कसूर तथा सजाय ऐन, २०६४ (प्रथम संशोधन ऐन, २०७३) संसदबाट अनुमोदन भई प्रमाणीकरणको प्रक्रियामा रहेका छन्। त्यसैगरी, बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ व्यवस्थापिका संसद अर्थ समितिमा छलफलको क्रममा रहेको छ। विनिमय अधिकारपत्र ऐन, २०३४ लाई समसामयिक सुधार गर्ने प्रयोजनका लागि तयार भएको मस्यौदा विभिन्न सरोकारवालाहरू बीच छलफलको क्रममा रहेको छ।

२९. बैंकको आन्तरिक लेखापरीक्षण विभागबाट आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा नियमित रूपमा भएका आन्तरिक लेखापरीक्षण सम्बन्धी कार्यहरूमा बैंकिङ कार्यालय, मुद्रा व्यवस्थापन विभाग, वित्त व्यवस्थापन विभाग, सामान्य सेवा विभाग तथा काठमाडौं उपत्यका बाहिरका सातवटै कार्यालयहरूको जोखिममा आधारित रहेर लेखापरीक्षण गर्ने कार्य सम्पन्न गरिएको छ ।
३०. बालुवाटार परिसरमा रहेको ब्लक “ए” भवनको चौथो तल्लामा गभर्नरज्यूको कार्यालय, कार्यकक्ष, बोर्डरूम तथा सचिवालय कक्षको निर्माण कार्य सम्पन्न भएको छ । यसैगरी आवश्यकता अनुसार प्रि-फेब्रिकेटेड मोडेलमा कार्यस्थानको निर्माण सम्पन्न गरी केही विभागहरू स्थानान्तरण गर्ने कार्य समेत भएको छ । बालुवाटार परिसरको उत्तर-पूर्वतर्फको खाली स्थानमा कार्यालय प्रयोजनको लागि २ तले भवन निर्माणको कार्य अन्तिम चरणमा रहेको छ भने उक्त भवनमा आधुनिक र उपयुक्त स्तरको फर्निचिङ गरी कार्यस्थानको व्यवस्थापन गर्ने कार्यलाई प्राथमिकताकासाथ अगाडि बढाइएको छ । थापाथली परिसरमा एकतले भवन निर्माण गरी भुक्तानी काउण्टरहरूको व्यवस्थापन गरिएको छ । नगद व्यवस्थापनका लागि आवश्यक ढुकुटीको हकमा बैंकर्स क्लब भवनको पश्चिमपट्टि भुँइ तलामा ७ वटा ढुकुटी (ने.रु. ढुकुटी, दाखिला ढुकुटी, विदेशी मुद्रा/भारतीय रुपैया ढुकुटी) को निर्माण कार्य सम्पन्न गरिएको छ ।
३१. २०७२ असोज १ गतेदेखि बैंकिङ कारोबारको समय वृद्धि गरिएअनुसार कात्तिक १६ गतेदेखि माघ १५ गतेसम्म विहान १०:०० बजेदेखि अपरान्ह ३:०० बजेसम्म र त्यस बाहेक अन्य दिनहरूमा विहान १०:०० बजेदेखि अपरान्ह ४:०० बजेसम्म बैंकिङ कारोबार समय तोकिएको छ ।
३२. २०७३ असार मसान्तको वासलात अनुसार नेपाल राष्ट्र बैंकको सम्पत्ति तथा दायित्व २०७२ असार मसान्तको तुलनामा २४.९ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ९८५ अर्ब ५० करोड ८१ लाख ३६ हजार पुगेको छ । २०७१ असार मसान्तको तुलनामा २०७२ असार मसान्तमा कुल सम्पत्ति तथा दायित्व १९.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ७८९ अर्ब २४ करोड ७८ लाख ३ हजार पुगेको थियो । कुल सम्पत्तिमा विदेशी मुद्रा सम्पत्तिको अंश ९३.३ प्रतिशत र स्वदेशी मुद्रा सम्पत्तिको अंश ६.७ प्रतिशत रहेको छ ।

भाग

समष्टिगत आर्थिक स्थिति तथा वित्तीय अवस्था

विश्व आर्थिक स्थिति तथा परिदृश्य	१
नेपालको समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति	१
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	१
मुद्रास्फीति र तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क	४
वाह्य क्षेत्र	६
सरकारी वित्त स्थिति	१०
मौद्रिक तथा वित्तीय स्थिति	१६
तालिकाहरु	२३
अनुसूचीहरु	५३

समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय अवस्था

विश्व आर्थिक स्थिति तथा परिदृश्य

१.१ बेलायतले जनमत संग्रहमार्फत् युरोपियन युनियनबाट अलग हुन गरेको निर्णय, विकसित मुलुकहरूमा समष्टिगत माग कमजोर रहेको अवस्था तथा चीनको आर्थिक वृद्धिदर अघिल्लो वर्षहरूको तुलनामा कम भएको कारण विश्वको आर्थिक वृद्धिदर केही सुस्त हुने अनुमान छ।

उत्पादन

१.२ अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषले सन् २०१६ अक्टोबरमा सार्वजनिक गरेको World Economic Outlook का अनुसार विश्वको आर्थिक वृद्धिदर सन् २०१५ मा ३.२ प्रतिशत रहेकोमा सन् २०१६ मा ३.१ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण छ। अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषका अनुसार विकसित मुलुकहरूको आर्थिक वृद्धिदर सन् २०१५ मा २.१ प्रतिशत रहेकोमा सन् २०१६ मा १.६ प्रतिशत रहने र उदीयमान तथा विकासोन्मुख मुलुकहरूको आर्थिक वृद्धिदर सन् २०१५ मा ४ प्रतिशत रहेकोमा सन् २०१६ मा ४.२ प्रतिशत पुग्ने प्रक्षेपण छ। भारत र चीनको आर्थिक वृद्धिदर सन् २०१५ मा क्रमशः ७.६ प्रतिशत र ६.९ प्रतिशत रहेकोमा सन् २०१६ मा क्रमशः ७.६ प्रतिशत र ६.६ प्रतिशत रहने अनुमान छ।

मूल्य

१.३ सन् २०१५ मा विकसित देशहरूको मुद्रास्फीति दर ०.३ प्रतिशत र उदीयमान तथा विकासोन्मुख देशहरूको मुद्रास्फीति दर ४.७ प्रतिशत रह्यो। सन् २०१६ मा विकसित देशहरूको मुद्रास्फीति दर ०.८ प्रतिशत र उदीयमान तथा विकासोन्मुख देशहरूको मुद्रास्फीति दर ४.५ प्रतिशत रहने अनुमान छ।

व्यापार

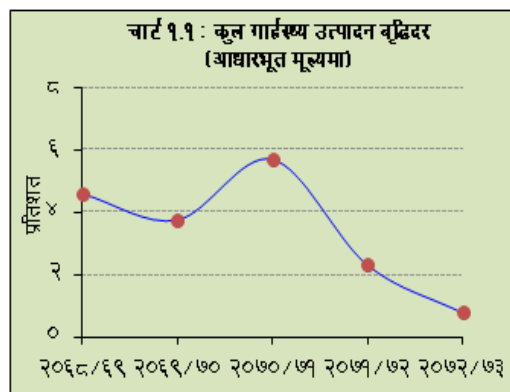
१.४ सन् २०१५ मा २.६ प्रतिशतले वृद्धि भएको वस्तु तथा सेवाको विश्व व्यापार सन् २०१६ मा २.३ प्रतिशतले बढ्ने अनुमान छ। सन् २०१५ मा विकसित देशहरूको निर्यात ३.६ प्रतिशत र आयात ४.२ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा सन् २०१६ मा सो वृद्धिदरमा केही कमी आई निर्यात १.८ प्रतिशत र आयात २.४ प्रतिशतले बढ्ने अनुमान छ। त्यसैगरी, सन् २०१५ मा विकासोन्मुख तथा उदीयमान देशको निर्यात १.३ प्रतिशतले बढेको र आयात ०.६ प्रतिशतले घटेकोमा सन् २०१६ मा निर्यात २.९ प्रतिशत र आयात २.३ प्रतिशतले बढ्ने अनुमान छ।

नेपालको समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति

कुल गार्हस्थ्य उत्पादन

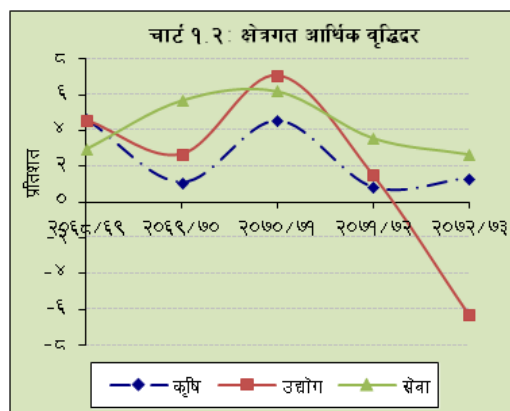
१.५ केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागका अनुसार आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा देशको यथार्थ कुल गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धिदर आधारभूत मूल्यमा ०.८ प्रतिशत र उत्पादकको मूल्यमा ०.६ प्रतिशत रहेको अनुमान छ। अघिल्लो वर्ष उक्त वृद्धिदर क्रमशः २.३ प्रतिशत र २.७ प्रतिशत रहेको थियो। समीक्षा वर्षमा पर्याप्त वर्षा नहुँदा मुख्य कृषि उपजहरूको उत्पादनमा कमी आउनुका साथै लामो अवधिसम्मको सीमा नाका अवरोध एवम् बन्द हडतालका कारण अर्थतन्त्रका समग्र क्षेत्रहरू नकारात्मक रूपमा प्रभावित भएकोले आर्थिक वृद्धिदर न्यून रहन गएको हो।

१.६ समीक्षा वर्षमा कृषि क्षेत्रको उत्पादन १.३ प्रतिशत र गैर-कृषि क्षेत्रको उत्पादन ०.६ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। अघिल्लो वर्ष कृषि क्षेत्रको उत्पादन ०.८ प्रतिशत तथा गैर-कृषि क्षेत्रको उत्पादन ३.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो। गैर-कृषि क्षेत्र अर्न्तगत उद्योग क्षेत्रको उत्पादनमा ६.३ प्रतिशतले ह्रास आएको र सेवा क्षेत्रको उत्पादन २.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको अनुमान छ। अघिल्लो वर्ष उक्त क्षेत्रहरूको वृद्धिदर क्रमशः १.५ प्रतिशत र ३.६ प्रतिशत रहेको थियो।

कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्षेत्रगत संरचना

१.७ समीक्षा वर्षमा यथार्थ कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कृषि, उद्योग तथा सेवा क्षेत्रहरूको अंश क्रमशः ३१.७ प्रतिशत, १४.० प्रतिशत र ५४.३ प्रतिशत रहेको छ। अघिल्लो वर्ष कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा यी क्षेत्रहरूको अंश क्रमशः ३१.८ प्रतिशत, १४.९ प्रतिशत र ५३.३ प्रतिशत रहेको थियो। यसप्रकार समीक्षा वर्षमा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कृषि तथा उद्योग क्षेत्रको अंश सीमान्त रुपमा घटेको छ भने सेवा क्षेत्रको अंश बढेको छ।

१.८ वृहत औद्योगिक वर्गीकरणको आधारमा समीक्षा वर्षमा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा प्राथमिक क्षेत्र (कृषि तथा वन, मत्स्य पालन र खानी तथा उत्खनन), द्वितीय क्षेत्र (उत्पादनमूलक उद्योग, विद्युत ग्याँस तथा पानी र निर्माण) तथा तृतीय (सेवा) क्षेत्रको अंश क्रमशः ३२.३ प्रतिशत, १३.४ प्रतिशत र ५४.३ प्रतिशत रहेको छ। अघिल्लो वर्ष कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा यी क्षेत्रहरूको अंश क्रमशः ३२.४ प्रतिशत, १४.३ प्रतिशत र ५३.३ प्रतिशत रहेको थियो।

तालिका १.१ : कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा प्राथमिक, द्वितीय र तृतीय क्षेत्रको अंश (प्रचलित मूल्यमा)

(प्रतिशतमा)

क्षेत्र	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा अंश #			अंशको वृद्धिदर	
	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३	२०७१/७२	२०७२/७३
प्राथमिक क्षेत्र*	३३.२	३२.४	३२.३	-२.६	-०.३
द्वितीय क्षेत्र**	१४.३	१४.३	१३.४	-०.३	-५.८
तृतीय क्षेत्र***	५२.५	५३.३	५४.३	१.७	१.८

वित्तीय मध्यस्थता सहितको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कायम अंश

* कृषि, वन तथा मत्स्यपालन र खानी तथा उत्खनन

** उत्पादनमूलक उद्योग, विद्युत, ग्याँस तथा पानी र निर्माण

*** सेवा क्षेत्र

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

कृषि

१.९ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा पर्याप्त वर्षा नहुँदा मुख्य बालीहरू धान, गहुँ र कोदोको उत्पादनमा ह्रास आएको छ भने मकै बालीको उत्पादनमा सामान्य वृद्धि भएको छ। समीक्षा वर्षमा मुख्य बालीहरूको उत्पादनमा ह्रास आउँदा समग्र कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर समेत घट्न गई १.३ प्रतिशतमा सीमित भएको छ। अघिल्लो वर्ष कृषि क्षेत्रको उत्पादन ०.८ प्रतिशतले बढेको थियो।

उद्योग

- १.१० समीक्षा वर्षमा उद्योग क्षेत्रको वृद्धिदर ६.३ प्रतिशतले ऋणात्मक रहेको छ। अघिल्लो वर्ष यस क्षेत्रको वृद्धिदर १.५ प्रतिशत रहेको थियो। तराई क्षेत्रमा लामो अवधिसम्म भएको बन्द हडताल एवम् भारततर्फका सीमा नाका अवरोधका कारण अत्यावश्यक ईन्धन एवम् कच्चा पदार्थ लगायत विद्युत तथा कामदारको अभाव तथा भूकम्प पश्चात् उत्पादित वस्तुको मागमा समेत ह्रास आएका कारण यस क्षेत्रको वृद्धिदर कम भएको छ।
- १.११ समीक्षा वर्षमा उद्योग क्षेत्रअन्तर्गत उत्पादनमूलक उद्योग क्षेत्रको वृद्धिदर ९.९ प्रतिशतले ऋणात्मक रहेको छ। अघिल्लो वर्ष यो क्षेत्र ०.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो। अघिल्लो वर्ष १.० प्रतिशतले वृद्धि भएको विद्युत ग्याँस तथा पानीको उत्पादन समीक्षा वर्षमा १.७ प्रतिशतले ऋणात्मक रहेको छ। त्यसैगरी समीक्षा वर्षमा निर्माण क्षेत्रको वृद्धिदर ४.० प्रतिशतले ऋणात्मक रहेको छ। अघिल्लो वर्ष यो क्षेत्र २.९ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो।
- १.१२ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा वैदेशिक लगानीको प्रतिवद्धता रकममा ७७.५ प्रतिशतले कमी आएको छ। यसका साथै वैदेशिक लगानीका परियोजनाहरूको संख्यामा समेत ७.३ प्रतिशतले ह्रास आएको छ। यस अवधिमा उद्योग विभागले रु. १५ अर्ब १४ करोडको वैदेशिक लगानी प्रतिवद्धता भएका कुल ३४१ वटा विदेशी तथा संयुक्त लगानीका परियोजनाहरूलाई स्वीकृति प्रदान गरेको छ। विभागले अघिल्लो वर्ष कुल रु. ६७ अर्ब ४२ करोडको वैदेशिक लगानी प्रतिवद्धता भएका कुल ३६८ वटा परियोजनाहरूलाई स्वीकृति प्रदान गरेको थियो।
- १.१३ समीक्षा वर्षमा दर्ता भएका कुल ३४१ परियोजनाहरूमध्ये सेवा सम्बन्धी १४३, पर्यटनसम्बन्धी १२२, उत्पादन सम्बन्धी ५०, कृषि तथा वन सम्बन्धी २२, उर्जासम्बन्धी ३ र निर्माणसम्बन्धी १ रहेका छन्। अघिल्लो वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा उत्पादनसम्बन्धी परियोजना संख्यामा कमी आएतापनि प्रतिवद्धता रकममा वृद्धि भएको छ भने सेवासम्बन्धी परियोजना संख्या तथा प्रतिवद्धता रकम दुवैमा वृद्धि भएको छ। अन्य क्षेत्रहरूको हकमा परियोजना संख्या एवम् प्रतिवद्धता रकममा गिरावट आएको छ।
- १.१४ देशगत रूपमा विश्लेषण गर्दा समीक्षा अवधिमा सबैभन्दा बढी चीनबाट १२५, दक्षिण कोरियाबाट ५५, संयुक्त राज्य अमेरिकाबाट ४०, भारतबाट २३, जापानबाट १८ एवम् संयुक्त अधिराज्यबाट ११ र अन्य देशहरूबाट ६९ गरी कुल ३४१ परियोजनाहरूलाई स्वीकृति प्रदान गरिएको छ। स्वीकृत परियोजनाहरूबाट कुल ११,४२६ जनाले प्रत्यक्ष रोजगारी पाउने अनुमान गरिएको छ। समीक्षा वर्षमा खानीजन्य उद्योगहरूमा लगानी सम्बन्धी प्रतिवद्धता प्राप्त भएको छैन।

सेवा

- १.१५ समीक्षा वर्षमा सेवा क्षेत्र २.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको अनुमान छ। गत वर्ष यस क्षेत्रको वृद्धिदर ३.६ प्रतिशत रहेको थियो। २०७२ वैशाख १२ गतेको विनाशकारी भूकम्प एवम् तत्पश्चात् तराई क्षेत्रमा लामो अवधिसम्म भएको बन्द हडतालका कारण थोक तथा खुद्रा व्यापार एवम् होटल तथा रेष्टुरेण्ट क्षेत्रमा संकुचन आउँदा समग्र सेवा क्षेत्रको वृद्धिदरमा कमी आएको अनुमान छ।
- १.१६ समीक्षा वर्षमा सेवा क्षेत्र अन्तर्गत थोक तथा खुद्रा व्यापार क्षेत्र १.१ प्रतिशतले संकुचन आएको छ। अघिल्लो वर्ष यो क्षेत्र २.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो। अघिल्लो वर्ष होटल तथा रेष्टुरेण्ट क्षेत्रको वृद्धिदर ३.३ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा ४.८ प्रतिशतले ह्रास आएको छ। त्यसैगरी, अघिल्लो वर्ष ६.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको यातायात, भण्डारण तथा सञ्चार क्षेत्र समीक्षा वर्षमा २.६ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। समीक्षा वर्षमा वित्तीय मध्यस्थता क्षेत्र ३.३ प्रतिशतले एवम् रियल स्टेट, भाडा तथा व्यवसायिक क्षेत्र ३.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। अघिल्लो वर्ष उक्त क्षेत्रहरूको वृद्धिदर क्रमशः २.९ र ०.८ प्रतिशत रहेको थियो।

बचत तथा कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय

- १.१७ कुल उपभोगको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा ९४.७ प्रतिशत रही कुल गार्हस्थ्य बचत अनुपात ५.३ प्रतिशत रहेतापनि उच्च विप्रेषण आप्रवाहका कारण कुल राष्ट्रिय बचत अनुपात ४२.९ प्रतिशत रहेको छ।

१.१८ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय (Gross National Disposable Income) ८.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो आय ९.० प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । समीक्षा वर्षमा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आयको अनुपात १३७.७ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो अनुपात १३५.१ प्रतिशत रहेको थियो ।

तालिका १.२ : कुल खर्चयोग्य आय (प्रचलित मूल्यमा)

विवरण	रु. करोडमा			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३	२०७१/७२*	२०७२/७३**
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (उत्पादकको मूल्यमा)	१९६,४५४	२१२,०४७	२२४,८६९	७.९	६.०
खुद साधन आय	३,२७५	३,४२४	४,३९६	४.६	२८.४
खुद चालु ट्रान्सफर	६३,१५०	७०,९९६	८०,३५७	१२.४	१३.२
कुल खर्चयोग्य आय	२६२,८७९	२८६,४६७	३०९,६२३	९.०	८.१

* संशोधित अनुमान

**प्रारम्भिक अनुमान

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

मुद्रास्फीति र तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क

उपभोक्ता मुद्रास्फीति

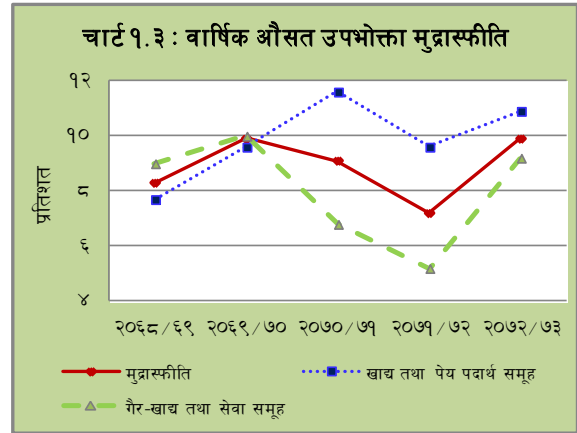
१.१९ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा वार्षिक औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति ९.९ प्रतिशत रह्यो । अघिल्लो आर्थिक वर्षमा सो मुद्रास्फीति ७.२ प्रतिशत रहेको थियो । तराई आन्दोलन, सीमानाका अवरोध र आपूर्ति असहजता जस्ता प्रतिकूल परिस्थितिका कारण समीक्षा अवधिमा मूल्यमा चाप परेको हो ।

१.२० समीक्षा वर्षमा दलहन तथा गोडागुडी, घ्यू तथा तेल, लत्ता कपडा तथा जुत्ता, मसला, घरायसी सामान तथा सेवाको मूल्य वृद्धिदर उच्च रहेकाले समग्र उपभोक्ता मुद्रास्फीतिमा चाप पर्न गएको हो ।

१.२१ समीक्षा वर्षमा खाद्य मुद्रास्फीति १०.९ प्रतिशत रहेको छ भने गैर-खाद्य मुद्रास्फीति ९.२ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्षमा खाद्य तथा गैर-खाद्य मुद्रास्फीति क्रमशः ९.६ प्रतिशत र ५.२ प्रतिशत रहेको थियो ।

१.२२ समीक्षा वर्षमा खाद्य तथा पेय पदार्थ समूहमा पर्ने वस्तुहरूमध्ये दलहन तथा गोडागुडीको औसत मूल्य ३२.७ प्रतिशत, घ्यू तथा तेलको औसत मूल्य १९.५ प्रतिशत र मसलाको औसत मूल्य १३.५ प्रतिशतले बढेकोले यस समूहको वार्षिक औसत मुद्रास्फीतिदर दोहोरो अंकमा पुगेको हो । अघिल्लो वर्षमा दलहन तथा गोडागुडी उप-समूहको मूल्य सूचकाङ्कको वार्षिक औसत वृद्धिदर १७.६ प्रतिशत रहेको थियो भने घ्यू तथा तेल उप-समूह र मसला उप-समूहको मूल्य सूचकाङ्कको वार्षिक औसत वृद्धिदर क्रमशः ०.२ प्रतिशत र १०.० प्रतिशत रहेको थियो । समीक्षा वर्षमा मदिराजन्य पेय पदार्थ उप-समूह र तरकारी उप-समूहको वार्षिक औसत मूल्य वृद्धिदर क्रमशः १२.९ प्रतिशत र १०.३ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्षमा ती उप-समूहहरूको वार्षिक औसत वृद्धिदर क्रमशः २०.१ प्रतिशत र ६.० प्रतिशत रहेको थियो ।

१.२३ समीक्षा वर्षमा गैर-खाद्य तथा सेवा समूहका वस्तुहरूमध्ये लत्ता कपडा तथा जुत्ता उप-समूहको वार्षिक औसत मूल्य सूचकाङ्क सबैभन्दा बढी १४.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षमा उक्त उप-समूहको वृद्धिदर ९.९ प्रतिशत रहेको थियो । त्यस्तै, समीक्षा वर्षमा घरायसी सामान तथा सेवा

उप-समूह र शिक्षा उप-समूहको मूल्य सूचकाङ्कमा क्रमशः १२.७ प्रतिशत र १०.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर क्रमशः १.६ प्रतिशत र ५.६ प्रतिशत रहेको थियो । त्यसैगरी, समीक्षा वर्षमा फर्निचिड तथा घरायसी उपकरण उप-समूह र सञ्चार उप-समूहको वार्षिक औसत मूल्य सूचकाङ्कमा क्रमशः ६.३ प्रतिशत र ५.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर क्रमशः ८.२ प्रतिशत र ०.१ प्रतिशत रहेको थियो ।

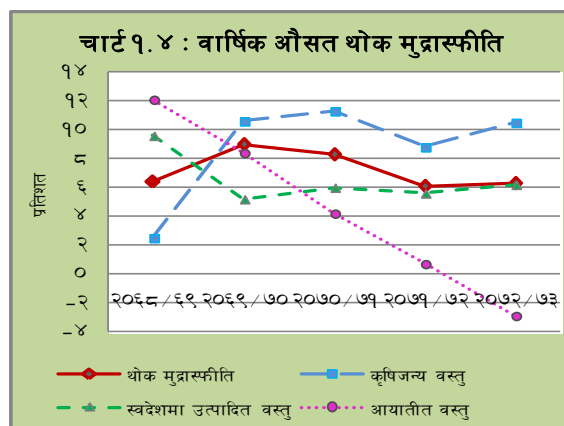
१.२४ क्षेत्रगत आधारमा विश्लेषण गर्दा समीक्षा वर्षमा वार्षिक औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति काठमाडौं उपत्यकामा ११.६ प्रतिशत, पहाडमा १०.४ प्रतिशत, हिमालमा ८.८ प्रतिशत र तराईमा ८.६ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर काठमाडौं उपत्यकामा ७.२ प्रतिशत, पहाडमा ७.३ प्रतिशत र तराईमा ७.१ प्रतिशत रहेको थियो ।

नेपाल र भारतबीचको उपभोक्ता मुद्रास्फीति अन्तर

१.२५ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा वार्षिक औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति भारतमा ५.२ प्रतिशत र नेपालमा ९.९ प्रतिशत रहेकोले यी दुई मुलुकबीचको वार्षिक औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति अन्तर ४.७ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष नेपाल तथा भारतमा यस्तो मुद्रास्फीति क्रमशः ७.२ प्रतिशत र ५.३ प्रतिशत रही वार्षिक औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति अन्तर १.९ प्रतिशत रहेको थियो । २०७२ बैशाखमा गएको विनाशकारी भूकम्पको अन्तराल प्रभावका साथै समीक्षा वर्षको शुरुका ६ महिनामा तराईमा भएको लामो बन्द हडताल र दक्षिणी सीमा-नाकाहरूको अवरोधबाट भएको असहज आपूर्तिको कारण नेपालको मूल्यमा चाप पर्न गएकोले नेपाल र भारत बीच मुद्रास्फीतिदरको अन्तरमा वृद्धि हुन गएको हो ।

थोक मुद्रास्फीति

१.२६ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा वार्षिक औसत थोक मुद्रास्फीति ६.३ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो मुद्रास्फीति ६.१ प्रतिशत रहेको थियो । समीक्षा वर्षमा थोक मूल्यअन्तर्गत कृषिजन्य वस्तुहरूको वार्षिक औसत मूल्य सूचकाङ्क १०.५ प्रतिशतले र स्वदेशमा उत्पादित वस्तुहरूको वार्षिक औसत मूल्य सूचकाङ्क ६.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ भने आयातीत वस्तुहरूको वार्षिक औसत मूल्य सूचकाङ्क २.९ प्रतिशतले घटेको छ । अघिल्लो वर्ष यी सूचकाङ्कहरूको वृद्धिदर क्रमशः ८.८ प्रतिशत, ५.६ प्रतिशत र ०.७ प्रतिशत रहेको थियो ।

राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क

१.२७ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा वार्षिक औसत राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क ५.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त सूचकाङ्क ८.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । समीक्षा वर्षमा तलब सूचकाङ्कको वृद्धिदर ०.८ प्रतिशत रहेको छ भने ज्यालादर सूचकाङ्कको वृद्धिदर ७ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष तलब सूचकाङ्क र ज्यालादर सूचकाङ्क दुवैको वार्षिक औसत वृद्धिदर ८.४ प्रतिशत रहेको थियो । ज्यालादर अन्तर्गत समीक्षा वर्षमा निर्माण मजदूर, कृषि मजदूर र औद्योगिक मजदूरको ज्यालादर सूचकाङ्कको वार्षिक औसत वृद्धिदर क्रमशः ९.७ प्रतिशत, ८.३ प्रतिशत र ३.६ प्रतिशत रहेको छ ।

पारिवारिक बजेट सर्वेक्षण कार्यक्रम

१.२८ नेपाल राष्ट्र बैंकबाट प्रकाशन हुँदै आएको राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्कलाई प्रत्येक १०/१० वर्षमा अद्यावधिक गर्ने क्रममा नेपाली घरपरिवारले उपभोग गर्ने वस्तु र सेवाहरूको विवरण संकलन गरी सोको आधारमा परिमार्जित भार यकीन गर्ने उद्देश्यले बैंकले सम्पन्न गरेको पाँचौ पारिवारिक बजेट सर्वेक्षणको प्रतिवेदन प्रकाशित गरिएको छ । बैंकको वेबसाइटमा समेत राखिएको उक्त प्रतिवेदनमा सो सर्वेक्षणको मुख्य नतिजाहरूको सारांशका साथै पाँचवटा परिच्छेदहरूमा सर्वेक्षणको परिचय, सर्वेक्षणको विधि, घरपरिवारका विशेषता, घरपरिवारका आम्दानी र घरपरिवारका खर्च सम्बन्धी विषयहरू समेटिएका छन् । बैंकले पाँचौ

पारिवारिक बजेट सर्वेक्षणले तय गरेको नयाँ वस्तु ढालो तथा परिमार्जित भारको आधारमा २०७२ साउन महिनादेखि नयाँ उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क तयार गरी प्रकाशन गर्दै आएको छ ।

वाह्य क्षेत्र

समग्र वाह्य क्षेत्र स्थिति

१.२९ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा वैदेशिक व्यापार अन्तर्गत वस्तु निर्यातमा उच्च दरले गिरावट आएको तर आयातमा भने सीमान्त रुपमा मात्र कमी आएकोले व्यापार घाटा बढ्न गयो । समीक्षा अवधिमा सीमा नाकामा भएको अवरोध लगायतका कारण वैदेशिक व्यापारमा कमी आएको हो । व्यापार घाटामा केही विस्तार भएतापनि वैदेशिक अनुदान र विप्रेषण आय बढेको कारण चालू खाता र समग्र शोधनान्तर स्थिति अघिल्लो वर्षको तुलनामा उच्च बचतमा रह्यो ।

वैदेशिक व्यापार

१.३० समीक्षा वर्षमा कुल वस्तु निर्यात १७.८ प्रतिशत (रु. १५ अर्ब २० करोड) ले घट्न गई रु. ७० अर्ब १२ करोडमा सीमित भएको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो निर्यात ७.३ प्रतिशतले ह्रास आई रु. ८५ अर्ब ३२ करोड रहेको थियो । समीक्षा वर्षमा भारत र चीनतर्फको निर्यात घटेको छ भने अन्य मुलुकतर्फको निर्यातमा वृद्धि भएको छ । कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कुल वस्तु निर्यातको अनुपात अघिल्लो वर्ष ४ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा ३.१ प्रतिशत रहेको छ ।

१.३१ कुल वस्तु निर्यातमध्ये भारततर्फको निर्यात अघिल्लो वर्ष ६.३ प्रतिशतले घटेकोमा समीक्षा वर्षमा २९.३ प्रतिशत (रु.१६ अर्ब ३७ करोड) ले कमी आई रु. ३९ अर्ब ४९ करोडमा सीमित भएको छ । जिङ्ग शिट, जि.आई.पाईप, पोलिष्टर यार्न, लक्ताकपडा लगायतका वस्तुहरूको निर्यातमा आएको ह्रासका कारण भारततर्फको निर्यात घट्न गएको हो ।

१.३२ चीनतर्फको निर्यात अघिल्लो वर्ष २१.५ प्रतिशतले घटेकोमा समीक्षा वर्षमा २४.६ प्रतिशत (रु. ५४ करोड ८० लाख) ले कमी आई रु. १ अर्ब ६८ करोडमा सीमित भएको छ । अमेरिकी डलरमा चीनतर्फको वस्तु निर्यात अघिल्लो वर्ष २२.४ प्रतिशतले ह्रास आएकोमा समीक्षा वर्षमा ३०.२ प्रतिशतले ह्रास आई अमेरिकी डलर १ करोड ५७ लाख रहेको छ । वस्तुगत आधारमा समीक्षा वर्षमा चीनतर्फ मुख्यतया प्रशोधित छाला, चाउचाउ, तयारी पोशाक लगायतका वस्तुहरूको निर्यात घटेको छ ।

१.३३ अन्य मुलुकतर्फको निर्यात अघिल्लो वर्ष ७.८ प्रतिशतले घटेकोमा समीक्षा वर्षमा ६.३ प्रतिशत (रु. १ अर्ब ७२ करोड) ले वृद्धि भई रु. २८ अर्ब ९४ करोड पुगेको छ । अमेरिकी डलरमा अन्य मुलुकतर्फको वस्तु निर्यात अघिल्लो वर्ष ९ प्रतिशतले ह्रास आएकोमा समीक्षा वर्षमा समेत ०.७ प्रतिशतले ह्रास आई अमेरिकी डलर २७ करोड २२ लाख रहेको छ । समीक्षा वर्षमा ऊनी गलैँचा, तयारी पोशाक, पश्मिना लगायतका वस्तुहरूको निर्यात बढेको छ ।

१.३४ समीक्षा वर्षमा कुल वस्तु आयात ०.१ प्रतिशत (रु. १ अर्ब ९ करोड) ले घटेर रु. ७७३ अर्ब ६० करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो आयात ८.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ७७४ अर्ब ६८ करोड रहेको थियो । कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कुल वस्तु आयातको अनुपात अघिल्लो वर्ष ३६.५ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा ३४.४ प्रतिशत रहेको छ । समीक्षा वर्षमा सीमा नाकामा भएको अवरोध लगायतका कारणले पेट्रोलियम पदार्थको आयात ३८.७ प्रतिशत (रु. ४३ अर्ब ३७ करोड) ले कमी आई रु. ६८ अर्ब ७३ करोडमा सीमित भएको छ । पेट्रोलियम पदार्थ बाहेकको आयात भने ६.४ प्रतिशतले बढेको छ ।

१.३५ समीक्षा वर्षमा भारतबाट भएको आयात अघिल्लो वर्ष २.९ प्रतिशतले बढेको विपरीत समीक्षा वर्षमा २.९ प्रतिशत (रु. १४ अर्ब ४४ करोड) ले कमी आई रु. ४७७ अर्ब २१ करोड पुगेको छ । पेट्रोलियम पदार्थ, रासायनिक मल, एम.एस. विलेट, धान तथा चामल लगायतका वस्तुको आयात घटेको कारण भारतबाट भएको आयात घटेको हो ।

१.३६ चीनबाट भएको आयात अघिल्लो वर्ष ३६.६ प्रतिशतले बढेको तुलनामा समीक्षा वर्षमा १५.५ प्रतिशत (रु. १५ अर्ब ५३ करोड) ले वृद्धि भई रु. ११५ अर्ब ६९ करोड पुगेको छ । अमेरिकी डलरमा चीनबाट भएको वस्तु आयात अघिल्लो वर्ष ३४.९ प्रतिशतले बढेको तुलनामा समीक्षा वर्षमा ७.७ प्रतिशतले वृद्धि भई

अमेरिकी डलर १ अर्ब ८ करोड पुगेको छ । रासायनिक मल, दूर-सञ्चारका उपकरण तथा पार्टपूजा लगायतका वस्तुहरूको आयात बढेको कारण चीनबाट भएको आयात बढेको हो ।

- १.३७ अन्य मुलुकबाट भएको आयात अघिल्लो वर्ष १२.१ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा १.२ प्रतिशत (रु. २ अर्ब १७ करोड) ले घटेर रु. १८० अर्ब ६९ करोड पुगेको छ । अमेरिकी डलरमा वस्तु आयात अघिल्लो वर्ष १०.५ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा ७.८ प्रतिशतले घटेर अमेरिकी डलर १ अर्ब ६९ करोड पुगेको छ । चाँदी, हवाईजहाजका पार्टपूजा, सुपारी, कच्चा पाम तेल लगायतका वस्तुहरूको आयात घटेको कारण समीक्षा वर्षमा अन्य मुलुकबाट भएको आयात घटेको हो ।
- १.३८ समीक्षा वर्षमा कुल वस्तु व्यापार घाटा २.० प्रतिशत (रु. १४ अर्ब १२ करोड) ले वृद्धि भई रु. ७०३ अर्ब ४८ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो व्यापार घाटा १०.८ प्रतिशतले बढेको थियो । व्यापार घाटाको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात अघिल्लो वर्षको ३२.५ प्रतिशतबाट घटेर समीक्षा वर्षमा ३१.३ प्रतिशत पुगेको छ । कुल वस्तु व्यापार घाटामध्ये भारतसँगको व्यापार घाटा ०.४ प्रतिशत (रु. १ अर्ब ९३ करोड) ले वृद्धि भई रु. ४३७ अर्ब ७२ करोड, चीनसँगको व्यापार घाटा १६.४ प्रतिशत (रु. १६ अर्ब ८ करोड) ले बढी रु. ११४ अर्ब १ करोड पुगेको छ । अन्य मुलुकसँगको व्यापार घाटा भने २.५ प्रतिशत (रु. ३ अर्ब ८९ करोड) ले घटेर रु. १५१ अर्ब ७५ करोड रहेको छ ।
- १.३९ कुल वस्तु व्यापार अघिल्लो वर्षको ६.७ प्रतिशत वृद्धिको तुलनामा समीक्षा वर्षमा १.९ प्रतिशत (रु. १६ अर्ब २९ करोड) ले ह्रास आई रु. ८४३ अर्ब ७२ करोड पुगेको छ । कुल व्यापारको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात अघिल्लो वर्ष ४०.६ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा केही कमी आई ३७.५ प्रतिशत पुगेको छ । कुल व्यापारमा भारतसँगको व्यापार अघिल्लो वर्ष १.९ प्रतिशतले वृद्धि भएको तुलनामा समीक्षा वर्षमा ५.६ प्रतिशत (रु. ३० अर्ब ८१ करोड) ले ह्रास आई रु. ५१६ अर्ब ७१ करोड पुगेको छ । चीनसँगको व्यापार अघिल्लो वर्षको ३४.५ प्रतिशत वृद्धिको तुलनामा समीक्षा वर्षमा १४.६ प्रतिशत (रु. १४ अर्ब ९८ करोड) ले वृद्धि भई ११७ अर्ब ३८ करोड पुगेको छ । त्यसैगरी, अन्य मुलुकसँगको कुल व्यापार अघिल्लो वर्ष ९.१ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा ०.२ प्रतिशत (रु. ४५ करोड २० लाख) ले ह्रास आई रु. २०९ अर्ब ६३ करोड पुगेको छ ।
- १.४० समीक्षा वर्षमा निर्यात-आयात अनुपात ९.१ प्रतिशतमा भरेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो अनुपात ११.० प्रतिशत रहेको थियो । कुल निर्यातमा भारतको अंश अघिल्लो वर्ष ६५.५ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा ५६.३ प्रतिशत, कुल आयातमा अघिल्लो वर्ष ६३.५ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा ६१.७ प्रतिशत, कुल वस्तु व्यापार घाटामा अघिल्लो वर्ष ६३.२ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा ६२.२ प्रतिशत र कुल व्यापारमा अघिल्लो वर्ष ६३.७ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा ६१.२ प्रतिशत रहेको छ ।

सेवा खाता

- १.४१ समीक्षा वर्षमा सेवा क्षेत्रको आयमा ह्रास आएको र खर्चमा वृद्धि भएको कारण खुद सेवा आय बचत ६४.३ प्रतिशत (रु. १७ अर्ब ७७ करोड) ले घटेर रु. ९ अर्ब ८५ करोडमा सीमित भएको छ । अघिल्लो वर्ष यो खाता रु. २७ अर्ब ६२ करोडले बचतमा रहेको थियो ।
- १.४२ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा सेवा क्षेत्रतर्फको आय ७.२ प्रतिशत (रु. १० अर्ब ८२ करोड) ले ह्रास भई १३८ अर्ब ४७ करोड रहयो । अघिल्लो वर्ष सेवा आय १९.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । यस अन्तर्गत भ्रमण शीर्षकको आय २१.८ प्रतिशत (रु. ११ अर्ब ६६ करोड) ले घटेर रु. ४१ अर्ब ७६ करोड पुगेको छ भने सरकारी सेवा आय १८ प्रतिशत (रु. ५ अर्ब ८५ करोड) ले वृद्धि भई रु. ३८ अर्ब ३३ करोड पुगेको छ । समीक्षा वर्षमा अन्य सेवा आय ७.९ प्रतिशत (रु. ५ अर्ब) ले घटेर रु. ५८ अर्ब ३७ करोड पुगेको छ ।
- १.४३ समीक्षा वर्षमा कुल सेवा खर्च ५.७ प्रतिशत (रु. ६ अर्ब ९५ करोड) ले बढी रु. १२८ अर्ब ६२ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो खर्च १६.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । सेवा खर्चतर्फ भ्रमण खर्च ६.१ प्रतिशत (रु. ३ अर्ब २३ करोड) ले बढी रु. ५६ अर्ब ४२ करोड, ढुवानी/यातायात खर्च ०.१ प्रतिशत (रु. ३ करोड) ले बढी रु. ४४ अर्ब ३ करोड, सरकारी सेवा खर्च ६.४ प्रतिशत (रु. १३ करोड) ले बढी रु. २ अर्ब १० करोड र अन्य सेवा खर्च १५.८ प्रतिशत (रु. ३ अर्ब ५६ करोड) ले बढी रु. २६ अर्ब ७ करोड पुगेको छ ।

ट्रान्सफर

- १.४४ खुद ट्रान्सफर आय अघिल्लो वर्ष १२.४ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा ९.६ प्रतिशत (रु. ६८ अर्ब २३ करोड) ले वृद्धि भई रु. ७७८ अर्ब १९ करोड पुगेको छ (तालिका १५) । ट्रान्सफर अन्तर्गतको वैदेशिक अनुदान ३३.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ७० अर्ब ४९ करोड प्राप्त भएको छ । अघिल्लो वर्ष रु. ५२ अर्ब ८६ करोड बराबरको अनुदान प्राप्त भएको थियो ।
- १.४५ ट्रान्सफर अन्तर्गत विप्रेषण आप्रवाह अघिल्लो वर्ष १३.६ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा ७.७ प्रतिशत (रु. ४७ अर्ब ७९ करोड) ले बढी रु. ६६५ अर्ब ६ करोड पुगेको छ । अमेरिकी डलरमा विप्रेषण आय अघिल्लो वर्षको ११.९ प्रतिशत वृद्धिको तुलनामा समीक्षा वर्षमा १ प्रतिशतले वृद्धि भई ६ अर्ब २५ करोड डलर पुगेको छ ।
- १.४६ समीक्षा वर्षमा पेन्सन आय ९.७ प्रतिशत (रु. ४ अर्ब १३ करोड) ले वृद्धि भई रु. ४६ अर्ब ५९ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो आय रु. ४२ अर्ब ३९ करोड रहेको थियो ।

चालू खाता तथा समग्र शोधनान्तर

- १.४७ समीक्षा वर्षमा चालू खाता रु. १४० अर्ब ४२ करोडले बचतमा रहेको छ । अघिल्लो वर्ष यो खाता रु. १०८ अर्ब ३२ करोडले बचतमा रहेको थियो । चालू खाता बचतको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात अघिल्लो वर्ष ५.१ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा ६.२ प्रतिशत रहेको छ । विप्रेषण तथा वैदेशिक अनुदान आप्रवाह बढेको कारण चालू खाता बचत बढ्न गएको हो ।
- १.४८ आर्थिक वर्ष २०७२/०७३ मा शोधनान्तर स्थिति हालसम्मकै उच्च अर्थात् रु. १८८ अर्ब ९५ करोडले बचतमा रह्यो । अघिल्लो वर्ष शोधनान्तर स्थिति रु. १४५ अर्ब ४ करोडले बचतमा रहेको थियो । अघिल्लो वर्ष शोधनान्तर बचतको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात ६.८ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा यस्तो अनुपात ८.४ प्रतिशत रह्यो । चालू खाता उच्च बचतमा रहेको एवम् पूँजी तथा वित्तीय खाता समेत सकारात्मक रहेकोले उच्च शोधनान्तर बचत हासिल भएको हो ।
- १.४९ समीक्षा वर्षमा पूँजी खातातर्फको ट्रान्सफर १४.७ प्रतिशत (रु. २ अर्ब १८ करोड) ले बढेर रु. १६ अर्ब ९९ करोड रह्यो । वित्तीय खाता अन्तर्गत प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानी अघिल्लो वर्ष ३७.२ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा ३५.१ प्रतिशत (रु. १ अर्ब ५४ करोड) ले बढी रु. ५ अर्ब ९२ करोड भित्रिएको छ ।
- १.५० अघिल्लो आर्थिक वर्ष सरकारी ऋण आप्रवाह ३७ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा २४.१ प्रतिशत (रु. ६ अर्ब ९९ करोड) ले बढी रु. ३५ अर्ब ९५ करोड पुगेको छ भने साँवा भुक्तानी अघिल्लो वर्ष १.९ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा ४.४ प्रतिशत (रु. ७५ करोड) ले बढी रु. १७ अर्ब ८० करोड पुगेको छ ।

विदेशी विनिमय सञ्चिति

- १.५१ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को अन्तसम्ममा कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति अघिल्लो वर्षको तुलनामा २६.१ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १०३९ अर्ब २१ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो सञ्चिति २३.८ प्रतिशतले बढेर रु. ८२४ अर्ब ६ करोड पुगेको थियो । अमेरिकी डलरमा भने बैकिङ्ग क्षेत्रको कुल सञ्चिति १९.५ प्रतिशतले बढी ९ अर्ब ७४ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो सञ्चिति १७.४ प्रतिशतले बढेको थियो । नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको विदेशी विनिमय सञ्चिति २०७२ असार मसान्तको रु. ७०३ अर्ब ६ करोडको तुलनामा २०७३ असार मसान्तमा २६.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ८८७ अर्ब १ करोड पुगेको छ । कुल विदेशी विनिमय सञ्चितिमा नेपाल राष्ट्र बैंकसँग रहेको सञ्चितिको अंश ८५.४ प्रतिशत पुगेको छ । त्यसैगरी, कुल विदेशी विनिमय सञ्चितिमा भारतीय मुद्रा सञ्चितिको अंश २१.४ प्रतिशत रहेको छ ।

सञ्चिति पर्याप्तता सूचक

१.५२ समीक्षा वर्षमा सञ्चिति पर्याप्तता सूचकहरू सकारात्मक रहेका छन्। आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को कुल आयातलाई आधार मान्दा २०७३ असार मसान्तमा कायम विदेशी विनिमय सञ्चितिले १६.५ महिनाको वस्तु आयात र १४.१ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्ने देखिन्छ।

१.५३ समीक्षा वर्षमा विदेशी विनिमय सञ्चितिको कुल गार्हस्थ्य उत्पादन, कुल आयात, विस्तृत मुद्राप्रदाय र सञ्चिति मुद्रासंगको अनुपातहरू क्रमशः ४६.२ प्रतिशत, ११७.२ प्रतिशत, ४६.२ प्रतिशत र १९० प्रतिशत रहेका छन्। अघिल्लो वर्ष यस्ता अनुपातहरू क्रमशः ३८.९ प्रतिशत, ९३.३ प्रतिशत, ४३.९ प्रतिशत र १५७.६ प्रतिशत रहेका थिए।

विवरण	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३
१) विदेशी विनिमय सञ्चितिले आयात खान्ने स्थिति (महिनामा)			
क) वस्तु	११.५	१३.०	१६.५
ख) वस्तु तथा सेवा	१०.०	११.२	१४.१
२) कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति/ कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (प्रतिशतमा)	३३.९	३८.९	४६.२
३) कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति/ आयात* (प्रतिशतमा)	८३.९	९३.३	११७.२
४) कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति/ विस्तृत मुद्रा प्रदाय (प्रतिशतमा)	४२.५	४३.९	४६.२
५) कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति/ सञ्चिति मुद्रा (प्रतिशतमा)	१५२.४	१५७.६	१९०

* वस्तु तथा सेवा आयात

वैदेशिक सम्पत्ति तथा दायित्व स्थिति

१.५४ २०७३ असार मसान्तमा मुलुकको वैदेशिक सम्पत्ति रु. १०५४ अर्ब १ करोड तथा दायित्व रु. ५६४ अर्ब ५५ करोड रहेको छ। फलस्वरूप वैदेशिक सम्पत्ति र दायित्वको स्थिति (IIP) रु. ४८९ अर्ब ४६ करोडले धनात्मक रहेको छ। २०७२ असार मसान्तमा यस्तो रकम रु. ३१६ अर्ब ७८ करोडले धनात्मक थियो।

क्र.सं.	विवरण	असार मसान्त (रु.करोडमा)		
		२०७१	२०७२	२०७३
क	सम्पत्ति	६८१३१.५१	८३७७८.९	१०५४०१.२
१	प्रत्यक्ष लगानी	०	०	०
२	पोर्टफोलियो लगानी	०	०	०
३	अन्य लगानी	६८१३१.५१	८३७७८.९	१०५४०१.२
	अन्य इक्विटी	२५०.२८	५४७.६१	६८८.३७
	मुद्रा तथा सञ्चिति	२९९१.२६	४४१६.९५	४७७९.६९
	ऋण	१२२.८९	६.४१४	५.७६
	व्यापारिक साख र अग्रिम भुक्तानी	१६२	२२३.४३	३३.८९
	अन्य खाता प्राप्त	५२२९.७८	५९१६.१	८७३०.४१
४	अन्य अफिसियल रिजर्व	५९३७५.२९	७२६६८.४	९१७६३.०९
ख	दायित्व	४९५३९.२१	५२१०१.०१	५६४५४.९७
१	प्रत्यक्ष लगानी	७५३७.३	९६८२.४	१०६९६.४९
२	पोर्टफोलियो लगानी	०	०	०
३	अन्य लगानी	४२००१.९१	४२४१८.६१	४५७५८.४८
	अन्य इक्विटी	०	०	०
	मुद्रा तथा निक्षेप	२९३७.०४५	३९८७.०३	४०६६.४७
	ऋण	३५६७८.७१	३५१६९.७१	३८९९७.६९
	व्यापारिक साख र अग्रिम भुक्तानी	२३६८.६१	२२९१.२३	१६३९.७४
	अन्य खाता दायित्व	४.१७	३.८२	३६.२५
	स्पेसल ड्रइड राइट्स	१०१३.३८	९६६.८१	१०१८.३३
	खुद वैदेशिक सम्पत्ति तथा दायित्व	१८५९२.३	३१६७७.८९	४८९४६.२४

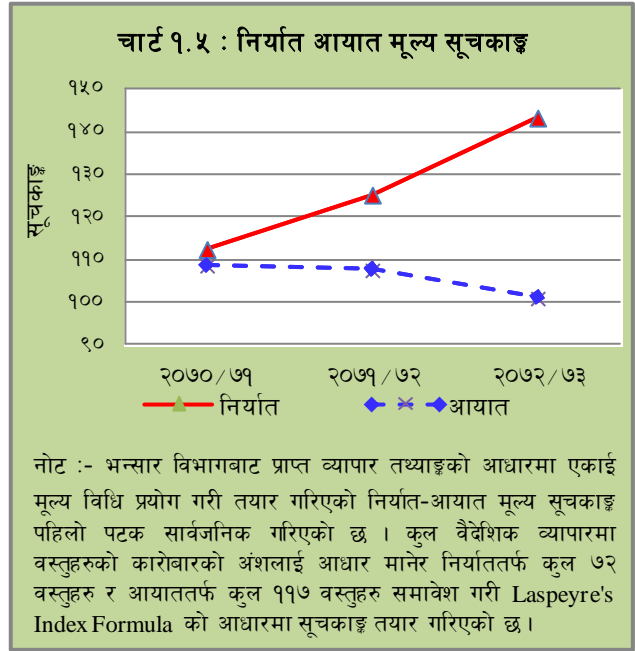
विनिमय दर प्रवृत्ति

१.५५ आर्थिक वर्ष २०७२/०७३ मा पनि नेपाली रुपैयाँको भारतीय रुपैयाँसँगको विनिमय दर स्थिर राखिएको छ। यस अवधिमा नेपाली रुपैयाँ अमेरिकी डलर, यूरो र जापानिज येनसँग अवमूल्यन भयो भने पाउण्ड स्टर्लिङसँग अधिमूल्यन भयो। २०७२ असार मसान्तको तुलनामा २०७३ असार मसान्तमा नेपाली रुपैयाँ अमेरिकी डलरसँग ५.२ प्रतिशत, जापानी येनसँग १९.१ प्रतिशत र यूरोसँग ६ प्रतिशतले अवमूल्यन भयो भने पाउण्ड स्टर्लिङसँग ११.८ प्रतिशतले अधिमूल्यन भयो।

विदेशी मुद्रा	खरिद दर (नेपाली रुपैयाँमा)			अधिमूल्यन(+)/ अवमूल्यन(-)	
	असार मसान्त			(प्रतिशतमा)	
	२०७१	२०७२	२०७३	२०७२	२०७३
१ अमेरिकी डलर	९५.९०	१०१.१४	१०६.७३	-५.२	-५.२
१ पाउण्ड स्टर्लिङ	१६४.६१	१५८.०१	१४१.२८	४.२	११.८
१ यूरो	१३०.५०	१११.४८	११८.६०	१७.१	-६.०
१० जापानी येन	९.४४	८.१८	१०.११	१५.४	-१९.१

निर्यात-आयात मूल्य सूचकाङ्क

१.५६ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा भन्सार तथ्याङ्कमा आधारित निर्यातको वार्षिक औसत एकाई मूल्य सूचकाङ्क (Unit Value Index) १४.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको तर आयात मूल्य सूचकाङ्कमा ६.४ प्रतिशतले कमी आएकोले व्यापारको शर्तमा २२.२ प्रतिशतले सुधार भएको छ। अधिल्लो वर्षमा यस्तो अनुपात १२.८ प्रतिशतले बढेको थियो। अलैची, सुपारी, चियापत्ती र यासागुम्बाको निर्यात मूल्यमा वृद्धि भएको कारण निर्यात मूल्य सूचकाङ्कमा वृद्धि भएको हो भने पेट्रोलियम पदार्थ र गाडीको टायरको आयात मूल्यमा कमी आएको कारण आयात मूल्य सूचकाङ्कमा कमी आएको हो।

सरकारी वित्त स्थिति

१.५७ आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्ममा नगद प्रवाहमा आधारित कुल सरकारी खर्च बजेट अनुमानको ६९.५ प्रतिशत मात्र रह्यो। समीक्षा वर्षमा चालू, पूँजीगत तथा वित्तीय व्यवस्था अन्तर्गत कुल खर्चको अंश क्रमशः ६२.६ प्रतिशत, १९.६ प्रतिशत र १७.८ प्रतिशत रह्यो। आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा भएको नगद प्रवाहमा आधारित चालू, पूँजीगत र वित्तीय व्यवस्था अन्तर्गतका खर्चहरूको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात भने अधिल्लो वर्षको तुलनामा केही बढेर क्रमशः १५.९ प्रतिशत, ५ प्रतिशत र ४.५ प्रतिशत पुगेको देखिन्छ। अधिल्लो वर्ष यस्तो अनुपातहरू क्रमशः १५.८ प्रतिशत, ३.८ प्रतिशत र ४.४ प्रतिशत रहेका थिए।

सरकारी राजस्व

१.५८ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा नेपाल सरकारको राजस्व १८.९ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ४८२ अर्ब ७५ करोड पुग्यो। उक्त राजस्व वार्षिक बजेट लक्ष्य रु. ४७५ अर्ब १ करोडको १०१.६ प्रतिशत हुन आउँछ। अधिल्लो वर्ष सरकारको राजस्व १३.८ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ४०५ अर्ब ८५ करोड पुगेको थियो। समीक्षा वर्षमा राजस्व/कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात २१.५ प्रतिशत पुगेको छ। आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा यस्तो अनुपात १९.९ प्रतिशत रहेको थियो।

तालिका १.६ : प्रमुख वित्तीय परिसूचकहरू

(कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात)

विवरण	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३
कुल खर्च	२१.३	२४.०	२५.३
चालू खर्च	१५.१	१५.८	१५.९
पूँजीगत खर्च	३.१	३.८	५.०
राजस्व	१८.२	१९.१	२१.५
कर राजस्व	१५.३	१६.१	१६.८
वित्त घाटा	-०.७	-२.२	-१.७

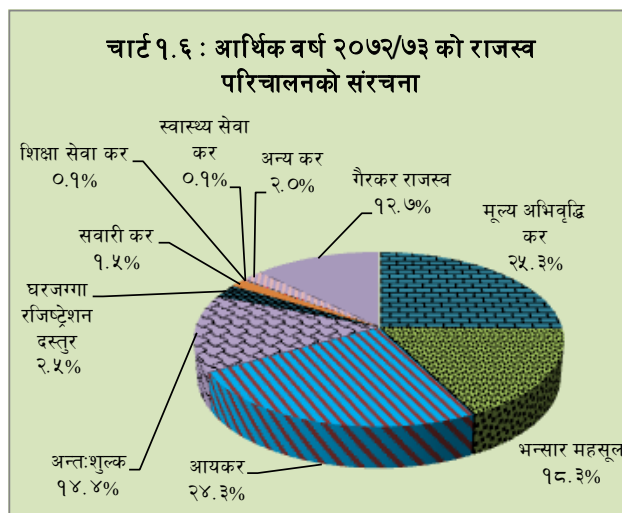
१.५९ राजस्वका शीर्षकहरूमध्ये मूल्य अभिवृद्धि कर राजस्व समीक्षा वर्षमा ८.६ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १२२ अर्ब ७ करोड परिचालन भएको छ। अधिल्लो वर्ष सो राजस्व ११.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ११२ अर्ब ३८ करोड पुगेको थियो।

१.६० समीक्षा वर्षमा आयकर राजस्व ३२.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ११७ अर्ब १३ करोड पुगेको छ। अधिल्लो वर्ष यस्तो कर राजस्व ३०.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ८८ अर्ब ४६ करोड पुगेको थियो।

१.६१ समीक्षा वर्षमा भन्सार महसूलबाट प्राप्त हुने राजस्व १०.९ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ८२ अर्ब ८१ करोड पुगेको छ। अधिल्लो वर्ष सो राजस्व ४.२ प्रतिशतले ह्रास भई रु. ७४ अर्ब ६७ करोड रहेको थियो।

१.६२ समीक्षा वर्षमा अन्तःशुल्कबाट राजस्व परिचालन २९.८ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ६९ अर्ब ४५ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष अन्तःशुल्क राजस्व १७.९ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ५३ अर्ब ५३ करोड पुगेको थियो।

१.६३ समीक्षा वर्षमा कुल राजस्व परिचालनमा मूल्य अभिवृद्धि करको अंश सबैभन्दा बढी अर्थात् २५.३ प्रतिशत रहेको छ। त्यसपछि क्रमशः आयकर (२४.३ प्रतिशत), भन्सार महसूल (१४.४ प्रतिशत) र अन्तःशुल्क (१४.४ प्रतिशत) रहेको छ। अघिल्लो वर्ष यी अनुपातहरू क्रमशः २७.७ प्रतिशत, २१.८ प्रतिशत, १८.४ प्रतिशत र १३.२ प्रतिशत रहेका थिए।

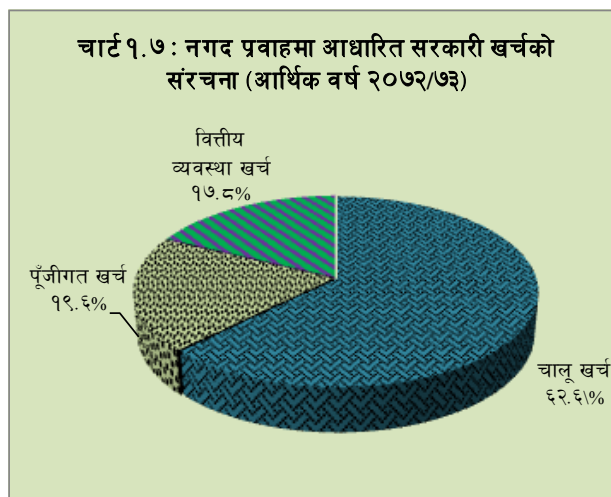
१.६४ समीक्षा वर्षमा गैर-कर राजस्व परिचालन २२.९ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ६१ अर्ब ३१ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष गैर-कर राजस्व १०.८ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ४९ अर्ब ९० करोड पुगेको थियो।

१.६५ समीक्षा वर्षमा कुल राजस्वमा कर राजस्वको अंश ८७.३ प्रतिशत र गैर-कर राजस्वको अंश १२.७ प्रतिशत रहेको छ। त्यस्तै, कर राजस्वमा प्रत्यक्ष कर राजस्वको अंश ३४.९ प्रतिशत र अप्रत्यक्ष कर राजस्वको अंश ६५.१ प्रतिशत रहेको छ। अघिल्लो वर्ष कुल राजस्वमा कर राजस्वको अंश ८७.७ प्रतिशत र गैर-कर राजस्वको अंश १२.३ प्रतिशत रहेको थियो भने कर राजस्वमा प्रत्यक्ष कर राजस्वको अंश ३२.४ प्रतिशत र अप्रत्यक्ष कर राजस्वको अंश ६७.६ प्रतिशत रहेको थियो।

सरकारी खर्च

१.६६ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा नगद प्रवाहमा आधारित कुल सरकारी खर्च ११.९ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ५६९ अर्ब ५७ करोड पुगेको छ। यो खर्च वार्षिक बजेट लक्ष्य रु. ८१९ अर्ब ४७ करोडको ५७.२ प्रतिशत हुन आउँछ। अघिल्लो वर्ष कुल सरकारी खर्च २२.० प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ५०९ अर्ब २१ करोड पुगेको थियो।

१.६७ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा नगद प्रवाहमा आधारित चालू खर्च ६.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ३५६ अर्ब ५० करोड पुगेको छ। यो खर्च वार्षिक बजेट लक्ष्य रु. ४८४ अर्ब २७ करोडको ७३.६ प्रतिशत हुन आउँछ। अघिल्लो आर्थिक वर्ष चालू खर्च १२.९ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो।

१.६८ समीक्षा वर्षमा नगद प्रवाहमा आधारित पूँजीगत खर्च अघिल्लो वर्षको तुलनामा ३७.९ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १११ अर्ब ७० करोड पुगेको छ। यो खर्च वार्षिक बजेट लक्ष्य रु. २०८ अर्ब ८८ करोडको ५३.५ प्रतिशत हुन आउँछ। अघिल्लो वर्ष पूँजीगत खर्च ३२.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो।

१.६९ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा नगद प्रवाहमा आधारित वित्तीय व्यवस्था अन्तर्गतको खर्च अघिल्लो वर्षको ५७ प्रतिशत वृद्धिको तुलनामा ८.६ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १०१ अर्ब ३७ करोड पुगेको छ।

बजेट घाटा

१.७० आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा नगद प्रवाहमा आधारित बजेट रु. ३७ अर्ब ४९ करोडले घाटामा रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा यस्तो बजेट रु. ४५ अर्ब ८८ करोडले घाटामा रहेको थियो।

बजेट घाटा पूर्तिका स्रोतहरू

- १.७१ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा कुल आन्तरिक ऋण रु. ८७ अर्ब ७७ करोड परिचालन भएको छ। उक्त ऋणको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात ३.९ प्रतिशत रहेको छ। अधिल्लो वर्ष रु. ४२ अर्ब ४२ करोड बराबरको आन्तरिक ऋण परिचालन भएको थियो।
- १.७२ समीक्षा वर्षमा रु. ५० अर्ब ४० करोड आन्तरिक ऋणको भुक्तानी भएको छ भने समीक्षा वर्षको अन्त्यमा नेपाल सरकारको नेपाल राष्ट्र बैंकसँग रु. १२७ अर्ब ३८ करोड नगद मौज्दात रहेको छ। अधिल्लो आर्थिक वर्षको अन्त्यमा यस्तो बचत रु. ३३ अर्ब ८१ करोड रहेको थियो।

सरकारी ऋण

- १.७३ २०७३ असार मसान्तमा नेपाल सरकारको कुल तिर्न बाँकी वाह्य ऋण रु. ३८१ अर्ब ७४ करोड रहेको छ। त्यसैगरी, २०७३ असार मसान्तमा नेपाल सरकारको कुल तिर्न बाँकी आन्तरिक ऋण अधिल्लो असारको रु. १९६ अर्ब ७९ करोडबाट रु. २३४ अर्ब १६ करोड पुगेको छ। दुवै जोडदा नेपाल सरकारको तिर्न बाँकी कुल ऋण रु. ६१५ अर्ब ९० करोड हुन आउँछ। सरकारको कुल ऋण/कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात २७.४ प्रतिशत हुन आउँछ।

	सरकारी ऋण परिसूचकहरू	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३
१.	कुल ऋण / कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	२७.९	२५.५	२७.४
२.	वाह्य ऋण / कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	१७.७	१६.२	१७.०
३.	आन्तरिक ऋण / कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	१०.३	९.३	१०.४
४.	वाह्य ऋण / निर्यात	१५३.४	१३८.५	१७८.९
५.	वाह्य ऋण भुक्तानी / निर्यात	८.९	८.१	१२.२
६.	कुल ऋण भुक्तानी / राजस्व	१५.१	१८.२	१७.६
७.	आन्तरिक ऋण भुक्तानी / राजस्व	९.५	१३.२	११.९
८.	वाह्य ऋण भुक्तानी / राजस्व	५.६	४.९	५.७

नोट : आन्तरिक ऋणमा आई.एम.एफ. प्रमिसरी नोट र नेपाल राष्ट्र बैंकबाट भएको अधिविकर्षको रकम समावेश नभएको।

स्रोत : महालेखा नियन्त्रकको कार्यालय र नेपाल राष्ट्र बैंक।

राजस्व सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था

- १.७४ नेपाल सरकारले आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को बजेटमा करका दरहरूमा वृद्धि नगरी निजी क्षेत्रलाई सक्रिय एवं स्वतःस्फूर्त रूपमा सहभागी गराई कर कानूनको पूर्ण कार्यान्वयन गर्दै राजस्व संकलन वृद्धि गर्न देहाय अनुसारका राजस्व परिचालनका नीतिहरू तय गरेको थियो।

- लगानीको वातावरण अनुकूल बनाई आर्थिक क्रियाकलाप बढाउने,
- भूकम्पबाट प्रभावित भएको अर्थतन्त्र र व्यवसायलाई पुनरुत्थान गर्ने,
- स्वेच्छक कर सहभागिता प्रवर्द्धन गर्ने,
- निर्यात प्रवर्द्धन र आयात प्रतिस्थापन गर्ने,
- अवैध व्यापार नियन्त्रण तथा विदेशी मुद्रा अपचलन रोक्ने र
- सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण गर्ने।

- १.७५ उल्लेखित राजस्व नीतिलाई कार्यान्वयनमा ल्याउनको लागि देहाय बमोजिमका रणनीति तथा कार्यक्रमहरू घोषणा गरिएको थियो।

कर प्रणाली सुधार र दायरा विस्तार

- राजस्वसम्बन्धी विभिन्न ऐन नियममा भएका व्यवस्थालाई एकीकृत गरी कर संहिता (Tax Code) निर्माण गरिने।
- उच्चस्तरीय कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोगले दिएका सुधार सम्बन्धी सुझावहरू प्राथमिकताका आधारमा कार्यान्वयनमा लगिने।
- मूल्य अभिवृद्धिकर दर्ताको लागि तोकिएको कारोवारको सीमा रु. २० लाखबाट वृद्धि गरी रु. ५० लाख कायम गर्ने। यसका साथै कारोवारको सीमाभन्दा तल रहेर कारोवार गर्ने करदाताका लागि कारोवारमा आधारित कर लगाउने।
- वार्षिक रु. ४० लाख भन्दा बढी आय गर्ने प्राकृतिक व्यक्तिले आर्थिक वर्ष २०७२/७३ देखि अनिवार्य रूपमा आय विवरण पेश गर्नुपर्ने।

- कर सम्बन्धी विवाद शीघ्र समाधान गरी कर बक्यौता व्यवस्थापन गर्न स्थायी प्रकृतिको विवाद निरुपण संयन्त्र गठन सम्बन्धमा अध्ययन गरिने ।
- एकिकृत विद्युतीय कर प्रणालीको माध्यमबाट प्रक्रियागत सरलीकरण र कर सहभागिता एवं कर संकलन लागत घटाइने । साथै राजस्व जोखिमको क्षेत्रगत सूचकको आधार तयार गरी आर्थिक अपराध र राजस्व चुहावटलाई नियन्त्रण गरिने ।
- चुरोट उत्पादनमा स्वयं निष्काशन प्रणाली लागू गरिने ।
- चुरोट, बीयर र मदिरा लगायतका अन्तःशुल्क लाग्ने केही वस्तुमा लाग्दै आएको अन्तःशुल्क सामान्य वृद्धि गरिएको ।
- भन्सार जाँचपास प्रयोजनका लागि मालवस्तुको घोषणा, मूल्यांकन लगायतका कार्यहरु विद्युतीय माध्यमबाट गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाइएको ।
- व्यापार सहजीकरण, सामाज्यस्थीकरण तथा समन्वय सहितको भन्सार नियन्त्रण प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाउन भन्सार कानूनमा सामयिक सुधार गरिएको ।
- विपद् व्यवस्थापनको अवस्थामा भन्सार जाँचपास प्रक्रिया सरलीकरणका लागि छुट्टै कार्यविधि बनाई कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
- राजस्व चुहावट सम्बन्धी कानूनमा आवश्यक परिमार्जन गरिने ।
- सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धी राष्ट्रिय कानूनको प्रभावकारी कार्यान्वयन र क्षेत्रीय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा गरिएका प्रतिवद्धता क्रमशः कार्यान्वयन गर्दै लगिने ।

कर छुट, सहूलियत एवम् निजी क्षेत्रको प्रवर्द्धन

- विशेष उद्योग र पर्यटनसँग सम्बन्धित उद्योगले आफ्नो सञ्चित मुनाफाबाट उद्योगको क्षमता विस्तारका लागि नाफाको पूँजीकरण गरेमा लाभांश कर नलाग्ने व्यवस्था गरिएको ।
- एक सय जनाभन्दा बढी नेपाली नागरिकहरुलाई रोजगारी प्रदान गर्ने विशेष उद्योग र पर्यटन उद्योगलाई लाग्ने आयकरमा थप ३० प्रतिशत आयकर छुट दिने व्यवस्था गरिएको ।
- निर्यात गृह तथा विशेष आर्थिक क्षेत्रमा निर्यात गरेमा खरिदमा तिरेको मूल्य अभिवृद्धि कर फिर्ता दिने व्यवस्था गरिएको ।
- सार्वजनिक यातायात संचालन गर्ने गरी दर्ता भएका सहकारी तथा कम्पनीले आयात गर्ने ४० र सो भन्दा बढी सीट क्षमता भएका सवारी साधनको आयातमा पाँच प्रतिशत मात्र भन्सार महसूल लिई अन्तःशुल्क र सडक मर्मत तथा सुधार दस्तुर छुट दिने व्यवस्था गरिएको ।
- सूती तथा मदिराजन्य बाहेक उत्पादनमूलक उद्योगले उद्योग स्थापना तथा संचालन गर्न आफ्नो नाउँमा खरिद गर्ने जग्गाको लिखत पारित गर्दा लाग्ने रजिष्ट्रेशन दस्तुरमा ५० प्रतिशत छुट हुने व्यवस्था गरिएको ।
- एक हेक्टरभन्दा बढी जग्गामा पोखरी निर्माण गरी माछापालन गर्ने किसानले माछा र माछाका भुरा ढुवानी गर्ने अक्सिजन प्लाण्ट जडित ढुवानी साधनका आयातमा ५० प्रतिशत भन्सार महसूल छुट दिने व्यवस्था गरिएको ।
- उन्नत जातका फलफूलका विरुवा र नश्ल सुधारका लागि ल्याइने चौपायामा एक प्रतिशत मात्र भन्सार महसूल लाग्ने व्यवस्था मिलाएको । किसानले धानको विरुवा उमार्ने र रोप्ने कार्यमा प्रयोग गर्ने ट्रेमा भन्सार महसूल तथा कृषि, वागवानी तथा पुष्प फार्महरुले पैठारी गर्ने ग्रीन हाउस, सिँचाई उपकरणमा मूल्य अभिवृद्धि कर नलाग्ने व्यवस्था गरिएको ।
- कृषि बाली तथा पशु बीमा प्रिमियममा मूल्य अभिवृद्धि कर नलाग्ने व्यवस्था गरिएको ।
- व्यक्तिको मृत्युपश्चात् मृतकको परिवारले पाउने क्षतिपूर्ति र जीवन बीमा बापतको भुक्तानीमा कट्टी गर्नु पर्ने व्यवस्थालाई खारेज गरिएको ।
- आम संचारलाई प्रभावकारी बनाउन अफसेट प्रिन्टरलाई थप सहूलियत दिने व्यवस्था गरिएको ।
- राज्य कोषबाट भुक्तानी हुने निवृत्तिभरणमा सामाजिक सुरक्षा कर नलाग्ने व्यवस्था गरिएको ।
- नेपाल सरकारले स्थापना गरेको पुनर्निर्माण कोष र प्रधानमन्त्री देवी प्रकोप उद्धार कोषमा जम्मा गरेको रकम आयमा खर्च कट्टी गर्ने व्यवस्था गरिएको ।

राजस्व प्रशासनमा सुधार

- केन्द्रीय राजस्व बोर्ड गठन सम्बन्धी कानून तर्जुमा तथा संगठनात्मक अध्ययन गरिने ।
- कर प्रशासन र वित्तीय व्यवस्थापनको दक्ष जनशक्ति तयार गर्न राजस्व प्रशासन तालिम केन्द्रलाई पुनरसंरचना गरिने । यस संस्थालाई राजस्व र वित्तीय व्यवस्थापनका सबै पक्षहरूको अध्ययन, अनुसन्धान गर्ने गरी क्षमता विकास गरिने ।
- कारोवारका आधारमा करदाताहरूको वर्गीकरण तथा आर्थिक क्रियाकलापको विस्तारको आधारमा आन्तरिक राजस्व कार्यालय र करदाता सेवा कार्यालयहरूको स्तरोन्नति र विस्तार गरिने ।
- भन्सार प्रशासनलाई आधुनिक, प्रविधियुक्त र अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा तुलनायोग्य संस्थाको रूपमा विकास गर्न भन्सार विभाग तथा कार्यालयहरूको स्तरोन्नति गरिने ।
- राजस्व चुहावटको खोजमुलक अनुसन्धान गर्न सक्ने गरी राजस्व अनुसन्धान विभागको संगठन संरचनामा सुधार गरी कार्यमूलक बनाइने ।
- उपत्यका भित्र कार्यान्वयनमा ल्याइएको राजस्व व्यवस्थापन सूचना प्रणालीलाई आगामी वर्ष उपत्यका बाहिरका केही जिल्ला र अन्तर्राष्ट्रिय नियोगमा समेत विस्तार गरिने ।

करका दरहरू

१.७६ आयात महसुलतर्फ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा ५, १०, १५, २०, ३० र ८० प्रतिशत गरी छ वटा दरहरू कायम रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा कुनै पनि परिवर्तन गरिएन । त्यस्तै, अन्तःशुल्कतर्फ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा ५, १०, १५, ३०, ३५, ४०, ५०, ५५ र ६० प्रतिशत गरी नौ वटा दरहरू कायम रहेकोमा सो दरहरूलाई आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा यथावत् कायम राखियो ।

तालिका १.८ : करका दरहरू

शीर्षक	२०७१/७२	२०७२/७३
१. पैठारी महसुल (प्रतिशतमा)	५, १०, १५, २०, ३०, ८०	५, १०, १५, २०, ३०, ८०
२. निकासी महसुल (प्रतिशतमा)	१०, २००	१०, २००
३. अन्तःशुल्क (प्रतिशतमा)	५, १०, १५, ३०, ३५, ४०, ५०, ५५, ६०	५, १०, १५, ३०, ३५, ४०, ५०, ५५, ६०
४. मूल्य अभिवृद्धि कर (प्रतिशतमा)	१३ प्रतिशत	१३ प्रतिशत
५. आयकर		
(क) आयकर नलाग्ने हद		
(१) व्यक्तिको लागि	रु. २,५०,०००।	रु. २,५०,०००।
(२) दम्पति वा परिवारको लागि	रु.३००,०००।-	रु.३००,०००।-
(ख) आयकरको दर (प्रतिशतमा)		
(१) रोजगारीको करयोग्य आयको छुट सीमासम्म	१ प्रतिशत	१ प्रतिशत
(२) पहिलो रु. १००,०००।-मा	१५ प्रतिशत	१५ प्रतिशत
(३) त्यसपछि बाँकी रकममा	२५ प्रतिशत	२५ प्रतिशत
(४) रु. २५ लाखभन्दा बढी आयमा लाग्ने २५ प्रतिशत करमा अतिरिक्त	४० प्रतिशत	४० प्रतिशत
संस्थागत कर		
(क) कर्पोरेट खुद आयमा समदरले		
(१) बैंक, वित्त कम्पनी लगायत वित्तीय संस्थाहरू	३० प्रतिशत	३० प्रतिशत
(२) अन्य	२५ प्रतिशत	२५ प्रतिशत
(ख) साभेदारी फर्म	२५ प्रतिशत	२५ प्रतिशत
घरजग्गा बहाल कर	१० प्रतिशत	१० प्रतिशत
मिटिङ्ग भत्ता	१५ प्रतिशत	१५ प्रतिशत
कमिसन	१५ प्रतिशत	१५ प्रतिशत
चिट्ठा, उपहार, पुरस्कार	२५ प्रतिशत	२५ प्रतिशत
ब्याज कर	५ प्रतिशत	५ प्रतिशत
संचयकोष तथा पेन्सन	५ प्रतिशत	५ प्रतिशत
सरकारी ऋणपत्र	५ प्रतिशत	५ प्रतिशत
लाभांश कर	५ प्रतिशत	५ प्रतिशत

सार्वजनिक संस्थानहरूको स्थिति

१.७७ नेपाल सरकारको पूर्ण वा आंशिक स्वामित्वमा संचालित ३७ वटा सार्वजनिक संस्थानहरूको समष्टिगत आर्थिक स्थिति विश्लेषण गर्दा आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा २० वटा संस्थानहरूले खुद नाफा आर्जन गरेका छन् भने १४ वटा संस्थानहरू खुद नोक्सानीमा संचालनमा रहेका छन् ।

१.७८ आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा संस्थानहरूको खुद नाफा रु. ५ अर्ब ५ करोड रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा उक्त नाफा बढेर रु. ३३ अर्ब ९२ करोड पुगेको छ । नेपाल आयल निगम (रु. १५

	रु. करोडमा			वृद्धिदर प्रतिशतमा	
	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७०/७१	२०७१/७२
सरकारको लगानी	२१४१७	२२७५०	२५६९२	६.२२	१२.५८
शेयर लगानी	१०७६६	११५८१	१२६१६	७.५७	८.९३
ऋण लगानी	१०६५०	१११६८	१२९९६	४.८६	१६.३७
शेयर धनी कोष	९७८४.२	१०५९९	१७३३८	८.३३	६३.५८
कोषमा व्यवस्था नभएको दायित्व	२६९७	२७०१.९	२५८०.७	०.१८	(४.४९)
संचालन आय	२२३२६	२५७८२	२७०४८	१५.४८	४.९१
खुद नाफा/नोक्सान	११४०.१	५०५.०३	३३९२.३	(५५.७०)	५७९.७०
संचित नाफा/नोक्सान	-२०६१.९	-२६९२	१३२२	(३०.५७)	१४९.१०

स्रोत: सार्वजनिक संस्थानहरूको वार्षिक स्थिति समीक्षा, अर्थमन्त्रालय, नेपाल सरकार २०७१, २०७२ र २०७३

अर्ब ४ करोड) र नेपाल दूरसञ्चार कम्पनी (रु. १४ अर्ब ५६ करोड), राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक (रु. ४ अर्ब ६४ करोड) र कृषि विकास बैंक (रु. ४ अर्ब ३२ करोड) लगायत अन्य केही संस्थानहरू समेत खुद नाफामा रहेकाले सार्वजनिक संस्थानहरूको खुद नाफा बढेको हो ।

१.७९ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा सार्वजनिक संस्थानहरूको कुल शेयरधनी कोष वृद्धि हुनुका साथै नेपाल सरकारको शेयर तथा ऋण लगानी समेत वृद्धि भएको छ । सरकारको लगानी अधिल्लो वर्षको तुलनामा १२.६ प्रतिशतले बढेको छ ।

१.८० सार्वजनिक संस्थानहरूबाट आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा सरकारलाई रु. ६ अर्ब ४६ करोड लाभांश प्राप्त भएको छ जुन सरकारी शेयर लगानीको ५.१२ प्रतिशत हुन आउँछ । अधिल्लो वर्ष यस्तो लाभांश रु. ६ अर्ब ६१ करोड प्राप्त भएको थियो । समीक्षा वर्षमा नेपाल दूर सञ्चार कम्पनी लि., राष्ट्रिय आवास कम्पनी लिमिटेड, औद्योगिक क्षेत्र व्यवस्थापन लिमिटेडबाट नेपाल सरकारलाई लाभांश प्राप्त भएको छ ।

१.८१ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ सम्ममा ३७ वटा सार्वजनिक संस्थानहरूको खुद संचित नाफा रु. १३ अर्ब २२ करोड रहेको देखिन्छ । अधिल्लो वर्ष यस्ता संस्थानहरूको संचित नोक्सान रु. २६ अर्ब ९२ करोड रहेको थियो ।

१.८२ मुनाफा आर्जन गर्ने संस्थानहरूमध्ये पनि अधिकांशको आर्थिक अवस्था, क्षमता उपयोग तथा कर्मचारी उत्पादकत्व सन्तोषजनक रहेको देखिँदैन । केही संस्थानहरू घाटामा रहेका र कतिपय संस्थानहरूको खुद सम्पत्ति (Networth) ऋणात्मक समेत रहेको छ । सरकारले संस्थानहरूमा गरेको लगानीमा प्रतिफल अत्यन्त न्यून रहनु, लेखापरीक्षण अद्यावधिक नहुनु, जनशक्तिको चाप तीव्र रहनु, संस्थानहरूले ठूलो मात्रामा उपदान, निवृत्तिभरण, कर्मचारी सञ्चयकोष आदि सुविधाहरूको कोषको व्यवस्था नगरिएको दायित्व (Unfunded Liability) सृजना गर्नु, घाटामा रहेका संस्थानहरूले सरकारमाथि निर्भरता बढाउँदै लैजानु र संस्थानहरूको अनुगमन र निरीक्षणको लागि स्पष्ट नीति र संयन्त्रको अभाव रहनु आदि सरकारी संस्थानमा विद्यमान चुनौतीहरू हुन् ।

१.८३ सार्वजनिक संस्थानमा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई सेवा निवृत्त भएपछि उपदान, निवृत्तभरण, औषधी उपचार, बीमा, विदाको रकम जस्ता विभिन्न शीर्षकहरूबाट दिइने सुविधाको कारण हरेक संस्थानहरूको कोषमा व्यवस्था नगरिएको दायित्वको अंश उल्लेख्य रहने गरेको छ । आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा उक्त दायित्व रु. २५ अर्ब ८१ करोड रहेको छ ।

मौद्रिक तथा वित्तीय स्थिति

मौद्रिक स्थिति

- १.८४ समीक्षा वर्षमा विस्तृत मुद्रा प्रदाय १९.५ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो मुद्रा प्रदाय १९.९ प्रतिशतले बढेको थियो । समीक्षा वर्षमा खुद वैदेशिक सम्पत्ति (विदेशी विनिमय मूल्याङ्कन नाफा/नोक्सान समायोजित) रु. १८८ अर्ब ९५ करोड (२५.३ प्रतिशत) ले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त सम्पत्ति रु. १४५ अर्ब ४ करोड (२४.२ प्रतिशत) ले बढेको थियो । समीक्षा वर्षमा आयातमा संकुचन आउनुका साथै विप्रेषण आप्रवाह बढेका कारण खुद वैदेशिक सम्पत्तिको विस्तार उल्लेख्य रहेको हो ।
- १.८५ समीक्षा वर्षमा कुल आन्तरिक कर्जा १७.४ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त कर्जा १६.२ प्रतिशतले बढेको थियो । समीक्षा वर्षमा निजी क्षेत्र माथिको दावी बढेकोले कुल आन्तरिक कर्जाको वृद्धिदर अघिल्लो वर्षभन्दा केही उच्च रहेको हो ।
- १.८६ समीक्षा वर्षमा नेपाल सरकारमाथिको खुद दावी ४०.७ प्रतिशत (रु. ५१ अर्ब ८१ करोड) ले घटेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो दावी १०.४ प्रतिशतले घटेको थियो । खासगरी सरकारको साधन परिचालनको तुलनामा खर्च कम भई यस बैंकमा उल्लेख्य रूपमा बचत कायम रहेकोले समीक्षा वर्षमा सरकार माथिको खुद दावी घटेको हो । समीक्षा वर्षको अन्त्यमा नेपाल राष्ट्र बैंकमा नेपाल सरकारको रु. १२७ अर्ब ३८ करोड नगद मौज्जात रहेको थियो ।
- १.८७ समीक्षा वर्षमा मौद्रिक क्षेत्रको निजी क्षेत्रमाथिको दावी २३.२ प्रतिशत (रु. ३१८ अर्ब ३२ करोड) ले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो दावी १९.४ प्रतिशतले बढेको थियो । समीक्षा वर्षमा तरलता स्थिति सहज रहेको र खासगरी आर्थिक वर्षको उत्तरार्द्धदेखि आर्थिक गतिविधिमा थप सुधार आएको कारण मौद्रिक क्षेत्रको निजी क्षेत्रमाथिको दावी बढेको हो ।
- १.८८ समीक्षा वर्षमा सञ्चित मुद्रा ४.६ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो मुद्रा १९.८ प्रतिशतले बढेको थियो । नेपाल राष्ट्र बैंक ऋणपत्र जारी भएको कारण वाणिज्य बैंकहरूको यस बैंकमा रहेको निक्षेपको वृद्धिदरमा कमी आएकोले सञ्चित मुद्राको वृद्धिदर अघिल्लो वर्षभन्दा कम रहेको हो ।

अन्तर-बैंक कारोबार र स्थायी तरलता सुविधा उपयोगको स्थिति

- १.८९ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा वाणिज्य बैंकहरूले रु. ९६१ अर्ब ७२ करोड र अन्य वित्तीय संस्थाहरू (वाणिज्य बैंकहरूबीच बाहेक) ले रु. १२९ अर्ब ६ करोड बराबरको अन्तर-बैंक कारोबार गरेका छन् । अघिल्लो वर्ष वाणिज्य बैंकहरू र अन्य वित्तीय संस्थाहरूले क्रमशः रु. ३७४ अर्ब ७० करोड र रु. २२६ अर्ब ९१ करोड बराबरको यस्तो कारोबार गरेका थिए । समीक्षा अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले रु. १४ अर्ब ३ करोडको स्थायी तरलता सुविधाको उपयोग गरेका छन् । अघिल्लो वर्ष बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले रु. १० अर्ब ३१ करोडको यस्तो सुविधा उपयोग गरेका थिए ।

तालिका १.१० : अन्तर-बैंक कारोबार र स्थायी तरलता सुविधा उपयोग

विवरण	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३
वाणिज्य बैंकहरूको अन्तर-बैंक कारोबार (रु. करोडमा)	२००७६.०५	३७४७०.०४	९६१७१.७२
वाणिज्य बैंकहरूको अन्तर-बैंक कारोबारको व्याजदर (प्रतिशतमा)*	०.१६	१.०१	०.६९
अन्य वित्तीय संस्थाहरूको अन्तर-बैंक कारोबार वाणिज्य बैंकहरूबीच बाहेक (रु. करोडमा)	१७१०५.९७	२२६९०.८८	१२९०६.४३
अन्य वित्तीय संस्थाहरूको अन्तर-बैंक कारोबारको व्याजदर (प्रतिशतमा)*	२.४०	३.८९	३.२५
स्थायी तरलता सुविधा उपयोग (रु. करोडमा)	-	१०३१.००	१४०३.००

* असार महिनाको भारित औसत व्याजदर ।

तरलता व्यवस्थापन

- १.९० नेपाल राष्ट्र बैंक खुला बजार कारोबार विनियमावली, २०७१ को अधीनमा रही बैंकिङ प्रणालीमा विद्यमान तरलताको स्थितिका आधारमा खुला बजार कारोबार सञ्चालन समितिको निर्णयवमोजिम आवश्यकता

अनुसारका उपकरणहरू (रिपो, रिभर्स रिपो, आउटराईट सेल, आउटराईट पर्चेज, निक्षेप संकलन तथा नेपाल राष्ट्र बैंक ऋणपत्र) प्रयोग गरी बैकिङ प्रणालीको तरलताको व्यवस्थापन गर्ने गरिएको छ।

- १.९१ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा बैकिङ प्रणालीमा अधिक तरलता रहेको कारण तरलता प्रशोचन गर्ने उपकरणहरू (रिभर्स रिपो, आउटराईट सेल र निक्षेप संकलन र नेपाल राष्ट्र बैंक ऋणपत्र) को मात्र प्रयोग भएको छ।
- १.९२ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा रिभर्स रिपो, सोभै बिक्री बोलकबोल र निक्षेप संकलनमार्फत् कूल रु. ५९१ अर्ब ६३ करोड (टर्नओभरको आधारमा) तरलता प्रशोचन गरिएको थियो। समीक्षा अवधिमा ५ पटक गरिएको सोभै बिक्री बोलकबोल (Outright Sale) मार्फत् रु. ९ अर्ब १० करोड, ४८ पटक गरिएको रिभर्स रिपो बोलकबोल मार्फत् रु. २३५ अर्ब ९५ करोड र ३५ पटक गरिएको निक्षेप संकलन बोलकबोल मार्फत् रु. २९७ अर्ब ५० करोड तरलता प्रशोचन भएको थियो। समीक्षा वर्षमा एक वर्ष अवधिको नेपाल राष्ट्र बैंक ऋणपत्र जारी गरिएको छ। उक्त अवधिमा ६ पटक गरी रु. ४९ अर्ब ८ करोडको नेपाल राष्ट्र बैंक ऋणपत्र बोलकबोल प्रक्रियाबाट निष्कासन गरिएको थियो। यसरी तरलता प्रशोचन गर्दा बैकलाई रु. ७१ करोड ८३ लाख ब्याज व्ययभार परेको छ।
- १.९३ यस बैंकले छोटो अवधिको तरलता व्यवस्थापन गर्ने उद्देश्यले सरकारी ऋणपत्र (ट्रेजरी बिल र विकास ऋणपत्र) को धितोमा मागकर्ता बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई अधिकतम ५ कार्य दिनको लागि स्थायी तरलता सुविधा (SLF) बैंकदरमा उपलब्ध गराउने कार्य समेत गर्दै आएको छ।
- १.९४ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा ७ प्रतिशत ब्याजदर (बैंक दर) मा विभिन्न बैकलाई १३ पटक गरी रु. १४ अर्ब ३ करोड (टर्नओभरको आधारमा) स्थायी तरलता सुविधा प्रदान भएको छ। उक्त सुविधा प्रदान गरे वापत् बैकलाई करीब ५२ लाख ब्याज आम्दानी भएको छ।

अल्पकालीन ब्याजदर

- १.९५ २०७२ असारको तुलनामा २०७३ असारमा ९१-दिने ट्रेजरी बिल र अन्तर-बैंक कारोबारको भारित औसत ब्याजदर घटेको छ। २०७२ असारमा ९१-दिने ट्रेजरी बिलको भारित औसत ब्याजदर ०.१७३९ प्रतिशत रहेकोमा २०७३ असारमा ०.०४५६ प्रतिशत कायम रहेको छ। त्यसैगरी, वाणिज्य बैंकहरूबीचको अन्तर-बैंक कारोबारको भारित औसत ब्याजदर २०७२ असारमा १.०१ प्रतिशत रहेकोमा २०७३ असारमा ०.६९ प्रतिशत पुगेको छ। अन्य वित्तीय संस्थाहरूबीचको अन्तर-बैंक कारोबारको भारित औसत ब्याजदर २०७२ असारमा ३.८९ प्रतिशत रहेकोमा २०७३ असारमा ३.२५ प्रतिशत रहेको छ।
- १.९६ २०७३ असारमा वाणिज्य बैंकहरूको कर्जा तथा निक्षेपबीचको भारित औसत ब्याजदर अन्तर ४.८५ प्रतिशत रहेको छ। अधिल्लो वर्षको असारमा यस्तो ब्याजदर अन्तर ४.६१ प्रतिशत रहेको थियो। त्यसैगरी वाणिज्य बैंकहरूको औसत आधार ब्याजदर २०७२ असारको ७.८८ प्रतिशतको तुलनामा २०७३ असारमा ६.५४ प्रतिशत कायम हुन आएको छ।

तालिका १.११ : वाणिज्य बैंकहरूको ब्याजदर अन्तर र आधार ब्याजदर

विवरण	२०७१ असार	२०७२ असार	२०७३ असार
भारित औसत ब्याजदर अन्तर*	५.२१	४.६१	४.८५
औसत आधार ब्याजदर	८.३६	७.८८	६.५४

* २०७१ असारदेखि परिमार्जित विधिबाट गणना गरिएको।

विदेशी विनिमय कारोबार

- १.९७ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा यस बैंकले विदेशी विनिमय बजार (वाणिज्य बैंकहरू) बाट अमेरिकी डलर ४ अर्ब ४५ करोड खुद खरिद गरी रु. ४७१ अर्ब ३५ करोड बराबरको खुद तरलता प्रवाह गरेको छ। अधिल्लो आर्थिक वर्ष विदेशी विनिमय बजारबाट अमेरिकी डलर ४ अर्ब ३ करोड खुद खरिद गरी रु. ३९६ अर्ब ७२ करोडको खुद तरलता प्रवाह भएको थियो। समीक्षा वर्षमा अमेरिकी डलर ३ अर्ब ४० करोड र यूरो २१ करोड बिक्री गरी रु. ३८५ अर्ब ४७ करोड बराबरको भा.रु. खरिद भएको छ। अधिल्लो आर्थिक वर्ष अमेरिकी डलर ३ अर्ब ५० करोड बिक्री गरी रु. ३४८ अर्ब ९ करोड बराबरको भा.रु. खरिद भएको थियो।

तालिका १.१२ : विदेशी विनिमय कारोबारको स्थिति

(रु. करोडमा)

विवरण	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३
१. अमेरिकी डलर खरिद	३४५८२.५	३९७८५.५४	४७१३५.००
२. अमेरिकी डलर बिक्री	२३६.३	११३.९३	-
३. खुद तरलता प्रवाह	३४३४६.२	३९६७१.६१	४७१३५.००
४. अमेरिकी डलर बिक्री गरी भा.रु. खरिद	३०७९८.४३	३४८०९.०३	३६०३९.०९
५. यूरो बिक्री गरी भा.रु. खरिद	-	-	२५०७.५१

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगको स्थिति

वाणिज्य बैंक

- १.९८ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा वाणिज्य बैंकहरूको कुल सम्पत्ति/दायित्व २२.१ प्रतिशत (रु. ३८७ अर्ब ४९ करोड) ले वृद्धि भएको छ। अधिल्लो वर्ष यस्तो सम्पत्ति/दायित्व १९.५ प्रतिशत (रु. २८६ अर्ब ५७ करोड) ले बढेको थियो।
- १.९९ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा वाणिज्य बैंकहरूको कुल निक्षेप परिचालन २०.७ प्रतिशत (रु. ३०० अर्ब ६८ करोड) ले वृद्धि भई २०७३ असार मसान्तमा रु. १७५ अर्ब ४३ करोड पुगेको छ। अधिल्लो वर्ष वाणिज्य बैंकहरूको कुल निक्षेप परिचालन २१.४ प्रतिशत (रु. २५६ अर्ब २७ करोड) ले बढेको थियो। समीक्षा वर्षमा वाणिज्य बैंकहरूको चल्ती, बचत तथा मुद्दती निक्षेप दायित्व क्रमशः १६.४ प्रतिशत, २४.९ प्रतिशत र २५.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। अधिल्लो वर्ष यस्तो निक्षेप दायित्वहरूको वृद्धिदर क्रमशः २२.८ प्रतिशत, २४.१ प्रतिशत र १४.२ प्रतिशत रहेको थियो।
- १.१०० वित्तीय साधनको उपयोगतर्फ वाणिज्य बैंकहरूको कर्जा तथा लगानी समीक्षा वर्षमा २५.९ प्रतिशत (रु. ३२७ अर्ब ९२ करोड) ले वृद्धि भई २०७३ असार मसान्तमा रु. १५९४ अर्ब ९३ करोड पुगेको छ। अधिल्लो वर्ष यी बैंकहरूको कर्जा तथा लगानी १८.८ प्रतिशतले बढेको थियो। समीक्षा वर्षमा वाणिज्य बैंकहरूबाट निजी क्षेत्रमा प्रवाहित कर्जा २६.५ प्रतिशत (रु. २८६ अर्ब ७४ करोड) ले बढेको छ। अधिल्लो वर्ष यस्तो कर्जा २२.० प्रतिशत (रु. १९४ अर्ब ७४ करोड) ले बढेको थियो। २०७३ असार मसान्तमा वाणिज्य बैंकहरूबाट निजी क्षेत्रतर्फ प्रवाहित कुल कर्जा र कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको अनुपात ६०.८ प्रतिशत रहेको छ।
- १.१०१ समीक्षा वर्षमा वाणिज्य बैंकहरूले सरकारी ऋणपत्रमा गरेको लगानी २९.८ प्रतिशतले बढेर २०७३ असार मसान्तमा रु. १७६ अर्ब ९६ करोड पुगेको छ। अधिल्लो वर्ष उक्त लगानी रु. ४० लाख ले घटेको थियो।
- १.१०२ २०७३ असार मसान्तमा वाणिज्य बैंकहरूको तरल सम्पत्ति (सरकारी ऋणपत्रमा गरिएको लगानी सहित) रु. ५०५ अर्ब ३० करोड रहेको छ। यस्तो सम्पत्ति कुल निक्षेपको २८.८ प्रतिशत हुन आउँछ। अधिल्लो वर्ष उक्त अनुपात ३२ प्रतिशत रहेको थियो।

विकास बैंक

- १.१०३ समीक्षा वर्षमा विकास बैंकहरूको कुल सम्पत्ति/दायित्व १४.९ प्रतिशत (रु. ४२ अर्ब ९६ करोड) ले वृद्धि भई २०७३ असार मसान्तमा रु. ३३१ अर्ब ६९ करोड पुगेको छ। साधन परिचालनको प्रमुख स्रोतको रूपमा रहेको कुल निक्षेप समीक्षा वर्षमा १६.५ प्रतिशत (रु. ३८ अर्ब १७ करोड) ले वृद्धि भई रु. २६८ अर्ब ९० करोड पुगेको छ। २०७३ असार मसान्तमा विकास बैंकहरूको तरल सम्पत्ति (सरकारी ऋणपत्रमा गरिएको लगानी सहित) रु. २७ अर्ब ४८ करोड रहेको छ। यस्तो सम्पत्ति कुल निक्षेपको १०.२ प्रतिशत हुन आउँछ। अधिल्लो वर्ष उक्त अनुपात ९.४ प्रतिशत रहेको थियो। तरल सम्पत्तिका अंशहरूमध्ये समीक्षा वर्षमा तरल कोष १७.३ प्रतिशतले वृद्धि भई २१ अर्ब ९२ करोड पुगेको छ।
- १.१०४ समीक्षा वर्षमा विकास बैंकहरूको कर्जा तथा लगानी १६.२ प्रतिशत (रु. ४१ अर्ब ११ करोड) ले वृद्धि भई २०७३ असार मसान्तमा रु. २९४ अर्ब ७० करोड पुगेको छ। अधिल्लो वर्ष कर्जा तथा लगानी १३.५ प्रतिशतले बढेको थियो। कर्जा तथा लगानीका अंशहरूमध्ये निजी क्षेत्रमाथिको दावी २०.३ प्रतिशतले वृद्धि

भई २०७३ असार मसान्तमा रु. २३२ अर्ब ७० करोड पुगेको छ, जुन कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको १०.३ प्रतिशत हुन आउँछ।

वित्त कम्पनी

- १.१०५ समीक्षा वर्षमा वित्त कम्पनीहरूको कुल सम्पत्ति/दायित्व ५.८ प्रतिशत (रु. ६ अर्ब ८ करोड) ले घटी २०७३ असार मसान्तमा रु. ९८ अर्ब ९६ करोड कायम भएको छ। अधिल्लो वर्ष यस्तो सम्पत्ति/दायित्व ०.५ प्रतिशतले घटेर १०५ अर्ब ४ करोड कायम भएको थियो। साधन परिचालनको प्रमुख स्रोतको रूपमा रहेको निक्षेप परिचालन समीक्षा वर्षमा १२ प्रतिशत (रु. ८ अर्ब ६१ करोड) ले कमी आई २०७३ असार मसान्तमा रु. ६३ अर्ब ३ करोड पुगेको छ। अधिल्लो वर्ष यी कम्पनीहरूको निक्षेप परिचालनमा ०.६ प्रतिशतले कमी आएको थियो। २०७३ असार मसान्तमा वित्त कम्पनीहरूको तरल सम्पत्ति (सरकारी ऋणपत्रमा गरिएको लगानी सहित) रु. १० अर्ब ४६ करोड रहेको छ। यस्तो सम्पत्ति कुल निक्षेपको १६.६ प्रतिशत हुन आउँछ। अधिल्लो वर्ष उक्त अनुपात १३.८ प्रतिशत रहेको थियो। तरल सम्पत्तिका अंशहरूमध्ये तरल कोष समीक्षा अवधिमा ३.१ प्रतिशतले घटी २०७३ असार मसान्तमा रु. ६ अर्ब ६२ करोड कायम भएको छ।
- १.१०६ समीक्षा वर्षमा वित्त कम्पनीहरूको कर्जा तथा लगानी ५.८ प्रतिशत (रु. ५ अर्ब ४५ करोड) ले कमी आई २०७३ असार मसान्तमा रु. ८८ अर्ब २६ करोड पुगेको छ। अधिल्लो वर्ष यी कम्पनीहरूको कर्जा तथा लगानी ०.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो। कर्जा तथा लगानीका अंशहरूमध्ये निजी क्षेत्रमाथिको दावी १२.५ प्रतिशतले कमी आई २०७३ असार मसान्तमा रु. ५६ अर्ब ८६ करोड पुगेको छ, जुन कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको २.५ प्रतिशत हुन आउँछ। समीक्षा वर्षमा वित्त कम्पनीहरू वाणिज्य बैंक र विकास बैंकहरूसँग मर्जर/प्राप्ति हुने क्रम बढेको कारण वित्त कम्पनीहरूको कुल सम्पत्ति/दायित्व, निक्षेप परिचालन तथा कर्जा एवम् लगानीमा कमी आएको हो।

लघु वित्त संस्था

- १.१०७ २०७३ असार मसान्त सम्ममा लघु वित्त सम्बन्धी कारोबार गर्ने “घ” वर्गका वित्तीय संस्थाहरू अन्तर्गत ३८ वटा ग्रामीण बैंकिङ्ग पद्धति अनुसरणकर्ता र ४ वटा लघु वित्तसम्बन्धी थोक कर्जा कारोबार गर्ने समेत गरी जम्मा ४२ वटा संस्थाहरू रहेका छन्।
- १.१०८ लघु वित्त सम्बन्धी कारोबार गर्ने “घ” वर्गका वित्तीय संस्थाहरूको कुल सम्पत्ति/दायित्व २०७३ असार मसान्तमा २०७२ असार मसान्तको तुलनामा ३९.३५ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ९५ अर्ब ७० करोड पुगेको छ। यी संस्थाहरूको कुल निक्षेप तथा सापटी क्रमशः रु. २४ अर्ब १० करोड र रु. ५२ अर्ब ४३ करोड पुगेको छ भने कुल कर्जा तथा लगानी क्रमशः रु. ७७ अर्ब २३ करोड तथा रु. २ अर्ब ८४ करोड पुगेको छ।

सीमित बैंकिङ्ग कारोबार गर्न इजाजतप्राप्त सहकारी संस्थाहरू

- १.१०९ सहकारी ऐन, २०४८ अन्तरगत स्थापना भई सीमित बैंकिङ्ग कारोबार गर्न यस बैकबाट इजाजत प्राप्त गरेका सहकारी संस्थाहरूले नेपाल राष्ट्र बैंकद्वारा जारी गरिएको निर्देशनको अधीनमा रही सीमित बैंकिङ्ग कारोबार गर्दै आएका छन्। २०७३ असार मसान्तमा यस्ता संस्थाहरूको संख्या राष्ट्रिय सहकारी विकास बैंक समेत गरी जम्मा १६ रहेको छ। सीमित बैंकिङ्ग कारोबार गर्न इजाजत प्राप्त सहकारी संस्थाहरूको कुल सम्पत्ति/दायित्व ११.१ प्रतिशतले वृद्धि भई २०७३ असार मसान्तमा रु. २७ अर्ब ७४ करोड पुगेको छ। उक्त अवधिमा यी संस्थाहरूको निक्षेप संकलन रु. २० अर्ब ९२ करोड पुगेको छ भने कर्जा तथा सापटी रु. १७ अर्ब ६२ करोड पुगेको छ।

वित्तीय मध्यस्थताको कारोबार गर्न इजाजतप्राप्त गैर-सरकारी संस्थाहरू

- १.११० संस्था दर्ता ऐन, २०३४ अन्तरगत स्थापना भई वित्तीय मध्यस्थताको काम गर्ने संस्था सम्बन्धी ऐन, २०५५ को प्रावधान अनुसार २०७२ चैत मसान्तसम्ममा नेपाल राष्ट्र बैंकबाट सीमित बैंकिङ्ग कारोबार गर्न इजाजत प्राप्त गैर-सरकारी संस्थाहरूको संख्या २५ रहेको छ। २०७२ चैत मसान्तसम्म यी संस्थाहरूको कुल साधन/उपयोग रु. १२ अर्ब ६८ करोड ७९ लाख रहेको छ।

बीमा कम्पनी

१.१११ बीमा समितिबाट प्राप्त तथ्याङ्क अनुसार बीमा कम्पनीहरूको कुल सम्पत्ति/दायित्व २०७२ असार मसान्तमा रु. १२९ अर्ब ४४ करोड रहेकोमा २०७३ असार मसान्तमा २२.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १५८ अर्ब २४ करोड पुगेको छ।

कर्मचारी सञ्चय कोष

१.११२ कर्मचारी सञ्चय कोषबाट प्राप्त तथ्याङ्क अनुसार उक्त कोषको सम्पत्ति/दायित्व १५.६ प्रतिशतले वृद्धि भई २०७३ असार मसान्तमा रु. २२४ अर्ब ८५ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष उक्त रकम रु. १९४ अर्ब ४४ करोड रहेको थियो। संचयकर्ताहरूको सञ्चित रकम २०७२ असारमा रु. १८७ अर्ब ५७ करोड रहेकोमा २०७३ असार मसान्तमा १६.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. २१७ अर्ब ९४ करोड पुगेको छ।

नागरिक लगानी कोष

१.११३ नागरिक लगानी कोषबाट प्राप्त तथ्याङ्क अनुसार उक्त कोषको सम्पत्ति/दायित्व १७.८ प्रतिशतले वृद्धि भई २०७३ असार मसान्तमा रु. ८३ अर्ब १ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष यस्तो सम्पत्ति/दायित्व रु. ७० अर्ब ४९ करोड रहेको थियो। यस कोषको दायित्वतर्फ उल्लेख्य अंश ओगट्ने कोष संकलन अघिल्लो वर्ष रु. ६७ अर्ब २३ करोड रहेकोमा २०७३ असार मसान्तमा १९.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ८० अर्ब १६ करोड पुगेको छ। सम्पत्तितर्फ, कर्जा तथा सापट अघिल्लो वर्ष रु. १७ अर्ब ३७ करोड रहेकोमा २०७३ असार मसान्तमा २१.७ प्रतिशतले घटी रु. १३ अर्ब ६१ करोड पुगेको छ।

हुलाक बचत बैंक

१.११४ नेपाल सरकार, हुलाक सेवा विभागद्वारा संचालित हुलाक बचत बैंकबाट निक्षेप संकलन गर्ने स्वीकृति पाएका ११७ कार्यालयहरूमध्ये ६८ वटा कार्यालयहरूले मात्र निक्षेप संकलन गरेका छन्। २०७३ असार मसान्तमा हुलाक बचत बैंकको कुल निक्षेप रु. २ अर्ब ९३ करोड तथा कर्जा लगानी रु. ३२ करोड ८६ लाख पुगेको छ।

तालिका १.१३ : हुलाक बचत बैंकको कारोबार विवरण

विवरण	२०७१ असार	२०७२ असार	२०७३ असार
निक्षेप संकलन गर्न स्वीकृति पाएका कार्यालयहरूको संख्या	११७	११७	११७
निक्षेप संकलन गरेका कार्यालयहरूको संख्या	६८	६८	६८
लगानी गरेका कार्यालयहरूको संख्या	५९	५९	५९
कुल खाता संख्या	६२६४२	६३६६१	६३९६३
कुल निक्षेप (रु. करोडमा)	१५८.१	१७८.५	२९३.०
लगानीमा रहरहेको रकम (रु. करोडमा)	४६.२७	४९.०२	३२.८६

स्रोत: नेपाल सरकार, केन्द्रीय धनादेश कार्यालय

निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगम

१.११५ निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगमले प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्र लगायत पशुधन सुरक्षण, तरकारी बाली सुरक्षण, वैदेशिक रोजगार कर्जा सुरक्षण, लघु तथा विपन्न वर्ग कर्जा सुरक्षण र साना तथा मझौला उद्यम कर्जा सुरक्षण गर्ने कार्यहरू गर्दै आएको छ। यस निगमले २०७३ असार मसान्तसम्ममा रु. २ अर्ब ९४ करोड कर्जा र रु. ३१८ अर्ब ३६ करोड निक्षेप सुरक्षण गरेको छ (तालिका १.१५)।

तालिका १.१४ : निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगमको कारोबार विवरण

विवरण	२०७१ असार	२०७२ असार	२०७३ असार	प्रतिशत परिवर्तन	
				२०७२	२०७३
कुल निक्षेप सुरक्षण रकम (रु. करोडमा)	२५२७६	२८४२५	३१८३६	१२.५	१२.०
कर्जा सुरक्षण रकम (रु. करोडमा)	८८	१४०	२९४	५९.१	११०.०

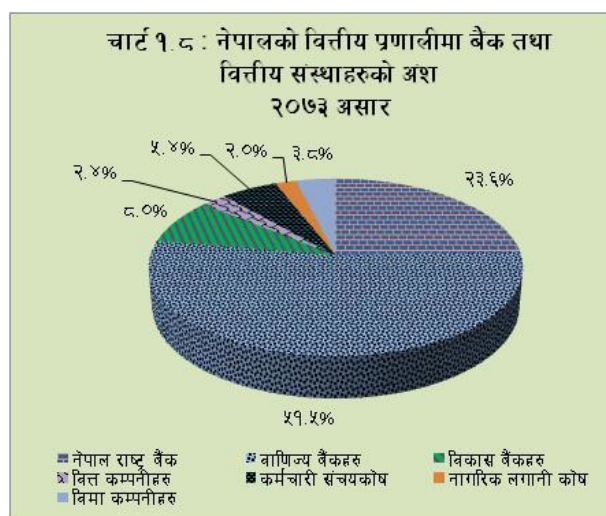
स्रोत: निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगम

कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेड

१.११६ कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेडबाट प्राप्त विवरण अनुसार २०७२ असार मसान्तसम्ममा कालोसूचीमा सूचीकृत ऋणीहरूको संख्या ४,२६० रहेकोमा २०७३ असार मसान्तसम्ममा यस्तो संख्या ४,७९० पुगेको छ ।

वित्तीय संरचना

१.११७ २०७३ असार मसान्तमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको कुल सम्पत्ति/दायित्व संरचनामा नेपाल राष्ट्र बैंकको अंश २३.६ प्रतिशत रहेको छ । त्यसैगरी, कुल सम्पत्ति/ दायित्वमा वाणिज्य बैंकहरूको अंश ५१.५ प्रतिशत, विकास बैंकहरूको अंश ८.० प्रतिशत, वित्त कम्पनीहरूको अंश २.४ प्रतिशत, कर्मचारी सञ्चय कोषको अंश ५.४ प्रतिशत, नागरिक लगानी कोषको अंश २.० प्रतिशत र बीमा कम्पनीहरूको अंश ३.८ प्रतिशत रहेको छ ।

१.११८ २०७३ असार मसान्तमा बैंकिङ्ग क्षेत्र र सम्भौतामूलक बचत परिचालन गर्ने संस्थाहरूको कुल सम्पत्ति/दायित्व र कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात १८४.९ प्रतिशत रहेको छ ।

वित्तीय विस्तार

१.११९ नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजत प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू (सीमित बैंकिङ्ग कारोबार गर्ने सहकारी तथा गैर-सरकारी संस्थाहरू समेत) को संख्या २०७२ असार मसान्तमा २३५ रहेकोमा २०७३ असार मसान्तमा २१९ कायम भएको छ । बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू एक-आपसमा गाभ्ने/गाभिने सम्बन्धी नियमावली, २०६८ जारी भएपछि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू एक आपसमा मर्जर/प्राप्ति भई कुल संख्या अघिल्लो वर्षको तुलनामा केही कम रहेको हो । २०७३ असार मसान्तमा वाणिज्य बैंकहरूको संख्या २८, विकास बैंकहरूको ६७, वित्त कम्पनीहरूको ४२ र लघुवित्त विकास बैंकहरूको संख्या ४२ रहेको छ ।

१.१२० २०७२ असार मसान्तमा वाणिज्य बैंक, विकास बैंक तथा वित्त कम्पनीहरूको कुल निक्षेप खाता संख्या करिब १ करोड ४९ लाख ३५ हजार र ऋणी संख्या करिब १० लाख ३३ हजार रहेकोमा २०७३ असार मसान्तमा निक्षेप खाता संख्या करिब १ करोड ६८ लाख ३६ हजार र ऋणी संख्या करिब १० लाख ९७ हजार पुगेको छ । त्यसैगरी, २०७३ असार मसान्तमा लघुवित्त संस्थाहरूमा करिब १८ लाख ७४ हजार बचतकर्ता र १२ लाख ९६ हजार ऋणी पुगेका छन् ।

१.१२१ २०७३ असार मसान्तमा नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजत प्राप्त सीमित बैंकिङ्ग कारोबार गर्ने गैर-सरकारी संस्थाहरूको संख्या २५ तथा सहकारी संस्थाहरूको संख्या १५ रहेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्ता संस्थाहरूको संख्या क्रमशः २७ र १५ रहेको थियो ।

१.१२२ २०७३ असार मसान्तमा २२७ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू (नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजत प्राप्त २१९ र ८ वटा अन्य), २६ बीमा कम्पनीहरू तथा कर्मचारी संचयकोष, नागरिक लगानी कोष र हुलाक बचत बैंक समेत गरी कुल २५६ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू संचालनमा रहेका छन् । अघिल्लो वर्ष २७२ वटा यस्ता संस्थाहरू संचालनमा रहेका थिए ।

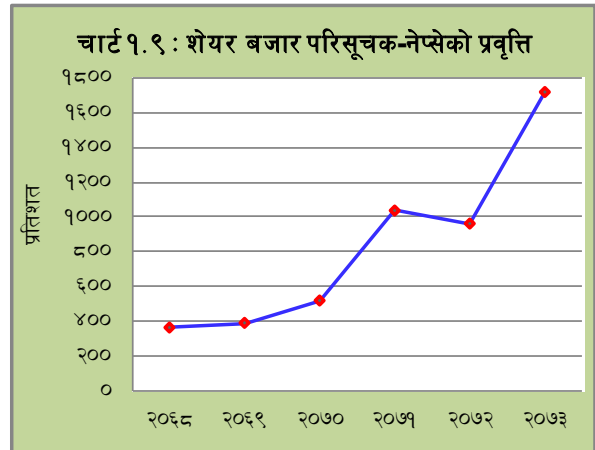
तालिका १.१५ : बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको संख्या

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु	२०७१ असार मसान्त	२०७२ असार मसान्त	२०७३ असार मसान्त
वाणिज्य बैंक	३०	३०	२८
विकास बैंक	८४	७६	६७
वित्त कम्पनी	५३	४८	४२
लघुवित्त कारोबार गर्ने संस्थाहरु	३७	३९	४२
नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजतप्राप्त सहकारी संस्थाहरु (सीमित बैंकिङ कारोबार गर्ने)	१५	१५	१५
नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजतप्राप्त गैर-सरकारी संस्थाहरु (लघु कर्जा कारोबार गर्ने)	२९	२७	२५
नेपाल राष्ट्र बैंकबाट बैंकिङ कारोबार गर्ने इजाजतप्राप्त संस्थाहरु	२४८	२३५	२१९
अन्य संस्थाहरु*	३	८	८
बीमा कम्पनी	२५	२६	२६
कर्मचारी संचय कोष	१	१	१
नागरिक लगानी कोष	१	१	१
हुलाक बचत बैंक	१	१	१
जम्मा	२७९	२७२	२५६

* राष्ट्रिय सहकारी बैंक लि., श्री मसरेक बैंक पी.एस.सी. र जलविद्युत लगानी तथा विकास कम्पनी लि. तथा हायरपचेज कारोबार गर्ने प्रयोजनको लागि इजाजतप्राप्त संस्थाहरु समेत ।

धितोपत्र बजार

१.१२३ समीक्षा वर्षमा धितोपत्र बजार सूचकाङ्क एवम् कारोबारमा उच्च वृद्धि भएको छ । नेप्से सूचकाङ्क वार्षिक विन्दुगत आधारमा ७८.७ प्रतिशतले वृद्धि भई २०७३ असार मसान्तमा १,७१८.२ विन्दुमा उक्लेको छ । उक्त सूचकाङ्क अधिल्लो वर्षको सोही अवधिमा ७.२ प्रतिशतले ह्रास आई २०७२ असार मसान्तमा ९६१.२ विन्दु कायम भएको थियो । २०७२ असार मसान्तमा २०४.७ विन्दुमा रहेको नेप्से सेन्सिटिभ सूचकाङ्क ८०.३ प्रतिशतले वृद्धि भई २०७३ असार मसान्तमा ३६९.१ विन्दु कायम भएको छ । त्यसैगरी, नेप्से फ्लोट इन्डेक्स समेत ८३.२ प्रतिशतले वृद्धि भई २०७३ असार मसान्तमा १२५.४ विन्दुमा पुगेको छ ।

१.१२४ समीक्षा वर्षमा धितोपत्र बजार कारोबार रकममा उल्लेख्य वृद्धि भएको छ । आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा रु. ६५ अर्ब ३३ करोडको कुल शेयर कारोबार भएकोमा आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा १५१ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १६३ अर्ब ९६ करोड पुगेको छ ।

तालिका १ : विश्वको आर्थिक वृद्धि, मूल्य तथा व्यापार
(वार्षिक प्रतिशत परिवर्तन)

	2014	2015	2016-2017	
			2016	2017
विश्व उत्पादन	३.४	३.२	३.१	३.४
विकसित अर्थतन्त्र	१.९	२.१	१.६	१.८
अमेरिका	२.४	२.६	१.६	२.२
यूरो क्षेत्र	१.१	२.०	१.७	१.५
जापान	०.०	०.५	०.५	०.६
उदीयमान तथा विकासोन्मुख अर्थतन्त्र	४.६	४.०	४.२	४.६
उदीयमान तथा विकासोन्मुख एशिया	६.८	६.६	६.५	६.३
चीन	७.३	६.९	६.६	६.२
भारत	७.२	७.६	७.६	७.६
वस्तुको मूल्य				
इन्धन (Fuel)	-७.५	-४७.२	-१५.४	१७.९
गैर-इन्धन (Non-fuel)	-४.०	-१७.५	-२.७	०.९
उपभोक्ता मूल्य				
विकसित देश	१.४	०.३	०.८	१.७
उदीयमान तथा विकासोन्मुख देशहरू	४.७	४.७	४.५	४.४
विश्व व्यापार (वस्तु तथा सेवा)	३.९	२.६	२.३	३.८
विकसित देश				
निर्यात	३.८	३.६	१.८	३.५
आयात	३.८	४.२	२.४	३.९
उदीयमान तथा विकासोन्मुख देशहरू				
निर्यात	३.५	१.३	२.९	३.६
आयात	४.५	-०.६	२.३	४.१

स्रोत : वर्ल्ड इकोनोमिक आउटलुक अक्टोबर २०१६, अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष

तालिका २ : समष्टिगत आर्थिक परिसूचकहरु

सि.नं.	विवरण	परिवर्तन (प्रतिशतमा)		
		२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३
१.	उत्पादक मूल्यमा			
	(क) कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (२०५७/५८ को मूल्यमा)	६.०	२.७	०.६
	(ख) कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (प्रचलित मूल्यमा)	१५.९	७.९	६.०
२.	आधारभूत मूल्यमा			
	(क) कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (२०५७/५८ को मूल्यमा)	५.७	२.३	०.८
	(ख) कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (प्रचलित मूल्यमा)	१५.३	७.४	६.२
●	कुल राष्ट्रिय उत्पादन (प्रचलित मूल्यमा)	१६.९	७.९	६.४
●	कुल उपभोग	१४.१३	११.७७	१०.१६
●	कुल लगानी	२७.८	१.७	-७.१
●	कुल राष्ट्रिय बचत	३०.३	३.६	३.८
●	कुल स्थिर पूँजी निर्माण	२०.६	२७.३	-४.४
●	कुल गार्हस्थ्य बचत	३०.९	-२०.४	-३६.६
३.	कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय	१९.२	९.०	८.१
४.	मुद्रा प्रदाय (M1)	१७.७	१९.७	१८.५
५.	विस्तृत मुद्रा प्रदाय (M2)	१९.१	१९.९	१९.५
६.	कुल आन्तरिक कर्जा	१२.७	१६.२	१७.४
७.	आवधिक निक्षेप	११.८	१५.१	२१.६
८.	कुल निर्यात	१९.६	-७.३	-१७.८
९.	कुल आयात	२८.३	८.४	-०.१
१०.	कुल विदेशी विनिमय संचिति	२४.८	२३.८	२६.१
११.	सरकारी राजस्व	२०.५	१३.८	१८.९
१२.	सरकारी खर्च*	१६.३	२२.०	११.९
१३.	वार्षिक औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति	९.१	७.२	९.९
१४.	वार्षिक औसत थोक मुद्रास्फीति	८.३	६.१	६.३
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (उत्पादक मूल्यमा) सँगको अनुपात (प्रतिशतमा)				
१.	कुल उपभोग	८८.१	९१.२	९४.७
२.	कुल गार्हस्थ्य बचत	११.९२	८.७९	५.२६
३.	कुल राष्ट्रिय बचत	४५.७३	४३.८९	४२.९५
४.	कुल लगानी	४१.२	३८.८	३४.०
५.	कुल स्थिर पूँजी निर्माण	२३.५२	२७.७५	२५.०१
६.	कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय	१३३.८	१३५.१	१३७.७
७.	मुद्रा प्रदाय (M1)	१८.१	२०.०	२२.४
८.	विस्तृत मुद्रा प्रदाय (M2)	७९.७	८८.६	९९.८
९.	कुल आन्तरिक कर्जा	६७.९	७२.०	७९.८
१०.	आवधिक निक्षेप	२२.२	२३.७	२७.१
११.	कुल निर्यात	४.७	४.०	३.१
१२.	कुल आयात	३६.४	३६.५	३४.४
१३.	विदेशी विनिमय संचिति	३३.९	३८.९	४६.२
१४.	सरकारी राजस्व	१८.२	१९.१	२१.५
१५.	सरकारी खर्च*	२१.३	२४.०	२५.३
१६.	सरकारी बजेट बचत/घाटा*	-०.७	-२.२	-१.७
१७.	आन्तरिक ऋण	१.०	२.०	३.९
१८.	व्यापार सन्तुलन (-घाटा)	-३१.७	-३२.५	-३१.३
१९.	चाल खाता सन्तुलन (-घाटा)	४.६	५.१	६.२
२०.	भुक्तानी गर्न बाँकी कुल वाह्य ऋण	१७.७	१६.२	१७.०

* नगद प्रवाहमा आधारित

स्रोत : आर्थिक सर्वेक्षण, २०७२/७३, महालेखा नियन्त्रकको कार्यालय

तालिका ३ : कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्षेत्रगत वृद्धिदर
(२०५७/५८ को मूल्यमा)

(प्रतिशतमा)

शीर्षक	वृद्धिदर		
	२०७०/७१	२०७१/७२ ^{सं.}	२०७२/७३ ^{प्रा.}
१. कृषि क्षेत्र	४.५	०.८	१.३
कृषि तथा वन	४.५	०.७	१.१
मत्स्यपालन	४.९	७.१	११.८
२. गैर-कृषि क्षेत्र	६.४	३.१	०.६
उद्योग क्षेत्र	७.१	१.५	-६.३
खानी तथा उत्खनन्	११.९	२.३	-६.५
उत्पादनमुलक उद्योग	६.३	०.४	-९.९
विद्युत, ग्याँस तथा पानी	३.३	१.०	-१.७
निर्माण	९.१	२.९	-४.०
सेवा क्षेत्र	६.२	३.६	२.७
थोक तथा खुद्रा व्यापार	१०.९	२.१	-१.१
होटल तथा रेष्टुरेण्ट	६.८	३.३	-४.८
यातायात, भण्डारण तथा सञ्चार	५.२	६.२	२.६
वित्तीय मध्यस्थता	३.७	२.९	३.३
रियल स्टेट, घर भाडा तथा व्यावसायिक गतिविधि	३.६	०.८	३.७
सार्वजनिक प्रशासन र रक्षा	५.०	५.४	५.८
शिक्षा	४.८	३.७	६.७
स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य	४.५	१०.५	८.९
अन्य सामुदायिक, सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवा	४.८	४.४	५.६
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (आधारभूत मूल्यमा)	५.७	२.३	०.८
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (उत्पादक मूल्यमा)	६.०	२.७	०.६

सं : संशोधित अनुमान

प्रा : प्रारम्भिक अनुमान

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

तालिका ४ : राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क
वार्षिक औसत

(आधार वर्ष २०७१/७२ = १००)

उपभोग्य वस्तुहरू	भार %	आर्थिक वर्ष			प्रतिशत परिवर्तन	
		२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३	२०७१/७२	२०७२/७३
कुल सूचकाङ्क	१००	९३.३	१००.०	१०९.९	७.२	९.९
खाद्य तथा पेय पदार्थ	४३.९१	९१.२	१००.०	११०.९	९.६	१०.९
खाद्य तथा खाद्यजन्य पदार्थ	११.३३	९०.४	१००.०	१०९.२	१०.६	९.२
दलहन तथा गेडागुडी	१.८४	८५.०	१००.०	१३२.७	१७.६	३२.७
तरकारी	५.५२	९४.३	१००.०	११०.३	६.०	१०.३
मासु तथा माछा	६.७५	९३.९	१००.०	१०९.८	६.५	९.८
दुग्धजन्य पदार्थ तथा अन्डा	५.२४	८८.६	१००.०	११०.०	१२.८	१०.०
घ्यू तथा तेल	२.९५	९९.७	१००.०	११९.५	०.२	१९.५
फलफूल	२.०८	८७.९	१००.०	१०६.५	१३.७	६.५
चिनी तथा चिनीजन्य पदार्थ	१.७४	१००.०	१००.०	१०७.३	०.०	७.३
मसला	१.२१	९०.९	१००.०	११३.५	१०.०	१३.५
अल्कोहलरहित हल्का पेय पदार्थ	१.२४	९६.४	१००.०	१०४.७	३.७	४.७
मदिराजन्य पेय पदार्थ	०.६८	८३.३	१००.०	११२.९	२०.१	१२.९
सूर्तिजन्य पदार्थ	०.४१	७९.६	१००.०	१०७.६	२५.६	७.६
रेष्टुराँ तथा होटल	२.९२	९०.२	१००.०	१०९.३	१०.९	९.३
गैर-खाद्य वस्तु तथा सेवा	५६.०९	९५.१	१००.०	१०९.२	५.२	९.२
लत्ता कपडा तथा जुता	७.१९	९१.०	१००.०	११४.२	९.९	१४.२
घरायसी सामान तथा सेवा	२०.३	९८.५	१००.०	११२.७	१.६	१२.७
फर्निचर तथा घरायसी उपकरण	४.३	९२.४	१००.०	१०६.३	८.२	६.३
स्वास्थ्य	३.४७	९४.८	१००.०	१०२.६	५.४	२.६
यातायात	५.३४	९८.७	१००.०	१०२.०	१.३	२.०
संचार	२.८२	९९.९	१००.०	१०५.१	०.१	५.१
मनोरञ्जन तथा संस्कृति	२.४६	९४.१	१००.०	१०४.३	६.२	४.३
शिक्षा	७.४१	९४.७	१००.०	११०.१	५.६	१०.१
विविध वस्तु तथा सेवाहरू	२.८१	९२.६	१००.०	१०४.५	८.०	४.५
उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क - काठमाडौं उपत्यका						
कुल सूचकाङ्क	१००	९३.२	१००.०	१११.६	७.२	११.६
खाद्य तथा पेय पदार्थ	३९.७७	९०.५	१००.०	११३.३	१०.५	१३.३
गैर-खाद्य वस्तु तथा सेवा	६०.२३	९५.९	१००.०	११०.५	४.३	१०.५
उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क - तराई						
कुल सूचकाङ्क	१००	९३.४	१००.०	१०८.६	७.१	८.६
खाद्य तथा पेय पदार्थ	४४.१४	९०.८	१००.०	१०९.७	१०.२	९.७
गैर-खाद्य वस्तु तथा सेवा	५५.८६	९५.४	१००.०	१०७.८	४.९	७.८
उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क - पहाड						
कुल सूचकाङ्क	१००	९३.२	१००.०	११०.४	७.३	१०.४
खाद्य तथा पेय पदार्थ	४६.८८	९२.८	१००.०	११०.८	७.८	१०.८
गैर-खाद्य वस्तु तथा सेवा	५३.१२	९३.६	१००.०	११०.१	६.८	१०.१
उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क - हिमाल						
कुल सूचकाङ्क	१००		१००.०	१०८.८		८.८
खाद्य तथा पेय पदार्थ	५९.५३		१००.०	१०८.५		८.५
गैर-खाद्य वस्तु तथा सेवा	४०.४७		१००.०	१०९.१		९.१

तालिका ५ : राष्ट्रीय थोक मूल्य सूचकाङ्क
वार्षिक औसत
(२०५६/५७ = १००)

समूह/उप-समूहहरु	भार प्रतिशतमा	आर्थिक वर्ष			प्रतिशत परिवर्तन	
		२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३	२०७१/७२	२०७२/७३
कुल सूचकाङ्क	१००.०	२७९.७	२९६.६	३१५.३	६.१	६.३
कृषिसम्बन्धी वस्तुहरु	४९.६	३११.१	३३८.७	३७४.२	८.८	१०.५
खाद्यान्न वस्तुहरु	१६.६	२४४.५	२६६.९	२७३.१	९.२	२.३
नगदे बाली	६.१	३५३.४	३९३.०	४११.१	११.२	४.६
दलहन	३.८	२९१.६	३४३.५	४७७.७	१७.८	३९.१
फलफूल तथा तरकारी	११.२	२८५.७	३२१.८	३७६.६	१२.७	१७.०
मसलाहरु	१.९	३०७.५	३०७.२	३७५.४	-०.१	२२.२
पशुजन्य उत्पादन	१०.०	४३२.१	४४७.५	४७७.४	३.६	६.७
स्वदेशमा उत्पादित औद्योगिक वस्तुहरु	२०.४	२३८.४	२५१.८	२६७.५	५.६	६.२
खाद्यजन्य वस्तुहरु	६.१	२३०.५	२३५.५	२४३.३	२.२	३.३
पेय तथा सुतीजन्य वस्तुहरु	५.७	२५८.९	२८४.३	३१२.६	९.८	९.९
निर्माण सामग्री	४.५	२७६.३	२८८.६	२९६.२	४.५	२.७
अन्य	४.१	१७९.६	१८९.८	२०८.९	५.७	१०.१
आयातीत वस्तुहरु	३०.०	२५५.९	२५७.७	२५०.३	०.७	-२.९
पेट्रोलियम पदार्थ तथा कोईला	५.४	५५७.९	५२२.३	४४८.३	-६.४	-१४.२
रासायनिक मल तथा रासायनिक वस्तुहरु	२.५	२३२.४	२४६.५	२५१.७	६.१	२.१
यातायातका साधन तथा मेशिनरी वस्तुहरु	७.०	१८८.२	१९०.८	२०२.४	१.४	६.१
इलेक्ट्रिक तथा इलेक्ट्रोनिक वस्तुहरु	१.९	१२०.३	१२४.३	१२५.१	३.३	०.६
औषधी	२.७	१४४.०	१५४.१	१५४.१	७.०	-०.१
कपडाजन्य वस्तुहरु	३.१	१७६.५	१८७.४	१९४.३	६.२	३.७
अन्य वस्तुहरु	७.४	२१६.५	२३३.०	२४१.०	७.६	३.४

तालिका ६ : राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क
(२०६१/६२ = १००)

	समूह तथा उप-समूह	भार	आर्थिक वर्ष				प्रतिशत परिवर्तन	
			२०६१/७०	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३	२०७१/७२	२०७२/७३
	कुल सूचकाङ्क	१००.००	२७७.९	३१६.०	३४२.५	३६२.३	८.४	५.८
१.	तलब सूचकाङ्क	२६.९७	१८७.३	२३४.८	२५४.६	२५६.७	८.४	०.८
	अधिकृत स्तर	९.८०	१७७.७	२१५.४	२३४.२	२३६.५	८.७	१.०
	सहायक स्तर	१७.१७	१९२.८	२४६.०	२६६.२	२६८.२	८.२	०.७
१.१	निजामती सेवा	२.८२	२३६.५	३०९.६	३४०.७	३४०.७	१०.०	०.०
	अधिकृत स्तर	०.३१	२१५.४	२६२.२	२८१.४	२८१.४	७.३	०.०
	सहायक स्तर	२.५१	२३९.१	३१५.३	३४७.९	३४७.९	१०.३	०.०
१.२	सार्वजनिक संस्थानहरु	१.१४	२१०.०	२६३.४	२८७.३	२९०.१	९.१	१.०
	अधिकृत स्तर	०.१९	१८७.३	२१४.३	२३०.८	२३३.०	७.७	०.९
	सहायक स्तर	०.९५	२१४.५	२७३.२	२९८.५	३०१.६	९.३	१.०
१.३	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु	०.५५	२९०.६	४१७.६	४४६.२	४५७.७	६.८	२.६
	अधिकृत स्तर	०.१०	२५०.०	३२४.३	३४१.२	३५२.३	५.२	३.२
	सहायक स्तर	०.४५	२९९.९	४३९.०	४७०.२	४८५.८	७.१	२.५
१.४	सैनिक तथा प्रहरी सेवाहरु	४.०१	२२७.९	३०४.९	३३२.४	३३२.४	९.०	०.०
	अधिकृत स्तर	०.१७	१९४.८	२३७.४	२५९.२	२५९.३	९.२	०.०
	सहायक स्तर	३.८४	२२९.४	३०८.०	३३५.७	३३५.७	९.०	०.०
१.५	शिक्षा	१०.५५	२०७.८	२६८.१	२९५.८	३००.२	१०.३	१.५
	अधिकृत स्तर	६.८०	१९४.७	२४३.९	२६८.९	२७२.१	१०.३	१.२
	सहायक स्तर	३.७५	२३३.६	३१२.०	३४४.६	३५१.२	१०.४	१.९
१.६	निजी संगठनहरु	७.९०	१११.३	१११.३	१११.३	१११.३	०.०	०.०
	अधिकृत स्तर	२.२४	११५.३	११५.३	११५.३	११५.३	०.०	०.०
	सहायक स्तर	५.६६	१०९.७	१०९.७	१०९.७	१०९.७	०.०	०.०
२.	ज्यालादर सूचकाङ्क	७३.०३	३११.४	३४५.९	३७४.९	४०१.३	८.४	७.०
२.१	कृषि मजदूर	३९.४९	३६०.९	३९२.४	४२२.७	४५७.५	७.७	८.३
	पुरुष	२०.४९	३५४.५	३७७.८	४१६.१	४५१.०	१०.१	८.४
	महिला	१९.००	३६७.६	४०८.१	४२९.८	४६४.६	५.३	८.१
२.२	औद्योगिक मजदूर	२५.२५	२४८.२	२९३.१	३१७.४	३२९.०	८.३	३.६
	उच्च दक्ष	६.३१	२३३.८	२७२.६	३००.४	३१९.८	१०.२	६.५
	दक्ष	६.३१	२४२.२	२९०.०	३१४.३	३२६.९	८.४	४.०
	अर्धदक्ष	६.३१	२४६.९	२९०.१	३१५.८	३२३.३	८.९	२.४
	अदक्ष	६.३२	२६९.८	३१९.७	३३९.३	३४५.८	६.१	१.९
२.३	निर्माण मजदूर	८.२९	२६८.२	२८५.९	३२२.९	३५४.१	१२.९	९.७
	डकर्मी	२.७६	२४८.९	२६५.१	३००.९	३२९.६	१३.९	९.५
	दक्ष	१.३८	२४०.६	२५५.७	२९१.१	३१८.४	१३.८	९.४
	अदक्ष	१.३८	२५७.१	२७२.६	३१०.८	३४०.९	१४.०	९.७
	सिकर्मी	२.७६	२४३.६	२५२.६	२८४.३	३१६.८	१२.६	११.४
	दक्ष	१.३८	२३५.०	२४४.२	२७६.७	३१०.९	१३.३	१२.४
	अदक्ष	१.३८	२५२.२	२६१.०	२९१.९	३२२.८	११.८	१०.६
	ज्यामी	२.७७	३१२.०	३४०.७	३८३.३	४१५.७	१२.५	८.५
	पुरुष	१.३८	३१५.३	३४५.६	३९२.५	४२२.०	१३.६	७.५
	महिला	१.३९	३०८.७	३३५.८	३७४.१	४०९.५	११.४	९.५

तालिका ७ : नेपाल र भारतको उपभोक्ता मुद्रास्फीति (मासिक)
(वार्षिक प्रतिशत परिवर्तन)

महिना	२०७०/७१			२०७१/७२			२०७२/७३		
	नेपाल	भारत	फरक	नेपाल	भारत	फरक	नेपाल	भारत	फरक
साउन	७.९	९.५	-१.६	७.५	७.७	-०.२	६.९	३.७	३.२
भदौ	८.०	९.८	-१.८	७.६	६.५	१.१	७.२	४.४	२.८
असोज	८.४	१०.२	-१.८	७.५	५.५	२.०	८.२	५.०	३.३
कात्तिक	१०.०	११.२	-१.२	७.२	४.४	२.८	१०.४	५.४	५.०
मंसिर	१०.३	९.९	०.४	७.०	४.९	२.१	११.६	५.६	६.०
पुस	९.७	८.८	०.९	६.८	५.२	१.६	१२.१	५.७	६.४
माघ	८.८	८.०	०.८	७.०	५.४	१.६	११.३	५.२	६.१
फागुन	८.९	८.३	०.६	७.०	५.३	१.७	१०.२	४.८	५.४
चैत	९.४	८.६	०.८	६.९	४.९	२.०	९.७	५.४	४.३
बैशाख	९.७	८.३	१.४	७.१	५.०	२.१	१०.०	५.८	४.२
जेठ	९.५	७.५	२.०	७.४	५.४	२.०	११.१	५.८	५.३
असार	८.१	८.०	०.१	७.६	३.७	३.९	१०.४	६.१	४.३
वार्षिक औसत	९.१	९.०	०.१	७.२	५.३	१.९	९.९	५.२	४.७

तालिका ८ : वैदेशिक व्यापार स्थिति*

(रु. करोडमा)

विवरण	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३ ^अ	प्रतिशत परिवर्तन	
				२०७१/७२	२०७२/७३
कुल निर्यात	९१९९.१	८५३१.९	७०११.७	-७.३	-१७.८
भारत	५९६१.४	५५८६.५	३९४९.४	-६.३	-२९.३
चीन	२८४.१	२२३.०	१६८.२	-२१.५	-२४.६
अन्य मुलुक	२९५३.७	२७२२.५	२८५४.१९	-७.८	६.३
कुल आयात	७१४३६.६	७७४६८.४	७७३५९.९	८.४	-०.१
भारत	४७७९४.७	४९१६५.	४७७२१.३	२.९	-२.९
चीन	७३३१.९	१००१६.	११५६९.४	३६.६	१५.५
अन्य मुलुक	१६३१०.०	१८२८६.	१८०६९.२	१२.१	-१.२
व्यापार सन्तुलन	-६२२३७.५	-६८९३६.५	-७०३४८.२	१०.८	२.०
भारत	-४१८३३.३	-४३३७९.१	-४३७७१.९	४.२	०.४
चीन	-७०४७.८	-९७९३.७	-११४०१.३	३९.०	१६.४
अन्य मुलुक	-१३३५६.३	-१५५६३.७	-१५१७५.०	१६.५	-२.५
कुल व्यापार	८०६३५.७	८६०००.३	८४३७१.६	६.७	-१.९
भारत	५४७५६.१	५४७५२.	५१६७०.६	१.९	-५.६
चीन	७६१५.९	१०२३९.	११७३७.६	३४.५	१४.६
अन्य मुलुक	१९२६३.७	२१००८.	२०९६३.४	९.१	-०.२

(प्रतिशतमा)

१. निर्यात/ आयातको अनुपात	१२.९	११.०	९.१
भारत	१२.५	११.४	८.३
चीन	३.९	२.२	१.५
अन्य मुलुक	१८.१	१४.९	१६.०
२. कुल निर्यातमा अंश			
भारत	६४.८	६५.५	५६.३
चीन	३.१	२.६	२.४
अन्य मुलुक	३२.१	३१.९	४१.३
३. कुल आयातमा अंश			
भारत	६६.९	६३.५	६१.७
चीन	१०.३	१२.९	१५.०
अन्य मुलुक	२२.८	२३.६	२३.४
४. व्यापार संतुलनमा अंश			
भारत	६७.२	६३.२	६२.२
चीन	११.३	१४.२	१६.२
अन्य मुलुक	२१.५	२२.६	२१.६
५. कुल व्यापारमा अंश			
भारत	६६.७	६३.७	६१.२
चीन	९.४	११.९	१३.९
अन्य मुलुक	२३.९	२४.४	२४.८
६. निर्यात तथा आयातको कुल व्यापारमा अंश			
निर्यात	११.४	९.९	८.३
आयात	८८.६	९०.१	९१.७

* भन्सार तथ्याङ्कमा आधारित

अ : अपरिष्कृत

तालिका ९ : भारततर्फ निर्यात गरिएका प्रमुख वस्तुहरु*

(रु. करोडमा)

वस्तुको नाम	आर्थिक वर्ष			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३ ^अ	२०७१/७२	२०७२/७३
क) प्रमुख वस्तुहरु	४९४६.८	४६२६.७	३४३२.०	-६.५	-२५.८
पोलिष्टर धागो	५१५.३	५०१.८	३२५.३	-२.६	-३५.२
लताकपडा**	५७७.९	५१२.९	३४३.९	-११.२	-३३.०
धागो	१८.०	१८.०	५.०	०.१	-७२.२
जुटको बोरा	३५७.९	४७४.६	३७८.७	४.७	१.१
जिंक शिट	६१७.७	४३८.८	१९३.६	-२९.०	-५५.९
जुस	४४३.२	४७७.३	३२४.८	७.७	-३२.०
खयर	०.०	०.०	०.०	-	-
अलैची	४२६.७	३८४.०	४६३.३	-१०.०	२०.७
तार	२०७.०	२२९.३	१५४.७	६.९	-३०.१
एम.एस. पाइप	२९.३	१७.४	५.२	-	-
मञ्जन	११३.३	९८.५	१०१.३	-१३.१	२.८
तामाको तार	१४२.७	१२६.१	८९.२	-११.७	-२९.२
चाउचाउ	५२.२	६२.१	४५.६	१८.९	-२६.६
जुता तथा चप्पल	१९६.२	२३६.०	१६०.८	२०.३	-३१.९
जी.आई.पाइप	३०३.१	२९९.४	९३.९	-१.२	-६८.६
जुटको डोरी	७१.८	५१.६	३७.३	-२८.१	-२७.७
पिना	७०.६	६९.३	१००.१	-१३.२	६३.३
साबुन	२.६	२.२	१.०	-१४.९	-५१.९
हुंगा तथा बालुवा	१९१.८	५.५	०.०	-९७.१	-१००.०
जुटको बट्टा	०.६	१.१	८.६	-	६९७.६
खोटो	१३९.२	१८४.३	१६८.९	३२.३	-८.३
अदुवा	४६.९	४६.९	५२.२	-१.७	१३.१
एल्मुनियम खण्ड	३७.७	४७.२	१९.१	२५.३	-५९.५
तयारी पोशाक	३१.१	२६.१	१६.७	-१६.१	-३६.१
छाला	२६.४	३१.६	१२.४	१९.४	-६०.८
जडीबूटी	२४.५	५०.०	३७.३	१०४.४	-२५.५
प्लाष्टिकका सामान	३५.८	३४.४	२१.२	-३.८	-३८.५
चोकर	२६.७	६१.७	३८.३	१३१.१	-
औषधि (आयुर्वेदिक)	८९.५	९०.७	७३.१	१.४	-१९.५
ढुटोको तेल	१९.५	७.२	६.३	-६२.९	-१३.४
घिउ (क्लेरिफाइड)	१५.६	१५.५	१३.८	-०.८	-१०.७
टर्पेन्टाइन	२६.८	३१.०	२६.१	१६.०	-१६.०
पार्टिकल बोर्ड	१५.८	१०.९	२.९	-३१.१	-७३.०
ब्रान्स	१८.२	१८.०	१४.३	-१.१	-२०.५
कच्चा सनपाट	४.४	०.२	१.२	-९६.१	६३१.८
पश्मिना	६.८	५.०	७.२	-२७.२	४६.१
कुचो	०.१	०.१	०.०	-६.७	-५९.८
कागज	०.०	०.१	०.१	३३९.५	-३९.९
जीवित जनावर	२३.४	२०.५	१०.५	-१२.६	-४८.८
मार्बल स्ल्याब	२.३	०.०	०.०	-	-
दाल	०.४	१२.७	२७.९	२७७७.३	-
दालचिनी	६.५	८.२	९.५	२७.७	१५.६
रासायनिक पदार्थ	०.०	१.७	०.७	-	-
तरकारी	१२.७	२५.०	२८.२	९७.२	१२.६
हस्तकलाका सामान	२.३	२.७	२.५	१७.७	-७.५
तोरी तथा सस्यु	१.७	४.७	६.४	१७०.४	३६.०
घिउ (बनस्पती)	०.०	०.०	०.०	-	-
फलफूल	१.८	०.९	२.१	-४८.२	१२८.०
बेसार	०.४	०.०	०.९	-८९.०	१७५.९
विस्कट	०.१	०.२	०.०	४०.८	-१००.०
ख) अन्य	१०१४.६	९५९.७	५१७.३	-५.४	-४६.१
कुल जम्मा	५९९१.४	५५८६.५	३९४९.४	-६.३	-२९.३

* भन्सार तथाङ्गमा आधारित

** पी.पी. फेब्रिक सहित

अ : अपरिष्कृत

तालिका १० : भारतबाट आयात गरिएका प्रमुख वस्तुहरु*

(रु. करोडमा)

वस्तुको नाम	आर्थिक वर्ष			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३ ^अ	२०७१/७२	२०७२/७३
क) प्रमुख वस्तुहरु	३८१५१.०	३९०८८.७	३७५५९.८	२.५	-४.९
पेट्रोलियम पदार्थ	१३१७३.६	११००५.८	६५६०.८	-१६.५	-४०.४
सवारी साधन तथा स्पेयर पार्टपुर्जा	३२९८.३	४४१२.६	६२९४.०	३३.८	४२.६
एम.एस.विलेट	२४६७.५	२६३३.६	२२६५.७	६.७	-१४.०
अन्य मेसिनरी तथा पार्टपुर्जा	१५९६.७	१८८९.३	१९३२.३	१८.३	२.३
औषधि	१५२९.६	१७८४.७	१९१६.४	१६.७	७.४
कोल्डरोल्ड शिट इन्क्वाइल	६५२.५	७५.३	६९६.५	९.६	-२.६
एम.एस.वायर	६४८.०	५३९.२	७८८.९	-१६.८	४६.३
विद्युतीय उपकरण	७६६.६	१०७२.०	१२२१.४	३९.८	१३.९
हट रोल्ड शिट इन्क्वाइल	११६८.२	१३२५.९	१३४२.१	१३.५	१.२
सिमेन्ट	९७१.८	१०१२.५	११६८.९	४.२	१५.४
कृषि उपकरण तथा पार्टपुर्जा	८५८.२	९४०.७	९४९.४	९.६	०.९
रासायनिक पदार्थ	३०२.३	३०९.५	३३३.९	२.४	७.९
घागो	९५९.४	७२१.०	६६५.५	-२४.८	-७.७
रासायनिक मल	८०३.५	५९५.५	१५९.९	-२५.९	-७३.१
लत्ताकपडा	३८१.०	३८१.७	४१६.७	०.२	९.२
कोइला	८७९.९	६२०.८	९१५.५	-२९.४	४७.५
सुती	२९३.४	२०३.८	२७६.६	-४.५	३५.७
तरकारी	६९६.९	७९८.९	७७२.६	१४.६	-३.३
सौन्दर्यका सामान	१६०.६	१८६.६	२१८.९	१६.२	१७.३
कागज	४८१.८	५१४.०	५५४.२	६.७	७.८
धान तथा चामल	१७२६.३	२४७५.९	२१८६.३	४३.४	-११.७
तयारी पोशाक	४१३.३	४६०.६	४४५.९	११.४	-३.२
ग्लास शिट तथा ग्लास वेयर्स	३०८.४	३१५.२	३६९.६	२.२	१७.३
एल्मुनियम इङ्गट तथा रड	१९६.०	३१९.८	३१७.४	६३.१	-०.७
टायर, ट्युब्स तथा फलेप्स	३६४.३	४३२.६	४०८.१	१८.८	-५.७
रेडियो, टिभी, डेक तथा पार्टपुर्जा	१०३.८	११७.८	१५१.५	१३.५	२८.५
इनामेल तथा अन्य पेन्ट्स	१८७.०	१९०.२	२०२.८	१.७	६.६
किताब तथा पत्रिका	१४१.४	१६५.०	१९६.१	१६.७	१८.८
धिसु आहार तथा दुग्ध उत्पादन	४८३.३	४६६.०	४६८.६	-३.६	०.६
चिनी	६.२	१.९	३५.६	-६९.१	१७४९.३
पाइप तथा पाइप फिटिंग	१००.६	१३४.२	१४२.१	३३.४	५.९
इन्सेक्टीसाइड्स	१५६.८	१७६.७	१७८.५	१२.७	१.०
नून	१२२.८	११६.३	१२८.३	-५.३	१०.३
अलकत्रा	१००.०	६४.९	४५.६	-३५.१	-२९.७
तारका सामान	११६.५	१२८.९	१३९.५	१०.७	८.२
फलफूल	२४५.३	३७०.६	५०१.७	५१.१	३५.४
सेनीटरी वेयर्स	२८२.०	३३६.९	४२३.६	१९.५	२५.७
अन्य स्टेशनरी सामान	३५.५	५४.६	५७.७	५४.०	५.६
जिरा तथा मरिच	१२७.५	११८.८	११६.७	-६.८	-१.८
ड्राइ सेल ब्याट्री	३४५.०	३७३.८	४३३.१	८.३	१५.८
जुता तथा चप्पल	६१.२	७८.७	८८.८	२८.६	१२.९
प्लाष्टिकका भाँडाकुडा	२२१.२	२०६.९	२५१.३	-६.४	२१.४
अगरवती	६७.३	७०.६	६१.४	४.८	-१३.१
खानापकाउने चूलो	२४.६	२४.५	३०.७	-०.३	२५.१
जीवित जनावर	१६१.९	१९५.२	२६९.०	२०.६	३७.८
कच्चा कपास	२७.५	१३.३	१९.९	-५१.९	५०.१
चिया	४.६	६.९	६.१	४९.०	-१०.८
मोलासिस सुगर	६.१	३.०	२.३	-५१.३	-२४.२
स्टिल शिट	४.५	५.३	३१.७	-	५००.१
ख) अन्य	९६४३.७	१००७६.९	१०५६१.५	४.५	४.८
कुल जम्मा	४७७९४.७	४९१६५.६	४७७२१.३	२.९	-२.९

* भन्सार तथ्याङ्कमा आधारित ,

अ : अपरिष्कृत

तालिका ११ : चीनतर्फ निर्यात गरिएका प्रमुख वस्तुहरू

(रु. करोडमा)

वस्तुको नाम	आर्थिक वर्ष			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३*	२०७१/७२	२०७२/७३
क) प्रमुख वस्तुहरू	९४.७	९९.७	१००.३	-३.२	९.४
अगरवती	४.३	९.४	०.६	-६७.७	-६०.०
एलमुनियम, तामा र ब्रासका भाँडाकुडा	०.०	०.०	०.०	-	-
हस्तकलाका सामान (धातु तथा काठ)	२६.९	२०.२	४२.९	-२२.६	९९२.५
जडीवृत्ती	०.०	०.०	०.०	-	-
मानिसको कपाल	९.९	९.७	९.३	५८.८	-२२.८
वाद्यवाधन, पार्टस	०.०	०.०	०.०	-	-
नेपाली कागत तथा कागजका उत्पादन	०.०	०.०	०.०	-	-
चाउचाउ	४.९	४.७	९.३	-३.७	-७२.८
अन्य हस्तकलाका सामानहरू	२.०	५.७	५.२	१८६.०	-९.४
पश्मिना	४.०	२.८	५.०	-२९.२	७८.६
तयारी पोशाक	२.८	४.४	९.७	५६.५	-६९.३
तयारी छालाका सामानहरू	०.२	०.०	०.०	-८९.७	-४९.९
रुद्राक्ष	०.०	९.०	०.०	-	-
चाँदीका सामान तथा गरगहनाहरू	०.७	०.४	०.९	-३९.२	-७७.२
प्रशोधित छाला	२४.८	३०.७	९७.९	२३.८	-४४.९
चिया	०.८	९.३	९.२	६२.३	-९९.६
तरकारी	०.०	०.०	०.०	-	-
गहुँको पिठो	९९.०	२.२	०.६	-७९.७	-७४.४
ऊनी गलैचा	९२.०	९४.९	२३.२	२४.७	५५.५
ख) अन्य	९८९.३	९३९.३	६७.९	-३०.६	-४८.३
कुल जम्मा	२८४.९	२२३.०	९६८.२	-२९.५	-२४.६

* भन्सार तथ्याङ्कमा आधारित

अ : अपरिष्कृत

तालिका १२ : चीनबाट आयात गरिएका प्रमुख वस्तुहरु*

वस्तुको नाम	आर्थिक वर्ष			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३	२०७१/७२	२०७२/७३
क) प्रमुख वस्तुहरु	५३९८.४	६९५३.९	८१५३.५	२८.८	१७.२
आलमुनियम स्क्राफ, फ्लेक, फोइल, वार्स र रड	१०७.६	१४३.८	१७०.५	३३.६	१८.६
भोला	४७.७	५४.०	५७.०	१३.३	५.५
क्यामेरा	२५.६	४७.०	२५.६	८३.३	-४५.६
रासायनिक पदार्थ	१००.८	११८.७	१३६.७	१७.८	१५.२
रासायनिक मल	४७०.०	७६२.०	१६१२.०	६२.१	१११.५
सौन्दर्यका सामान	२८.७	२८.२	३४.५	-१.९	२२.७
डाइ सेल ब्याट्री	१४.९	१९.६	१९.८	३१.५	१.०
विद्युतीय उपकरण	६५४.८	९०९.१	८९६.१	३८.८	-१.४
फस्तर	२०.०	२१.४	२३.२	६.९	८.३
लसुन	३७.३	४५.१	५०.९	२१.१	१२.७
अदुवा	०.०	०.०	०.०	-	-
चस्मा	५१.४	९०.८	११९.७	७६.८	३१.८
मेडिकलका सामान तथा पार्टपुर्जा	७९.५	१५९.८	१२८.२	१०१.०	-१९.८
औषधि	४१.१	४७.६	५६.२	१५.८	१८.२
धातु तथा काठका सामान	६५.१	७०.४	८३.५	८.१	१८.७
अफिसका सामान तथा स्टेसनरी	६४.४	७५.१	६४.८	१६.६	-१३.७
अन्य मेशिनरी तथा पार्ट्स	५०४.०	८३२.३	७९१.८	६५.१	-४.९
अन्य स्टेसनरी सामान	२९.४	४५.७	६३.६	५५.३	३९.२
प्याराफिन वाक्स	२०.८	२५.६	२५.१	२३.१	-२.२
पाइप तथा पाइप फिटिंग	१५.४	४९.३	२७.०	२२०.७	-४५.२
प्लाईउड तथा पार्टिकल बोर्ड	२४.९	३५.५	२९.५	४२.६	-१६.८
प्लाष्टिकका भाँडाकुँडा	१३.५	५.०	०.०	-६२.७	-१००.०
कच्चा रेसम	१४८.६	१५३.८	१३३.७	३.५	-१३.०
कच्चा ऊन	५४.४	५१.८	७५.१	-४.८	४५.०
तयारी पोशाक	६०८.८	४०८.०	५६१.८	-३३.०	३७.७
चाउचाउका लागि पाउडर	५.८	५.१	४.९	-११.७	-३.०
जुता तथा चप्पल	२२२.०	१६८.६	२४०.९	-२४.१	४२.९
स्मार्ट कार्ड	२४.५	२२.५	२०.२	-८.०	-१०.४
सोलार प्यानल	८२.६	७०.९	८२.०	-१४.१	१५.६
स्टिल रड तथा सिट	३.५	५४.८	१७.३	-	-६८.४
स्टोरेज ब्याट्री	५६.६	१०४.७	४५.८	८५.१	-५६.२
दुरसञ्चारका उपकरण	११२०.५	१५३९.७	१७९९.०	३७.४	१६.८
पोलिष्टर धागो	२८.३	३४.९	३१.४	२३.५	-१०.१
खेलौना	४३.८	५१.१	६१.७	१६.७	२०.९
यातायातका साधन तथा पार्टपुर्जा	११९.४	१३२.२	१५८.३	१०.८	१९.७
टायर, ट्युब तथा फ्लेप	१६.७	१९.८	१३.६	१८.७	-३१.३
भिडीयो टेलिभिजन तथा पार्ट्स	३२७.०	४४४.१	३६८.५	३५.८	-१७.०
वेल्डिङ रड	४९.१	२५.९	४८.७	-४७.२	८७.९
गहुँको पिठो	१७.३	१५.९	२०.६	-८.४	२९.७
छपाईको कागज	५२.८	६४.१	५४.४	२१.३	-१५.२
ख) अन्य	१९३३.५	३०६२.७	३४१५.९	५८.४	११.५
कुल जम्मा	७३३१.९	१००१६.६	११५६९.४	३६.६	१५.५

* भन्सार तथ्याङ्कमा आधारित

अ : अपरिष्कृत

तालिका १३ : अन्य मुलुकतर्फ निर्यात गरिएका प्रमुख वस्तुहरु*

(रु. करोडमा)

		२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३ ^अ	प्रतिशत परिवर्तन	
					२०७१/७२	२०७२/७३
(क)	प्रमुख वस्तुहरु	१८२९.०	१५५६.३	१७९२.९	-१४.९	१५.२
१	गलैँचा	७२८.०	६७६.०	७८४.८	-७.१	१६.१
२	दाल	२०४.४	११३.२	८८.३	-४४.६	-२२.०
३	तयारी पोशाक	४२२.३	३९६.०	४४८.२	-६.२	१३.२
४	पश्मिना	२७२.४	२११.८	२६३.६	-२२.३	२४.५
५	हस्तकलाका सामानहरु (काष्ठ तथा धातु)	११.०	८.५	९.७	-२३.२	१५.०
६	नेपाली कागज तथा त्यसबाट निर्मित वस्तु	२८.९	२१.८	३२.४	-२४.७	४८.८
७	छाला	७५.२	६४.७	४२.४	-१४.१	-३४.४
८	जडीबुटी	१९.७	६.१	२२.०	-	२६२.९
९	सूनचाँदीका गहना	२७.०	१०.३	२१.५	-६२.०	१०९.३
१०	चिया	१९.५	२२.१	५७.५	१३.२	१६०.२
११	छालाका तयारी वस्तु	२०.४	२६.१	२२.५	२८.०	-१३.८
१२	भुसे तेल	०.०	०.०	०.०	-	-
(ख)	ख) अन्य	११२४.७	११६६.१	११०१.३	३.७	-५.६
	कुल जम्मा	२९५३.७	२७२२.५	२८९४.२	-७.८	६.३

* भन्सार तथ्याङ्कमा आधारित

अ : अपरिष्कृत

तालिका १४ : अन्य मुलुकबाट आयात गरिएका प्रमुख वस्तुहरु*

(रु. करोडमा)

वस्तुको नाम	आर्थिक वर्ष			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३ ^१	२०७१/७२	२०७२/७३
क) प्रमुख वस्तुहरु	१२६०७.३	१३३५८.५	१२३४७.३	६.०	-७.६
सुन	२४७९.४	६३९.०	१६०७.४	-७४.२	१५१.६
दूरसंचार उपकरण तथा पार्टस	३३८.४	३८५.६	५४८.८	१४.०	४२.३
अन्य मेशिनरी तथा पार्टस	५७२.९	५९५.६	६६७.०	३.९	१२.०
विद्युतीय सामानहरु	१५५.६	१९१.३	१७७.१	२२.९	-७.५
पोलिथिन गान्धुअल्स	७७२.९	६५८.०	९९२.२	-१५.६	३८.६
कम्प्युटर तथा पार्टपुर्जा	१३४.४	१३६.०	१३४.६	१.२	-१.१
कच्चा भटमासको तेल	१४७७.८	१२८४.४	१२७२.०	-१३.१	-१.०
यातायात उपकरण तथा पार्टपुर्जा	४९६.७	४७७.२	५८७.७	-३.९	२३.१
औषधि	२८१.२	५३३.३	९०३.०	८९.०	७०.०
सुपारी	७३८.३	४३७.७	२०९.८	-४०.७	-४२.१
चाँदी	१२७.१	२४६९.९	७२४.३	९४.३	-७०.७
धागो	२६०.९	२६४.१	२९४.१	१.२	११.४
हवाईजहाजका स्पेयर पार्टपुर्जा	२१७.९	१६९.८	७६.७	६७.५	-५४.८
स्टील रड तथा शिट	०.२	०.७	६.१	२३५.३	८०३.४
कच्चा पाम तेल	४९३.४	५१०.४	३९१.९	२३.५	-३८.९
औषधि उपकरण तथा औजार	३८२.२	४२१.७	५३१.७	१०.४	२६.१
तामाको तार, रड, स्क्र्याप्स तथा शिट	२९९.३	२४३.१	१७१.८	-१५.४	-३२.९
पेट्रोलियम पदार्थ	१८२.२	२०३.५	३११.६	११.४	५३.१
भिडियो, टेलिभिजन तथा पार्टपुर्जा	१७७.८	१७९.२	१३६.४	०.८	-२३.९
लेखन तथा छापने कागज	१७२.६	१८७.७	१८५.५	८.७	-१.२
लताकपडा	९०.२	८६.९	७१.०	-३.७	-१८.३
तयारी पोशाक	६८.०	९५.९	१५०.५	४१.१	५६.८
स्टोरेज बैट्री	७९.९	९५.१	७६.९	१८.९	-१९.१
पि.भि.सि.कम्पाउण्ड	१६७.०	२२६.२	१७२.४	३५.५	-२३.८
कच्चा ऊन	१००.४	९४.१	९०.९	-६.३	-३.४
सौन्दर्यका सामान	८८.६	१०९.३	१११.३	२३.४	१.८
कार्यालय उपकरण तथा स्टेशनरी	३८.२	४२.२	६२.८	१०.४	४८.९
रासायनिक मल	१३८.३	९५.७	१६८.७	-३०.८	७६.३
खाने तेल	२३५.२	३०३.९	२६६.१	२९.२	-१२.४
एम.एस.बिलेट	०.०	०.०	१.२	-	-
अन्य स्टेशनरी	२६८.४	९३.८	५६.५	-६५.०	-३९.८
पाम आयल	४२.९	४६.५	७४.४	८.५	५९.९
जूता तथा चप्पल	१२.३	१६.६	२२.५	३४.६	३५.८
पाइप तथा पाइप फिटिंग्स	५.३	३५.२	२१.६	-	-३८.७
सिन्थेटिक कार्पेट	३८.१	४९.५	५५.४	३०.१	११.८
टायर, टयुब तथा फ्लेप्स	३५.५	४०.९	४६.३	१५.१	१३.२
लताकपडा डाइ	१५.१	११.७	११.२	-२१.९	-४.६
एम.एस.रड	०.०	४.१	५.२	-	-
जिक इन्सट	१०.०	२१.६	१४१.६	११५.४	५५५.८
बोसो	१७.४	२९.१	१२.०	६७.२	-५८.६
ग्लासवेयरस	१८.०	२४.०	१८.९	२८.०	-२१.४
कच्चा नरिवलको तेल	०.८	१.४	१.०	६७.६	-२९.५
क्यामेरा	८६.०	५९.१	२४.५	-३१.२	-५८.६
खेलौना	८.१	१०.८	८.५	३२.५	-२०.७
घडी तथा ब्याण्ड्स	३७.५	३८.४	४८.७	२.३	२७.०
छाता तथा पार्टपुर्जा	०.०	०.१	०.१	१३५.१	९६.४
साना अलैची	७२.५	४२.४	३४.३	-४१.४	-१९.२
ब्यारिफिन वाक्स	७.७	१२.२	६.९	५८.७	-४३.८
पाउडर दूध	११.६	५५.६	३२.१	३७९.१	-६०.२
एक्सरे फिल्म	३६.७	४१.३	३५.०	१२.४	-१५.४
भोला	२.०	३.१	५.२	५६.१	६६.४
जी.आइ. तार	०.३	०.३	०.२	-२१.३	-४.५
सिन्थेटिक तथा प्राकृतिक रबर	१६.१	१६.०	१५.९	-०.७	-०.८
इन्सुलिसाइड	६.४	१०.०	१०.८	५५.८	७.४
फास्तर	१.७	१.३	१.२	-२२.५	-१०.६
होकाको ताल्चा	०.३	०.३	०.७	२.५	१२०.९
फल्यास लाइट	१.१	१.०	०.९	-१३.०	-९.०
चुरोट कागज	२.९	३.१	३.७	५.९	१८.७
कच्चा रेशम	०.७	१.७	०.२	१३५.१	-८८.१
क्लोभ	६.३	७.५	४.९	१९.३	-३४.३
ड्राइसेल बैट्री	५.५	२.३	२१.५	-५८.९	८५२.३
नरिवलको तेल	०.९	३.०	२.३	२२१.५	-२३.५
टांक	०.४	०.२	०.२	-४२.९	१.७
जिरा	०.१	०.०००	०.४०६	-	-
ख) अन्य	३७०२.७	४९२७.७	५७२१.९	३३.१	१६.१
कुल जम्मा	१६३१०.०	१८२८६.२	१८०६९.२	१२.१	-१.२

* भन्सार तथ्याङ्कमा आधारित

अ : अपरिष्कृत

तालिका १५ : शोधनान्तर स्थिति

(रु. करोडमा)

विवरण	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३ ^अ	प्रतिशत परिवर्तन	
				२०७१/७२	२०७२/७३
(क) चालू खाता	८९७२.२	१०८३२.०	१४०४१.९	२०.७	२९.६
निर्यात, एफ.ओ.बी.	१००९६.१	९८२७.६	७४८६.६	-२.७	-२३.८
तेल	०.०	०.०	०.०	-	-
अन्य	१००९६.१	९८२७.६	७४८६.६	-२.७	-२३.८
आयात, एफ.ओ.बी.	-६९६३७.३	-७६१७७.३	-७५६४८.८	९.४	-०.७
तेल	-१३२९७.६	-११२०४.५	-६८७२.४	-१५.७	-३८.७
अन्य	-५६३३९.७	-६४९७२.८	-६८७७६.३	१५.३	५.९
व्यापार सन्तुलन	-५९५४१.३	-६६३४९.७	-६८१६२.२	११.४	२.७
खुद सेवा आय	२०८८.२	२७६१.८	९८४.९	३२.३	-६४.३
सेवा आय	१२५०६.५	१४९२८.८	१३८४७.२	१९.४	-७.२
भ्रमण	४६३७.५	५३४२.९	४१७६.५	१५.२	-२१.८
अन्यत्र नपरेको सरकारी आय	२४३५.३	३२४८.१	३८३३.१	३३.४	१८.०
अन्य	५४३३.४	६३३७.९	५८३७.६	१६.६	-७.९
सेवा भुक्तानी	-१०४१७.९	-१२१६७.१	-१२८६२.३	१६.८	५.७
यातायात	-३९८२.२	-४३९९.६	-४४०३.०	१०.५	०.१
भ्रमण	-४२१७.६	-५३१९.०	-५६४१.८	२६.१	६.१
जसमध्ये शिक्षा	-१५१२.१	-१७०६.५	-२०१३.९	१२.९	१८.०
सरकारी सेवा खर्च	-१६२.६	-१९७.५	-२१०.०	२१.५	६.४
अन्य	-२०५५.६	-२२५१.०	-२६०७.४	९.५	१५.८
व्यापार तथा सेवा क्षेत्रको सन्तुलन	-५७४५३.१	-६३५८७.९	-६७७७२.२	१०.७	५.६
खुद आय	३२७५.२	३४२४.३	३४००.४	४.६	-०.७
आय प्राप्ती	३९५४.०	४२८३.२	४३०८.५	८.३	०.६
आय भुक्तानी	-६७८.९	-८५८.९	-९०८.१	२६.५	५.७
व्यापार, सेवा तथा आय सन्तुलन	-५४१७७.९	-६०१६३.७	-६३७७६.८	११.०	६.०
खुद ट्रान्सफर	६३१५०.०	७०९९५.७	७७८१८.७	१२.४	९.६
ट्रान्सफर आय	६३४८५.५	७१२५२.२	७८१९८.९	१२.२	९.७
अनुदान	४८५२.०	५२८५.५	७०४१.२	८.९	३३.२
निजी क्षेत्रको विप्रेषण	५४३२९.४	६१७२७.९	६६५०६.४	१३.६	७.७
पेन्सन	४१३७.३	४२३८.८	४६५१.४	२.५	९.७
अन्य	१६६.८	०.०	०.०	-१००.०	०.०
ट्रान्सफर भुक्तानी	-३३५.५	-२५६.६	-३८०.३	-२३.५	४.८
(ख) पूँजी खाता (पूँजी ट्रान्सफर)	१७०६.४	१४८१.१	१६९८.७	-१३.२	१४.७
जम्मा (क+ख)	१०६७८.५	१२३१३.१	१५७४०.६	१५.३	२७.८
(ग) वित्तीय खाता (समूह ड बाहेक)	१११४.८	१७७२.१	२१८१.३	५९.०	२३.१
प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानी आप्रवाह	३१९.५	४३८.३	५९२.१	३७.२	३५.१
पोर्टफोलियो लगानी	०.०	०.०	०.०	-	-
अन्य लगानी सम्पत्ति	-२१३३.२	-३४५.८	-३०९.६	६२.१	-१०.५
व्यापारिक साख	-१६२.०	-२२३.४	-३३.९	३७.९	-८४.८
अन्य	-१९७१.२	-३२३५.०	-३०५९.७	६४.१	-५.४
अन्य लगानी दायित्व	२९२८.५	४७९२.३	४६८२.८	६३.६	-२.३
व्यापारिक साख	२३६८.६	२२९१.२	१६३९.७	-३.३	-२८.४
ऋण	४१९.२	११८५.७	१९५१.६	१८२.८	६४.६
सरकार	४४०.८	११९१.९	१८१५.४	१७०.४	५२.३
ऋण प्राप्ती	२११३.२	२८९६.१	३५९४.९	३७.०	२४.१
साँवा भुक्तानी	-१६७२.५	-१७०४.२	-१७७९.५	१.९	४.४
अन्य क्षेत्र	-२१.५	-६.२	१३६.३	-७१.२	-
मुद्रा तथा निक्षेप	२७३.३	१४३१.९	१४९८.२	४२३.८	४.६
नेपाल राष्ट्र बैंक	-३.७	-२.०	-०.६	-४५.०	-७२.३
वाणिज्य बैंकहरु	२७७.०	१४३३.९	१४९८.८	४१७.६	४.५
अन्य दायित्व	-१३२.७	-११६.६	-४०६.८	-१२.२	२४९.०
जम्मा (क+ख+ग)	११७९३.३	१४०८५.२	१७९२१.९	१९.४	२७.२
(घ) विविध पूँजी तथा भुलचुक	११९२.८	१८५०.३	२४७१.७	५५.१	३३.६
जम्मा (क+ख+ग+घ)	१२९८६.१	१५९३५.५	२०३९३.५	२२.७	२८.०
(ङ) जगेडा तथा सम्बन्धित शिर्षक	-१२९८६.१	-१५९३५.५	-२०३९३.५	२२.७	२८.०
जगेडा सम्पत्ति	-१२८३३.६	-१५८१९.२	-२०३९३.५	२३.१	२८.९
नेपाल राष्ट्र बैंक	-११५९९.४	-१३०३५.३	-१७२८८.७	१२.४	३२.६
वाणिज्य बैंकहरु	-१२५४.४	-२७८३.९	-३१०४.०	१२१.९	११.५
आई.एम.एफ. कर्जा उपयोग	-१३२.४	-११६.३	०.०	-१२.२	-१००.०
खुद वैदेशिक सम्पत्तिमा परिवर्तन (-वृद्धि)	-१२७२.७	-१४५०३.६	-१८८९५.३	१४.१	३०.३

अ : अपरिष्कृत

तालिका १६ : विदेशी विनिमय संचिति
(असार मसान्त)

	रु. करोडमा			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०७१	२०७२	२०७३	२०७१/७२	२०७२/७३
नेपाल राष्ट्र बैंक	५७२४०.१	७०३०६.१	८८७०१.१	२२.८	२६.२
परिवर्त्य	४२६१३.३	५१७४५.७	६७२४५.८	२१.४	३०.०
अपरिवर्त्य	१४६२६.८	१८५६०.४	२१४५५.३	२६.९	१५.६
वाणिज्य बैंक	९३००.६	१२०९९.५	१५२२०.०	३०.१	२५.८
परिवर्त्य	८७३७.२	११४८४.३	१४४००.६	३१.४	२५.४
अपरिवर्त्य	५६३.४	६१५.२	८१९.४	९.२	३३.२
कुल संचिति	६६५४०.७	८२४०५.६	१०३९२१.१	२३.८	२६.१
परिवर्त्य	५१३५०.५	६३२३०.०	८१६४६.४	२३.१	२९.१
अपरिवर्त्य	१५१९०.२	१९१७५.६	२२२७४.७	२६.२	१६.२
	करोड डलरमा			प्रतिशत परिवर्तन	
नेपाल राष्ट्र बैंक	५९६.९	६९५.१	८३१.१	१६.५	१९.६
परिवर्त्य	४४४.४	५११.६	६३०.१	१५.१	२३.१
अपरिवर्त्य	१५२.५	१८३.५	२०१.०	२०.३	९.५
वाणिज्य बैंक	९७.०	११९.६	१४२.६	२३.४	१९.२
परिवर्त्य	९१.१	११३.५	१३४.९	२४.६	१८.८
अपरिवर्त्य	५.९	६.१	७.७	३.५	२६.२
कुल संचिति	६९३.९	८१४.८	९७३.७	१७.४	१९.५
परिवर्त्य	५३५.५	६२५.२	७६५.०	१६.८	२२.४
अपरिवर्त्य	१५८.४	१८९.६	२०८.७	१९.७	१०.१

तालिका १७ : सरकारको वित्त स्थिति⁺

(नगद प्रवाहको आधारमा)

(रु. करोडमा)

शीर्षक	रकम			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३ ^१	२०७१/७२	२०७२/७३
बजेटको खर्च					
चालू खर्च	४१७३२.८	५०९२१.४	५६९५७.१	२२.०	११.९
क. आन्तरिक साधन	२९६५५.२	३३४८८.२	३५६४९.९	१२.९	६.५
ख. वैदेशिक ऋण	२६८११.१	३०९१६.९	३२५०३.६	१५.३	५.१
ग. वैदेशिक अनुदान	४२१.०	३६२.६	९६६.५	-१३.९	१६६.६
पूँजीगत खर्च	२४२३.२	२२०८.७	२१७९.८	-८.९	-१.३
क. आन्तरिक साधन	६१३६.०	८१०३.०	१११७०.१	३२.१	३७.९
ख. वैदेशिक ऋण	४८८०.४	६८६२.६	९८०३.३	४०.६	४२.९
ग. वैदेशिक अनुदान	५४४.४	७६४.६	७९६.४	४०.४	३६.३
वित्तीय व्यवस्था	७१०.९	४७५.८	६५०.४	-३३.१	३६.७
क. आन्तरिक साधन	५९४१.५	९३३०.२	१०१३७.१	५७.०	८.६
ख. वैदेशिक ऋण	५७९३.७	८७७५.१	९३२३.९	५१.५	६.३
ग. वैदेशिक अनुदान	३१.९	४०५.२	७७४.५	११६८.९	९१.२
ग. वैदेशिक अनुदान	११५.९	१५०.०	३८.७	२९.५	-७४.२
फ्रीज खाताबाट खर्च					
फ्रीज-१ चालू	१३.८	०.०	०.०	-१००.०	-
फ्रीज-२ पूँजीगत	०.९	०.०	०.०	-१००.०	-
फ्रीज-३ वित्तीय	१२.९	०.०	०.०	-१००.०	-
फ्रीज-३ वित्तीय	०.०	०.०	०.०	-	-
कुल खर्च	४१७४६.६	५०९२१.४	५६९५७.१	२२.०	११.९
कुल साधन र स्रोत	४०३७१.५	४६३३३.३	५३२०८.३	१४.८	१४.८
राजस्व तथा वैदेशिक अनुदान	३९३५६.०	४३४७९.५	५२२५२.६	१०.५	२०.२
राजस्व	३५६६२.०	४०५८४.७	४८२७५.०	१३.८	१८.९
वैदेशिक अनुदान	३६९४.०	२८९४.९	३९७७.४	-२१.६	३७.४
गैर-बजेटरी आय, खुद	८०.४	१११०.५	५६५.९	३७.४	-४९.०
अन्य आय	-६.३	-२.७	१०९.७	-५.८	-४२३.१
मू.अ.क. कोष खाता	-४.५	११३.०	-१७.५	-२६२७.१	-११५.५
भन्सार कोष खाता	१३.७	८३.३	१८.४	५०९.७	-७७.९
पुनर्निर्माण कोष खाता	०.०	१०००.०	०.०	-	-१००.०
स्थानीय निकाय हिसाब [#]	२०४.१८	५४९.७	२७९.२१	१६९.२	-४९.२
न्यून (-), बचत (+)	-१३७५.१	-४५८८.१	-३७४८.९	२३३.७	-१८.३
न्यून व्यहोरीने स्रोतहरु	१३७५.१	४५८८.१	३७४८.९	२३३.७	-१८.३
आन्तरिक ऋण	-१९०.२	३२०५.५	३७७९.९	-१७८५.५	-११८.७
आन्तरिक ऋण (अधिविकर्ष र अन्य वाहेक)	१९९८.३	४२४२.३	८७७७.५	११२.३	१०६.९
क. ट्रेजरी बिल्स	१०००.०	१०००.०	२०५०.०	०.०	१०५.०
ख. विकास ऋणपत्र	९००.०	३०००.०	६२००.०	२३३.३	१०६.७
ग. राष्ट्रिय बचतपत्र	९०.६	०.०	०.०	-१००.०	-
घ. नागरिक बचतपत्र	०.०	२३३.९	५००.०	-	११३.७
ङ. वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	७.६	८.४	२७.५	९.५	२२.०
अधिविकर्ष ^{&}	-२३३१.६	-१०३१.२	-९३५६.७	-५५.८	८०७.३
अन्य [@]	१४३.२	-५.६	-१८.६	-१०३.९	२३५.९
वित्तीय व्यवस्था	५७.०	११२२.४	१३६९.४	१८६९.८	२२.०
वैदेशिक ऋण	१५०.३	२६०.१	२९७७.४	-८.८	१०४४.६

+ प्रस्तुत तथ्याङ्क सरकारी कारोबार गर्ने नेपाल राष्ट्र बैंकका ८ कार्यालय, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकका ६६ शाखा, नेपाल बैंकका ४४ शाखा, एभरेष्ट बैंकका ९ शाखा, ग्लोबल बैंकका ४ शाखा र नेपाल बंगलादेश बैंक, एन्.एम्.बी बैंक र बैंक अफ काठमाडौंका १/१ शाखाबाट प्राप्त तथ्याङ्कमा आधारित रहेको छ। त्यसैगरी ७५ वटा जिल्लास्थित ७९ वटा कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयहरु र भुक्तानी केन्द्रहरुबाट प्राप्त निकाशा विवरणमा आधारित रहेको छ।

= गा.वि.स.। जि.वि.स. लाई वितरण भएको रकममध्ये खर्च नभई बाँकी रहेको रकम परिवर्तन।

& = ऋणात्मक चिन्ह (-) ले बचत जनाउँछ।

@ = नेपाल सरकारको ऋणपत्र कारोबारबाट आर्जित अन्य रकम।

अ = अपरिष्कृत

तालिका १८ : नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण

(रु. करोडमा)

सि. नं.	ऋणपत्रहरु तथा स्वामित्व	रकम			रकम परिवर्तन		प्रतिशत परिवर्तन	
		२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३ ^१	२०७१/७२	२०७२/७३	२०७१/७२	२०७२/७३
१	ट्रेजरी बिल्लस अ. नेपाल राष्ट्र बैंक आ. वाणिज्य बैंकहरु इ. विकास बैंकहरु ई. वित्त कम्पनीहरु उ. अन्य	१३६४६.८ २२०४.९ ११३३६.० ७२.१ ३३.८ ०.०	११९८५.८ १७९६.९ १००७२.९ ९०.७ २५.३ ०.०	११६०५.९ १६१०.० ९७९०.० ४४.४ ११.२ १५०.४	-१६६१.० -४०८.० -१२६३.१ १८.६ -८.४ ०.०	-३७९.९ -१८६.९ -२८३.० -४६.३ -१४.२ १५०.४	-१२.२ -१८.५ -११.१ २५.७ -२५.० -	-३.२ -१०.४ -२.८ -५१.० -५५.९ -
२	विकास ऋणपत्र अ. नेपाल राष्ट्र बैंक आ. वाणिज्य बैंकहरु इ. विकास बैंकहरु ई. वित्त कम्पनीहरु उ. अन्य	४७११.१ ०.० २३००.७ २०२.३ २७०.२ १९३७.९	५७०७.० २.९ ३५६३.४ २१८.१ २७९.४ १६४३.३	१०८९०.० ०.० ७९०६.४ ५११.७ ३७३.४ २०९८.६	९९५.९ २.९ १२६२.७ १५.८ ९.१ -२९४.६	५१८३.० -२.९ ४३४३.० २९३.६ ९४.० ४५५.४	२१.१ - ५४.९ ७.८ ३.४ -१५.२	९०.८ - १२१.९ १३४.६ ३३.६ २७.७
३	राष्ट्रिय बचतपत्र अ. नेपाल राष्ट्र बैंक आ. वाणिज्य बैंकहरु इ. विकास बैंकहरु ई. वित्त कम्पनीहरु उ. अन्य	१६५८.६ १.९ ०.० ०.० ०.० १६५६.८	१६५८.६ २.१ ०.० ०.० ०.० १६५६.५	९०.६ ०.१ ०.० ०.० ०.० ९०.५	०.० ०.३ ०.० ०.० ०.० -०.३	-१५६.० -२.० ०.० ०.० ०.० -१५६.०	०.० १४.५ - - - ०.०	-९४.५ -९३.९ - - - -९४.५
४	नागरिक बचतपत्र अ. ने.रा.बैंक (दोस्रो बजार) आ. वाणिज्य बैंकहरु इ. विकास बैंकहरु ई. वित्त कम्पनीहरु उ. अन्य	१५१.७ १२६.५ ०.० ०.० ०.६ २४.५	३०५.६ ५०.८ ०.० ०.० ०.० २५४.९	७८०.६ ३०.८ ०.० ०.० ०.० ७४९.९	१५३.९ -७५.८ ०.० ०.० -०.६ २३०.४	४७५.० -२०.० ०.० ०.० ०.० ४९५.०	१०१.५ -५९.९ - - -१००.० ९४०.१	१५५.४ -३९.४ - - - १९४.२
५	वैदेशिक रोजगार बचतपत्र अ. नेपाल राष्ट्र बैंक आ. अन्य	१३.५ ०.० १३.५	२१.५ ०.० २१.५	४८.६ ०.० ४८.६	८.० ०.० ८.०	२७.१ ०.० २७.१	५८.९ -६२.५ ५८.९	१२६.१ -३३.३ १२६.१
६	कुल आन्तरिक ऋण अ. नेपाल राष्ट्र बैंक आ. वाणिज्य बैंकहरु इ. विकास बैंकहरु ई. वित्त कम्पनीहरु उ. अन्य	२०१८१.८ २३३३.३ १३६३६.७ २७४.४ ३०४.६ ३६३२.७	१९६७८.६ १८५२.७ १३६३६.३ ३०८.८ ३०४.७ ३५७६.१	२३४१५.८ १६४०.९ १७६९६.३ ५५६.१ ३८४.५ ३१३८.०	-५०३.२ -४८०.६ -०.४ ३४.३ ०.१ -५६.६	३७३७.२ -२११.८ ४०६०.० २४७.३ ७९.८ -४३८.१	-२.५ -२०.६ ०.० १२.५ ०.० -१.६	१९.० -११.४ २९.८ ८०.१ २६.२ -१२.३
&	नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको मौज्जात {अधिविकर्ष (+) बचत (-)}	-२३५०.१	-३३८१.३	-१२७३८.०	-१०३१.२	-९३५६.७	४३.९	२७६.७

नोट :

(क) आईएमएफ प्रमिसरी नोट	४८७.१	४८७.१	४८७.१
(ख) वैदेशिक ऋण	३४६८१.९	३४२९६.५	३८१७४.४
(ग) कुल सार्वजनिक ऋण (आईएमएफ प्रमिसरी नोट बाहेक)	५४८६३.७	५३९७५.१	६१५९०.२

तालिका १९ : मौद्रिक सर्वेक्षण

(रु. करोडमा)

	२०७१ असार	२०७२ असार	२०७३ प्रा. असार	वार्षिक परिवर्तन			
				२०७१/७२		२०७२/७३	
				रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१. खुद वैदेशिक सम्पत्ति	५९९२१.९७	७४७२८.७४	९५६०२.२१	१४५०३.६०^१	२४.२	१८,८९५.३२^२	२५.३
१.१ वैदेशिक सम्पत्ति	६८६७५.९०	८४७६७.९०	१०६९८३.०७	१६०९२.००	२३.४	२२,२१५.१७	२६.२
१.२ वैदेशिक दायित्व	८७५३.९३	१००३९.१६	११३८०.८७	१२८५.२३	१४.७	१,३४१.७१	१३.४
(क) विदेशी मुद्रा निक्षेप	८००५.२७	९४३९.५६	१०९३८.३४	१४३४.२९	१७.९	१,४९८.७८	१५.९
(ख) अन्य वैदेशिक दायित्व	७४८.६६	५९९.६०	४४२.५२	-१४९.०७	-१९.९	-१५७.०७	-२६.२
२. खुद आन्तरिक सम्पत्ति	९६६७४.७४	११३०५१.४१	१२८८५५.६५	१६६७९.८४^१	१७.३	१७७८२.३८^२	१५.७
२.१ कुल आन्तरिक कर्जा	१३१४३०.५०	१५२७३४.५६	१७९३३३.३५	२१३०४.०७	१६.२	२६,५९८.७९	१७.४
(क) सरकारलाई गएको खुद कर्जा	१४१९८.९५	१२७२१.१४	७५३९.८१	-१४७७.८१	-१०.४	-५,१८१.३४	-४०.७
(अ) सरकारमाथिको दावी	१६५४९.०३	१६१०२.४५	२०२७७.७८	-४४६.५८	-२.७	४,१७५.३३	२५.९
(आ) सरकारी निक्षेप	२३५०.०८	३३८१.३१	१२७३७.९८	१०३१.२३	४३.८	९,३५६.६७	२७६.७
(ख) गैर-वित्तीय सरकारी संस्थानहरूलाई गएको कर्जा	१०४१.७३	१०१०.०८	८२२.७०	-३१.६६	-३.०	-१८७.३८	-१८.६
(ग) वित्तीय संस्थाहरूलाई गएको कर्जा	११०७.३५	१६०८.८६	१७४४.३६	५०१.५०	४५.३	१३५.५०	८.४
(अ) सरकारी संस्थानहरू	१४८.७६	३२६.०७	३४१.४३	१७७.३१	११९.२	१५.३६	४.७
(आ) गैर-सरकारी संस्थाहरू	९५८.५९	१२८२.७९	१४०२.९३	३२४.२०	३३.८	१२०.१४	९.४
(घ) निजी क्षेत्रलाई गएको कर्जा	११५०८२.४६	१३७३९४.४९	१६९२२६.४९	२२३१२.०३	१९.४	३१,८३२.००	२३.२
२.२ खुद अमौद्रिक दायित्व	३४७५५.७५	३९६८३.१५	५०४७७.७०	४६२४.२३ ^१	१३.३	८,८१६.४० ^२	२२.२
३. विस्तृत मुद्रा प्रदाय (एम_२)	१५६५९६.७२	१८७७८०.१५	२२४४५७.८६	३११८३.४४	१९.९	३६,६७७.७०	१९.५
३.१ मुद्रा प्रदाय (एम _१ +)	११३०१७.३७	१३७६०४.८६	१६३४४८.१७	२४५८७.४९	२१.८	२५,८४३.३२	१८.८
(क) मुद्रा प्रदाय (एम _१)	३५४८३.००	४२४७४.४६	५०३२८.७१	६९९१.४६	१९.७	७८४४.२५	१८.५
(अ) चलनचल्तीमा रहेको मुद्रा	२२७५३.७४	२७००८.०४	३२७४८.२७	४२५४.३०	१८.७	५७४०.२३	२१.३
(आ) चल्ती निक्षेप	१२७२९.२६	१५४६६.४२	१७५८०.४४	२७३७.१६	२१.५	२११४.०२	१६.७
(ख) बचत तथा कल निक्षेप	७७५३४.३७	९५१३०.३९	११३११९.४६	१७५९६.०३	२२.७	१७९८९.०७	१८.९
३.२ आवधिक निक्षेप	४३५७९.३५	५०१७५.३०	६१००९.६८	६५९५.९५	१५.१	१०८३४.३९	२१.६
४. विस्तृत मौद्रिक तरलता (एम_३)	१६४६०१.९८	१९७२१९.७२	२३५३९६.२०	३२६१७.७३	१९.८	३८१७६.४८	१९.४

प्रा : प्रारम्भिक

१. विदेशी विनिमय दर मूल्याङ्कन नाफा रु. ३०३.२ करोड समायोजन गरिएको ।

२. विदेशी विनिमय दर मूल्याङ्कन नाफा रु. १९७८.१ करोड समायोजन गरिएको ।

तालिका २० : केन्द्रीय बैंक सर्वेक्षण

(रु. करोडमा)

	२०७१ असार	२०७२ असार	२०७३ प्रा. असार	वार्षिक परिवर्तन			
				२०७१/७२		२०७२/७३	
				रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१. वैदेशिक सम्पत्ति	५९३७५.२९	७२६६८.३९	९१७६३.०९	१३२९३.१०	२२.४	१९,०९४.७०	२६.३
१.१ सुन लगानी	१५८८.२८	१९५२.७१	२८२०.६२	३६४.४३	२२.९	८६७.९१	४४.४
१.२ एस.डी.आर.होल्डिङ	५४६.९३	४०९.५९	२.९८	-१३७.३४	-२५.१	-४०६.६०	-९९.३
१.३ आई.एम.एफ. रिजर्व पोजिसन	०.००	०.००	२३८.४१	०.००		२३८.४१	
१.४ विदेशी विनिमय	५७२४०.०९	७०३०६.०९	८८७०१.०८	१३०६६.०१	२२.८	१८,३९४.९९	२६.२
२. सरकारमाथिको दावी	२३३३३.२६	१८५२.६६	१६४०.८७	-४८०.६०	-२०.६	-२११.७९	-११.४
२.१ ट्रेजरी बिल	२२०४.८६	१७९६.८९	१६०९.९९	-४०७.९७	-१८.५	-१८६.९९	-१०.४
२.२ विकास ऋणपत्र	०.००	२.८७	०.००	२.८७		२.८७	
२.३ अन्य सरकारी ऋणपत्र	१२८.४१	५२.९०	३०.८९	-७५.५१	-५८.८	-२२.०२	-४१.६
२.४ कर्जा तथा लगानी	०.००	०.००	०.००	०.००		०.००	
३. गैर-वित्तीय सरकारी संस्थानहरूलाई गएको कर्जा	३.१०	३.१०	३.१०	०.००	०.०	०.००	०.०
४. गैर-वित्तीय संस्थाहरूलाई गएको कर्जा	५०.७०	२४२.३८	२४२.३८	१९१.६८	३७८.१	०.००	०.०
४.१ सरकारी संस्थानहरू	४९.१०	२४०.७८	२४०.७८	१९१.६८	३९०.४	०.००	०.०
४.२ गैर-सरकारी संस्थाहरू	१.६०	१.६०	१.६०	०.००	०.०	०.००	०.०
५. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई गएको कर्जा	१९३.३०	३२६.१५	६७१.०२	१३२.८५	६८.७	३४४.८६	१०५.७
५.१ पुनरकर्जा	१९३.३०	३२६.१५	५९१.०२	१३२.८५	६८.७	३६४.८६	८१.२
५.२ रिपो लगानी तथा स्थायी तरलता सुविधा	०.००	०.००	८०.००	०.००		८०.००	
६. निजी क्षेत्रलाई गएको कर्जा	४१२.५४	४६९.५८	४४४.९८	५७.०४	१३.८	-२४.६०	-५.२
७. अन्य सम्पत्ति	३१५९.८६	३१३५.९३	३३८७.५४	-२३.९३	-०.८	२५१.६१	८.०
सम्पत्ति = दायित्व	६५५२८.०६	७८६९८.१९	९८१५२.९७	१३१७०.१३	२०.१	१९,४५४.७८	२४.७
८. कूल सञ्चित मुद्रा	४३६५९.४२	५२२८९.८४	५४७०५.३०	८६३०.४३	१९.८	२,४१५.४५	४.६
८.१ सर्वसाधारणसँग रहेको मुद्रा	२२७५३.७४	२७००८.०४	३२७४८.२७	४२५४.३०	१८.७	५,७४०.२३	२१.३
८.२ बैंक तथा वित्तीय संस्थासँग रहेको मुद्रा	४११२.९९	४७२९.२०	५५९०.११	६९६.२२	१५.०	८६०.९०	१८.२
८.३ वाणिज्य बैंकहरूको निक्षेप	१४३४८.१४	१७४९३.९८	१३४७५.५९	३१४५.८४	२१.९	-४,०२२.४०	-२३.०
८.४ विकास बैंकहरूको निक्षेप	८२२.१४	११४८.३८	१३७३.८९	३२६.२४	३९.७	२२५.५०	१९.६
८.५ वित्त कम्पनीहरूको निक्षेप	४५१.११	५८१.५५	५५५.१४	१३०.४४	२८.९	-२६.४१	-४.५
८.६ अन्य निक्षेप	११७१.३०	१३२८.६९	९६६.३१	१५७.३९	१३.४	-३६२.३८	-२७.३
९. सरकारी निक्षेप	२३४०.०८	३३८१.३१	१२७३७.९८	१०३१.२३	४३.९	९,३५६.६७	२७६.७
१०. निक्षेप बोलकबोल	०.००	६०००.००	०.००	६०००.००		-६,०००.००	
११. रिभर्स रिपो	२०००.००	४००.००	०.००	-१५००.००		-४००.००	
१२. नेपाल राष्ट्र बैंक बोण्ड	०.००	०.००	४९०८.००	०.००		४,९०८.००	
१३. विदेशी दायित्व	७४८.२५	५९९.६०	४४२.५२	-१४८.६५	-१९.९	-१५७.०७	-२६.२
१३. पूँजी तथा कोष	११०७७.५१	११८२४.८२	१३९१९.५६	७४७.३१	६.७	२,०९४.७४	१७.७
१४. अन्य दायित्व	५६९२.७९	४१०२.६१	११४३९.६१	-१५९०.१८	-२७.९	७,३३७.००	१७.८

प्रा : प्रारम्भिक

- विदेशी विनिमय दर मूल्याङ्कन नाफा रु. २८८.२ करोड समायोजन गरिएको ।
- विदेशी विनिमय दर मूल्याङ्कन नाफा रु. १९६२.५ करोड समायोजन गरिएको ।

तालिका २१ : बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको सम्पत्ति र दायित्वको विवरण

(रु. करोडमा)

	२०७१ असार	२०७२ असार	२०७३ प्रा. असार	वार्षिक परिवर्तन			
				२०७१/७२		२०७२/७३	
				रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१. कुल निक्षेप	१४०६७६.९५	१६८८८२.९९	२०१६८१.६२	२८२०६.०४	२०.१	३२७९८.६३	१९.४
१.१ चल्ती निक्षेप	१२९६८.९२	१५९२९.००	१८३४६.०३	२९६०.०८	२२.८	२४१७.०३	१५.२
(क) स्वदेशी	११५५७.९७	१४१३७.७३	१६६१४.१३	२५७९.७७	२२.३	२४७६.४०	१७.५
(ख) विदेशी	१४१०.९५	१७९१.२६	१७३१.९०	३८०.३१	२७.०	-५९.३६	-३.३
१.२ बचत निक्षेप	५८०३१.९७	७१२४७.१२	८३३६७.९६	१२२७६.५३	२०.८	१६९२०.८४	२२.६
(क) स्वदेशी	५८०३१.९७	७०२४५.९४	८५८५४.९९	१२२१३.९६	२१.०	१५६०९.०६	२२.२
(ख) विदेशी	९३८.००	१००१.१८	१५१२.९६	६२.५६	६.७	५११.७८	५१.१
१.३ मुद्दति निक्षेप	४५२९४.९९	५०९२०.११	६१५८६.१४	५६२५.९२	१२.४	१०६६६.०३	२०.९
(क) स्वदेशी	४२४७४.२४	४८९६०.२८	५९४१६.००	६४८६.०४	१५.३	१०४५५.७३	२१.४
(ख) विदेशी	२८१९.७५	१९५९.८३	२१४७०.१४	-८६०.१२	-३०.५	२१०.३०	१०.७
१.४ कल निक्षेप	२२३३८.१४	२९५७१.७४	३२७८७.८१	७४३३.६०	३२.४	३२१६.०७	१०.७
(क) स्वदेशी	१९५०२.३९	२४८८४.४५	२७२६४.४७	५३८२.०६	२७.६	२३८०.०१	९.६
(ख) विदेशी	२८३५.७५	४६८७.२९	५५२३.३४	१८५१.५४	६५.३	८३६.०६	१७.८
१.५ मार्जिन निक्षेप	११०५.११	१२१५.०२	१५९३.६८	१०९.९१	९.९	३७८.६६	३१.२
२. नेपाल राष्ट्र बैंकबाट सापटी	१९३.३०	३२६.१५	६५१.०२	१३२.८५	६८.७	३४४.८६	१०५.७
३. वैदेशिक दायित्व	०.४१	०.००	०.००	-०.४१		०.००	
४. अन्य दायित्व	३४८६७.२१	३८३७१.४९	४७३१३.९०	३५०४.२८	१०.१	८९४२.४०	२३.३
४.१ पुँजी कोष	१२९४८.५०	१४१५९.८६	१६४९८.१४	१२११.३५	९.४	२३३८.२८	१६.५
४.२ जगेडा कोषहरु	६८४६.६५	८०९३.७५	१०७७०.९१	१२४७.१०	१८.२	२६७७.१७	३३.१
४.३ अन्य दायित्व	१५०७२.०६	१६११७.८९	२००४४.८५	१०४५.८३	६.९	३९२६.९६	२४.४
सम्पत्ति = दायित्व	१७५७३७.८७	२०७५८०.६३	२४९६६६.५३	३१८४२.७६	१८.१	४२०८५.९०	२०.३
५. तरल कोषहरु	२८६९१.६४	३५३४४.७०	३५६८५.५५	६६५३.०६	२३.२	३४०.८६	१.०
५.१ नगद मौज्जात	४११२.९९	४७२९.२०	५५९०.११	६९६.२२	१५.०	८६०.९०	१८.२
५.२ नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको मौज्जात	१५६२१.४०	१९२२३.९२	१५४००.६१	३६०२.५२	२३.१	-३८२३.३०	-१९.९
५.३ विदेशी मुद्रा मौज्जात	७८.८७	१३३.६९	९९.९९	५४.८२	६९.५	-३३.७०	-२५.२
५.४ विदेशमा रहेको मौज्जात	८८६९.३८	११२५०.४८	१४५८८.१६	२३८१.१०	२६.८	३३३७.६९	२९.७
५.५ मार्गस्थ रकम	९.०१	७.४१	६.६८	-१.६०	-१७.७	-०.७३	-९.८
६. कर्जा तथा लगानी	१३१३३३.३४	१५४२६३.४९	१९०२७१.८२	२२९३०.१६	१७.५	३६००८.३३	२३.३
६.१ सरकारमाथिको दावी	१४२१५.७७	१४२४९.७९	१८६३६.९१	३४.०२	०.२	४३८७.१२	३०.८
६.२ गैर-वित्तीय सरकारी संस्थानमाथिको दावी	१०३८.६३	१००६.९८	८१९.६०	-३१.६६	-३.०	-१८७.३८	-१८.६
६.३ वित्तीय संस्थामाथिको दावी	१०५६.६५	१३६६.४८	१५०१.९८	३०९.८३	२९.३	१३५.५०	९.९
(क) सरकारी	९९.६६	८५.२९	१००.६६	-१४.३७	-१४.४	१५.३६	१८.०
(ख) गैर-सरकारी	९५६.९९	१२८१.१९	१४०१.३३	३२४.२०	३३.९	१२०.१४	९.४
६.४ निजी क्षेत्रमाथिको दावी	११४६६९.९२	१३६९२४.९१	१६८७८१.५१	२२२५४.९९	१९.४	३१८५६.६०	२३.३
(क) साँवा	१११७३२.१०	१३३३८३.१६	१६५६८३.८८	२२१६१.०६	१९.८	३१७९०.७२	२३.७
(ख) ब्याज	२९३७.८२	३३११.७५	३०९७.६३	९३.९३	३.२	६५.८८	२.२
६.५ खरिद र डिस्काउण्ट गरेको विदेशी विल	३५२.३६	७५५.३४	५३१.८३	३६२.९८	१०३.०	-१८३.५१	-२५.७
७. नेपाल राष्ट्र बैंक वोण्ड	०.००	०.००	४९०८.००	०.००		४९०८.००	
८. अन्य सम्पत्ति	१५७२.९०	१७९७२.४४	१८८०१.१५	२२५९.५४	१४.४	८२८.७१	४.६

प्रा : प्रारम्भिक

तालिका २२ : वाणिज्य बैंकहरुको सम्पत्ति र दायित्वको विवरण

(रु. करोडमा)

	२०७१ असार	२०७२ असार	२०७३ प्रा. असार	वार्षिक परिवर्तन			
				२०७१/७२		२०७२/७३	
				रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१. कुल निक्षेप	११९६४७.९४	१४५२७४.८८	१७५३४३.०६	२५६२६.९४	२१.४	३००६८.१९	२०.७
१.१ चल्ती निक्षेप	१२२५४.४८	१५०४४.२९	१७५०८.७२	२७८९.८२	२२.८	२४६४.४३	१६.४
(क) स्वदेशी	१०८४६.७३	१३२५६.६९	१५७८२.१०	२४०९.९६	२२.२	२५२५.४१	१९.१
(ख) विदेशी	१४०७.७५	१७८७.६०	१७२६.६२	३७९.८५	२७.०	-६०.९९	-३.४
१.२ बचत निक्षेप	४५०७६.९१	५५९३५.१०	६९७६९.१२	१०८५८.१८	२४.१	१३९३४.०२	२४.९
(क) स्वदेशी	४४१४५.६०	५४९४३.६३	६८३५८.८७	१०७९.०३	२४.५	१३४१५.२४	२४.४
(ख) विदेशी	९३१.३२	९९१.४७	१५१०.२५	६०.१५	६.५	५१८.७९	५२.३
१.३ मुद्दति निक्षेप	३६५५४.९७	४१७३५.५१	५२३२३.०७	५१८०.५४	१४.२	१०५८७.५६	२५.४
(क) स्वदेशी	३३७३७.८४	३९७७८.७४	५०१५३.०४	६०४०.८९	१७.९	१०३७४.३०	२६.१
(ख) विदेशी	२८१७.१३	१९५६.७७	२१७७.०३	-८६०.३६	-३०.५	२१३.२६	१०.९
१.४ कल निक्षेप	२४६८८.४४	३१३७९.८९	३४०७०.७८	६६९१.४५	२७.१	२६९०.८९	८.६
(क) स्वदेशी	२१८५२.९८	२६६८६.३४	२८५४७.३९	४८३३.३६	२२.१	१८६९.०५	७.०
(ख) विदेशी	२८३५.४७	४६९३.५५	५५२३.३९	१८५८.०८	६५.५	८२९.८५	१७.७
१.५ मार्जिन निक्षेप	१०७३.१३	११८०.०९	१५७१.३७	१०६.९५	१०.०	३९१.२८	३३.२
२. नेपाल राष्ट्र बैंकबाट सापटी	१९३.३०	३२६.१५	६५१.६३	१३२.८५	६८.७	३२५.४७	९९.८
३. वैदेशिक दायित्व	०.४१	०.००	०.००	-०.४१		०.००	
४. अन्य दायित्व	२६८७३.५४	२९७७१.६१	३८१२६.९४	२८९८.०७	१०.८	८३५५.३२	२८.१
४.१ पुँजी कोष	८७३३.४०	९८३०.०१	१२२५३.८९	१०९६.६०	१२.६	२४२३.८९	२४.७
४.२ जगेडा कोषहरु	५३७४.९९	६३६३.५७	८८०५.८१	९८८.५८	१८.४	२४४२.२४	३८.४
४.३ अन्य दायित्व	१२७६५.१४	१३५७८.०३	१७०६७.२३	८१२.८९	६.४	३४८९.२०	२५.७
सम्पत्ति = दायित्व	१४६७५५.१९	१७५३७२.६४	२१४१२१.६३	२८६५७.४५	१९.५	३८७४८.९९	२२.१
५. तरल कोषहरु	२६७११.०४	३२७९३.२५	३२८३३.७०	६०८२.२१	२२.८	४०.४५	०.१
५.१ नगद मौज्जात	३३९४.२२	३९३८.३४	४७०६.०६	५४४.१२	१६.०	७६७.७१	१९.५
५.२ नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको मौज्जात	१४३४८.१४	१७४९३.९८	१३४७१.५९	३१४५.८४	२१.९	-४०२२.४०	-२३.०
५.३ विदेशी मुद्रा मौज्जात	६९.९९	१२५.२१	९२.८१	५५.२१	७८.९	-३२.३९	-२५.९
५.४ विदेशमा रहेको मौज्जात	८८९०.११	११२२८.३६	१४५५६.८३	२३३८.२६	२६.३	३३२८.४७	२९.६
५.५ मार्गस्थ रकम	८.५८	७.३५	६.४१	-१.२२	-१४.३	-०.९४	-१२.८
६. कर्जा तथा लगानी	१०६६९२.६५	१२६७००.६८	१५९४९२.७५	२००८.०३	१८.८	३२७९२.०६	२५.९
६.१ सरकारमाथिको दावी	१३६३६.७१	१३६३६.३१	१७६९६.३०	-०.४०	०.०	४०५९.९९	२९.८
६.२ गैर-वित्तीय सरकारी संस्थानमाथिको दावी	१००४.७३	९७७.४५	७८७.५८	-२७.२८	-२.७	-१८९.८६	-१९.४
६.३ वित्तीय संस्थामाथिको दावी	१०१३.६६	११९०.१२	१५३१.१२	१७६.४६	१७.४	३४१.००	२८.७
(क) सरकारी	९९.६६	८५.२९	१००.६६	-१४.३७	-१४.४	१५.३६	१८.०
(ख) गैर-सरकारी	९१४.००	११०४.८३	१४३०.४६	१९०.८३	२०.९	३२५.६३	२९.५
६.४ निजी क्षेत्रमाथिको दावी	९०६८५.१९	११०१८१.४७	१३८९४५.९२	१९४९६.२८	२१.५	२८७६४.४५	२६.१
(क) साँवा	८८५८०.६०	१०८०५४.२१	१३६७२७.९८	१९४७३.६१	२२.०	२८६७३.७७	२६.५
(ख) ब्याज	२१०४.५९	२१२७.२६	२२१७.९४	२२.६७	१.१	९०.६९	४.३
६.५ खरिद र डिस्काउण्ट गरेको विदेशी विल	३५२.३६	७५५.३४	५३९.८३	३६२.९८	१०३.०	-१८३.५१	-२५.७
७. नेपाल राष्ट्र बैंक वोण्ड	०.००	०.००	४९०२.००	०.००		४९०२.००	
८. अन्य सम्पत्ति	१३३११.५०	१५८७८.७१	१६८९३.१८	२५६७.२१	१९.३	१०१४.४७	६.४

प्रा : प्रारम्भिक

तालिका २३ : विकास बैंकहरुको सम्पत्ति र दायित्वको विवरण

(रु. करोडमा)

	२०७१ असार	२०७२ असार	२०७३ प्रा. असार	वार्षिक परिवर्तन			
				२०७१/७२		२०७२/७३	
				रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१. कुल निक्षेप	२००३२.८९	२३०७२.५३	२६८८९.५४	३०३९.६४	१५.२	३६१७.०१	१६.५
१.१ चल्ती निक्षेप	४२२.८३	५५३.९४	७२३.८३	१३१.११	३१.०	१६९.९०	३०.७
(क) स्वदेशी	४१९.६३	५५०.२८	७१८.५५	१३०.६५	३१.१	१६८.२७	३०.६
(ख) विदेशी	३.२०	३.६६	५.२८	०.४६	१४.४	१.६२	४४.४
१.२ बचत निक्षेप	१०८३५.७५	१२०६४.०८	१४३४१.९३	१२२८.३४	११.३	२२७७.८४	१८.९
(क) स्वदेशी	१०८२८.४५	१२०५४.३७	१४३३९.२२	१२२५.९२	११.३	२२८४.८५	१९.०
(ख) विदेशी	७.३०	९.७२	२.७१	२.४१	३३.१	-७.०१	-७२.१
१.३ मुद्दति निक्षेप	५५३९.५१	६२२१.२७	६८२२.२१	६८१.७५	१२.३	६००.९४	९.७
(क) स्वदेशी	५४९८.०१	६२१८.२०	६८२२.१०	७२०.२०	१३.१	६०३.९०	९.७
(ख) विदेशी	४१.५१	३.०६	०.११	-३८.४५	-९२.६	-२.९५	-९.६
१.४ कल निक्षेप	३२०४.०५	४१९९.७०	४९८०.७४	९९५.६६	३१.१	७८१.०३	१८.६
(क) स्वदेशी	३२००.२९	४१४७.२६	४९५८.६५	९४६.९७	२९.६	८११.३९	१९.६
(ख) विदेशी	३.७६	५.४४	२२.०९	४८.६९	१२९९.६	-३०.३६	-३७.९
१.५ मार्जिन निक्षेप	३०.७५	३३.५४	२०.८३	२.७९	९.१	-१२.७१	-३७.९
२. नेपाल राष्ट्र बैंकबाट सापटी	०.००	०.००	०.५०	०.००		०.५०	
३. वैदेशिक दायित्व	०.००	०.००	०.००	०.००		०.००	
४. अन्य दायित्व	५५०४.४५	५७९९.८१	६२७८.६१	२९५.३६	५.४	४७८.८०	८.३
४.१ पुँजी कोष	२६२१.९५	२७५३.४७	२९२७.८२	१३१.५२	५.०	१७४.३५	६.३
४.२ जगेडा कोषहरु	९०२.६५	११७८.३२	१२१३.७७	२७५.६७	३०.५	३५.४५	३.०
४.३ अन्य दायित्व	१९७९.८५	१८६८.०१	२१३७.०१	-१११.८४	-५.६	२६९.००	१४.४
सम्पत्ति = दायित्व	२५५३७.३४	२८८७२.३४	३३१६८.६५	३३३५.००	१३.१	४२९६.३१	१४.९
५. तरल कोषहरु	१४६४.४२	१८६८.३७	२१९२.३१	४०३.९५	२७.६	३२३.९४	१७.३
५.१ नगद मौज्जात	६१२.५७	६८९.४१	७८१.९७	७६.४४	१२.५	९२.५६	१३.४
५.२ नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको मौज्जात	८२२.१४	११४८.३८	१३७३.८९	३२६.२४	३९.७	२२५.५०	१९.६
५.३ विदेशी मुद्रा मौज्जात	८.८४	८.४५	७.१७	-०.३९	-४.४	-१.२८	-१५.२
५.४ विदेशमा रहेको मौज्जात	२०.६१	२२.०९	२९.२६	१.४७	७.२	७.१७	३२.५
५.५ मार्गस्थ रकम	०.२५	०.०४	०.०३	-०.२१	-८३.४	-०.०२	-३६.७
६. कर्जा तथा लगानी	२२३३३.९७	२५३५९.१८	२९४७०.००	३०२५.२१	१३.५	४११०.८२	१६.२
६.१ सरकारमाथिको दावी	२७४.४३	३०८.७८	५५६.११	३४.३५	१२.५	२४७.३३	८०.१
६.२ गैर-वित्तीय सरकारी संस्थानमाथिको दावी	२७.३७	१९.५९	१८.८२	-७.७८	-२८.४	-०.७७	-३.९
६.३ वित्तीय संस्थामाथिको दावी	५०५१.४५	५४०४.१७	५४१६.७३	३५२.७२	७.०	१२.५६	०.२
(क) सरकारी	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
(ख) गैर-सरकारी	५०५१.४५	५४०४.१७	५४१६.७३	३५२.७२	७.०	१२.५६	०.२
६.४ निजी क्षेत्रमाथिको दावी	१६९८०.७१	१९६२६.६३	२३४७८.३३	२६४५.९२	१५.६	३८५१.७०	१९.६
(क) साँवा	१६६७९.१४	१९३४१.५८	२३२६९.८८	२६६२.४४	१६.०	३९२८.३०	२०.३
(ख) ब्याज	३०१.५८	२८५.०५	२०८.४५	-१६.५२	-५.५	-७६.६०	-२६.९
६.५ खरिद र डिस्काउण्ट गरेको विदेशी विल	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
७. नेपाल राष्ट्र बैंक वोण्ड	०.००	०.००	६.००	०.००		६.००	
८. अन्य सम्पत्ति	१७३८.९६	१६४४.७९	१५००.३४	-९४.१७	-५.४	-१४४.४५	-८.८

प्रा : प्रारम्भिक

तालिका २४ : वित्त कम्पनीहरूको सम्पत्ति र दायित्वको विवरण

(रु. करोडमा)

	२०७१ असार	२०७२ असार	२०७३ प्रा. असार	वार्षिक परिवर्तन			
				२०७१/७२		२०७२/७३	
				रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१. कुल निक्षेप	७२०८.०८	७१६३.६२	६३०२.७९	-४४.४६	-०.६	-८६०.८३	-१२.०
१.१ चल्ती निक्षेप	५८२.४९	५४२.६४	४५४.२४	-३९.८४	-६.८	-८८.४०	-१६.३
(क) स्वदेशी	५८२.४९	५४२.६४	४५४.२४	-३९.८४	-६.८	-८८.४०	-१६.३
(ख) विदेशी	०.००	०.००	०.००				
१.२ बचत निक्षेप	३११८.४७	३३७५.५०	३२०४.६९	२५७.०३	८.२	-१७०.८१	-५.१
(क) स्वदेशी	३११८.४७	३३७५.५०	३२०४.६९	२५७.०३	८.२	-१७०.८१	-५.१
(ख) विदेशी	०.००	०.००	०.००	०.००			
१.३ मुद्दति निक्षेप	३३९५.२७	३१५५.००	२४९८.५८	-२४०.२६	-७.१	-६५६.४२	-२०.८
(क) स्वदेशी	३३९५.२७	३१५५.००	२४९८.५८	-२४०.२६	-७.१	-६५६.४२	-२०.८
(ख) विदेशी	०.००	०.००	०.००	०.००			
१.४ कल निक्षेप	११०.६३	८९.०८	१४३.७९	-२१.५५	-१९.५	५४.७२	६१.४
(क) स्वदेशी	११०.६३	८९.०८	१४३.७९	-२१.५५	-१९.५	५४.७२	६१.४
(ख) विदेशी	०.००	०.००	०.००	०.००			
१.५ मार्जिन निक्षेप	१.२३	१.३९	१.४८	०.१७	१३.७	०.०८	५.९
२. नेपाल राष्ट्र बैंकबाट सापटी	०.००	०.००	१८.८९	०.००		१८.८९	
३. वैदेशिक दायित्व	०.००	०.००	०.००				
४. अन्य दायित्व	३३५१.१८	३३३९.९७	३५७३.९५	-११.२१	-०.३	२३३.९८	७.०
४.१ पुँजी कोष	१५९३.१५	१५७६.३८	१३१६.४२	-१६.७८	-१.१	-२५९.९५	-१६.५
४.२ जगेडा कोषहरू	५६९.०१	५५१.८५	७५१.३३	-१७.१६	-३.०	१९९.४८	३६.१
४.३ अन्य दायित्व	११८९.०२	१२११.७५	१५०६.२०	२२.७२	१.९	२९४.४५	२४.३
सम्पत्ति = दायित्व	१०५५९.२६	१०५०३.५९	९८९५.६३	-५५.६७	-०.५	-६०७.९६	-५.८
५. तरल कोषहरू	५५७.५५	६८३.०८	६६१.६०	१२५.५३	२२.५	-२१.४८	-३.१
५.१ नगद मौज्जात	१०६.१९	१०१.४५	१०२.०८	-४.७४	-४.५	०.६३	०.६
५.२ नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको मौज्जात	४५१.११	५८१.५५	५५५.१४	१३०.४४	२८.९	-२६.४१	-४.५
५.३ विदेशी मुद्रा मौज्जात	०.०४	०.०४	०.०१	०.००	६.९	-०.०३	-६७.२
५.४ विदेशमा रहेको मौज्जात	०.०३	०.०३	४.१२	०.००		४.०९	
५.५ मार्गस्थ रकम	०.१८	०.०१	०.२४	-०.१७		०.२३	
६. कर्जा तथा लगानी	९३३९.२७	९३७१.५७	८८२६.४१	३२.३०	०.३	-५४५.१७	-५.८
६.१ सरकारमाथिको दावी	३०४.६३	३०४.७०	३८४.५०	०.०७	०.०	७९.८०	२६.२
६.२ गैर-वित्तीय सरकारी संस्थानमाथिको दावी	६.५३	९.९४	१३.१९	३.४०	५२.१	३.२५	३२.७
६.३ वित्तीय संस्थामाथिको दावी	२०२४.०९	१९४०.१३	२०७१.४६	-८३.९६	-४.१	१३१.३४	६.८
(क) सरकारी	०.००	०.००	०.००	०.००		०.००	
(ख) गैर-सरकारी	२०२४.०९	१९४०.१३	२०७१.४६	-८३.९६	-४.१	१३१.३४	६.८
६.४ निजी क्षेत्रमाथिको दावी	७००४.०२	७११६.८१	६३५७.२५	११२.७९	१.६	-७५९.५५	-१०.७
(क) साँवा	६४७२.३६	६४९७.३७	५६८६.०२	२५.०१	०.४	-८११.३५	-१२.५
(ख) ब्याज	५३१.६६	६१९.४४	६७१.२३	८७.७९	१६.५	५१.८०	८.४
६.५ खरिद र डिस्काउण्ट गरेको विदेशी विल	०.००	०.००	०.००				
७. नेपाल राष्ट्र बैंक वोण्ड	०.००	०.००	०.००				
८. अन्य सम्पत्ति	६६२.४४	४४८.९४	४०७.६३	-२१३.५०	-३२.२	-४१.३१	-९.२

प्रा : प्रारम्भिक

तालिका २५ : वाणिज्य बैंकहरुबाट असुल हुन बाँकी कर्जाको क्षेत्रगत विवरण

(रु. करोडमा)

	२०७१ असार	२०७२ असार	२०७३ प्रा. असार	वार्षिक परिवर्तन			
				२०७१/७२		२०७२/७३	
				रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१. कृषि	४०२७.०	५०७०.६	६११२.५	१०४३.६	२५.९	१०४१.९	२०.५
२. खानी	३२५.५	३०६.४	२९७.१	-१९.१	-५.९	-९.३	-३.०
३. उत्पादन क्षेत्र	२०७४२.८	२३९७२.३	२७८३०.४	३२२९.५	१५.६	३८५८.१	१६.१
४. निर्माण	८८७४.१	११५१७.६	१४२३०.३	२६४३.५	२९.८	२७९२.८	२३.६
५. धातु उत्पादन, मेसिनरी र विद्युतीय उपकरण तथा जडान	१०९२.९	१२४०.२	१६३२.८	१४७.३	१३.५	३९२.५	३१.६
६. यातायात, उपकरण उत्पादन तथा जडान	१५४८.९	१४३७.७	२१५२.०	-१११.१	-७.२	७४४.३	४९.७
७. संचार र सार्वजनिक सेवा	३१४१.१	४१२८.९	६३८२.८	९८७.८	३१.४	२२५३.९	५४.६
८. थोक तथा खुद्रा विक्रेता	२०५४१.५	२५६२५.३	३३०८८.७	५०८३.८	२४.७	७४६३.४	२९.१
९. वित्त, बीमा र स्थिर सम्पत्ति	७२८१.४	८९२२.०	११४५१.८	१६४०.६	२२.५	२५२९.८	२८.४
१०. सेवा उद्योग	६८६३.०	८८४३.८	१०३९५.४	१९८०.८	२८.९	१५५१.६	१७.५
११. उपभोग्य कर्जा	३९३६.६	४३०३.६	५०३२.४	३६६.९	९.३	७२८.९	१६.९
१२. स्थानीय सरकार	१०९.६	१६२.२	१५७.६	५२.६	४८.०	-४.६	-२.८
१३. अन्य	११६१६.५	१४७८३.७	२०४८६.४	३१६७.२	२७.३	५७०२.७	३८.६
जम्मा	९०१००.९	११०३१४.३	१३९२५०.३	२०२१३.४	२२.४	२८९३६.०	२६.२

प्रा : प्रारम्भिक

तालिका २६ : बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई नेपाल राष्ट्र बैंकबाट उपलब्ध गराइएको पुनरकर्जाको बक्यौता विवरण

(रु. करोडमा)

क्र.सं	संस्था	आर्थिक वर्ष २०७०/७१	आर्थिक वर्ष २०७१/७२	आर्थिक वर्ष २०७२/७३
१.	वाणिज्य बैंकहरु	७७१.०	८९१.०	८८८.२
२.	कृषि विकास बैंक	०.०	०.०	०.०
३.	नेपाल औद्योगिक विकास निगम	०.०	०.०	०.०
४.	ग्रामीण विकास बैंकहरु	१.०	०.०	०.०
५.	अन्य विकास बैंकहरु	५७.०	०.०	०.०
	जम्मा	७७१.०	८९१.०	८८८.२

तालिका २७ : लघु वित्त संस्थाहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रु. करोडमा)

विवरण	असार मसान्त			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०७१	२०७२	२०७३ ^अ	२०७१/७२	२०७२/७३
साधन					
पूँजी कोष	५८०.९७	६१४.२७	८६७.३७	५.७	४१.२
निक्षेप	१११९.९९	१५९९.६८	२४०९.५३	४२.८	५०.६
सापटी	२८५८.१३	३८५९.६९	५२४३.१४	३५.०	३५.८
अन्य	३८५.३६	५३८.९७	७२०.००	३९.९	३३.६
नाफा नोक्सान हिसाव	११४.००	२५५.६१	३३०.६२	१२४.२	२९.३
साधन = उपयोग	५०५८.४५	६८६८.२३	९५७०.६६	३५.८	३९.३
उपयोग					
तरल कोष	९७९.३८	६९७.९८	११०७.३२	-२८.७	५८.६
लगानी	४७.०३	२४६.६३	२८४.३५	४२४.४	१५.३
कर्जा तथा सापटी	३६४२.६०	५५०६.६९	७७२३.३०	५१.२	४०.३
अन्य	३७४.९२	४१२.३१	४५४.६२	१०.०	१०.३
नाफा नोक्सान हिसाव	१४.५२	४.६२	१.०८	-६८.२	-७६.६

अ : अपरिष्कृत

तालिका २८ : सीमित बैकिङ कारोबार गर्ने सहकारी संस्थाहरूको वित्तीय साधन तथा उपयोगको विवरण

(रु. करोडमा)

विवरण	असार मसान्त			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०७१	२०७२	२०७३ ^अ	२०७१/७२	२०७२/७३
साधन					
पूँजी कोष	१३९.६२	१६६.६४	२५७.६३	१९.३	५४.६
निक्षेप	१५८७.३५	१८७१.२८	२०९१.७२	१७.९	११.८
सापटी	१३५.५६	१४४.१२	१६२.०१	६.३	१२.४
अन्य	२३१.९७	२४२.३८	२३५.९२	४.५	-२.७
नाफा नोक्सान हिसाव	३७.३४	७३.७२	२६.९४	९७.५	-६३.५
साधन = उपयोग	२१३९.८५	२४९८.१५	२७७४.२२	१७.२	११.१
उपयोग					
तरल कोष	६५८.७०	६५७.५२	६२८.३१	-०.२	-४.४
लगानी	१२५.९२	२१८.१६	२०६.३९	७३.३	-५.४
कर्जा तथा सापटी	११८२.३८	१४४०.७९	१७६२.०४	२१.९	२२.३
अन्य	१५४.८३	१६२.७२	१५९.२२	५.१	-२.२
नाफा नोक्सान हिसाव	१०.०२	१८.९६	१८.२६	८९.३	-३.७

अ : अपरिष्कृत

तालिका २९ : बीमा कम्पनीहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रु. करोडमा)

विवरण	असार मसान्त			२०७१/७२		२०७२/७३	
	२०७१	२०७२	२०७३ ^अ	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन
साधन							
चुक्ता पूँजी	७४१.२२	९५०.९७	१०९९.५२	२०९.७५	२८.३	१४८.५५	१५.६
जगेडा कोष	७५७०.५१	१११८१.२०	१३५४१.६९	३६१०.६९	४७.७	२३६०.४९	२१.१
अन्य दायित्व	५००.४४	८१२.३०	११८२.९५	३११.८६	६२.३	३७०.६५	४५.६
साधन = उपयोग	८८१२.१७	१२९४४.४७	१५८२४.१६	४१३२.३०	४६.९	२८७९.६९	२२.२
उपयोग							
बैंक तथा नगद मौज्जात लगानी	१६८.३२	४६८.२२	५५१.७३	२९९.९०	१७८.२	८३.५१	१७.८
स्थिर सम्पत्ति	७५७८.१४	११००७.८९	१३३२९.६५	३४२९.७५	४५.३	२३२९.७६	२१.१
अन्य सम्पत्ति	२३५.२६	२७१.३५	२७३.७०	३६.०९	१५.३	२.३५	०.९
अन्य सम्पत्ति	८३०.४५	११९७.०१	१६६९.०८	३६६.५६	४४.१	४७२.०७	३९.४

अ : अपरिष्कृत

स्रोत : बीमा समिति

तालिका ३० : कर्मचारी संचयकोषको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रु. करोडमा)

विवरण	असार मसान्त			२०७१/७२		२०७२/७३	
	२०७१	२०७२	२०७३ ^अ	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन
साधन							
संचयकोष	१६३५४.८६	१८७५६.५३	२१७९३.६६	२४०१.६७	१४.७	३०३७.१३	१६.२
जगेडा कोष	४२०.२९	४६२.८०	४४३.९२	४२.५१	१०.१	-१८.८८	-४.१
अन्य दायित्व तथा व्यवस्था	१९३.८९	२२४.९९	२४७.९०	३१.१०	१६.०	२२.९१	१०.२
साधन = उपयोग	१६९६९.०४	१९४४४.३२	२२४८५.४८	२४७५.२८	१४.६	३०४१.१६	१५.६
उपयोग							
बैंक तथा नगद मौज्जात लगानी	७३८.०८	८०१.४८	७८८.११	६३.४०	८.६	-१३.३७	-१.७
वैक मुद्धती निक्षेप	४३०१.०६	५४३१.६९	६९४५.७७	११३०.६३	२६.३	१५१४.०८	२७.९
सरकारी ऋणपत्र	२६६६.००	३६८७.००	५१३७.२०	१०२१.००	३८.३	१४५०.२०	३९.३
आवास योजना	१४१३.०१	१५२२.६४	१५८६.५२	१०९.६३	७.८	६३.८८	४.२
शेयर लगानी	०.००	०.००	०.००	०.००	०.०	०.००	०.०
अन्य लगानी	२२२.०५	२२२.०५	२२२.०५	०.००	०.०	०.००	०.०
अन्य लगानी	०.००	०.००	०.००	०.००	०.०	०.००	०.०
कर्जा तथा सापट	११६४३.८६	१२८९३.५६	१४४१०.५०	१२४९.७०	१०.७	१५१६.९४	११.८
परियोजना कर्जा	२४८६.२३	२४८९.९६	२४७४.९६	-४.२७	-०.२	-७.००	-०.३
संचयकर्ता सापटी	९१५७.६३	१०४११.६०	११९३५.५४	१२५३.९७	१३.७	१५२३.९४	१४.६
स्थिर सम्पत्ति	३२.८९	३२.०३	४०.००	-०.८६	-२.६	७.९७	२४.९
अन्य सम्पत्ति	२५३.१५	२८५.५७	३०१.१०	३२.४२	१२.८	१५.५३	५.४

अ : अपरिष्कृत

स्रोत : कर्मचारी संचयकोष

तालिका ३१ : नागरिक लगानी कोषको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रु. करोडमा)

विवरण	असार मसान्त			२०७१/७२		२०७२/७३	
	२०७१	२०७२	२०७३ अ	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन
साधन							
१. चुक्ता पूँजी	४५.००	४५.००	६०.७५	०.००	०.०	१५.७५	३५.०
२. जगेडा कोष	१६८.४७	१८४.५७	१५१.४१	१६.१०	९.६	-३३.१६	-१८.०
३. कोष संकलन	५१७८.४१	६७२२.५४	८०१५.६४	१५४४.१३	२९.८	१२९३.१	१९.२
४. अन्य दायित्व	७०.२५	९७.२३	७३.५४	२६.९८	३८.४	-२३.६९	-२४.४
साधन = उपयोग	५४६२.१३	७०४९.३४	८३०१.३४	१५८७.२१	२९.१	१२५२	१७.८
उपयोग							
१. तरल सम्पत्ति	७५६.२३	९३१.३६	६०.००	१७५.१३	२३.२	-८७१.३६	-९३.६
२. लगानी	२६३१.४१	४१७२.३४	६२८७.५८	१५४०.९३	५८.६	२११५.२४	५०.७
३. कर्जा तथा सापटी	१७९०.५१	१७३७.३७	१३६०.८३	-५३.१४	-३.०	-३७६.५४	-२१.७
४. अन्य सम्पत्ति	२८३.९७५	२०८.२७२	५९२.९३	-७५.७०	-२६.७	३८४.६५८	१८४.७

अ : अपरिष्कृत

स्रोत : नागरिक लगानी कोष

तालिका ३२ : नेपालको वित्तीय प्रणालीको संरचना

(रु. करोडमा)

विवरण	२०७०/७१			२०७१/७२			२०७२/७३		
	कुल सम्पत्ति/ दायित्व	अंश प्रतिशतमा	कुल सम्पत्तिको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात प्रतिशतमा	कुल सम्पत्ति/ दायित्व	अंश प्रतिशतमा	कुल सम्पत्तिको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात प्रतिशतमा	कुल सम्पत्ति/ दायित्व (अपरिष्कृत)	अंश प्रतिशतमा	कुल सम्पत्तिको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात प्रतिशतमा
वित्तीय संस्थाहरू	२५६५१०.१४	८९.१	१३०.६	३०४७०७.१३	८८.५	१४३.७	३६८९५२.५४	८८.७	१६४.१
नेपाल राष्ट्र बैंक	६५५२८.०६	२२.८	३३.४	७८६९८.१९	२२.९	३७.१	९८१५२.९७	२३.६	४३.६
वाणिज्य बैंकहरू	१४६७१५.१९	५१.०	७४.७	१७५३७२.६४	५०.९	८२.७	२१४१२१.६३	५१.५	९५.२
विकास बैंकहरू	२५५३७.३४	८.९	१३.०	२८८७२.३४	८.४	१३.६	३३१६८.६५	८.०	१४.८
वित्त कम्पनीहरू	१०५५९.२६	३.७	५.४	१०५०३.५९	३.१	५.०	९८९५.६३	२.४	४.४
लघुवित्त कारोवार गर्ने वित्तीय संस्थाहरू	५०५८.४५	१.८	२.६	६८६८.२३	२.०	३.२	९५७०.६६	२.३	४.३
सहकारी संस्थाहरू (सीमित बैंकिङ कारोवार गर्ने)	२१३१.८५	०.७	१.१	२४९८.१५	०.७	१.२	२७७४.२२	०.७	१.२
लघुवित्त कारोवार गर्ने गैर-सरकारी संस्थाहरू	९८०.००	०.३	०.५	१८९४.००	०.६	०.९	१२६८.७९	०.३	०.६
सम्भौतामूलक बचत संस्थाहरू	३१२४३.३४	१०.९	१५.९	३९४३८.१३	११.५	१८.६	४६६१०.९८	११.२	२०.७
कर्मचारी संचयकोष	१६९६९.०४	५.९	८.६	१९४४४.३२	५.६	९.२	२२४८५.४८	५.४	१०.०
नागरिक लगानी कोष	५४६२.१३	१.९	२.८	७०४९.३४	२.०	३.३	८३०१.३४	२.०	३.७
विमा कम्पनीहरू	८८१२.१७	३.१	४.५	१२९४४.४७	३.८	६.१	१५८२४.१६	३.८	७.०
हुलाक बचत बैंक	१५८.००	०.१	०.१	१७८.४९	०.१	०.१	२१९.१७	०.१	०.१
जम्मा	२८७९११.४८	१००.०	१४६.६	३४४३२३.७५	१००.०	१६२.४	४१५७८२.७०	१००.०	१८४.९
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (रु. करोडमा)			१९६४५४.००			२१२०४७.००			२२४८६९.१०
धितोपत्र बजारको बजार पूँजीकरण (रु. करोडमा)			१०५७१६.५८			९८९४०.४०			
बजार पूँजीकरणको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात (प्रतिशतमा)			५३.८१			४६.६६			०.००

तालिका ३३ : शेयर बजार परिसूचक

विवरण	असार मसान्त			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०७१	२०७२	२०७३*	२०७१/७२	२०७२/७३
१ सूचीकृत कम्पनीको संख्या	२३७	२३२	*	-२.१	
२ सूचीकृत कम्पनीको चुक्ता पूँजी (रु. करोडमा)	१५०२४.५९	१७९६८.९७	*	१९.६	
३ कुल बजार पूँजीकरण (रु. करोडमा)	१०५७६.५८	९८९४०.४०	*	-६.४	
४ वार्षिक कारोबार रकम (रु. करोडमा)	७७२९.१६	६५३३.३६	*	-१५.५	
५ कारोबार भएको दिन	२३०	२१६	*	-६.१	
६ कारोबार भएको कम्पनी संख्या	२६९	२७६	*	२.६	
७ कारोबार संख्या	५६६३७	४७७२८७	*	-१५.७	
८ सूचीकृत शेयर संख्या (हजारमा)	१६५३८२७	२२१८२६५	*	३४.१	
९ कारोबार भएको शेयर संख्या (हजारमा)	२१४०५५	१५९७२२	*	-२५.४	
१० चुक्ता पूँजी/कुल गार्हस्थ उत्पादन अनुपात (प्रतिशत)	७.७४	८.४६	*	९.३	
११ कारोबार रकम/चुक्ता पूँजी अनुपात (प्रतिशत)	३.९८	३.०८	*	-२२.८	
१२ कारोबार रकम/बजार पूँजीकरण अनुपात (प्रतिशत)	७.३१	६.६०	*	-९.७	
१३ बजार पूँजीकरण/गार्हस्थ उत्पादन अनुपात (प्रतिशत)	५४.४५	४६.५७	*	-१४.५	
१४ नेप्से परिसूचक (कारोबार बन्द हुँदा)	१०३६.१	९६१.२३	१७८.२	-७.२	
१५ नेप्से सेन्सेटिभ परिसूचक (कारोबार बन्द हुँदा)	२२२.५	२०४.६७	*	-८.०	
१६ नेप्से फ्लोट परिसूचक (कारोबार बन्द हुँदा)	६४.१	६८.४७	*	६.८	

* उपलब्ध नभएको ।

स्रोत: नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेड

तालिका ३४ : नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेडमा सूचीकृत भएका धितोपत्रहरु

	२०७१/७२			२०७२/७३*		
	शेयर संख्या (हजारमा)	रकम (रु. करोडमा)	अंश प्रतिशतमा	शेयर संख्या (हजारमा)	रकम (रु. करोडमा)	अंश प्रतिशतमा
संस्थागत आधारमा						
वाणिज्य बैंक	८०८००.४	८०८.०	३३.०			
विकास बैंक	३६४७६.५	३६४.८	१४.९			
बीमा कम्पनी	१८३१४.२	१८३.१	७.५			
वित्त कम्पनी	१०५०४.०	१०५.०	४.३			
उत्पादन तथा प्रशोधन कम्पनी	५४०.०	५.४	०.२			
होटलहरु	१२०३४.७	१२.०	०.५			
व्यापारिक संस्थाहरु	६९६.०	७.०	०.३			
जलविद्युत	४८४२.७	४८.४	२.०			
अन्य	२३६५००.०	९११.५	३७.३			
कुल	४००७०८.६	२४४५.३	१००.०			
धितोपत्रको आधारमा						
साधारण शेयर	२४३४००.१	९९४.०	४०.६			
हकप्रद शेयर	१५३९७.१	१५४.०	६.३			
बोनस शेयर	१४१९११.४	१२९७.३	५३.१			
सरकारी ऋणपत्र	०.०	०.०	०.०			
कनभर्टिबल प्रेफरेन्स शेयर	०.०	०.०	०.०			
बैंकहरुले जारी गरेको ऋणपत्र	०.०	०.०	०.०			
अन्य	०.०	०.०	०.०			
कुल	४००७०८.६	२४४५.३	१००.०			

* उपलब्ध नभएको ।

स्रोत : नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेड

तालिका ३५ : सूचीकृत कम्पनीहरू र बजार पूँजीकरणको स्थिति

विवरण	सूचीकृत कम्पनीको संख्या			बजार पूँजीकरण (रकम रु. करोडमा)						शेयर मूल्य	
	२०७१ असार	२०७२ असार	२०७३ असार	२०७१ असार		२०७२ असार		२०७३ असार*		प्रतिशत परिवर्तन	
				मूल्य	शेयर प्रतिशत	मूल्य	शेयर प्रतिशत	मूल्य	शेयर प्रतिशत	२०७१/७२	२०७२/७३
वित्तीय संस्थाहरू	२०४	१९८		८२०६४.८	७७.६	७६९०५.७	७७.७			-६.३	
वाणिज्य बैंक	३०	२९		५५५६०.९	५२.६	४९६२४.२	५०.२			-१०.७	
विकास बैंक	९३	९६		८२१६.०	७.८	९६९२.०	९.८			१८.०	
वित्त कम्पनी	५९	५१		४२२३.९	४.०	४२२१.८	४.३			०.०	
बीमा कम्पनी	२२	२२		१४०६४.३	१३.३	१३३६७.७	१३.५			-५.०	
निर्माण तथा प्रशोधन	१८	१८		२०१९.६	१.९	२९६८.१	३.०			४७.०	
होटल	४	४		२४९८.३	२.४	२४८५.६	२.५			-०.५	
व्यापार	४	४		१०९.७	०.१	११७.८	०.१			७.४	
जलविद्युत	५	६		९१८२.५	८.७	६९२१.२	७.०			-२४.६	
अन्य	२	२		९८४१.७	९.३	९५४२.०	९.६			-३.०	
कुल	२३७	२३२		१०५७६.६	१००.०	९८९४०.४	१००.०			-६.४	

* उपलब्ध नभएको ।

स्रोत : नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेड

**अनुसूची १.१ : वित्तीय कारोबार गर्न स्वीकृति प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको नामावली
(२०७३ असार मसान्त)**

(१) वाणिज्य बैंकहरु

क्र.सं.	नाम	केन्द्रीय कार्यालय	संचालन मिति	चुक्तापूँजी [#] (रु. करोडमा)
१.	नेपाल बैंक लि.	धर्मपथ, काठमाडौं	१९९४/०७/३०	६४६.५०
२.	राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लि.	सिंहदरवारप्लाजा, काठमाडौं	२०२२/१०/१०	८५८.९०
३.	कृषि विकास बैंक लि.	रामशाहपथ, काठमाडौं	२०२४/१०/०७	१०३७.४४
४.	नविल बैंक लि.	त्रिणामार्ग, काठमाडौं	२०४१/०३/२९	४७५.६६
५.	नेपाल इन्भेष्टमेण्ट बैंक लि.	दरवारमार्ग, काठमाडौं	२०४२/११/२६	७२५.५५
६.	स्टाण्डर्ड चार्टर्ड बैंक नेपाल लि.	नयाँबानेश्वर, काठमाडौं	२०४३/१०/१६	२२४.८२
७.	हिमालयन बैंक लि.	कमलादी, काठमाडौं	२०४९/१०/०५	४४९.९२
८.	नेपाल एस.वि.आई. बैंक लि.	हात्तीसार, काठमाडौं	२०५०/०३/२३	३८८.३७
९.	नेपाल बंगलादेश बैंक लि.	कमलादी, काठमाडौं	२०५१/०२/२३	३०३.७१
१०.	एभरेष्ट बैंक लि.	लाजिम्पाट, काठमाडौं	२०५१/०७/०१	२७४.२६
११.	नेपाल क्रेडिट एण्ड कमर्स बैंक लि.	सिद्धार्थनगर, रुपन्देही	२०५३/०६/२८	२३५.३२
१२.	कुमारी बैंक लि.	दरवारमार्ग, काठमाडौं	२०५७/१२/२१	२६९.९२
१३.	लक्ष्मी बैंक लि.	हात्तीसार, काठमाडौं	२०५८/१२/२१	३०३.९२
१४.	सिटिजन्स बैंक इन्टरनेशनल लि. ^१	कमलादी, काठमाडौं	२०६४/०१/०७	३४९.२९
१५.	प्राइम कर्मर्सयल बैंक लि.	नयाँसडक, काठमाडौं	२०६४/०६/०७	३७०.५३
१६.	सनराइज बैंक लि. ^२	गैरीधारा, काठमाडौं	२०६४/०६/२५	३९७.६१
१७.	जनता बैंक नेपाल लि.	नयाँबानेश्वर, काठमाडौं	२०६६/१२/२३	२०६.००
१८.	मेगा बैंक नेपाल लि.	कान्तिपथ, काठमाडौं	२०६७/०४/०७	३२४.०७
१९.	सेन्चुरी कर्मर्सयल बैंक लि.	पुतलीसडक, काठमाडौं	२०६७/११/२६	२८४.०८
२०.	सानिमा बैंक लि.	नागपोखरी, काठमाडौं	२०६८/११/०३	३०६.०३
२१.	माछापुच्छ्रे बैंक लि.	न्यूरोड, पोखरा, कास्की	२०६९/०३/२५*	३८६.४५
२२.	एन आई सी एशिया बैंक लि.	थापाथली, काठमाडौं	२०७०/०३/१६*	३६९.५०
२३.	ग्लोबल आइएमई बैंक लि.	पानीपोखरी, काठमाडौं	२०७०/१२/२६*	६१६.४३
२४.	सिभिल बैंक लि.	कमलादी, काठमाडौं	२०७१/०१/०१*	३०८.२८
२५.	एनएमबी बैंक लि.	बबरमहल, काठमाडौं	२०७२/०७/०१*	४४८.६९
२६.	प्रभु बैंक लि.	बबरमहल, काठमाडौं	२०७२/१०/२९*	५८४.७२
२७.	सिद्धार्थ बैंक लि. ^३	हात्तीसार, काठमाडौं	२०७३/३/०७*	३०२.२१
२८.	बैंक अफ काठमाण्डु लुम्बिनी लि. ^४	कमलपोखरी, काठमाडौं	२०७३/३/३०*	४५७.६९

* मर्जर पश्चात प्रदान गरिएको इजाजतपत्रानुसारको संचालन मिति

१ सिटिजन्स बैंक इन्टरनेशनल लि. ले प्रिमियर फिनान्स लि. लाई प्राप्ती गरी मिति २०७३/०४/०२ देखि एकीकृत कारोबार गर्न स्वीकृति पाएको ।

२ सनराइज बैंक लि. ले नारायणी नेशनल फाइनान्स लि. लाई प्राप्ती गरी मिति २०७३/०३/३० देखि एकीकृत कारोबार शुरु गरेको । चुक्ता पुँजी प्राप्ती पश्चात्को आधारमा ।

३ सिद्धार्थ बैंक लि. र विजिनेस युनिभर्सल डेभलपमेण्ट बैंक लि. एक आपसमा गाभिए पश्चात् । चुक्ता पुँजी मर्जर पश्चात्को आधारमा ।

४ बैंक अफ काठमाण्डु लि. र लुम्बिनी बैंक लि. एक आपसमा गाभिए पश्चात् । चुक्ता पुँजी मर्जर पश्चात्को आधारमा ।

चुक्ता पुँजी २०७२ जेठको आधारमा ।

(२) विकास बैंकहरु

क्र.सं.	नाम	केन्द्रीय कार्यालय	संचालन मिति	चुक्तापूँजी [#] (रु. करोडमा)	कार्य क्षेत्र
१	एन.आई.डी.सी. डेभलपमेण्ट बैंक लि.	दरवारमार्ग, काठमाडौं	२०१६/०३/०१	४१.५८	राष्ट्रियस्तर
२	मालिका विकास बैंक लि.	धनगढी, कैलाली	२०५६/०७/२५	२४.२६	४-१० जिल्ला (अछाम, डोटी, डडेलधुरा, कञ्चनपुर, कैलाली, बर्दिया, बाँके, दाङ्ग, कपिलवस्तु, रुपन्देही)
३	नारायणी डेभलपमेण्ट बैंक लि.	रत्ननगर, चितवन	२०५८/०७/०१	५.५६	१-३ जिल्ला (नवलपरासी, चितवन, मकवानपुर)

४	सहयोगी विकास बैंक लि.	जनकपुरधाम, धनुषा	२०६०/०७/०६	२५.७९	१-३ जिल्ला (धनुषा, महोत्तरी, सिन्धुली)
५	कर्णाली विकास बैंक लि.	नेपालगञ्ज, बाँके	२०६०/११/०६	१०.००	१-३ जिल्ला (बाँके, बर्दिया, दाङ्ग)
६	शुभेच्छा विकास बैंक लि.	नारायणगढ, चितवन	२०६१/०६/१०	२२.७३	१-३ जिल्ला (मकवानपुर, चितवन, नवलपरासी)
७	गण्डकी डेभलपमेन्ट बैंक लि.	पोखरा, कास्की	२०६१/१०/१२	५३.८६	४-१० जिल्ला (चितवन, स्याङ्जा, कास्की, लमजुङ, पर्वत, तनहुँ, गोरखा, रुपन्देही, नवलपरासी, बाग्लुङ)
८	एक्सेल डेभलपमेन्ट बैंक लि.	विर्तामोड, भ्पापा	२०६२/०४/०६	३०.७७	१-३ जिल्ला (इलाम, भ्पापा र मोरङ्ग)
९	वेस्टर्न डेभलपमेन्ट बैंक लि.	घोराही, दाङ्ग	२०६२/०५/३०	१५.७०	१-३ जिल्ला (दाङ्ग, बाँके र कपिलवस्तु)
१०	मितेरी डेभलपमेन्ट बैंक लि.	धरान, सुनसरी	२०६३/०६/२७	२१.१३	१-३ जिल्ला (भ्पापा, मोरङ्ग, सुनसरी)
११	तिनाउ विकास बैंक लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०६३/०७/१५	२७.०९	१-३ जिल्ला (रुपन्देही, नवलपरासी, चितवन)
१२	सेवा विकास बैंक लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०६३/११/१३	४२.५६	४-१० जिल्ला (रुपन्देही, नवलपरासी र कपिलवस्तु, पाल्पा, स्याङ्जा, चितवन, गुल्मी, अर्घाखाँची, दाङ्ग र बाँके)
१३	मुक्तिनाथ विकास बैंक लि.	पोखरा, कास्की	२०६३/०९/१९	८३.८४	राष्ट्रियस्तर
१४	कन्काई विकास बैंक लि.	दमक, भ्पापा	२०६४/०१/२०	१२.५०	१-३ जिल्ला (भ्पापा, इलाम, मोरङ्ग)
१५	एस डेभलपमेन्ट बैंक लि.	नारायणचौर, काठमाडौं	२०६४/०४/३०	१००.०४	राष्ट्रियस्तर
१६	महाकाली विकास बैंक लि.	महेन्द्रनगर, कञ्चनपुर	२०६४/०५/०१	१२.७२	१-३ जिल्ला (कञ्चनपुर, कैलाली, डडेल्धुरा)
१७	भार्गव विकास बैंक लि.	नेपालगञ्ज, बाँके	२०६४/०५/१३	१०.००	१-३ जिल्ला (बाँके, दाङ्ग र बर्दिया)
१८	कन्ट्री डेभलपमेन्ट बैंक लि.	बनेपा, काभ्रे	२०६४/०६/१७	३३.२८	४-१० जिल्ला (काभ्रे, सिन्धुपाल्चोक, सिन्धुली, बारा, पर्सा, मकवानपुर, चितवन, नवलपरासी, रुपन्देही, कपिलवस्तु)
१९	अल्पाइन डेभलपमेन्ट बैंक लि.	हेटौंडा, मकवानपुर	२०६४/०६/१८	११.८०	१-३ जिल्ला (मकवानपुर, चितवन, काभ्रे)
२०	कपौर डेभलपमेन्ट बैंक लि.	वीरगञ्ज, पर्सा	२०६४/०७/२१	२०.००	१-३ जिल्ला (पर्सा, मकवानपुर, काभ्रे)
२१	काबेली विकास बैंक लि.	धनकुटाबजार, धनकुटा	२०६४/०९/०१	५.८५	१ जिल्ला (धनकुटा)
२२	पूर्णमा विकास बैंक लि.	सिद्धार्थनगर, रुपन्देही	२०६५/०२/०७	२०.१७	१-३ जिल्ला (रुपन्देही, नवलपरासी र चितवन)
२३	ज्योति विकास बैंक लि.	कमलादी, काठमाडौं	२०६५/०४/०९	९२.३५	राष्ट्रियस्तर
२४	बागमती डेभलपमेन्ट बैंक लि.	हरिऔध, सर्लाही	२०६५/१२/१०	५.७५	१ जिल्ला (सर्लाही)
२५	हाम्रो विकास बैंक लि.	बट्टार, नुवाकोट	२०६६/०१/०६	१२.२३	१ जिल्ला (नुवाकोट)
२६	काँक्रेविहार विकास बैंक लि.	वीरेन्द्रनगर, सुर्खेत	२०६६/०२/०१	५.९२	१ जिल्ला (सुर्खेत)
२७	प्यासिफिक डेभलपमेन्ट बैंक लि.	बेसीशहर, लमजुङ्ग	२०६६/०४/११	१०.८९	१ जिल्ला (लमजुङ्ग)
२८	इन्टरनेसनल डेभलपमेन्ट बैंक लि.	टेकु, काठमाडौं	२०६६/०५/१९	७७.०९	राष्ट्रियस्तर
२९	कञ्चन डेभलपमेन्ट बैंक लि.	महेन्द्रनगर, कञ्चनपुर	२०६६/०६/०३	१९.८०	१-३ जिल्ला (कैलाली, कञ्चनपुर, डडेल्धुरा)
३०	मातृभूमि विकास बैंक लि.	सिन्धुलीमाढी, सिन्धुली	२०६६/०६/२३	५.५७	१ जिल्ला (सिन्धुली)
३१	इन्भेस्टिभ डेभलपमेन्ट बैंक लि.	सिद्धार्थनगर, रुपन्देही	२०६६/०७/२७	२९.०५	१-३ जिल्ला (रुपन्देही, नवलपरासी, चितवन)
३२	फिमरूक विकास बैंक लि.	बागदुला, प्यूठान	२०६६/०८/२९	४.८५	१ जिल्ला (प्यूठान)
३३	राप्तीभेरी विकास बैंक लि.	नेपालगञ्ज, बाँके	२०६६/१०/०१	१४.३८	१-३ जिल्ला (बाँके, बर्दिया, दाङ्ग)
३४	टुरिज्म डेभलपमेन्ट बैंक लि.	नयाँवानेश्वर, काठमाडौं	२०६६/१२/०५	७८.६९	राष्ट्रियस्तर
३५	मिसन डेभलपमेन्ट बैंक लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०६७/०३/०१	१९.४९	१-३ जिल्ला (रुपन्देही, नवलपरासी, कपिलवस्तु)
३६	माउण्ट मकालु डेभलपमेन्ट बैंक लि.	बसन्तपुर, तेह्रथुम	२०६७/०४/०५	२.६०	१ जिल्ला (तेह्रथुम)
३७	सिन्धु विकास बैंक लि.	वाह्रविसे, सिन्धुपाल्चोक	२०६७/०५/२४	१२.०९	१-३ जिल्ला (सिन्धुपाल्चोक, काभ्रेपलाञ्चोक, दोलखा)

३८	सहारा विकास बैंक लि.	मलंगवा, सर्लाही	२०६७/०७/१०	२.३६	१ जिल्ला (सर्लाही)
३९	नेपाल कम्युनिटी डेभलपमेन्ट बैंक लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०६७/०७/१७	१०.९५	१-३ जिल्ला (रुपन्देही, नवलपरासी र चितवन)
४०	कसमस डेभलपमेन्ट बैंक लि.	हरमटारी चोक, गोरखा	२०६७/०८/०१	५.०३	१ जिल्ला (गोरखा)
४१	मनासलु विकास बैंक लि.	वसपार्क, गोरखा	२०६७/०८/२८	१८.३५	१-३ जिल्ला (गोरखा, तनहुँ, चितवन)
४२	सोसाइटी डेभलपमेन्ट बैंक लि.	कमलादी, काठमाडौं	२०६८/०३/०१*	८९.७९	राष्ट्रियस्तर
४३	कालिन्चोक डेभलपमेन्ट बैंक लि.	चरिकोट, दोलखा	२०६८/०८/०५	१०.६०	१-३ जिल्ला (दोलखा, रामेछाप, सिन्धुली)
४४	काष्ठमण्डप डेभलपमेन्ट बैंक लि.	न्यूरोड, काठमाडौं	२०६९/०१/०१*	६७.९९	राष्ट्रियस्तर
४५	इन्फ्रास्ट्रक्चर डेभलपमेन्ट बैंक लि.	घण्टाघरमोड, काठमाडौं	२०६९/०३/२६*	९४.०९	राष्ट्रियस्तर
४६	सुप्रिम डेभलपमेन्ट बैंक लि.	तीनकुने, काठमाडौं	२०६९/०३/२९*	८१.१६	राष्ट्रियस्तर
४७	सालपा विकास बैंक लि.	दिक्तेल, खोटाङ	२०६९/०४/०१	१.४०	१ जिल्ला (खोटाङ)
४८	भिवोर विकास बैंक लि.	त्रिपुरेश्वर, काठमाडौं	२०६९/०५/१७*	९१.७१	राष्ट्रियस्तर
४९	सप्तकोशी डेभलपमेन्ट बैंक लि.	टर्किसिनवारी, मोरङ	२०६९/०६/१६	१०.००	१-३ जिल्ला (मोरङ, ईलाम, पाँचथर)
५०	साभा विकास बैंक लि.	धनगढी, कैलाली	२०७०/०१/१७	१०.००	१-३ जिल्ला (कैलाली, कञ्चनपुर, डोटी)
५१	प्रोफेसनल दियालो विकास बैंक लि.	बनेपा, काभ्रे	२०७०/०३/१६*	२२.००	४-१० जिल्ला (काभ्रे, दोलखा, सिन्धुली, सिन्धुपाल्चोक, मकवानपुर, कास्की, तनहुँ, नवलपरासी, रुपन्देही, चितवन)
५२	अरनिको डेभलपमेन्ट बैंक लि.	धुलिखेल, काभ्रे	२०७०/०३/३०*	२५.७८	४-१० जिल्ला (काभ्रेपलाञ्चोक, धनुषा, सिन्धुली, दोलखा, महोत्तरी, उदयपुर, सुनसरी, मोरङ, मकवानपुर, पर्सा)
५३	यती डेभलपमेन्ट बैंक लि.	दरबारमार्ग, काठमाडौं	२०७०/०३/३१*	१३८.६२	राष्ट्रियस्तर
५४	एपेक्स डेभलपमेन्ट बैंक लि.	हात्तीसार, काठमाडौं	२०७०/०३/३१	६६.६६	राष्ट्रियस्तर
५५	ग्रीन डेभलपमेन्ट बैंक लि.	वाग्लुङ्ग बजार, वाग्लुङ्ग	२०७०/०५/०९	५.७३	१-३ जिल्ला (म्याग्दी, बाग्लुङ र कास्की)
५६	रिलायवल डेभलपमेन्ट बैंक लि.	ज्ञानेश्वर, काठमाडौं	२०७१/०१/०३	७१.६९	राष्ट्रियस्तर
५७	विराटलक्ष्मी विकास बैंक लि.	विराटनगर, मोरङ	२०७१/०२/०३*	४२.५४	४-१० जिल्ला (मोरङ, सुनसरी, भद्रा, संखुवासभा, धनकुटा, तेह्रथुम, भोजपुर, इलाम, ताप्लेजुङ र पाँचथर)
५८	सांग्रिला डेभलपमेन्ट बैंक लि.	वालुवाटार, काठमाडौं	२०७१/०३/२९*	९७.६७	राष्ट्रियस्तर
५९	त्रिवेणी विकास बैंक लि.	थापाथली, काठमाडौं	२०७२/०२/१८*	८२.००	राष्ट्रियस्तर
६०	देव: विकास बैंक लि.	लालदरबार, काठमाडौं	२०७२/०३/२५*	८१.८१	राष्ट्रियस्तर
६१	फेवा विकास बैंक लि.	पोखरा, कास्की	२०७२/०३/२८*	९९.५०	राष्ट्रियस्तर
६२	गरिमा विकास बैंक लि.	पोखरा, कास्की	२०७२/०३/२९*	८५.३२	राष्ट्रियस्तर
६३	ओम डेभलपमेन्ट बैंक लि.	पोखरा, कास्की	२०७२/१२/२२*	१०५.२९	राष्ट्रियस्तर
६४	कैलाश विकास बैंक लि. ^५	पुतलीसडक, काठमाडौं	२०७३/०२/१७*	१५८.०३	राष्ट्रियस्तर
६५	सिद्धार्थ डेभलपमेन्ट बैंक लि. ^६	तीनकुने, काठमाडौं	२०७३/०२/२८*	११४.४५	राष्ट्रियस्तर
६६	साइन रेसुङ्गा डेभलपमेन्ट बैंक लि. ^७	तम्घास, गुल्मी	२०७३/०२/२९*	८६.८४	४-१० जिल्ला (रुपन्देही, नवलपरासी, अर्घाखाँची, गुल्मी, पाल्पा, दाङ, प्यूठान, कपिलवस्तु, बाग्लुङ, चितवन)
६७	कामना विकास बैंक लि. ^८	सृजनाचोक, पोखरा, कास्की	२०७३/०३/०६*	६६.१६	राष्ट्रियस्तर

* मर्जर पश्चात्को संचालन मिति ।

५ कैलाश विकास बैंक लि., मेट्रो डेभलपमेन्ट बैंक लि. र नेपाल एक्सप्रेस फाइनेन्स लि. एक आपसमा गाभिए पश्चात् ।

६ सिद्धार्थ डेभलपमेन्ट बैंक लि., एकता विकास बैंक लि. र नेपाल आवास फाइनेन्स लि. एक आपसमा गाभिए पश्चात् ।

७ साइन रेसुङ्गा डेभलपमेन्ट बैंक लि. र गौमुखी विकास बैंक लि. एक आपसमा गाभिए पश्चात् ।

८ कामना विकास बैंक लि. र कास्की फाइनेन्स लि. एक आपसमा गाभिए पश्चात् । चुक्ता पुँजी मर्जर पश्चात्को आधारमा ।

चुक्ता पुँजी २०७२ जेठको आधारमा ।

(३) वित्त कम्पनीहरू

क्र.सं	नाम	केन्द्रीय कार्यालय	संचालन मिति	चुक्तापूँजी [#] (रु. करोडमा)	कार्य क्षेत्र
१	नेपाल फाइनान्स लि.	कमलादी, काठमाडौं	२०४९/०९/२२	१३.५८	राष्ट्रिय स्तर
२	एन.आइ.डि.सी.क्यापिटल मार्केट्स लि.	कमलपोखरी, काठमाडौं	२०४९/११/२८	२३.३६	राष्ट्रिय स्तर
३	नेपाल शेयर मार्केट्स एण्ड फाइनान्स लि.	रामशाहपथ, काठमाडौं	२०५०/०७/०३	२३.३३	राष्ट्रिय स्तर
४	हिमालय फाइनान्स लि.**	सुन्धारा, काठमाडौं	२०५१/०७/२५		राष्ट्रिय स्तर
५	युनियन फाइनान्स लि.	नारायणचौर, काठमाडौं	२०५१/०८/२६	१७.६६	राष्ट्रिय स्तर
६	पश्चिमान्चल फाइनान्स कम्पनी लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०५१/१२/२६	३०.३५	राष्ट्रिय स्तर
७	सम्भ्रना फाइनान्स कम्पनी लि.**	बनेपा, काभ्रे	२०५२/०१/२०		राष्ट्रिय स्तर
८	गुडविल फाइनान्स लि.	हात्तीसार, काठमाडौं	२०५२/०२/०१	३६.३०	राष्ट्रिय स्तर
९	श्री इन्भेष्टमेण्ट एण्ड फाइनान्स कम्पनी लि.	डिल्लीबजार, काठमाडौं	२०५२/०२/१८	२२.००	राष्ट्रिय स्तर
१०	लुम्बिनी फाइनान्स एण्ड लिजिड कम्पनी लि.	ठमेल, काठमाडौं	२०५२/०३/१२	४१.२५	राष्ट्रिय स्तर
११	इण्टरनेशनल लिजिड एण्ड फाइनान्स कम्पनी लि.	नयाँबानेश्वर, काठमाडौं	२०५२/०७/१४	२००.८८	राष्ट्रिय स्तर
१२	महालक्ष्मी फाइनान्स लि.	पुतलीसडक, काठमाडौं	२०५२/०८/१५	४८.३०	राष्ट्रिय स्तर
१३	ललितपुर फाइनान्स लि.	लगानखेल, ललितपुर	२०५२/०८/२८	१८.८०	राष्ट्रिय स्तर
१४	युनाइटेड फाइनान्स लि.	दरबारमार्ग, काठमाडौं	२०५२/१०/१२	४६.३९	राष्ट्रिय स्तर
१५	जनरल फाइनान्स लि.	चाबहिल, काठमाडौं	२०५२/१०/१८	१३.२२	राष्ट्रिय स्तर
१६	प्रोग्रेसिभ फाइनान्स कम्पनी लि.	न्यूरोड, काठमाडौं	२०५२/११/१४	२०.०२	राष्ट्रिय स्तर
१७	जानकी फाइनान्स कम्पनी लि.	जनकपुरधाम, धनुषा	२०५३/११/२४	३१.०८	१-३ जिल्ला (धनुषा, महोत्तरी, सिराहा)
१८	पोखरा फाइनान्स लि.	पोखरा, कास्की	२०५३/१२/०३	४९.११	राष्ट्रिय स्तर
१९	सेन्ट्रल फाइनान्स लि.	कृष्णडोल, ललितपुर	२०५४/०१/०२	२४.६८	राष्ट्रिय स्तर
२०	प्रिमियर फाइनान्स कम्पनी लि. ^९	कुमारीपाटी, ललितपुर	२०५४/०२/२६	१२.७०	राष्ट्रिय स्तर
२१	अरुण फाइनान्स लि.	धरान, सुनसरी	२०५४/०५/०१	१५.००	राष्ट्रिय स्तर
२२	मल्टीपर्स फिनान्स कम्पनी लि	राजविराज, सप्तरी	२०५५/०१/०२	३.२२	१ जिल्ला (सप्तरी)
२३	सृजना फाइनान्स लि.	विराटनगर, मोरङ	२०५६/०८/२८	१९.५५	१-३ जिल्ला (मोरङ, सुनसरी, सप्तरी)
२४	वर्ल्ड मर्चेण्ट बैकिङ्ग एण्ड फाइनान्स कम्पनी लि.	हेटौंडा, मकवानपुर	२०५८/०४/२६	१८.२०	राष्ट्रिय स्तर
२५	क्यापिटल मर्चेण्ट बैकिङ्ग एण्ड फाइनान्स लि.	वत्तिस्पुतली, काठमाडौं	२०५८/१०/१९	९३.५१	राष्ट्रिय स्तर
२६	क्रिप्टल फाइनान्स लि.	थापाथली, काठमाडौं	२०५८/११/०१	७.००	राष्ट्रिय स्तर
२७	गुहेश्वरी मर्चेण्ट बैकिङ्ग एण्ड फाइनान्स लि.	पुल्चोक, ललितपुर	२०५९/०२/३०	२९.३७	राष्ट्रिय स्तर
२८	एभरेष्ट फाइनान्स लि.	सिद्धार्थनगर, रुपन्देही	२०६०/०३/१८	१३.७५	१-३ जिल्ला (रुपन्देही, नवलपरासी, कपिलवस्तु)
२९	आइ.सि.एफ.सि. फाइनान्स लि.	भाटभटेनी, काठमाडौं	२०६१/०३/३१	६८.५३	राष्ट्रिय स्तर
३०	कुवेर मर्चेण्ट फाइनान्स लि.	कमलपोखरी, काठमाडौं	२०६२/१२/११	१५.००	राष्ट्रिय स्तर
३१	सेती फाइनान्स लि.	टिकापुर, कैलाली	२०६३/०२/०४	५.५७	१ जिल्ला (कैलाली)
३२	हामा मर्चेण्ट एण्ड फाइनान्स लि.	त्रिपुरेश्वर, काठमाडौं	२०६३/०३/०२	२०.००	राष्ट्रिय स्तर
३३	नमस्ते वित्तीय संस्था लि.	घोराही, दाङ	२०६४/०३/२५	३.७५	१ जिल्ला (दाङ)
३४	युनिक फाइनान्सियल इन्ष्ट्रिच्युशन लि.	पुतलीसडक, काठमाडौं	२०६४/०६/२५	२३.८६	राष्ट्रिय स्तर
३५	मञ्जुश्री फाइनान्सियल इन्ष्ट्रिच्युशन लि.	नयाँबानेश्वर, काठमाडौं	२०६४/०६/३०	२५.०७	राष्ट्रिय स्तर
३६	जेबिल्स फाइनान्स लि.	न्यूरोड, काठमाडौं	२०६६/०७/११	२५.६९	राष्ट्रिय स्तर
३७	भक्तपुर फाइनान्स कम्पनी लि.	च्याम्हासिंह, भक्तपुर	२०६७/१०/२५	२०.००	राष्ट्रिय स्तर
३८	सिनर्जी फाइनान्स लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०६९/०८/२१*	४७.४४	राष्ट्रिय स्तर
३९	सिद्धार्थ फाइनान्स लि.	सिद्धार्थनगर, रुपन्देही	२०७१/०१/१९*	३६.००	राष्ट्रिय स्तर
४०	रिलायन्स लोटस फाइनान्स लि.	प्रदर्शनीमार्ग, काठमाडौं	२०७१/०१/२५*	३७.१४	राष्ट्रिय स्तर
४१	सगरमाथा फाइनान्स लि.	मानभवन, ललितपुर	२०७२/०३/३१*	३६.९३	राष्ट्रिय स्तर
४२	गोर्खाज फाइनान्स लि.	डिल्लीबजार, काठमाडौं	२०७२/१२/२८*	५७.८७	राष्ट्रिय स्तर

** खारेजीको प्रक्रियामा रहेको ।

* मर्जर पश्चात्को संचालन मिति ।

९ प्रिमियर फाइनान्स कम्पनी लि. लाई सिटिजन्स बैंक इन्टरनेशनलले प्राप्ती गरी मिति २०७३/०४/०२ देखि एकीकृत कारोबारको स्वीकृत पाएको ।

चुक्ता पूँजी २०७२ जेठको आधारमा ।

(४) लघुवित्त विकास बैंकहरु

क्र.सं.	नाम	केन्द्रीय कार्यालय	संचालन मिति	चुक्तापूँजी [#] (रु. करोडमा)	कार्य क्षेत्र
१	निर्धन उत्थान बैंक लि.	नक्साल, काठमाडौं	२०५६/०४/०१	५०.००	राष्ट्रिय स्तर
२	रुरल माइक्रो फाइनान्स डेभलपमेन्ट सेन्टर लि.	पुतलीसडक, काठमाडौं	२०५६/०८/२०	६२.९२	राष्ट्रिय स्तर
३	डिप्रोक्स लघु वित्त विकास बैंक लि.	रत्ननगर, चितवन	२०५८/०३/१९	२५.७९	राष्ट्रिय स्तर
४	छिमेक लघु वित्त विकास बैंक लि.	पुरानोवानेश्वर, काठमाडौं	२०५८/०८/१२	५९.५७	राष्ट्रिय स्तर
५	स्वावलम्बन लघु वित्त विकास बैंक	लालकोलोनी मार्ग, काठमाडौं	२०५८/१०/०१	३१.२४	राष्ट्रिय स्तर
६	साना किसान विकास बैंक लि.	सुविधानगर, काठमाडौं	२०५८/११/०२	३४.४८	राष्ट्रिय स्तर
७	नेरुडे लघु वित्त विकास बैंक लि.	विराटनगर, मोरङ	२०६४/०३/०१	१८.००	राष्ट्रिय स्तर
८	नयाँ नेपाल लघु वित्त विकास बैंक लि.	धुलिखेल, काभ्रे	२०६५/१२/०७	२.००	४-१० जिल्ला (काभ्रे, रामेछाप, सिन्धुली, महोत्तरी, धनुषा, सिराहा, सप्तरी, सुनसरी, मोरङ, झापा)
९	मिथिला लघु वित्त विकास बैंक लि.	ढल्केवर, धनुषा	२०६६/०१/१६	३.३९	४-१० जिल्ला (सिन्धुली, महोत्तरी, धनुषा, सिराहा, सर्लाही, सप्तरी, रौतहट, उदयपुर, बारा, रामेछाप)
१०	समिट माइक्रो फाइनान्स डेभलपमेन्ट बैंक लि.	वितार्मोड, झापा	२०६६/०२/०६	५.००	४-१० जिल्ला (झापा, मोरङ, सुनसरी, ताप्लेजुङ, इलाम, पाँचथर, उदयपुर, सिराहा, सप्तरी, धनकुटा)
११	स्वरोजगार लघु वित्त विकास बैंक लि.	बनेपा, काभ्रे	२०६६/०९/०१	५.३७	४-१० जिल्ला (काभ्रे, चितवन, मकवानपुर, नवलपरासी, रौतहट, बारा, पर्सा, तनहुँ, गोरखा र लम्जुङ्ग)
१२	फर्स्ट माइक्रोफाइनान्स डेभलपमेन्ट बैंक लि.	ज्ञानेश्वर, काठमाडौं	२०६६/०९/१३	२३.००	राष्ट्रियस्तर
१३	नागवेली लघु वित्त विकास बैंक लि.	वितार्मोड, झापा	२०६६/१०/२१	२.५०	१-३ जिल्ला (झापा, मोरंग, इलाम)
१४	कालिका माइक्रोक्रेडिट डेभलपमेन्ट बैंक लि.	वालिङ्ग, स्याङ्जा	२०६७/०४/०५	५.००	४-१० जिल्ला (स्याङ्जा, कास्की, पर्वत, पाल्पा, नवलपरासी, रुपन्देही, तनहुँ, धादिङ्ग, गोरखा र मकवानपुर)
१५	मिर्मिरे माइक्रोफाइनान्स डेभलपमेन्ट बैंक लि.	बनेपा, काभ्रे	२०६७/०६/०७	२.००	१० + ५ जिल्ला (रसुवा, नुवाकोट, धादिङ्ग, दोलखा, गुल्मी, काभ्रेपलान्चोक, मकवानपुर, चितवन, नवलपरासी, पाल्पा, रुकुम, रोल्पा, सल्यान, अर्घाखाँची र प्युठान)
१६	जनउत्थान सामुदायिक लघुवित्त विकास बैंक लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०६७/०७/२३	२.००	४-१० जिल्ला (कैलाली, कञ्चनपुर, बाँके, बर्दिया, दाङ, कपिलवस्तु, रुपन्देही, नवलपरासी, चितवन, पर्सा)
१७	वोमी माइक्रो फाइनान्स वित्तीय संस्था लि.	खानीखोला, धादिङ्ग	२०६८/११/२५	३.६०	१० + ५ जिल्ला (धादिङ्ग, मकवानपुर, चितवन, नवलपरासी, तनहुँ, लम्जुङ्ग, काभ्रेपलान्चोक, कास्की, स्याङ्जा, पाल्पा, सिन्धुली, ओखलढुङ्गा, उदयपुर, धनकुटा र गोरखा)
१८	लक्ष्मी लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	महाराजगंज, काठमाडौं	२०६९/०२/२२	११.००	राष्ट्रियस्तर
१९	आइ एल एफ सी ओ लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	चूचेपाटी, काठमाडौं	२०६९/०३/२१	१०.००	राष्ट्रियस्तर
२०	महिला सहयात्रा माइक्रो फाइनान्स वित्तीय संस्था लि.	चितलाड, मकवानपुर	२०६९/०८/१४	११.००	राष्ट्रियस्तर
२१	किसान माइक्रो फाइनान्स वित्तीय संस्था लि.	लम्कीचुहा, कैलाली	२०६९/१०/०३	२.००	१० + ५ जिल्ला (कैलाली, अछाम, बाजुरा, बझाङ्ग, बैतडी, दार्चुला, कालिकोट, हुम्ला, मुगु, डोटी, डडेल्धुरा, दैलेख, सल्यान, जाजरकोट र जुम्ला)
२२	विजय लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	गैँडाकोट, नवलपरासी	२०६९/१२/१५	१४.००	राष्ट्रिय स्तर

२३	एन.एम.बी. माइक्रोफाइनेन्स वित्तीय संस्था लि.	पोखरा-हेम्जा, कास्की	२०६९/१२/१८	४.६०	१० + १५ जिल्ला (मुस्ताङ्ग, मनाङ्ग, म्याग्दी, कास्की, लमजुङ्ग, गोरखा, रसुवा, सिन्धुपाल्चोक, दोलखा, सोलुखुम्बु, संखुवासभा, ताप्लेजुङ्ग, रामेछाप, पर्वत, नुवाकोट, ओखलढुङ्गा, भोजपुर, खोटाङ्ग, धनकुटा, तेह्रथुम, इलाम, पाँचथर, रुकुम, धादिङ्ग र तनहुँ)
२४	फरवाड कम्प्युनिटि माइक्रो फाइनेन्स वित्तीय संस्था लि.	दुहवी-भलुवा, सुनसरी	२०७०/०२/३	१४.००	राष्ट्रिय स्तर
२५	रिलायबल माइक्रो फाइनेन्स वित्तीय संस्था लि.	वेशीशहर, लमजुङ्ग	२०७०/०२/५	५.६५	४-१० जिल्ला (लमजुङ्ग, मनाङ्ग, मुस्ताङ्ग, डोल्पा, रामेछाप, सिन्धुपाल्चोक, धादिङ्ग, नुवाकोट, रसुवा, गोर्खा)
२६	महली सामुदायिक लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	बगधुवा, सप्तरी	२०७०/०३/१	१.४०	४-१० जिल्ला (सप्तरी, सिरहा, उदयपुर, खोटाङ्ग, सुनसरी, भोजपुर, ओखलढुङ्गा, सिन्धुली, धनकुटा र रामेछाप)
२७	सूर्योदय लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	पुतलीवजार, स्याङ्जा	२०७०/०४/०१	२.८०	४-१० जिल्ला (बागलुङ्ग, म्याग्दी, पर्वत, स्याङ्जा, मनाङ्ग, लमजुङ्ग, मुस्ताङ्ग, गुल्मी, प्यूठान र रोल्पा)
२८	मेरो माइक्रो फाइनेन्स वित्तीय संस्था लि.	बट्टार, नुवाकोट	२०७०/०४/०३	२०.००	राष्ट्रिय स्तर
२९	समता माइक्रो फाइनेन्स वित्तीय संस्था लि.	पिप्रा, सिमरा	२०७०/०५/०९	१.११	१ जिल्ला (बारा)
३०	आरएसडिसी लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०७०/०५/२६	६.००	राष्ट्रिय स्तर
३१	सामुदायिक लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	पाँचखाल, काभ्रेपलाञ्चोक	२०७१/०३/०१	१.४०	४-१० जिल्ला (पाँचखाल, काभ्रेपलाञ्चोक, दोलखा, रामेछाप, सोलुखुम्बु, ओखलढुङ्गा, नुवाकोट, खोटाङ्ग, भोजपुर र संखुवासभा)
३२	नेशनल माइक्रो फाइनेन्स वित्तीय संस्था लि.	निलकण्ठ, धादिङ्ग	२०७१/०३/१८	७.००	राष्ट्रिय स्तर
३३	नेपाल ग्रामीण विकास बैंक लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०७१/०४/३०*	५५.७५	राष्ट्रिय स्तर
३४	नेपाल सेवा लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	फटकसिला, सिन्धुपाल्चोक	२०७१/०७/०९	१.०५	१-३ जिल्ला (सिन्धुपाल्चोक, रसुवा र नुवाकोट)
३५	उन्नती माइक्रो फाइनेन्स वित्तीय संस्था लि.	पडसरी, रुपन्देही	२०७१/०७/२१	१.५४	४-१० जिल्ला (रुपन्देही, पाल्पा, प्यूठान, कपिलवस्तु, अर्घाखाँची, गुल्मी, पर्वत, बागलुङ्ग, म्याग्दी र मुस्ताङ्ग)
३६	स्वदेशी लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	इटहरी, सुनसरी	२०७१/९/१६	७.००	राष्ट्रिय स्तर
३७	नाडेप लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	गजुरी, धादिङ्ग	२०७२/२/१	११.२०	राष्ट्रिय स्तर
३८	सपोर्ट माइक्रोफाइनेन्स वित्तीय संस्था लि.	हाँसपोसा, इटहरी	२०७२/३/२७	१.४०	४-१० जिल्ला (सुनसरी, तेह्रथुम, धनकुटा, पाँचथर, भोजपुर, उदयपुर, खोटाङ्ग, सिन्धुली, रामेछाप र मकवानपुर)
३९	आरम्भ माइक्रोफाइनेन्स वित्तीय संस्था लि.	मेलम्ची, सिन्धुपाल्चोक	२०७२/४/७	१.०२	४-१० जिल्ला (सिन्धुपाल्चोक, नुवाकोट, दोलखा, रामेछाप, सिन्धुली, ओखलढुङ्गा, खोटाङ्ग, भोजपुर, तेह्रथुम र धनकुटा)
४०	जनसेवी लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	कुश्मा, पर्वत	२०७२/६/१२	२.४५	४-१० जिल्ला (पर्वत, बागलुङ्ग, म्याग्दी, गुल्मी, रुकुम, रोल्पा, कास्की, तनहुँ, लमजुङ्ग र गोरखा)
४१	चौतारी लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०७२/९/१९	२.१०	४-१० जिल्ला (नवलपरासी, रुपन्देही, कपिलवस्तु, गुल्मी, अर्घाखाँची, पाल्पा, रोल्पा, दाङ र सल्यान)
४२	घोडीघोडा लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	श्रीपुर बेलौरी, कञ्चनपुर	२०७३/२/३०	१.१०	४-१० जिल्ला (कैलाली, कञ्चनपुर, बाँके, बर्दिया, दाङ, सुर्खेत, डोटी, डडेल्धुरा, बैतडी, दार्चुला)

* मर्जर पश्चात्को संचालन मिति ।

चुक्ता पूँजी २०७२ जेठको आधारमा ।

(५) सहकारी संस्था (सीमित बैंकिङ कारोबार मात्र)

क्र.सं	नाम	केन्द्रीय कार्यालय	संचालन मिति	चुक्तापूर्जी# (रु. करोडमा)
१	श्री नवजीवन को-अपरेटिभ्स लिमिटेड	धनगढी, कैलाली	२०५०/०८/३०	१०.१४
२	सगुन सहकारी संस्था लि	क्षेत्रपाटी, काठमाडौं	२०५१/०६/२३	१.२०
३	नेपाल सहकारी वित्तीय संस्था लि.	नयाँवानेश्वर, काठमाडौं	२०५१/०९/१५	३.०८
४	द सहारा लोन सेविङ को अपरेटिभस् सोसाइटी लि.	मलंगवा, सर्लाही	२०५२/०१/०२	११.१३
५	विन्दवासिनी वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	खोपासी, काभ्रे	२०५२/०३/०७	१३.८६
६	महिला सहकारी संस्था लि.	कुलेश्वर, काठमाडौं	२०५२/०६/११	२.५६
७	नेपाल बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लि.	मेचीनगर, भापा	२०५२/०९/१०	२७.२९
८	सहकारी वित्तीय विकास संस्था लि.	नेपालगञ्ज, बाँके	२०५३/०३/०२	३.४८
९	श्री मनकामना सहकारी संस्था लि.	बनेपा, काभ्रे	२०५३/११/०७	५.१७
१०	भेरी सहकारी वित्तीय संस्था लि.	नेपालगञ्ज, बाँके	२०५३/११/२२	१.५१
११	विक्र वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	गैडाकोट, नवलपरासी	२०५४/०४/२७	१०.३९
१२	किसान बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लि	लम्की, कैलाली	२०५४/०९/१४	५.३५
१३	स्टार बहुउद्देश्यीय वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	विराटनगर, मोरङ	२०५५/०१/०१	३.०१
१४	हिमालय सहकारी संस्था लि	पुरानोवानेश्वर, काठमाडौं	२०५५/०१/१६	५.७८
१५	उपकार वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	वालिङ, स्याङ्जा	२०५६/१२/०८	४.६३

चुक्तापूर्जी २०७२ पुसको आधारमा ।

(६) गैर-सरकारी संस्था (लघुकर्जा कारोबार गर्ने)

क्र.सं.	नाम	केन्द्रीय कार्यालय	संचालन मिति	कार्य क्षेत्र
१	चारतारे युवा क्लव	तित्याङ्ग, बाग्लुङ	२०५७/०२/२३	बाग्लुङ
२	युनिक नेपाल	नयाँगाउ, बर्दिया	२०५७/०३/१५	बाँके, बर्दिया, कैलाली, कञ्चनपुर, डडेल्धुरा
३	सामुदायिक महिला विकास केन्द्र (स्वेडेक)	राजविराज, सप्तरी	२०५७/०३/२०	सप्तरी
४	धौलागिरी सामुदायिक श्रोत विकास केन्द्र	बाग्लुङ	२०५७/०८/०६	बाग्लुङ
५	विकासका लागि स्थानीय स्वयं सेवकहरुको प्रयास	धनकुटा	२०५८/०३/२६	धनकुटा
६	महिला अधिकार तथा विकास केन्द्र	काठमाडौं पो.व.नं.१०९५	२०५८/१२/३०	काठमाडौं
७	मानुषी	काठमाडौं पो.व.नं.११३५	२०५९/०१/२०	काठमाडौं, सिन्धुपाल्चोक, नुवाकोट, दोलखा
८	जीवन विकास समाज	वरियाती, मोरङ	२०५९/०३/०४	मोरङ, सुनसरी, भापा, इलाम, धनकुटा, सिन्धुली, उदयपुर
९	महिला आदर्श सेवा केन्द्र	नयाँवानेश्वर, काठमाडौं	२०५९/०३/१८	काठमाडौं
१०	पाटन विजिनेस एण्ड प्रोफेसनल वीमेन	पुल्चोक, ललितपुर	२०५९/०३/१८	ललितपुर
११	महिला स्वावलम्बन समाज	भरतपुर, चितवन	२०५९/०३/२०	चितवन
१२	श्रृजनात्मक महिला वातावरण विकास संस्था	महाराजगंज, काठमाडौं	२०५९/०४/०८	काठमाडौं
१३	सृजना विकास केन्द्र	पोखरा, कास्की	२०५९/०५/०६	कास्की
१४	घरेलु तथा साना उद्योग संघ	चावहिल, काठमाडौं	२०५९/०५/१७	काठमाडौं
१५	सोसल अपग्रेड इन प्रोग्रेस अफ एजुकेशनल रिजन	तुलसीपुर, दाङ	२०५९/०७/१२	दाङ
१६	नेपाल महिला सामुदायिक सेवा केन्द्र	त्रिभुवन न.पा., दाङ	२०५९/०७/१३	दाङ, प्यूठान, सल्यान, रोल्पा
१७	ग्रामीण महिला विकास संस्था	त्रिभुवन न.पा., दाङ	२०६०/०१/१०	दाङ
१८	ग्रामीण महिला उत्थान केन्द्र	त्रिभुवन न.पा., दाङ	२०६०/०३/०४	दाङ, बाँके, प्यूठान, सल्यान, रोल्पा
१९	ग्रामीण सेवा नेपाल	भजनी, कैलाली	२०६०/०६/०८	कैलाली
२०	महिला उपकार मञ्च	कोहलपुर, बाँके	२०६०/०७/१२	बाँके
२१	ग्रामीण स्वयं सेवक समाज	हरिऔन, सर्लाही	२०६२/०८/०५	सर्लाही, महोत्तरी

२२	श्रृजना सामुदायिक विकास केन्द्र	चोहर्वा, सिरहा	२०६९/०८/०३	सिरहा, उदयपुर, सिन्धुली
२३	राष्ट्रिय शैक्षिक तथा सामाजिक विकास संस्था	कुश्मा, पर्वत	२०६९/०८/०३	म्याग्दी, पर्वत, कास्की, स्याङ्जा, पाल्पा, तनहुँ, लम्जुङ्ग, गोरखा, बागलुङ, नवलपरासी, चितवन
२४	नेपाल ग्रामीण विकास संस्था	हाँडीगाँउ, काठमाडौं	२०६९/०८/२८	काठमाडौं, मकवानपुर, बारा, पर्सा
२५	नेपाल महिला उद्यमी संघ	पुतलीसडक, काठमाडौं	२०६९/०९/२०	काठमाडौं

(७) अन्य संस्था

क्र.सं.	संस्थाको नाम	कार्यालय	सम्पर्क कार्यालय	स्वीकृति प्रदान भएको मिति
१	राष्ट्रिय सहकारी बैंक लि.	कुपण्डोल, ललितपुर	बानेश्वर, काठमाडौं	२०६७/०४/०४
२	श्री मशरेक बैंक पी एस सी	दुवई यू.ई.	थापाथली, काठमाडौं	२०६७/०६/२६
३	जलविद्युत लगानी तथा विकास कम्पनी लि.	बबरमहल, काठमाडौं	बबरमहल, काठमाडौं	२०६९/०३/२६
४	ओम्नी प्रा.लि. [§]	आदर्शनगर, बीरगंज	आदर्शनगर, बीरगंज	२०७१/०९/२४
५	हुलास इन्भेष्टमेण्ट प्रा.लि. [§]	गणबहाल, काठमाडौं	गणबहाल, काठमाडौं	२०७१/०४/१८
६	सिप्रदी हायर पचेज प्रा.लि. [§]	थापाथली काठमाडौं	थापाथली काठमाडौं	२०७१/०७/२०
७	एम.ए.डब्लु. इन्भेष्टमेण्ट प्रा.लि. [§]	विराटनगर, मोरङ	टेकु, काठमाडौं	२०७१/०९/३०
८	बतास इन्भेष्टमेण्ट कम्पनी प्रा.लि. [§]	पोखरा, कास्की	गैरीधारा, काठमाडौं	२०७१/१०/२९

§ हायर पचेज कारोबार गर्ने प्रयोजनको लागि ।

नेपाल राष्ट्र बैंकको कामकारबाही

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीति	६३
राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन	६६
वित्तीय क्षेत्र सुधार, वित्तीय पहुँच विस्तार तथा नियमन	६९
ग्रामीण स्वावलम्बन कोष तथा लघु वित्त सम्बन्धी अन्य परियोजना	७४
बैंक तथा वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण	७६
विदेशी विनिमय व्यवस्थापन	७९
मुद्रा व्यवस्थापन	८१
जनशक्ति व्यवस्थापन	८३
विविध	८४
तालिकाहरू	९१
अनुसूचीहरू	१०१

नेपाल राष्ट्र बैंकको कामकारबाही

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीति

२.१ नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ ले निर्दिष्ट गरे बमोजिम मूल्य स्थिरता कायम गरी वाह्य तथा वित्तीय क्षेत्र स्थायित्व हासिल गर्ने उद्देश्यले यस बैंकले मौद्रिक नीति तर्जुमा एवम् कार्यान्वयन गर्दै आएको छ । यसका साथै मौद्रिक नीतिले उत्पादनशील क्षेत्रतर्फको कर्जा प्रवाहलाई प्रोत्साहन गर्ने तथा वित्तीय पहुँच विस्तार एवम् वित्तीय साक्षरता अभिवृद्धिका माध्यमबाट समावेशी आर्थिक विकास हासिल गर्ने कार्यमा सहयोग पुऱ्याउँदै आएको छ । यसै क्रममा समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व हासिल गर्दै २०७२ वैशाखको विनाशकारी भूकम्पबाट प्रभावित अर्थतन्त्रको पुनर्निर्माण एवम् लक्षित आर्थिक वृद्धिलाई सघाउ पुऱ्याउने प्रमुख उद्देश्य लिई नेपाल सरकारको बजेट वक्तव्यमा उल्लिखित नीति तथा कार्यक्रमहरूसँग समेत तादात्म्यता हुनेगरी यस बैंकले आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीति २०७२ साउन ७ गते सार्वजनिक गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको थियो ।

उद्देश्य तथा लक्ष्यहरू

- २.२ पुनर्निर्माण लक्षित सरकारी बजेट एवम् निजी क्षेत्रको लगानी विस्तारबाट अर्थतन्त्रको समग्र मागमा पर्ने दबावका कारण मूल्य एवम् वाह्य क्षेत्र स्थायित्वमा पर्नसक्ने प्रतिकूल प्रभावलाई न्यूनीकरण गर्दै अर्थतन्त्रको पुररुत्थान कार्यमा सहज हुने गरी आवश्यक तरलता व्यवस्थापन गर्ने मौद्रिक नीतिको प्रमुख उद्देश्य रहेको थियो । उपरोक्त उद्देश्य हासिल गर्न मौद्रिक नीतिको कार्यदिशालाई सजग एवम् सन्तुलित तुल्याइएको थियो ।
- २.३ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा वार्षिक औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति दरलाई ८.५ प्रतिशतभित्र कायम राख्ने मौद्रिक नीतिको लक्ष्य रहेको थियो । यसका साथै कम्तिमा ८ महिनाको वस्तु तथा सेवाको आयात धान्न पर्याप्त हुने विदेशी विनिमय सञ्चिति कायम गर्ने तथा ६ प्रतिशतको लक्षित आर्थिक वृद्धिलाई सघाउ पुऱ्याउन आवश्यक मौद्रिक तरलता व्यवस्थापन गर्ने मौद्रिक नीतिको लक्ष्य रहेको थियो ।
- २.४ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को पहिलो ६ महिनाको अवधिमा विद्यमान आर्थिक तथा वित्तीय क्षेत्रको यथार्थ स्थिति एवम् बाँकी अवधिको परिदृश्यका आधारमा केही प्रमुख आर्थिक परिसूचकहरूको प्रक्षेपणलाई संशोधन गरी २०७२ फागुन १६ गते मौद्रिक नीतिको अर्द्ध-वार्षिक समीक्षा सार्वजनिक गरिएको थियो ।
- २.५ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा मुलुकको समष्टिगत आर्थिक परिसूचकहरू नियन्त्रणभित्रै रहेतापनि समग्र आर्थिक गतिविधि भने सन्तोषजनक रहन सकेन । मौसमी प्रतिकूलता लगायत कृषि सामग्रीको अपर्याप्त आपूर्तिको कारण कृषि क्षेत्रको वृद्धिदरमा संकुचन आयो भने दक्षिणी सीमा नाका अवरोध लगायत आपूर्ति व्यवस्थापनमा आएको असहजताले गैर-कृषि क्षेत्रको आर्थिक गतिविधिलाई समेत प्रभावित बनायो । फलस्वरूप, समीक्षा वर्षमा यथार्थ कुल गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धिदर आधारभूत मूल्यमा ०.८ प्रतिशत र उत्पादकको मूल्यमा ०.६ प्रतिशत रहेको केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागको प्रारम्भिक अनुमान छ । त्यसैगरी, समीक्षा वर्षमा शोधनान्तर बचत रु. १८८ अर्ब ९५ करोड रही २०७३ असार मसान्तमा १४.१ महिनाको वस्तु तथा सेवाको आयात धान्न पर्याप्त हुने विदेशी विनिमय सञ्चिति कायम रह्यो भने वार्षिक औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति दर ९.९ प्रतिशत कायम हुन पुग्यो ।

तालिका २.१ : मुद्रास्फीति तथा शोधनान्तर बचत

	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३		
				प्रारम्भिक लक्ष्य	अर्द्ध-वार्षिक समीक्षाको संशोधित अनुमान	यथार्थ
वार्षिक औसत मुद्रास्फीति (प्रतिशतमा)	९.९	९.१	७.२	८.५	९.५	९.९
शोधनान्तर बचत (रु. अर्बमा)	६८.९४	१२७.१३	१४५.०४	३५.००	१५५.००	१८८.९५

मौद्रिक नीतिको अन्तरिम तथा संचालन लक्ष्य

- २.६ भारतीय मुद्रासँगको स्थिर विनिमयदर प्रणालीलाई मौद्रिक नीतिको अंकुशको रूपमा निरन्तरता दिदै मुद्रास्फीति, शोधनान्तर स्थिति, आर्थिक वृद्धि लगायतका प्रमुख आर्थिक लक्ष्य तथा परिसूचकहरूको यथार्थ अवस्थाको आधारमा मौद्रिक व्यवस्थापन गर्ने रणनीति मौद्रिक नीतिले लिएको थियो । यसका लागि मौद्रिक नीतिले विस्तृत मुद्राप्रदायको वृद्धिदरलाई अन्तरिम लक्ष्य एवम् बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको अधिक तरलतालाई संचालन लक्ष्यको रूपमा निरन्तरता दिएको थियो ।
- २.७ मूल्य लगायत समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व कायम गर्न तथा लक्षित आर्थिक वृद्धिका लागि आवश्यक तरलता व्यवस्थापन गर्न आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा मौद्रिक नीतिको अन्तरिम लक्ष्यको रूपमा रहेको विस्तृत मुद्राप्रदायको वृद्धिदर १८ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण गरिएको थियो । त्यसैगरी, मुद्रास्फीति र आर्थिक वृद्धिदरको लक्ष्यको आधारमा समीक्षा वर्षमा कुल आन्तरिक कर्जा २३.४ प्रतिशतले र निजी क्षेत्रको दावी २० प्रतिशतले वृद्धि हुने प्रक्षेपण गरिएको थियो । मौद्रिक नीति कार्यान्वयनमा आएपछिको ६ महिनाको यथार्थ स्थिति एवम् बाँकी अवधिको परिदृश्यलाई समेत ध्यानमा राखी मौद्रिक नीतिको अर्द्ध-वार्षिक समीक्षामार्फत् कुल आन्तरिक कर्जा २०.७ प्रतिशतले र निजी क्षेत्रको दावी १७.५ प्रतिशतले वृद्धि हुने संशोधित अनुमान गरिएको थियो ।
- २.८ समीक्षा वर्षमा भूकम्पको अन्तराल प्रभाव तथा दक्षिणी सीमा नाका अवरोधका कारण समग्र आर्थिक गतिविधि प्रभावित भएतापनि विप्रेषण आप्रवाहमा भएको विस्तार तथा आयातमा आएको गिरावटका कारण बैकिङ्ग क्षेत्रको वैदेशिक सम्पत्तिमा उल्लेख्य वृद्धि भएकोले विस्तृत मुद्राप्रदायको वृद्धिदर प्रक्षेपित स्तर (१८ प्रतिशत) भन्दा माथि अर्थात् १९.५ प्रतिशत कायम रह्यो । त्यसैगरी, समीक्षा वर्षमा आन्तरिक कर्जाको वृद्धिदर १७.४ प्रतिशत र निजी क्षेत्रको कर्जाको वृद्धिदर २३.२ प्रतिशत कायम रह्यो ।

तालिका २.२ : मुद्राप्रदाय तथा आन्तरिक कर्जा

	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३		
				लक्ष्य	अर्द्ध-वार्षिक समीक्षाको संशोधित अनुमान	यथार्थ
विस्तृत मुद्राप्रदायको वृद्धिदर (प्रतिशतमा)	१६.४	१९.१	१९.९	१८.०	२१.५	१९.५
संकुचित मुद्राप्रदायको वृद्धिदर (प्रतिशतमा)	१४.४	१७.७	१९.७	१६.५	२०.५	१८.५
आन्तरिक कर्जाको वृद्धिदर (प्रतिशतमा)	१७.२	१२.७	१६.२	२३.४	२०.७	१७.४
निजी क्षेत्रको दावीको वृद्धिदर (प्रतिशतमा)	२०.२	१८.३	१९.४	२०.०	१७.५	२३.२

मौद्रिक नीतिका उपकरणहरू

- २.९ मौद्रिक नीतिको उद्देश्य, आर्थिक तथा मौद्रिक लक्ष्य लगायत भूकम्पपश्चातको पुनर्निर्माणको आवश्यकतालाई ध्यानमा राखी मौद्रिक नीतिका संचालन उपकरणहरू चयन गरिएका थिए । यस अनुसार वित्तीय राहतका लागि पुनर्कर्जा सुविधा उपलब्ध गराउने, अधिक तरलता प्रशोचन गर्न नेपाल राष्ट्र बैंक ऋणपत्र जारी गर्ने, बैंक दरलाई घटाउने लगायतका व्यवस्थाहरू गरिए ।

- २.१० भूकम्पबाट प्रभावित अर्थतन्त्रको अवस्था एवम् मौद्रिक नीतिले निर्दिष्ट गरेका उद्देश्यहरूलाई समेत दृष्टिगत गरी अन्तिम ऋणदाता सुविधा तथा सुरक्षणपत्रहरूको डिष्काउण्ट गर्ने प्रयोजनको लागि लागू हुने बैंकदरलाई १ प्रतिशत विन्दुले घटाई ७ प्रतिशत कायम गरिएको थियो । बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई उपलब्ध गराइने स्थायी तरलता सुविधा बैंकदरमा प्रदान गरिने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइएको थियो ।
- २.११ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले कायम गर्नुपर्ने अनिवार्य नगद अनुपातलाई यथावत अर्थात् “क” वर्गको लागि ६ प्रतिशत, “ख” वर्गको लागि ५ प्रतिशत र “ग” वर्गको लागि ४ प्रतिशत कायम गरिएको थियो । त्यसैगरी, वैधानिक तरलता अनुपात सम्बन्धी विद्यमान व्यवस्थालाई समेत निरन्तरता दिइएको थियो ।
- २.१२ २०७२ वैशाखको विनाशकारी भूकम्पपश्चात् वित्तीय राहत पुऱ्याउने उद्देश्यले भूकम्प पीडितहरूलाई आवासीय घर पुनर्निर्माणका लागि काठमाडौं उपत्यकामा रु. २५ लाखसम्म र उपत्यका बाहिर रु. १५ लाखसम्मको कर्जामा यस बैंकले शून्य ब्याजदरमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई पुनरकर्जा सुविधा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरेको थियो । सो सुविधा अन्तरगत लघुवित्त संस्थाहरूबाट सामूहिक जमानीमा प्रवाह भएको प्रति ग्राहक रु. ३ लाखसम्मको भूकम्प पीडित कर्जालाई समेत समावेश गरिएको थियो । यस्तो कर्जामा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले अधिकतम २ प्रतिशतसम्म मात्र ब्याज लिनसक्ने व्यवस्था गरिएको थियो ।
- २.१३ कृषि, जलविद्युत, पशुपंक्षी एवम् मत्स्यपालन व्यवसाय र तोकिएका अन्य उत्पादनशील क्षेत्रको लागि कायम रहेको साधारण पुनरकर्जा दरलाई ४ प्रतिशतमा यथावत राखिएको थियो । त्यसैगरी, यस बैंकले १ प्रतिशत ब्याजदरमा प्रदान गर्दै आएको विशेष पुनरकर्जा र विदेशी मुद्रामा निर्यात प्रोत्साहन गर्न Libor मा ०.२५ विन्दु थप गरी हुने ब्याजदरमा दिइने निर्यात पुनरकर्जा व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइएको थियो ।
- २.१४ विशेष पुनरकर्जा कार्यक्रमलाई थप विस्तार गरी उच्च गरिबी रहेका बाजुरा, कालिकोट, बझाङ, हुम्ला, दार्चुला, जुम्ला, डोटी, अछाम, मुगु र बैतडी गरी १० जिल्लाहरू तथा गरिबीको गहनता तुलनात्मक रूपमा बढी भएका पर्सा, बारा, रौतहट, सर्लाही, महोत्तरी, धनुषा, सिराहा र सप्तरीका दक्षिणी सीमावर्ती ११४ वटा गाउँ विकास समिति र ४ वटा नगरपालिकाहरूमा कृषि तथा साना व्यवसायमा आधारित आयमूलक क्रियाकलापका लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट प्रवाहित कर्जामा समेत यस बैंकबाट १ प्रतिशत ब्याजदरमा विशेष पुनरकर्जा सुविधा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिएको थियो ।

तालिका २.३ : बैंक तथा वित्तीय संस्थाले कायम गर्नुपर्ने अनिवार्य नगद अनुपात र वैधानिक तरलता अनुपात (प्रतिशतमा)

शीर्षक	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३
अनिवार्य नगद अनुपात			
“क” वर्गका संस्था	५.०	६.०	६.०
“ख” वर्गका संस्था	४.५	५.०	५.०
“ग” वर्गका संस्था	४.०	४.०	४.०
वैधानिक तरलता अनुपात			
“क” वर्गका संस्था	१२.०	१२.०	१२.०
“ख” वर्गका संस्था	९.०	९.०	९.०
“ग” वर्गका संस्था	८.०	८.०	८.०

- २.१५ खुलाबजार कारोबार नेपाल सरकारको ट्रेजरी बिल, विकास ऋणपत्र लगायतका सुरक्षणपत्रहरूको आधारमा गरिने व्यवस्था रहेको तथा पछिल्लो समयमा विद्यमान उच्च परिमाणको तरलता प्रश्नको चर्चा गर्न यस बैंकले धारण गर्नसक्ने सरकारी ऋणपत्रहरू अपर्याप्त रहेको सन्दर्भमा मध्यमकालीन प्रकृतिको तरलता प्रश्नको चर्चा गरी मौद्रिक व्यवस्थापनलाई थप प्रभावकारी बनाउन आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा नेपाल राष्ट्र बैंक ऋणपत्र जारी गरिएको थियो ।
- २.१६ बैंकिङ्ग क्षेत्रको अधिक तरलता मौद्रिक नीतिको संचालन लक्ष्यको रूपमा रहेको सन्दर्भमा तरलताको मापन तथा प्रक्षेपण कार्यलाई थप यथार्थपरक बनाउन तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण संरचना (Liquidity Monitoring and Forecasting Framework) लाई समयसापेक्ष रूपमा परिमार्जन गरिएको थियो ।

राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन

निष्कासन तथा व्यवस्थापन

- २.१७ यस बैंकको राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभागले आन्तरिक ऋण व्यवस्थापन र मौद्रिक व्यवस्थापन (तरलता व्यवस्थापन) का साथै छोटो अवधिको तरलता व्यवस्थापनका लागि सरकारी ऋणपत्र (विकास ऋणपत्र र ट्रेजरी बिल) को धितोमा स्थायी तरलता सुविधा प्रदान गर्ने कार्य गर्दै आएको छ । राष्ट्र ऋण ऐन २०५९, राष्ट्र ऋण नियमावली २०५९ (दोस्रो संशोधन) र ऋणपत्रको प्राथमिक तथा दोस्रो बजार व्यवस्थापन नियमावली, २०६१ का साथै अन्य विनियमावली तथा कार्यविधि नेपाल सरकारको आन्तरिक ऋण तथा तरलता व्यवस्थापनका कानूनी आधार रहेका छन् ।
- २.१८ आर्थिक वर्षको बजेटमा व्यवस्था भए बमोजिमको आन्तरिक ऋण उठाउन राष्ट्र ऋण उठाउने ऐन पारित भएपश्चात् नेपाल सरकारबाट स्वीकृत वार्षिक आन्तरिक ऋण निष्कासन तालिका र बोलकबोल तालिका बमोजिम आन्तरिक ऋण उठाउने कार्य हुँदै आएको छ ।
- २.१९ यस बैंकले हाल ट्रेजरी बिल, विकास ऋणपत्र, नागरिक बचतपत्र, राष्ट्रिय बचतपत्र र वैदेशिक रोजगार बचतपत्र मार्फत आन्तरिक ऋणको व्यवस्थापन गर्दै आएको छ ।

ट्रेजरी बिल

- २.२० आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा उठाउन भनी तोकिएको कुल रु. ८८ अर्ब मध्ये रु. २० अर्ब ५० करोडको ट्रेजरी बिल निष्कासन भयो । उक्त रकममध्ये रु. ११ अर्बको ९१ दिने, रु. ५ अर्बको १८२ दिने तथा रु. ४ अर्ब ५० करोडको ३६४ दिने ट्रेजरी बिल जारी भयो । त्यसैगरी, विगतमा निष्कासन भई २०७३ असार मसान्तसम्ममा भुक्तानी हुन बाँकी रु. ११६ अर्ब ५ करोड ९१ लाखको ट्रेजरी बिलको भुक्तानी अवधि अनुसार पटक-पटक नवीकरण तथा नयाँ निष्कासन गर्ने कार्य सम्पन्न भयो भने समीक्षा अवधिमा रु. २४ अर्ब २९ करोड ९० लाखको ट्रेजरी बिल नेपाल सरकारबाट भुक्तानी भएको छ ।

विकास ऋणपत्र

- २.२१ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा रु. ६२ अर्बको विकास ऋणपत्र जारी भयो । डच बोलकबोल विधिबाट निर्धारित व्याजदरको आधारमा विकास ऋणपत्र निष्कासन गर्ने पद्धतिअनुरूप आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा ८-वर्षे अवधिको रु. १२ अर्ब, ११-वर्षे अवधिको रु. १३ अर्ब, १२-वर्षे अवधिको रु. १३ अर्ब, १३-वर्षे अवधिको रु. १३ अर्ब र १५-वर्षे अवधिको रु. ११ अर्ब गरी पाँच पटक विकास ऋणपत्र निष्कासन गरिएको थियो । उक्त विकास ऋणपत्रहरूको व्याजदर ८-वर्षे अवधिको ३.९७ प्रतिशत, ११-वर्षे अवधिको ४.४४ प्रतिशत, १२-वर्षे अवधिको ४.७४ प्रतिशत, १३-वर्षे अवधिको ४.९४ प्रतिशत र १५-वर्षे अवधिको ४.९४ प्रतिशत कायम हुन आएको थियो । आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को अन्त्यसम्ममा भुक्तानी हुन बाँकी विकास ऋणपत्र रु. १०८ अर्ब ९० करोड रहेको छ । भुक्तानी हुन बाँकी विकास ऋणपत्रको भुक्तानी अवधि ५ देखि १५ वर्षसम्म रहेको छ । आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा रु. १० अर्ब १७ करोडको विकास ऋणपत्र नेपाल सरकारबाट भुक्तानी भएको छ ।

नागरिक/राष्ट्रिय/वैदेशिक रोजगार बचतपत्र

- २.२२ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा ऋण निष्कासन तालिका अनुसार रु. ५ अर्ब बराबरको नागरिक बचतपत्र निष्कासन गरिएको थियो । उक्त ५-वर्षे अवधिको नागरिक बचतपत्रको व्याजदर (कुपन दर) ८ प्रतिशत तोकिएको थियो । आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को अन्त्यसम्म भुक्तानी हुन बाँकी नागरिक बचतपत्र रु. ७ अर्ब ८० करोड ६२ लाख रहेको छ । यसै आर्थिक वर्षमा नेपाल सरकारबाट रु. २५ करोडको नागरिक बचतपत्र भुक्तानी भएको छ ।
- २.२३ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा राष्ट्रिय बचतपत्रको नयाँ निष्कासन भएन । आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्म रु. ९० करोड ६५ लाखको राष्ट्रिय बचतपत्र भुक्तानी हुन बाँकी छ भने समीक्षा अवधिमा रु. १५ अर्ब ६८ करोडको राष्ट्रिय बचतपत्र नेपाल सरकारबाट भुक्तानी भएको छ ।
- २.२४ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को ऋण निष्कासन तालिका अनुसार विभिन्न मितिमा ५-वर्षे अवधिको व्याजदर (कुपन दर) ९ प्रतिशत तोकिएको रु. ५० करोडको वैदेशिक रोजगार बचतपत्र निष्कासन गर्न विक्री खुला

गरिएकोमा तीन पटकमा कुल रु. २७ करोड ४५ लाख १५ हजार मात्र बिक्री भएको छ । समीक्षा अवधिमा रु. ३३ लाख ८० हजारको वैदेशिक रोजगार बचतपत्रको साँवा भुक्तानी भएको छ ।

खुद आन्तरिक ऋण निष्कासन

२.२५ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा विविध उपकरणमार्फत् रु. ८७ अर्ब ७७ करोड ४५ लाख बराबरको कुल आन्तरिक ऋण उठाइयो भने भुक्तानी रु. ५० अर्ब ४० करोड २३ लाख हुन गयो । उठाएको भन्दा भुक्तानी कम हुन गएकोले आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा खुद आन्तरिक ऋण निष्कासन रु. ३७ अर्ब ३७ करोड २१ लाखले घनात्मक रहन गयो ।

तालिका २.४ : खुद आन्तरिक ऋण निष्कासन

(रु. दश लाखमा)

विवरण	ऋण निष्कासन			कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात		
	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३
(क) कुल निष्कासन	१९९८२.९०	४२४२३.१४	८७७७४.५१	१.०४	१.९९	३.९०
ट्रेजरी बिल	१००००.००	१००००.०	२०५००.०	०.५२	०.४७	०.९१
विकास ऋणपत्र	९०००.००	३००००.०	६२०००.०	०.४७	१.४१	२.७६
राष्ट्रिय बचतपत्र	९०६.५०	०.००	०.००	०.०५	०.००	०.००
नागरिक बचतपत्र	०.००	२३३९.४३	५०००.००	०.००	०.११	०.२२
वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	७६.४०	८३.७१५	२७४.५१५	०.००	०.००	०.०१
विशेष ऋणपत्र	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
(ख) कुल भुक्तानी	२५१६७.१०	४७४५४.९	५०४०२.३	१.३०	२.२३	२.२४
ट्रेजरी बिल	१००००.००	२६६१०.००	२४२९९.०	०.५२	१.२५	१.०८
विकास ऋणपत्र	१३५००.००	२००४०.९	१०१७०.००	०.७०	०.९४	०.४५
राष्ट्रिय बचतपत्र	०.००	०.००	१५६८०.००	०.००	०.००	०.७०
नागरिक बचतपत्र	१६६७.१०	८००.००	२५०.००	०.०९	०.०४	०.०१
वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	०.००	४.००	३.३८	०.००	०.००	०.००
विशेष ऋणपत्र	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
(ग) खुद (निष्काशन-भुक्तानी)	-५१८४.२०	-५०३१.८०	३७३७२.१३५	-०.२७	-०.२४	१.६६
ट्रेजरी बिल	०.००	-	-३७९९.००	०.००	-०.७८	-०.१७
विकास ऋणपत्र	-४५००.००	९९५९.१०	५१८३०.००	-०.२३	०.४७	२.३०
राष्ट्रिय बचतपत्र	९०६.५०	०.००	-	०.०५	०.००	-०.७०
नागरिक बचतपत्र	-१६६७.१०	१५३९.४०	४७५०.००	-०.०९	०.००	०.२१
वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	७६.४०	७९.७०	२७१.१३५	०.००	०.००	०.०१
विशेष ऋणपत्र	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
(घ) तिर्न बाँकी कुल आन्तरिक ऋण	२०१८१७.५	१९६७८५.७	२३४१५७.९	१०.४६	९.२६	१०.४१
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	१९२८५१७.०	२१२४६५०.०	२२४८६९९.०	०.००	०.००	०.००

भुक्तानी गर्न बाँकी नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण दायित्व

२.२६ नेपाल सरकारको तिर्न बाँकी कुल आन्तरिक ऋण दायित्व रु. २३४ अर्ब १५ करोड ८० लाख रहेको छ । नेपाल सरकारले समीक्षा अवधिमा ट्रेजरी बिलमार्फत् उठाएको रु. २० अर्ब ५० करोड भन्दा भुक्तानी गरेको रु. २४ अर्ब २९ करोड ९० लाख बढी भएकोले ट्रेजरी बिलको परिमाण अघिल्लो वर्षको रु. ११९ अर्ब ८५ करोड ८१ लाखबाट आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को अन्त्यमा रु. ११६ अर्ब ५ करोड ९१ लाखमा भरेको छ । समीक्षा वर्षमा विकास ऋणपत्रमार्फत् रु. ६२ अर्ब आन्तरिक ऋण उठाइएको र भुक्तानी रु. १० अर्ब १७ करोड भएकोले विकास ऋणपत्रको परिमाणमा वृद्धि भएको छ । त्यसैगरी, नागरिक बचतपत्र र वैदेशिक रोजगार बचतपत्रमार्फत् मात्र ऋण उठाइएकोले यी बचतपत्रको परिमाण पनि गत वर्षको तुलनामा केही बढेको छ । समीक्षा वर्षमा राष्ट्रिय बचतपत्र निष्कासन नगरिएको तर भुक्तानी रु. १५.६८ अर्ब भएको हुँदा राष्ट्रिय बचतपत्रको परिमाण रु. ९० करोड ६५ लाखमा भरेको छ ।

तालिका २.५ : नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण दायित्व

(रु. दश लाखमा)

सि. नं.	ऋणपत्रको किसिम	आर्थिक वर्ष २०७०/७१		आर्थिक वर्ष २०७१/७२		आर्थिक वर्ष २०७२/७३		प्रतिशत परिवर्तन	
		रकम	अंश	रकम	अंश	रकम	अंश	२०७१/७२	२०७२/७३
१.	ट्रेजरी बिल	१३६४६८.१	६७.६	११९८५८.१	६०.९	११६०५९.१	४९.६	-१२.२	-३.१७
२.	विकास ऋणपत्र	४७११०.९	२३.३	५७०७०.०	२९.०	१०८९००.०	४६.५	२१.१	९०.८२
३.	राष्ट्रिय बचतपत्र	१६५८६.५	८.२	१६५८६.५	८.४	९०६.५	०.४	०.०	-९४.५३
४.	नागरिक बचतपत्र	१५१६.८	०.८	३०५६.१	१.६	७८०६.२	३.३	१०१.५	१५५.४३
५.	वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	१३५.३	०.१	२१५.०	०.१	४८६.२	०.२	५८.९	१२६.१४
६.	विशेष ऋणपत्र	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
जम्मा		२०१८१७.६	१००.०	१९६७८५.७	१००.०	२३४१५८.०	१००.०		

नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा रहेको सरकारी ऋणपत्र

२.२७ अधिविक्रय रकमको सेक्युरिटाइजेशन गर्दा, खुला बजार कारोबार अन्तर्गत सोभै खरिद बोलकबोल गर्दा, बैंक तथा वित्तीय संस्थाले लिएको स्थायी तरलता सुविधाको भुक्तानी गर्न नसक्ने अवस्थामा नेपाल राष्ट्र बैंकले दोस्रो बजारबाट धितो राखिएको ऋणपत्र खरिद गरेमा र बजार निर्माताले आफ्नो स्वामित्वमा रहेको ऋणपत्र नेपाल राष्ट्र बैंकलाई विक्री गरेमा वा खरिद गर्न अनुरोध गरेमा नागरिक/राष्ट्रिय/वैदेशिक रोजगार बचतपत्र, विकास ऋणपत्र र ट्रेजरी बिल नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा आउने हुन्छ। त्यस्तै मौद्रिक नीति व्यवस्थापनका लागि दोस्रो बजारबाट आवश्यक ट्रेजरी बिल तथा विकास ऋणपत्र सोभै खरिद गर्न सक्ने प्रावधान रहेको हुँदा सो अन्तर्गत पनि ऋणपत्रहरूको स्वामित्व नेपाल राष्ट्र बैंकमा आउने हुन्छ। आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा पनि विगतका वर्षमाभै नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा रहेका सरकारी ऋणपत्रमध्ये ट्रेजरी बिलको अंश अन्य बचतपत्रको भन्दा उच्च रहेको छ।

तालिका २.६ : नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा रहेका सरकारी ऋणपत्रको विवरण

(रु. दश लाखमा)

सि. नं.	ऋणपत्रको किसिम	२०७०/७१		२०७१/७२		२०७२/७३		प्रतिशत परिवर्तन	
		रकम	अंश प्रतिशत	रकम	अंश प्रतिशत	रकम	अंश प्रतिशत	२०७१/७२	२०७२/७३
१.	ट्रेजरी बिल	२२०४८.९	९४.५	१५४६८.९	९६.७	१६०९९.९३	९८.१२	-२९.८	४.०८
२.	विकास ऋणपत्र	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
३.	राष्ट्रिय बचतपत्र	१८.७	०.१	२१.४	०.१	१.३०	०.०१	१४.५	-९३.९३
४.	नागरिक बचतपत्र	१२६५.४	५.४	५०७.६	३.२	३०७.५५	१.८७	-५९.९	-३९.४१
५.	वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०१	०.०	०.०	
जम्मा		२३३३३.०	१००.०	१५९९७.९	१००.०	१६४०८.७९	१००.०		

राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन सम्बन्धी पूर्वाधार

- २.२८ यस बैंकले २०७० साल वैशाख १ गतेदेखि नै लेखा पद्धतिलाई GL Software System अन्तर्गत राखेकोले सोही अनुरूप सरकारी ऋणपत्रहरूको दर्ता (रजिष्ट्र), नामसारी र भुक्तानी विधिमा आधुनिकीकरण भएको छ। साथै सोही System मार्फत् हिसाब किताब राख्ने कार्य समेत भइरहेको छ।
- २.२९ सरकारी ऋणपत्रहरूमध्ये ट्रेजरी बिल, विकास ऋणपत्र जारी गर्दा एवम् तरलता व्यवस्थापनका उपकरणहरू रिपो, रिभर्स रिपो, सोभै विक्री/खरिद, निक्षेप संकलन तथा नेपाल राष्ट्र बैंक ऋणपत्र जारी गर्दा प्रयोग गरिएको पुरानो बोलकबोल व्यवस्थालाई विस्थापित गरी विद्युतीय माध्यम अर्थात् Online Bidding System (OBS) बाट बोलकबोल गर्ने कार्यको शुरुआत मिति २०७२/३/१४ देखि भएवाट बोलकबोल कार्यको प्रभावकारितामा वृद्धि भएको छ।
- २.३० उक्त Online Bidding System तथा बोलकबोल प्रक्रियाका सम्बन्धमा जानकारी दिने उद्देश्यले उपत्यका भित्र र बाहिर रहेका सम्पूर्ण बैंक तथा वित्तीय संस्थाका अधिकृत कर्मचारीहरूलाई अनुशिक्षण प्रदान गर्ने कार्यलाई समीक्षा अवधिमा पनि निरन्तरता दिइएको छ।

बजार निर्माता र बिक्री एजेण्टको लागि इजाजतपत्र तथा निरीक्षण

२.३१ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा सर्वसाधारणका लागि निष्कासन गरिने सरकारी ऋणपत्रहरूमध्ये नागरिक बचतपत्र र राष्ट्रिय बचतपत्रको प्राथमिक तथा दोस्रो बजार कारोबार र वैदेशिक रोजगार बचतपत्रको दोस्रो बजार कारोबार गर्न आर्थिक वर्ष २०७३/७४ देखि तीन वर्षका लागि ५१ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई बजार निर्माताको र वैदेशिक रोजगार बचतपत्रको प्राथमिक निष्कासन कार्यका लागि १३ वटा बैंक, वित्तीय संस्था तथा रेमिट्यान्स कम्पनीलाई बिक्री एजेण्टको इजाजत प्रदान गरिएको छ । समीक्षा अवधिमा इजाजत प्राप्त बजार निर्माताहरूमध्ये केही बजार निर्माताको निरीक्षण गरी अनुशिक्षण दिने कार्य समेत सम्पन्न भएको छ । उक्त ५१ बजार निर्मातामध्ये १९ वटा “क” वर्गका, २२ वटा “ख” वर्गका, ९ वटा “ग” वर्गका र १ अन्य संस्था रहेका छन् भने तीमध्ये ९ वटा बजार निर्माता उपत्यका बाहिर रहेका छन् ।

सरकारी ऋणपत्रसम्बन्धी चेतनामूलक कार्यक्रम

२.३२ सरकारी ऋणपत्र, मौद्रिक उपकरण तथा अनलाइन बोलकबोल प्रणालीसम्बन्धी जनचेतना फैलाउन तथा ऋणपत्रको पहुँच ग्रामीण क्षेत्रसम्म पुर्याउन सरकारी ऋणपत्र, मौद्रिक उपकरण तथा अनलाइन बोलकबोल सम्बन्धी संक्षिप्त जानकारी पुस्तिका (लिफ्लेट) तयार गरी समीक्षा अवधिमा बैंकको वेबसाइटमार्फत् प्रकाशन गरिएको छ । साथै उक्त पुस्तिका उपत्यका बाहिर र भित्रका सम्पूर्ण बजार निर्माताहरूका कार्यालयमा पुर्याई उनीहरू मार्फत् जनस्तरसम्म पुर्याउने व्यवस्था मिलाइएको छ ।

वित्तीय क्षेत्र सुधार, वित्तीय पहुँच विस्तार तथा नियमन

नेपाल बैंक लिमिटेड र राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकको वित्तीय अवस्था

- २.३३ नेपाल बैंक लिमिटेडको पूँजी योजनामा उल्लिखित कार्यहरू मध्ये अधिकांश कार्यहरू सम्पन्न भएका छन् । ऋणात्मक रहेको बैंकको पूँजीकोष धनात्मक बनाई यस बैंकले तोकेको अनुपातमा पुर्याउने सिलसिलामा विभिन्न प्रयासहरू भई बैंकको पूँजीकोष २०७३ असार मसान्तमा यस बैंकले तोकेको न्यूनतम अनुपातभन्दा बढी अर्थात् ११.४१ प्रतिशत कायम भएको छ ।
- २.३४ राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकको पूँजी यस बैंकले तोकेअनुसार पुर्याउने लक्ष्यसहित स्वीकृत पूँजी योजनामा उल्लिखित कार्यहरूमध्ये अधिकांश कार्यहरू सम्पन्न भई पूँजीकोष धनात्मक हुनुका साथै २०७३ असार मसान्तमा ११.२० प्रतिशत कायम भएको छ ।
- २.३५ हाल दुवै बैंकको पूँजीकोष यस बैंकले तोकेको न्यूनतम अनुपातभन्दा बढी कायम रहेको, दुवै बैंकको चुक्ता पूँजीमा उल्लेख्य वृद्धि भएको, दुवैको निक्षेप उल्लेख्य रूपमा वृद्धि भएको, निष्कृत कर्जाको मात्रा क्रमशः घट्दै गएको तथा समीक्षा अवधिमा दुवै बैंकहरू उच्च मुनाफा आर्जन गर्न सफल भएका कारण समग्रमा दुवैको वित्तीय अवस्था सन्तोषजनक रहेको देखिएको छ ।

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको पूँजी वृद्धि

२.३६ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीतिमा व्यवस्था भए अनुसार बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले २०७४ असार मसान्तभित्र देहाय बमोजिमको चुक्ता पूँजी कायम गर्नुपर्ने भएको छ ।

तालिका २.७ : बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले कायम गर्नुपर्ने न्यूनतम चुक्ता पूँजी

वर्ग	२०७२/७३ को मौद्रिक नीति जारी हुनु अघि				२०७२/७३ को मौद्रिक नीतिमा उल्लेख भएको नयाँ व्यवस्था अनुसार		
	राष्ट्रिय स्तर	क्षेत्रीय स्तर*	४-१० जिल्ला*	१-३ जिल्ला*	राष्ट्रिय स्तर	४-१० जिल्ला	१-३ जिल्ला
“क”	रु. २०० करोड				रु. ८ अर्ब		
“ख”	रु. ६४ करोड		रु. ३० करोड ⁺ रु. २० करोड	रु. ३० करोड ⁺ रु. १० करोड	रु. २ अर्ब ५० करोड	रु. १ अर्ब २० करोड	रु. ५० करोड
“ग”	रु. ३० करोड ⁺ रु. २० करोड			रु. ३० करोड ⁺ रु. १० करोड	रु. ८० करोड	रु. ८० करोड	रु. ४० करोड
“घ”	रु. १० करोड	रु. ६ करोड [#]	रु. २ करोड [@]	रु. १ करोड*			

* काठमाडौं उपत्यका बाहेक । यस्ता वित्तीय संस्थाहरूको कार्य क्षेत्र/परियोजना तोकिएका जिल्लाहरूमा सीमित रहने ।

+ लिजिङ्ग कारोबार गर्ने वित्तीय संस्थाको हकमा मात्र लागू हुने ।

@ पहाडी क्षेत्रका थप ५ जिल्लामा समेत ।

विकास क्षेत्रभित्र सञ्चालन हुने ।

वित्तीय पहुँच अभिवृद्धि कार्यक्रम

२.३७ वित्तीय संस्थाहरूको सञ्जाल विस्तारसँगै वित्तीय पहुँच बढ्दै गएको छ । वित्तीय सेवाको पहुँच कम भएका भौगोलिक क्षेत्रहरूमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई शाखा खोल्न प्रोत्साहन गरी वित्तीय समावेशीकरणलाई अभिवृद्धि गर्दै लैजाने उद्देश्य अनुरूप यस बैंकबाट “क”, “ख” र “ग” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले तोकिएको १४ जिल्ला (भोजपुर, ओखलढुंगा, मनाङ, रुकुम, सल्यान, जुम्ला, मुगु, हुम्ला, कालिकोट, डोल्पा, जाजरकोट, बझाङ, बाजुरा र दार्चुला) मा शाखा खोलेमा सदरमुकाममा रु. ५० लाखसम्म र सदरमुकाम भन्दा बाहिर शाखा खोलेमा रु. १ करोडसम्म निर्व्याजी सापटी निश्चित अवधिको लागि उपलब्ध गराउने नीतिगत व्यवस्था यथावत् रहेको छ ।

२.३८ त्यसैगरी, लघुवित्त सेवाको पहुँच कम भएको तोकिएका २२ जिल्ला (मनाङ, हुम्ला, डोल्पा, कालिकोट, मुगु, जाजरकोट, बझाङ, बाजुरा, दार्चुला, ओखलढुंगा, जुम्ला, अछाम, बैतडी, रुकुम, सल्यान, भोजपुर, मुस्ताङ, रोल्पा, ताप्लेजुङ, खोटाङ, रसुवा र सोलुखुम्बु) मा “घ” वर्गका वित्तीय संस्थाले शाखा खोली वित्तीय सेवाको कार्यक्रम संचालन गरेमा शाखा संचालनका लागि रु. ३० लाखसम्म शून्य व्याजदरमा सापटी उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिएको छ ।

बैंक तथा वित्तीय संस्था संस्थापना/इजाजत

२.३९ समीक्षा अवधिमा जनसेवी लघुवित्त वित्तीय संस्था लि. कुश्मा, पर्वत, चौतारी लघुवित्त वित्तीय संस्था लि, वुटवल रुपन्देही र घोडीघोडा लघुवित्त वित्तीय संस्था लि. कैलाली गरी ३ वटा लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूलाई वित्तीय कारोबार सञ्चालन गर्ने इजाजत प्रदान गरिएको छ । त्यस्तै समीक्षा अवधिमा स्याकार इन्भेष्टमेण्ट प्रा.लि. कान्तिपथ काठमाडौंलाई हायर पर्चेज कारोबार गर्ने अनुमति प्रदान गरिएको छ ।

सैद्धान्तिक सहमति प्रदान

२.४० समीक्षा अवधिमा प्रस्तावित रामारोशन लघुवित्त वित्तीय संस्था लि. मुजावगर अछाम, क्रिएटिभ लघुवित्त वित्तीय संस्था लि., प्रतापपुर, कैलाली, नेपाल एग्रो माइक्रोफाइनान्स वित्तीय संस्था लि. कास्की, आशा लघुवित्त वित्तीय संस्था लि., नुवाकोट, गुराँस लघुवित्त वित्तीय संस्था लि., धनकुटा, इन्फिनिटी माइक्रोफाइनान्स लि. नवलपरासी, स्वाभिमान माइक्रोफाइनान्स वित्तीय संस्था लि., रुपन्देही, आँधीखोला लघुवित्त वित्तीय संस्था लि. स्याङ्जा र गणपति माइक्रोफाइनान्स वित्तीय संस्था लि. तनहुँ गरी ९ वटा संस्थाहरूलाई सैद्धान्तिक सहमति प्रदान गरिएको छ ।

वित्तीय मध्यस्थतामा संलग्न गैसद्वारा निवेदन पेश

२.४१ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को मौद्रिक नीतिमा गैर-सरकारी संस्थाहरूलाई आवश्यक प्रक्रिया पूरा गरी २०७३ असार मसान्तसम्ममा “घ” वर्गको लघुवित्त वित्तीय संस्थामा परिणत भइसक्नु पर्ने व्यवस्था गरिए बमोजिम “घ” वर्गको लघुवित्त वित्तीय संस्थामा परिणत हुनको लागि २५ वटा संस्थाहरूले निवेदन पेश गरेका छन् ।

शाखारहित बैंकिङ सेवा

२.४२ वित्तीय पहुँच बढाउन बैंकले शाखारहित बैंकिङ सेवालाई प्राथमिकता दिने कार्य निरन्तर भइरहेको छ । ग्रामीण क्षेत्रहरूमा Point of Transaction (POT) मेशिनको माध्यमबाट शाखारहित बैंकिङ सेवा सञ्चालनका लागि बैंकहरूको प्राविधिक तथा व्यावहारिक पक्षहरूको समेत अनुगमन गरी हालसम्म १५ वाणिज्य बैंकहरूका ८१२ केन्द्रहरू (Spot) बाट उक्त सेवा प्रदान भइरहेको छ ।

शाखा विस्तार

२.४३ समीक्षा अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको शाखा विस्तार उल्लेखनीय रूपमा भएको छ । यसबाट प्रति बैंक तथा वित्तीय संस्था शाखाबाट औसतमा करिब ६५६२ जनसंख्याले सेवा प्राप्त गरेको देखिन्छ । “क”, “ख” र “ग” वर्गका वित्तीय संस्थाहरूमा निक्षेप खाता संख्या करीब १ करोड ६८ लाख र ऋणी संख्या करीब १० लाख ९६ हजार रहेका छन् ।

तालिका २.८ : बैंक तथा वित्तीय संस्थाका शाखाहरू

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू	२०७१	२०७२	२०७३
वाणिज्य बैंकहरूको शाखा	१५४७	१६७२	१८६९
विकास बैंकहरूको शाखा	८१८	८०८	८५२
वित्त कम्पनीहरूको शाखा	२३९	२४२	१७५
लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूको शाखा	८२६	१११६	१३७६
जम्मा	३४३०	३८३८	४२७२

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू एकआपसमा गाभ्ने गाभिने कार्य

२.४४ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई एक आपसमा गाभ्न र गाभिन प्रोत्साहित गर्ने यस बैंकको नीतिगत व्यवस्थालाई यस आर्थिक वर्षमा पनि निरन्तरता दिइएको छ । आर्थिक वर्ष २०७२/७३ सम्ममा ११३ वटा इजाजतप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू एकआपसमा गाभिएर ४१ वटा कायम भएका छन् । मर्जर तथा प्राप्तिका कारण बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको संख्यामा समेत कमी आएको छ ।

तालिका २.९ : एक-आपसमा मर्ज/प्राप्ति भएका संस्थाहरू

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू	२०६८ सम्म	२०६८/६९	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३
वाणिज्य बैंक	२	२	३	४	२	८
विकास बैंक	१	६	१२	६	१२	१३
वित्त कम्पनी	६	७	१२	८	६	७
लघुवित्त वित्तीय संस्था		-	-	-	५	०
जम्मा मर्ज/प्राप्ति भएका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू	९	१५	२७	१८	२५	२८
मर्ज/प्राप्ति पछि बनेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू	४	७	११	८	९	११

२.४५ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा मात्र “क”, “ख”, र “ग” वर्गका गरी २८ वटा संस्थाहरू एक आपसमा गाभ्ने/गाभिने तथा एक्विजिसनको प्रक्रियामा सहभागी भई ११ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्था कायम भएका छन् ।

शून्य ब्याज कर्जा

२.४६ यस बैंकबाट “क”, “ख” र “ग” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले तोकिएको १४ जिल्लामा शाखा खोले वापत् सदरमुकाममा रु. ५० लाखसम्म र सदरमुकामभन्दा बाहिर शाखा खोलेमा रु. १ करोडसम्म निर्व्याजी सापटी निश्चित अवधिको लागि उपलब्ध गराउने नीतिगत व्यवस्था अन्तर्गत आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा “क” वर्गको बैंक सिटिजन्स बैंक इन्टरनेशनल लि. ले जुम्लाको खलंगावजार, जाजरकोटको खलंगा र डोल्पाको दुनइमा शाखा कार्यालयहरू खोलेकोले रु. १ करोड ५० लाख कर्जा शून्य ब्याजदरमा प्रदान गरिएको छ । “ख” र “ग” वर्गका वित्तीय संस्थाहरूलाई समीक्षा अवधिभर शून्य ब्याजदरमा कर्जा प्रदान गरिएको छैन ।

२.४७ यसैगरी लघुवित्त सेवाको पहुँच कम भएको तोकिएका २२ जिल्लामा “घ” वर्गका वित्तीय संस्थाले शाखा खोली वित्तीय सेवाको कार्यक्रम संचालन गरेमा शाखा संचालनका लागि रु. ३० लाखसम्म शून्य ब्याजदरमा सापटी उपलब्ध गराइने व्यवस्था अन्तर्गत स्वावलम्बन लघुवित्त विकास बैंक लि. ले जुम्लाको चन्नदनाथ न.पा. र मुसीकोट न.पा गरी २ स्थानमा शाखा कार्यालय खोलेको हुँदा मिति २०७३/०९/२२ मा प्रति शाखा रु. ३० लाखको दरले दुई शाखाको रु. ६० लाख, मिमिरे माइक्रोफाइनान्स डेभलपमेन्ट बैंक लि. ले रुकुम, रोल्पा र सल्यानमा जम्मा ६ स्थानमा शाखा कार्यालय खोले वापत् मिति २०७३/९/१० र २०७३/२/१४ मा प्रति शाखा रु ३० लाखका दरले कुल रु. १ करोड ८० लाख, किसान माइक्रोफाइनान्स वित्तीय संस्था लिमिटेडले बैतडीको दशरथचन्द्र न.पा., बभाङ्गको भैरवनाथ गा.वि.स., हुम्लाको सिमिकोट गा.वि.स. र मुगुको ओटडाँडा गा.वि.स. मा ४ शाखा खोले वापत् मिति २०७२/११/२७ मा रु. १ करोड २० लाख, महिला सहयात्रा माइक्रोफाइनान्स वित्तीय संस्था लि. ले सल्यान र रुकुममा गरी २ स्थानमा शाखा कार्यालय खोले वापत् मिति २०७३/१/२९ मा रु. ६० लाख र वोमी माइक्रोफाइनान्स वित्तीय संस्था लि. ले ओखलढुङ्गा जिल्लामा एउटा शाखा खोले वापत् मिति २०७३/२/२९ मा रु. ३० लाख शून्य ब्याजदरमा कर्जा प्रदान गरिएको छ।

पुनरकर्जा सुविधा

२.४८ यस बैंकबाट प्रदान गरिने पुनरकर्जा दरमा कटौती गरिनुका साथै प्रक्रियागत सरलीकरण गरिएकोले पुनरकर्जा सुविधाको उपयोग उल्लेख्य रूपमा बढेको छ। समीक्षा अवधिमा ३ वटा वाणिज्य बैंक र १ वित्त कम्पनीलाई उत्पादनमूलक क्षेत्रतर्फ प्रवाहित असल कर्जाको धितोमा रु ७ अर्ब ६० करोड बराबरको साधारण पुनरकर्जा (जसमध्ये रु. २ अर्ब २८ करोड ४९ लाख जलविद्युत परियोजनामा र रु. ७५ करोड १६ लाख पर्यटन क्षेत्रमा) सुविधा उपलब्ध गराइएको छ भने अघिल्लो आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा ४ वटा वाणिज्य बैंकहरू तथा १ वित्त कम्पनीलाई उत्पादनमूलक क्षेत्रतर्फ प्रवाहित असल कर्जाको धितोमा रु ५ अर्ब ९८ करोड ६७ लाख ४७ हजार बराबरको साधारण पुनरकर्जा सुविधा प्रदान गरिएको थियो। समीक्षा अवधिमा ७ वटा वाणिज्य बैंकहरूलाई रु. १ अर्ब ३० करोड निर्यात पुनरकर्जा सुविधा उपलब्ध गराइएको छ भने अघिल्लो आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा ८ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई २ अर्ब ९२ करोड ६८ लाख १५ हजार निर्यात पुनरकर्जा सुविधा उपलब्ध गराइएको थियो।

२.४९ भूकम्प प्रभावित घरपरिवारलाई आवासीय घर पुनर्निर्माणका लागि प्रदान गरिने पुनरकर्जा कार्यविधि बमोजिम समीक्षा अवधिमा ७ वटा “क” वर्गका बैंक र “ग” वर्गको १ संस्था गरी जम्मा ८ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई रु. ५ करोड ९० लाख पुनरकर्जा उपलब्ध गराइएको छ।

पुनरकर्जा सम्बन्धी गुनासो सुन्ने व्यवस्था

२.५० चालू आर्थिक वर्षको मौद्रिक नीतिमा यस बैंकले प्रदान गर्ने पुनरकर्जासम्बन्धी सुविधा नपाएका ग्राहकहरूले यस बैंकमा गुनासो राख्न सक्ने व्यवस्था गरिने उल्लेख भएबमोजिम बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागमा रहेको पुनरकर्जा इकाईलाई नै पुनरकर्जासम्बन्धी गुनासो हेर्ने इकाईको रूपमा तोकिएको छ। समीक्षा अवधिमा सोसम्बन्धी कुनै गुनासो प्राप्त भएको छैन।

गुनासो व्यवस्थापन समिति (Grievance Management Committee) को गठन तथा कामकारवाही

२.५१ बैंक तथा वित्तीय संस्था र ऋणीबीच कारोबार गर्ने क्रममा कुनै पनि पक्षलाई मर्का पर्न गएमा त्यस्तो मर्काको सुनुवाइको लागि नेपाल सरकार (म.प.) को मिति २०६३।८।२९ को निर्णयानुसार डेप्युटी गभर्नरको संयोजकत्वमा अर्थ मन्त्रालयको प्रतिनिधि र बैंकर्स संघको अध्यक्ष सदस्य तथा उद्योग वाणिज्य महासंघको प्रतिनिधि पर्यवेक्षकको रूपमा रहने गरी गुनासो व्यवस्थापन समितिको गठन भएको थियो।

२.५२ गुनासो व्यवस्थापनसम्बन्धी क्रियाकलापबाट बैंक र ऋणी बीच उत्पन्न भएका समस्यालाई समाधान गर्न सघाउ पुगेको छ। समीक्षा अवधिमा जम्मा ११३ गुनासा तथा उजुरी परेकोमा ४१ वटा उपर गुनासो व्यवस्थापन समितिबाट सुनुवाइ भइसकेको छ भने १५ वटा उजुरीको सम्बन्धमा सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थासँग आवश्यक पत्राचार गरिएको छ। बाँकी ७२ वटा गुनासो बारे निवेदक तथा सम्बन्धित पक्षसँग समन्वय गराई सहमति गर्न पहल गरिएको छ। साथै, समीक्षा अवधिमा अनौपचारिक रूपमा (लिखित माध्यमबाट बाहेक) प्राप्त करीब ३०० भन्दा बढी उजुरीहरूको फछ्यौटको लागि आवश्यक पहल गरिएको छ।

२.५३ गुनासो व्यवस्थापन समितिमा विशेष गरी कर्जाको समयावधि थप गर्ने, प्रक्रिया नपुन्याई धितोमा राखिएको सम्पत्ति लिलामी गरिएकोले लिलामी रोक्ने, तेस्रो पक्षले कर्जा अपचलन गरी धितो फुकुवा नगरेकोले सो फुकुवा गर्ने तथा कालोसूचीमा समावेश गराइ पाउँन तथा कालोसूचीबाट नाम हटाइ पाउँन लगायतका विषयमा आवेदन पर्ने गरेको छ । यस्ता गुनासो उपर ऋणी र बैंक दुवै पक्षलाई समितिमा उपस्थित गराई आपसी समझदारी कायम गराउने र समितिबाट सो सम्बन्धमा भएका निर्णय जानकारी तथा कार्यान्वयन गराउने गरिएको छ ।

२.५४ नेपाल राष्ट्र बैंकमा गठन गरिएको सो समितिको क्रियाकलापबाट बैंक र ऋणीबीचमा उत्पन्न भएका समस्यालाई समाधान गर्न सघाउ पुग्नुका साथै, बैंकिङ्ग एवम् वित्तीय क्षेत्रमा देखिएको कर्जासम्बन्धी समस्यालाई न्यूनीकरण गर्नमा समेत सघाउ पुग्न गएको छ ।

राहदानी जफत सम्बन्धमा

२.५५ नेपाल सरकारद्वारा राहदानी जफत लगायतका कारवाहीमा परेका ३६२ जना ऋणीहरूमध्ये २०७३ असार मसान्त सम्ममा ६२ जना ऋणीहरू उपर गरिएका कारवाही फुकुवा भइसकेको छ ।

रुग्ण उद्योगलाई पुनरकर्जा

२.५६ रुग्ण उद्योगको पुनरुत्थानको लागि सहूलियत प्रदान गर्न यस बैंकबाट रुग्ण उद्योगलाई प्रदान गरिएको असल कर्जाको धितो सुरक्षणमा वार्षिक १ प्रतिशत व्याजदरमा पुनरकर्जा उपलब्ध गराइने र यस प्रकारको पुनरकर्जा सुविधा उपयोग गर्दाको अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले सम्बन्धित ऋणीबाट वार्षिक ४.५ प्रतिशतभन्दा बढी व्याज लिन नपाउने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइएको छ । साथै, रुग्ण उद्योगका सम्बन्धमा वित्तीय क्षेत्रबाट हुनसक्ने सुविधासम्बन्धी कार्यविधि, २०७० स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा आएको छ ।

विपन्न वर्ग कर्जा

२.५७ वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरूले आफ्नो कुल कर्जाको क्रमशः ५ प्रतिशत, ४.५ प्रतिशत र ४ प्रतिशत कर्जा विपन्न वर्गमा प्रवाहित गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको छ । २०७३ असार मसान्तसम्म वाणिज्य बैंकहरूले आफ्नो कुल कर्जाको ५.५२ प्रतिशत, विकास बैंकले ६.६७ प्रतिशत, वित्त कम्पनीहरूले ४.५७ प्रतिशत विपन्न वर्ग कर्जा अन्तर्गत प्रवाह गरेका छन् ।

व्यावसायिक विशेषज्ञको सूची प्रकाशन

२.५८ बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा १३ बमोजिम व्यावसायिक विशेषज्ञहरूको सूची कायम गर्ने सन्दर्भमा समीक्षा अवधिमा तोकिए बमोजिमको योग्यता तथा रीत पुगेका थप १९ जना व्यक्तिहरू समावेश गरी जम्मा १७७ जना व्यावसायिक विशेषज्ञहरूको सूची कायम गरिएको छ ।

लेखापरीक्षक/लेखापरीक्षण गर्ने संस्थाको सूची प्रकाशन

२.५९ बैंक तथा वित्तीय संस्थासम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ६० को उपदफा (२) को प्रयोजनको निमित्त स्वीकृत लेखापरीक्षकहरूको सूची कायम गर्ने सन्दर्भमा यस बैंक र लेखापरीक्षण गर्ने लेखापरीक्षकहरूको नियमन गर्ने निकाय नेपाल चार्टर्ड एकाउण्टेण्ट्स संस्था वीच लेखापरीक्षकको सूची कायम गर्ने सम्बन्धमा भएको सहमतिअनुरूप उक्त संस्थाबाट उपलब्ध गराएबमोजिम २९८ चार्टर्ड एकाउण्टेन्ट र ४२४ रजिष्टर्ड अडिटर गरी जम्मा ७२२ जना व्यक्ति/फर्मलाई यस बैंकले लेखापरीक्षकको सूचीमा समावेश गरेको छ ।

२.६० बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबीच सहज तथा मितव्ययी रूपमा Nepal Financial Reporting Standard (NFRS) कार्यान्वयन गर्नका लागि आवश्यक समन्वयकारी भूमिका खेल्न यस बैंकका संचालकको संयोजकत्वमा एक उच्चस्तरिय NFRS Oversight Committee गठन गरिएको छ । साथै, यस बैंकबाट बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी गरिएका निर्देशन र NFRS बीच सामञ्जस्यता (Harmonisation) कायम गर्न विद्यमान निर्देशन संशोधन गर्नुपर्ने आवश्यक विषयहरू समावेश गरी नयाँ निर्देशनको मस्यौदा तयार पार्नका लागि नेपाल बैंकर्स संघ र नेपाल चार्टर्ड एकाउण्टेण्ट्स संस्थाको प्रतिनिधित्व हुने गरी एक कार्यदल गठन गरी कार्य अगाडि बढाइएको छ ।

तथ्याङ्क प्रकाशन

२.६१ एकीकृत निर्देशिकाबमोजिम बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट यस बैंकमा प्राप्त दैनिक, मासिक तथा त्रैमासिक रुपमा पठाउनुपर्ने तथ्याङ्कहरूको आधारमा नियमित रुपमा मासिक र वार्षिक विवरण (Bulletin) तयार गरी प्रकाशन गर्ने गरिएको छ ।

बासेल-३ का प्रावधानहरू कार्यान्वयन

२.६२ बासेल-३ का प्रावधानहरूलाई आवश्यकता र औचित्यका आधारमा क्रमशः कार्यान्वयन गर्दै लैजाने यस बैंकको नीतिअनुसार नेपालका वाणिज्य बैंकहरूमा बासेल-३ मा आधारित "Capital Adequacy Framework 2015 लागू गरिएको छ । "Capital Adequacy Framework 2015 यस बैंकबाट इजाजत प्राप्त "क" वर्गका वाणिज्य बैंकहरूलाई २०७२ पुस मसान्तदेखि समानान्तर (Parallel Run) र २०७३ साउनदेखि पूर्ण रुपमा कार्यान्वयन गर्नु पर्ने गरी लागू गरिएको छ । बासेल-३ को प्रावधान मध्ये Liquidity coverage ratio, Net stable funding ratio र SIFI Measures सन् २०१९ सम्ममा लागू हुने गरी व्यवस्था गरिएको छ ।

वित्तीय क्षेत्र मूल्याङ्कन कार्यक्रम (Financial Sector Assessment Program – FSAP)

२.६३ अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष तथा विश्व बैंकको सहयोगमा सन् २०१४ मा सम्पन्न Financial Sector Assessment Program को प्रतिवेदनले औल्याएका कार्यहरूमध्ये वित्तीय क्षेत्रसँग सम्बन्धित कानून तथा नियमको सुधार गर्ने एवम् वित्तीय संकटको अवस्थामा सोको व्यवस्थापनका लागि आवश्यक स्रोतको व्यवस्था गर्ने, संकट निवारण प्रणालीको विकास गर्ने र अन्तर्राष्ट्रिय रुपमा बैंकिङ प्रणालीमा अवलम्बन गरिएका उत्कृष्ट प्रचलनलाई क्रमशः लागू गरी सम्पन्न गर्ने प्रयोजनार्थ एउटा कार्यदल गठन भई कार्य प्रारम्भ भइसकेको छ ।

ग्रामीण स्वावलम्बन कोष तथा लघु वित्त सम्बन्धी अन्य परियोजना

ग्रामीण स्वावलम्बन कोष

२.६४ नेपाल सरकार र यस बैंकको संयुक्त पहल तथा पूँजीगत सहयोगमा सहकारी संस्था तथा गैर-सरकारी संस्थाहरूलाई थोक कर्जा उपलब्ध गराउने गरी वि.सं. २०४७ सालमा स्थापित ग्रामीण स्वावलम्बन कोषमा हालसम्ममा नेपाल सरकारबाट जम्मा रू. ५४ करोड र नेपाल राष्ट्र बैंकबाट रू. २५ करोड ३४ लाख प्राप्त भई कुल बीज पूँजी रू. ७९ करोड ३४ लाख पुगेको छ । बदलिँदो परिप्रेक्ष्यमा ग्रामीण स्वावलम्बन कोषको उद्देश्य अनुरूप लगानीको दायरालाई अभै फराकिलो बनाई समसामयिक बनाउने उद्देश्यले ग्रामीण स्वावलम्बन कोष संचालन निर्देशिका, २०६९ तयार गरी वि.सं. २०६९ फागुन २ गतेबाट लागू गरिएको छ । कोषले आफूसँग आवद्ध संस्थाहरूलाई सम्बन्धित संस्थाहरूको प्राथमिक पूँजी (शेयर पूँजी, साधारण जगेडा र नाफा रकम) को पहिलो कर्जामा २० गुणासम्म, दोस्रो र तेस्रो कर्जाको हकमा १५ गुणासम्म हुने गरी पहिलो पटक रू. २५ लाख, दोस्रो पटक रू. ३० लाख र तेस्रो पटक रू. ३५ लाखसम्मको कर्जा किस्ताबन्दीमा उपलब्ध गराउँदै आएको छ ।

२.६५ कोषबाट विपन्न वर्गको आर्थिक/सामाजिक उत्थानका लागि प्रति सदस्य बढीमा रू. ९० हजारसम्म सहकारी/गैर-सरकारी संस्थाहरूमाफत् लघुकर्जा उपलब्ध गराउन सकिने व्यवस्था रहेको छ । सामूहिक लघु उद्यम परियोजना कर्जा अन्तर्गत दोस्रो पटकको कर्जा सदुपयोग गरी राम्रो ख्याति कमाएका ऋणी सदस्यले सामूहिक रुपमा कुनै लघु उद्यम संचालन गर्न चाहेमा यस्तो सामूहिक परियोजनाका लागि प्रति परियोजना रू. १ लाख ५० हजारसम्म कर्जा उपलब्ध गराउन सकिने व्यवस्था समेत रहेको छ । यसैगरी, आर्थिक वर्ष २०५९/६० देखि दीर्घकालीन पूँजीको आवश्यकता पर्ने व्यवसायहरू खासगरी चिया, अलैंची, कोल्डस्टोरका लागि आवश्यक पर्ने पूँजीको व्यवस्था गर्न कृषि विकास बैंक र लघु वित्तसम्बन्धी कार्य गर्ने विकास बैंकहरू (कृषि विकास बैंक लिमिटेड र "घ" वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्था) लाई कोषबाट थोक कर्जा उपलब्ध गराउने व्यवस्था समेत गरिएको छ ।

तालिका २.१० : ग्रामीण स्वावलम्बन कोषको कारोबार विवरण

विवरण	२०७१ असार	२०७२ असार	२०७३ असार
कर्जा वितरण भएको जिल्ला संख्या	६८	६८	७०
कर्जा वितरित संस्था संख्या	९४०	१,०२४	१,१०४
लाभान्वित परिवार संख्या	४६,०८१	४९,२४५	५५,३०४
वितरित कर्जा रकम (रु. करोडमा)	१५२.३३	१७०.०६	२००.०५
असुल भएको रकम (रु. करोडमा)	९१.३०	११६.५०	१४४.४०
लगानीमा रहिरहेको रकम (रु. करोडमा)	६१.०४	५३.५६	५५.६४
भाखा नाघेको कर्जा (असुल हुनुपर्ने रकमको प्रतिशत)	३.६७	५.३८	४.६८
कर्जा असुली (प्रतिशत)	९६.३३	९४.६२	९६.३३

२.६६ २०७३ असार मसान्तसम्ममा कोषले १०५० वटा सहकारी संस्था, ५३ वटा गैर-सरकारी संस्था र कृषि विकास बैंक (दीर्घकालीन कर्जा) गरी कुल १,१०४ वटा संस्थाहरूलाई रु. २ अर्ब ४ लाख ६८ हजार ऋण लगानी गरेकोमा रु. १ अर्ब ४४ करोड ४० लाख २१ हजार असुली भई रु. ५५ करोड ६४ लाख ४७ हजार लगानीमा रहिरहेको छ। सोही अवधिसम्ममा दीर्घकालीन ऋणतर्फ जम्मा रु. १५ करोड ९२ लाख लगानी गरी रु. ११ करोड ६२ लाख ३७ हजार असुली भई रु. ४ करोड २९ लाख ६३ हजार लगानीमा रहिरहेको छ। हाल उक्त दीर्घकालीन कर्जा रकम कृषि विकास बैंक लिमिटेडमा मात्र लगानीमा रहिरहेको छ।

तालिका २.११ : ग्रामीण स्वावलम्बन कोषको कर्जा प्रवाह स्थिति
(२०७३ असार मसान्त)

विवरण	गैर-सरकारी संस्था	सहकारी संस्था	दीर्घकालीन कर्जा	जम्मा
कर्जा प्रवाह				
(क) संस्था संख्या	५३	१०५०	१	१,१०४
(ख) कर्जा रकम (रु. करोडमा)	२.२५	१८१.८८	१५.९२	२००.०५
(ग) लाभान्वित परिवार संख्या	४००४	५१,३००	-	४४,३०४
कर्जा असुली				
(क) साँवा रकम (रु. करोडमा)	२.०५	१३०.७३	११.६२	१४४.४०
(ख) ब्याज रकम (रु. करोडमा)	०.२८	१५.८४	-	१६.१२
लगानीमा रहिरहेको				
(क) संस्था संख्या	१५	५१८	१	५३४
(ख) साँवा रकम (रु. करोडमा)	०.२०	५१.१५	४.३०	५५.६४
भाखा नाघेको				
(क) संस्था संख्या	१५	५६	-	७१
(ख) साँवा रकम (रु. करोडमा)	०.२०	६.८८	-	७.०८

२.६७ देशका ग्रामीण क्षेत्रमा रहेका सहकारी तथा गैर-सरकारी संस्थाहरूको पहुँच कोषसम्म पुऱ्याउने उद्देश्यले विभिन्न गोष्ठी तथा कार्यक्रम संचालन गरी प्रचार प्रसारको कामलाई यस वर्ष पनि निरन्तरता दिइएको छ।

लघु वित्त सम्बन्धी परियोजना

२.६८ नेपाल सरकार र नेपाल राष्ट्र बैंकबीच भएको सहायक ऋण सम्झौता बमोजिम निश्चित समयवधिमा भुक्तानी हुने गरी यस बैंकबाट विभिन्न परियोजनाहरू संचालन गरिएका थिए। ग्रामीण महिलाका लागि उत्पादन कर्जा (२० वर्ष), महिलाको लागि लघु कर्जा (१६ वर्ष), तेस्रो पशु विकास आयोजना (३० वर्ष), पश्चिम तराई गरिबी निवारण आयोजना (१८ वर्ष) र सामुदायिक भूमिगत जल सिंचाई सेक्टर आयोजना जस्ता कार्यक्रमहरू संचालन भई हाल लगानीसम्बन्धी कार्य समाप्त भइसकेको छ। उक्त कार्यक्रमहरूमा फर्तु लगानी गरिएको रकममध्ये हाल करीब रु. ६ करोड ३१ लाख लगानीमा रहिरहेको छ। उक्त रकम सम्बन्धित सहभागी वित्तीय संस्थाहरूबाट भुक्तानी तालिकाअनुसार असुल गरी नेपाल सरकारलाई भुक्तानी गरिदै आएको छ। त्यसैगरी, २०७३ असार मसान्तसम्ममा एशियाली विकास बैंकको अनुदान सहयोगमा सञ्चालनमा रहेको Raising Income of Small and Medium Farmer's Project

- (RISMFP) बाट प्राप्त रु. ३० करोड १४ लाख ६५ हजार सहायता रकममध्ये रु. २४ करोड ३६ लाख ९७ हजार साविकका मध्य तथा सुदूर पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्रका १० जिल्लामा रहेका सहकारीहरूलाई लगानी गरिएको छ ।
- २.६९ ग्रामीण क्षेत्रमा वित्तीय पहुँचको माध्यमद्वारा दीगो आर्थिक विकासलाई प्रवर्द्धन गर्ने गरी जर्मनीको German Financial Cooperation with Nepal (KFW) को Sustainable Economic Development in Rural Areas विषयक कार्यक्रमको लागि Financial Agreement अन्तर्गत ३० जुन २०१६ मा ७ मिलियन यूरोको सम्झौता भएको छ । कार्यक्रम कार्यान्वयन तथा संयोजन गर्न अर्थ मन्त्रालय अन्तर्गत रही नेपाल राष्ट्र बैंकले Onlending Agent को कार्य गर्ने व्यवस्था छ ।
- २.७० बैंकले विगतदेखि नै CICTAB, APRACA, Alliance for Financial Inclusion (AFI), Child and Youth Finance International (CYFI), World Bank, ADB, UNDP, UNCDF, UNICEF, Save The Children, Danida, DFID लगायतका विभिन्न अन्तराष्ट्रिय निकाय तथा मञ्चहरूमा आवद्ध भई वित्तीय पहुँच, वित्तीय साक्षरता, वित्तीय समावेशीकरण, ग्रामीण वित्त, लघु वित्त, कृषि विकास, ग्रामीण वित्त, लघु उद्यम आदि क्षेत्रको विकासका लागि विभिन्न परियोजना तथा कार्यक्रमहरू संचालन समेत गरिरहेको छ ।
- २.७१ नेपाल सरकार र डेनमार्क सरकारबीच UNNATI-Inclusive Growth Program कार्यान्वयनमा ल्याउने सम्बन्धमा भएको द्विपक्षीय सम्झौता बमोजिम यस बैंकसँगको सहकार्यमा संयुक्त राष्ट्र संघीय पूँजी विकास कोष (UNCDF) को सहयोगमा सन् २०१४-१८ का लागि वित्तीय सेवाको पहुँच (Access to Finance-A2F) कार्यक्रम संचालनमा ल्याइएको छ । UNNATI-A2F परियोजनाकै एउटा अंगको रूपमा नेपालमा Making Access to Financial Services Possible (MAP) कार्यक्रम संचालनमा आएको छ । यस अन्तर्गत अधिल्लो आर्थिक वर्षमा नेपालमा वित्तीय समावेशिताको अवस्थाका बारेमा मागपक्षीय सर्वे सम्बन्धी अध्ययन सम्पन्न भएको र समीक्षा वर्षमा आपूर्ति पक्ष सम्बन्धी अध्ययन समेत पूरा भई हाल वित्तीय समावेशीकरणको आगामी मार्गचित्र (Road Map for Financial Inclusion) र सोको कार्ययोजना (Action Plan) तयार गर्ने कार्य भइरहेको छ ।
- २.७२ यसैगरी, हाल नेपालमा सञ्चालनमा रहेको डिजिटल वित्तीय सेवा सम्बन्धी Mobile Money for the Poor (MMYP) कार्यक्रम अन्तर्गत Financial Inclusion Indicators को पहिचान गरी बैंक तथा वित्तीय संस्थाको लागि यस बैंकको नियमन विभागमार्फत् नयाँ Reporting Format लागू गर्ने कार्य भइरहेको छ भने मुलुकभर रहेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाको उपस्थितिको बारेमा अद्यावधिक जानकारी लिनको लागि e-mapping को कार्य भइरहेको छ । MMYP कार्यक्रमअन्तर्गत भुक्तानी तथा फछ्यौटमार्फत् Retail Payment सँग सम्बन्धित नियमन कार्यलाई सुदृढ बनाउने कार्य समेत अगाडि बढेको छ । यसैगरी, MMYP अन्तर्गत संघियतामा नेपाल राष्ट्र बैंकको भूमिका विषयमा समेत अध्ययन गर्ने कार्य यस बैंकको संस्थागत योजना विभागमार्फत् भइरहेको छ । पूर्वाञ्चलका सात पहाडी जिल्लाहरू ईलाम, पाँचथर, तेह्रथुम, भोजपुर, धनकुटा, ताप्लेजुङ्ग र संखुवासभामा मूलतः डेरी, अदुवा, अर्थोडक्स चिया र अलैची खेतीमा संलग्न करीब १ लाख ५० हजार साना किसानहरूलाई Value Chain Activities मा सहयोग पुग्ने गरी त्यस क्षेत्रमा कार्यरत बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूमार्फत् वित्तीय सेवा उपलब्ध गराइने र १ लाख ग्राहकहरूलाई शाखारहित बैंकिङ्ग र मोवाइल वित्तीय सेवा उपलब्ध गराइने लक्ष्य लिइएको यस परियोजनाको कुल सहायता रकम करीब ९.४ मिलियन अमेरिकी डलर रहेको छ ।
- २.७३ वित्तीय साक्षरतासम्बन्धी विषयलाई नीतिगत रूपमा सम्बोधन गर्न यस बैंकले राष्ट्रिय वित्तीय साक्षरता नीति, २०७२ को मस्यौदा तर्जुमा गरी स्वीकृतिका लागि नेपाल सरकार समक्ष पेश गरेको छ ।

बैंक तथा वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण

बैंक सुपरिवेक्षण

- २.७४ प्रत्येक वर्ष वाणिज्य बैंकहरूको समष्टिगत स्थलगत निरीक्षण (Corporate Level On-site Inspection) गर्ने कार्यलाई आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा पनि निरन्तरता दिइएको छ । अन्तराष्ट्रिय मापदण्ड अनुसारको सुपरिवेक्षण पद्धति अपनाउने क्रममा यस आर्थिक वर्षबाट सम्पूर्ण वाणिज्य बैंकहरूमा जोखिममा आधारित सुपरिवेक्षण विधिअनुरूप नै कुल २२ वटा बैंकहरूको सुपरिवेक्षण कार्य सम्पन्न गरिएको

- छ । स्थलगत निरीक्षण गरी बैंकमा देखिएका कमी कमजोरीहरूलाई सुधार गराउने तथा प्राप्त विवरणको आधारमा बैंकहरूको मूल्याङ्कन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ ।
- २.७५ समष्टिगत स्थलगत निरीक्षणका अतिरिक्त समीक्षा वर्षमा उजुरी, गुनासा लगायतका विषयमा कुल ५० वटा विशेष स्थलगत निरीक्षणका कार्यहरू पनि सम्पन्न गरिएका छन् ।
- २.७६ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले वार्षिक साधारण सभा गर्नु अघि वित्तीय विवरण प्रकाशित गर्न यस बैंकबाट स्वीकृति (Clearance) लिनु पर्ने प्रावधान अनुसार आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को वित्तीय विवरणको आधारमा २९ वटा वाणिज्य बैंकहरूलाई वित्तीय विवरण प्रकाशित गर्न स्वीकृति प्रदान गरिएको छ । वित्तीय विवरण प्रकाशित गर्न स्वीकृति प्रदान गर्दा बैंकहरूमा स्थलगत निरीक्षण तथा गैर-स्थलगत सुपरिवेक्षणका क्रममा देखिएका कैफियत लगायत वाध्य लेखापरीक्षकले औल्याएका कैफियतहरू सुधार गर्न तथा त्यस्ता कैफियतहरू पुनः दोहोरिन नदिने व्यवस्था मिलाउनका लागि बैंकहरूलाई निर्देशन दिइएको छ ।
- २.७७ बैंकबाट भएका समष्टिगत, विशेष, तथा लक्षित स्थलगत निरीक्षण तथा गैर-स्थलगत अनुगमनका आधारमा तयार गरिएका प्रतिवेदनहरूमा उल्लेख गरिएका कैफियतहरू तथा सो सम्बन्धमा जारी गरिएका निर्देशनहरूको पालना भए नभएको नियमित अनुगमन गर्ने गरिएको छ ।
- २.७८ गैर-स्थलगत सुपरिवेक्षणबाट प्राप्त सूचनाको विश्लेषणको आधारमा CAELS Rating गरिनुका साथै पूर्व चेतावनी संकेतहरू (Early Warning Signals) तयार गरी सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई समयमै सचेत गराउने कार्यलाई यस वर्ष पनि निरन्तरता दिइएको छ ।
- २.७९ बैंकिङ क्षेत्रमा महत्वपूर्ण मानिएको तरलतासम्बन्धी जोखिमलाई समयमै पहिचान गर्न र सोहीअनुसार नीतिगत निर्णय गर्न सहयोग पुगोस् भन्ने अभिप्रायले गैर-स्थलगत इकाई अन्तर्गत एक अनुगमन डेस्क खडा गरी नयाँ ढाँचामा दैनिक तथा नियमित अन्तरालमा बैंकिङ क्षेत्रमा रहेको तरलता अनुगमन गर्ने कार्यलाई थप व्यवस्थित गर्दै लगिएको छ ।
- २.८० बैंकहरूले साप्ताहिक रूपमा कायम गर्नुपर्ने अनिवार्य मौज्जात र मासिक रूपमा कायम गर्नुपर्ने वैधानिक तरलता अनुपातको अनुगमन गर्ने र यस बैंकले तोके बमोजिमको न्यूनतम अनिवार्य मौज्जात र वैधानिक तरलता अनुपात कायम नगर्ने बैंकहरूलाई हर्जाना लगाउने गरिएको छ ।

तालिका २.१२ : हर्जाना सम्बन्धी विवरण
(न्यूनतम अनिवार्य मौज्जात र वैधानिक तरलता अनुपात कायम नगर्ने)

बैंक तथा वित्तीय संस्था	२०७०/७१		२०७१/७२		२०७२/७३	
	संख्या	रु.	संख्या	रु.	संख्या	रु.
“क”	-	-	-	-	१	१,६५,६६७१२
“ख”	७	२५,८५,५५३।६७	३	९,४६,४।५४	३	१२,८५,३६३।१०
“ग”	-	-	-	-	१	७,०४५।७७
कुल रकम	७	२५,८५,५५३।६७	३	९,४६,४।५४	५	१४,५६,०७५।९९

- २.८१ विपन्न वर्गमा प्रवाह हुने कर्जाको निर्दिष्ट वर्गसम्म पहुँच पुऱ्याउन यस प्रकारको कर्जा प्रवाह भए/नभएको अनुगमन गर्ने र लक्ष्यअनुसार कर्जा प्रवाह नगरेमा बैंकहरूलाई हर्जाना लगाउने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ ।

तालिका २.१३ : हर्जाना सम्बन्धी विवरण
(लक्ष्य अनुसार विपन्न वर्ग कर्जा प्रवाह नगर्ने)

बैंक तथा वित्तीय संस्था	२०७०/७१		२०७१/७२		२०७२/७३	
	संख्या	रु.	संख्या	रु.	संख्या	रु.
“क”	१	६७७९२०।७९	१	१७५२१०१।४३	१	१,१५,२६,६६१।२८
“ख”	५	३००६९४९।२५	४	२७५००८५।२५	२	१,८९,९२१।८०
“ग”	-	-	४	५६,८८,६९३।५६	५	११,२६,४४५।००
कुल रकम	६	३६८४८७०।०४	९	१०१९०८००।२४	८	१,२८,४३,०२८।०८

- २.८२ अर्थतन्त्रका एकै क्षेत्र तथा प्रयोजनमा बैंकहरुले प्रवाह गर्ने कर्जामा रहेको अधिकेन्द्रित जोखिमको अनुगमन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ ।
- २.८३ वाणिज्य बैंकहरुको समष्टिगत सुपरिवेक्षण तथा वित्तीय स्थितिको विश्लेषण सहित समसामयिक विषयवस्तुहरु समेटिएको आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को वार्षिक बैंक सुपरिवेक्षण प्रतिवेदन प्रकाशन गरिएको छ ।
- २.८४ यस आर्थिक वर्षमा विभिन्न देशका केन्द्रीय बैंकहरूसँग एक अर्का देशमा सञ्चालनमा रहेका वा रहन सक्ने बैंकहरुको सुपरिवेक्षणका लागि आपसी सहयोग तथा सूचना आदान प्रदान गर्ने प्रयोजनका लागि पत्राचार गरिएकोमा भारतको Reserve Bank of India सँग २०७२/५/२८ मा तथा चीनको नियमक निकाय China Banking Regulatory Commission सँग २०७२/१२/८ मा यस बैंकले तयार गरेको समझदारी पत्रमा हस्ताक्षर भएको छ । साथै, विभिन्न देशका बैंकहरु नेपालमा स्थापना हुन सक्ने तथा नेपाली बैंकहरु विदेशमा शाखा तथा सम्पर्क कार्यालय स्थापना गर्ने क्रम बढ्दै जाने भएकाले थप राष्ट्रका केन्द्रीय बैंक/सुपरिवेक्षकीय निकायहरूसँग समझदारी गर्दै जाने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ ।

विकास बैंक सुपरिवेक्षण

- २.८५ राष्ट्रिय स्तरका 'ख' वर्गका वित्तीय संस्थाहरुलाई BASEL II को Framework भित्र ल्याउने तयारी स्वरूप आर्थिक वर्ष २०६७/६८ देखि समानान्तर रूपमा लागू भई सो कार्यलाई अनुगमन गरिदै आइएको छ । आर्थिक वर्ष २०७३/७४ को लागि जारी भएको मौद्रिक नीतिबाट राष्ट्रियस्तरका 'ख' वर्गका विकास बैंकहरुलाई BASEL II को Framework भित्र ल्याइएको छ ।
- २.८६ आधार ब्याजदरको अवधारणा "क" वर्गका वित्तीय संस्थाबाट क्रमशः अन्य वित्तीय संस्थाहरुमा समेत लागू गर्दै लैजाने सन्दर्भमा "ख" वर्गका वित्तीय संस्थाहरुमा आधार ब्याजदरको नियमित अनुगमन गरिएको छ ।
- २.८७ 'ख' वर्गका वित्तीय संस्थाहरुले तोकिएका उत्पादनशील क्षेत्रमा २०७३ असार मसान्तसम्ममा कुल कर्जाको १५ प्रतिशत रकम प्रवाह गर्ने सम्बन्धमा यस बैंकमा पेश गरेको कार्ययोजना कार्यान्वयन गराउने सम्बन्धमा नियमित अनुगमन गरिएको छ ।
- २.८८ बहु-बैंकिङ (Multiple Banking) कारोबारलाई निरुत्साहित गर्न यस बैंकबाट जारी निर्देशन अनुरूप 'ख' वर्गका वित्तीय संस्थाहरुको स्थलगत निरीक्षणका क्रममा अनुगमन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ ।
- २.८९ २०७२ साउनदेखि २०७३ असार मसान्तसम्मको अवधिमा ४६ वटा 'ख' वर्गका वित्तीय संस्थाहरुको समष्टिगत स्थलगत निरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ । त्यसैगरी, समीक्षा अवधिमा 'ख' वर्गका वित्तीय संस्थाहरुमध्ये १३ वटा संस्थाहरुको विशेष तथा आकस्मिक निरीक्षण र ३ वटा संस्थाहरुको अनुगमन निरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ ।
- २.९० 'ख' वर्गका वित्तीय संस्थाहरुको वित्तीय स्वास्थ्यलाई सुदृढ गर्न त्यस्ता संस्थाहरुको नगद लाभांश र बोनस शेयरसम्बन्धी प्रस्तावलाई स्वीकृत गर्नु पूर्व विवेकपूर्ण संयन्त्र (Prudential Mechanism) को माध्यमबाट परीक्षण गर्ने नीति अवलम्बन गरिएको छ । आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा राष्ट्रिय स्तरका २३ वटा, १० जिल्ला स्तरका १३ वटा, ३ जिल्ला स्तरका २५ वटा र १ जिल्ला स्तरका १२ वटा गरी जम्मा ७३ वटा "ख" वर्गका बैंकहरुलाई वित्तीय विवरण प्रकाशन गर्न सहमति प्रदान गर्नुका साथै ५८ वटा संस्थाहरुलाई बोनस शेयर (Stock Dividend) वितरण गर्न स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण

- २.९१ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को वार्षिक कार्ययोजनाअनुसार जम्मा ३८ वटा वित्त कम्पनीहरुको स्थलगत निरीक्षण गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा २८ वटा र KPMG बाट ६ वटा गरी ३४ वटा वित्त कम्पनीहरुको स्थलगत निरीक्षण, ८ वटा वित्त कम्पनीहरुको विशेष निरीक्षण र १२ वटा वित्त कम्पनीहरुको अनुगमन निरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ ।
- २.९२ अनिवार्य नगद मौज्जात, वैधानिक तरलता अनुपात एवम् विपन्न वर्ग कर्जा सम्बन्धी व्यवस्थाको नियमित रूपमा अनुगमन गरिएको र निर्देशनको पालना नभएको अवस्थामा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ ले तोके

बमोजिम हर्जाना/जरिवाना लगाउने गरिएको छ । त्यसैगरी, कर्जा निक्षेप तथा प्राथमिक पूँजी अनुपात (CCD Ratio), कर्जा, निक्षेप र तरलता स्थितिको समेत नियमित रूपमा अनुगमन भइरहेको छ ।

- २.९३ वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण विभागको सुपरिवेक्षकीय दायरामा रहेका वित्त कम्पनीहरूले नेपाल राष्ट्र बैंकको निर्देशन बमोजिम २०७४ असार मसान्तसम्ममा तोकेको न्यूनतम चुक्ता पूँजी पुऱ्याउन ११ वटा संस्थाले हकप्रद तथा बोनस शेयर जारी गरी आफै पुऱ्याउने तथा ९ वटा संस्थाले एक आपसमा मर्जर या एक्विजिसनबाट पुऱ्याउने निर्णय गरेका छन् भने बाँकी रहेका वित्त कम्पनीहरू पूँजी योजनाबमोजिम पूँजी पुऱ्याउने प्रक्रियामा रहेका छन् ।

लघु वित्त संस्था सुपरिवेक्षण

- २.९४ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा यस बैंकको लघु वित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभागले ३६ वटा लघु वित्त विकास बैंकहरू, ८ वटा सीमित बैंकिङ्ग कारोबार गर्ने सहकारी संस्थाहरू र १६ वटा वित्तीय मध्यस्थताको कारोबार गर्ने गैर-सरकारी संस्थाहरूको स्थलगत निरीक्षण सम्पन्न गरेको छ । यसै अवधिमा १ वटा लघु वित्त १ वटा विकास बैंक र १ वटा सहकारी संस्थाहरूको विशेष निरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ ।

समस्याग्रस्त बैंक तथा वित्तीय संस्था रिजोलुसन

- २.९५ नेपाल राष्ट्र बैंकले हालसम्म १६ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई समस्याग्रस्त घोषणा गरेको छ । समस्याग्रस्त घोषणा गरिएका १६ मध्ये पाँचवटा संस्थाहरू (नेपाल विकास बैंक, सम्भना फाइनेन्स लिमिटेड, गोरखा विकास बैंक, युनाइटेड विकास बैंक र हिमालयन फाइनेन्स लिमिटेड) खारेजी/मर्जर/प्राप्त लगायतका विधिबाट रिजोलुसन भएका/हुने प्रक्रियामा रहेका छन् ।
- २.९६ २०७३ असार मसान्तमा समस्याग्रस्त रहेका ११ वटा संस्थाहरूमध्ये २ वटा “ख” वर्गका विकास बैंकहरू र ९ वटा “ग” वर्गका वित्त कम्पनीहरू छन् ।
- २.९७ समस्याग्रस्त ११ वटा संस्थाहरूको २०७३ असार मसान्तको अपरिष्कृत वित्तीय विवरण अनुसार कुल निक्षेप रु. ३ अर्ब ३ करोड ७४ लाख र कुल कर्जा रु. ६ अर्ब ४२ करोड ३६ लाख रहेको छ । यी संस्थाहरू समस्याग्रस्त हुँदाको वखत कुल निक्षेप रु. ११ अर्ब १९ करोड ८९ लाख र कुल कर्जा रु. १४ अर्ब ४ करोड २३ लाख रहेको थियो ।
- २.९८ सम्बन्धित सरोकारवाला तथा सर्वसाधारणको जानकारीको लागि समस्याग्रस्त घोषणा गरिएका संस्थाहरूको त्रैमासिक रूपमा वित्तीय परिसूचकहरू तयार गरी यस बैंकको वेबसाईटमा अद्यावधिक गर्ने गरिएको छ ।
- २.९९ समस्याग्रस्त संस्थाहरूको नियमित अनुगमन गर्न तथा संस्था सुधारको कार्यलाई तदारुकताका साथ अगाडि बढाउने सन्दर्भमा सबै समस्याग्रस्त संस्थाहरूको नियमित रूपमा सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन गर्ने गरिएको छ ।

विदेशी विनिमय व्यवस्थापन

- २.१०० भारत बाहेक तेस्रो मुलुकहरूबाट ड्राफ्ट, टी.टी. को माध्यमबाट वस्तु आयात गर्दा एक पटकमा बढीमा अमेरिकी डलर ३५,००० बराबरसम्मको भुक्तानी दिन पाइने व्यवस्था रहेकोमा सो सीमामा वृद्धि गरी अमेरिकी डलर ४०,००० (चालीस हजार) कायम गरिएको छ ।
- २.१०१ व्यापारिक तथा कार्ड कारोबारको भुक्तानी दिनको निमित्त भारतीय रुपैयाँको मौज्जात कायम गर्ने प्रयोजनका लागि मासिक कारोबारको आधारमा वाणिज्य बैंकहरूलाई औसतमा एक हप्ताको लागि आवश्यक हुने भारतीय रुपैयाँ सटही सुविधा उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाइएको छ ।
- २.१०२ यस बैंकले गर्ने अमेरिकी डलर खरिद-बिक्री तथा बजार हस्तक्षेप प्रक्रियालाई रोयटर्स सेवाबाट अटोमेशन गर्ने कार्य सम्पन्न भइसकेको छ ।
- २.१०३ भारतबाट नेपालमा तथा नेपालबाट भारत तथा तेस्रो मुलुकमा सामान ढुवानी गर्ने भारतीय ट्रान्सपोर्ट कम्पनीहरूलाई ढुवानी बापतको रकम भारतीय रुपैयाँमा नै भुक्तानी दिनुपर्ने अवस्थामा उपलब्ध गराइँदै आएको भा.रु. ५०,००० सम्मको सटही सुविधाको सीमा वृद्धि गरी भा.रु. ७५,००० कायम गरिएको छ ।

- २.१०४ भारतबाट भित्रिने विप्रेषण कारोबारमा रहेका विद्यमान कठिनाइहरु समाधान गर्दै विप्रेषण भित्र्याउने कार्यलाई सरल र सहज बनाउन भारतीय रिजर्व बैंकसँग द्विपक्षीय समन्वय संयन्त्र तयार गर्न Joint Technical Committee (JTCC) गठनको लागि Reserve Bank of India (RBI) लाई प्रस्ताव पठाइएकोमा उक्त कमिटी गठन भई मे १३, २०१६ मा सो कमिटीको प्रथम बैठक नयाँ दिल्लीमा सम्पन्न भएको छ ।
- २.१०५ विदेशी विनिमय तथा सुन-चाँदीको अवैध कारोबारलाई नियन्त्रण गर्न यस बैंकको अगुवाईमा गत आर्थिक वर्षको अन्त्यमा गठन भएको उच्चस्तरीय संयन्त्रबाट समसामयिक विषयवस्तु उपर छलफल गरी नियन्त्रणका उपाय तय गर्ने सम्बन्धमा निरन्तर कार्य भइरहेको छ ।
- २.१०६ नेपाली टुर अपरेटरमार्फत् मानसरोवर कैलाश जाने भारतीय पर्यटक समूहलाई नेपालका होटलमा राखी पर्यटकले पठाएको रकमको ५० प्रतिशत रकम होटलमा खर्च गरेको VAT Invoice तथा बैंकिङ प्रणालीमार्फत् कम्तीमा भा.रु. १ लाख भित्रिएको निस्सा संलग्न गरी टुर अपरेटरले तिब्बतमा दिनुपर्ने भुक्तानीको लागि सटही सुविधा माग गरेमा प्रति पर्यटक अधिकतम अमेरिकी डलर ५०० सम्मको परिवर्त्य विदेशी मुद्रा सटही सुविधा उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाइएको छ ।
- २.१०७ विदेशी लगानीलाई व्यवस्थित गर्नको लागि छुट्टै FDI Section स्थापना गरी वैदेशिक लगानी (ऋण तथा शेयर पूँजी) लाभांश तथा ब्याजको भुक्तानी (Repatriation) को स्वीकृति तथा लेखाङ्कनको व्यवस्था गरिएको छ । वैदेशिक ऋण तथा लगानी आप्रवाह एवम् लगानी तथा लाभांश, ऋणको साँवा/ब्याज फिर्ताको तथ्याङ्कलाई अद्यावधिक गर्न Excel Sheet मा आवश्यकतानुसार तथ्याङ्क प्राप्त गर्न सकिने गरी आवश्यक ढाँचा तयार गरिएको छ ।
- २.१०८ नेपाली फर्म, कम्पनी, उद्योग वा अन्य संस्थाहरुले आफ्नै कम्पनीका विदेशी व्यक्तिगत लगानीकर्ताबाट विदेशी मुद्रामा ऋण लिने सम्बन्धी व्यवस्था थप गरी विदेशी लगानीको Repatriation मा अपनाउने नीतिगत र प्रक्रियागत व्यवस्थाहरु परिष्कृत गरी मिति २०७२/८/४ मा सार्वजनिक सूचना जारी गरिएको छ ।
- २.१०९ नेपाली वा विदेशी नागरिकले नेपालबाट अन्य मुलुकमा जाँदा वा अन्य मुलुकबाट नेपाल आउँदा साथमा बोक्न, ल्याउन, लैजान पाउने नेपाली रुपैयाँ, अमेरिकी डलर वा सो बराबरको अन्य परिवर्त्य विदेशी मुद्राको सीमा तोकिएको र तोकिएको भन्दा बढी वि.मु. ल्याउँदा भन्सार घोषणा गर्नुपर्ने व्यवस्था गरी २०७२ मंसिर महिनाको विभिन्न दिनमा सूचना प्रकाशन गरिएको छ ।
- २.११० विदेशी मुद्राको कारोबार गर्न चाहने होटल तथा ट्राभल-टुर्स अपरेटरहरुलाई विदेशी मुद्राको कारोबारको इजाजतपत्र प्रदान गर्ने विद्यमान प्रक्रिया थप सरलीकरण गरिएको छ । सञ्चालक समितिको २०७२/७/१३ को बैठकबाट इजाजत प्रक्रियालाई सरलीकरण गर्न “नेपाल राष्ट्र बैंक इजाजत तथा निरीक्षण विनियमावली, २०६७” मा आवश्यक संशोधन गरिएको छ ।
- २.१११ ओजोन तहलाई नष्ट नगर्ने पदार्थहरु Non-ODS Refrigerant Gas को आयातका लागि वाणिज्य बैंकहरुमार्फत् प्रतीतपत्र खोल्दा नेपाल सरकार, विज्ञान प्रविधि तथा वातावरण मन्त्रालयको सिफारिस आवश्यक नपर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
- २.११२ ए.सी.यू. सदस्य राष्ट्रहरुको प्राविधिक समितिको बैठक तथा सञ्चालक समितिको ४४ औं बैठकबाट ए.सी.यू. सदस्य राष्ट्रहरु बीच अमेरिकी डलर/यूरो पाँच सय वा सोभन्दा बढी रकमको कारोबार अनिवार्य रूपमा ए.सी.यू.बाट गर्नुपर्ने निर्णय भएकोले सोको कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था मिलाइएको छ ।
- २.११३ विद्यमान विदेशी विनिमय सञ्चितबाट अधिकतम प्रतिफल प्राप्त गर्ने उद्देश्यले पोर्टफोलियोको अर्धवार्षिक रूपमा विश्लेषण गर्ने गरिएको छ । सो अनुसार आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को वार्षिक प्रतिवेदन तथा २०७२ पुस मसान्तको अर्धवार्षिक प्रतिवेदन तयार गरिएको छ ।
- २.११४ विदेशी विनिमय लगानी निर्देशिका परिमार्जन गरिएको छ । सो निर्देशिकालाई सार्कका अन्य देशमा भएको व्यवस्थाअनुरूप अरु परिष्कृत बनाउने कार्य भइरहेको छ । सुरक्षा, तरलता र प्रतिफललाई समुचित व्यवस्थापन गर्दै पोर्टफोलियोलाई विविधीकरण गरिएको छ ।
- २.११५ विदेशी मुद्रा कारोबार गर्न इजाजतप्राप्त फर्म, कम्पनी वा संस्थाहरु (बैंक तथा वित्तीय संस्था बाहेक) मध्ये आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा उपत्यकाभित्र मनिचेञ्जर १७१, होटल ६४, ट्रेकिङ १६ र उपत्यका बाहिरका

मनिचेञ्जर ३१ समेत जम्मा २८२ वटाको निरीक्षण भएको छ । २८२ वटा संस्थाहरुको नियमित निरीक्षणका साथै ३ वटा वाणिज्य बैंकहरुको विशेष निरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ । सो मध्ये १२ वटा मनिचेञ्जर र ११ वटा होटललाई नगद जरिवाना गरिएको छ । जरिवानाबाट रु. ४ लाख ७० हजार असुली गरिएको छ ।

- २.११६ विप्रेषणसम्बन्धी कार्य गर्ने फर्म तथा कम्पनीको संख्या २०७३ असार मसान्तमा ४९ रहेको छ । २५ वटा बैंकहरुले समेत विप्रेषण कारोबार गर्ने स्वीकृति लिएका छन् । २०७३ असार मसान्तमा उपत्यकाभित्र १६४ र उपत्यका बाहिर २३९ गरी जम्मा ४०३ मनिचेञ्जर कार्यरत रहेका छन् । समीक्षा अवधिमा विदेशी मुद्रा कारोबार गर्न इजाजत लिएका होटल, ट्रेकिङ्ग, ट्राभल एजेन्सी तथा कार्गो कुरियरको संख्यामा ठूलो गिरावट आएको छ ।
- २.११७ विदेशी विनिमय लगानी सम्बन्धी जोखिम व्यवस्थापन प्रणालीलाई अद्यावधिक गरी लगानी विविधीकरण गर्दै जान Portfolio diversification (IC, Yuan), Instrument (Policy Bond, Long-term US Securities) र Counter Parties थप गरिएको छ ।
- २.११८ विदेशी विनिमय बजारमा अमेरिकी डलर खरिद बिक्री तथा बजार हस्तक्षेप प्रक्रिया (Intervention) लाई Automation गर्न सफ्टवेयर जडान भई कार्य प्रारम्भ भएको छ ।

तालिका २.१४ : विदेशी मुद्रा कारोबार गर्न इजाजतप्राप्त फर्म, कम्पनी वा संस्थाहरु (बैंक तथा वित्तीय संस्था बाहेक)

विवरण	२०७१ असार	२०७२ असार	२०७३ असार
विप्रेषण सम्बन्धी कार्य गर्ने फर्म वा कम्पनी	४७	४९	४९
मनिचेञ्जर	३३६	४३१	४०३
होटल	३२०	३२९	१६२
ट्रेकिङ्ग	१५११	१६६०	१११३
ट्राभल एजेन्सी	१६७०	१७४४	८१९
विदेशी एअरलाइन्स	५४	५९	३२
कार्गो कुरियर	३०१	३०५	५७
अन्य संघ संस्थाहरु	७३	७९	४३
जम्मा	४३१२	४६५६	२६७८

मुद्रा व्यवस्थापन

- २.११९ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा रु. ५०० दरको १८ करोड थान नोट Perum Peruri, Indonesia सँग छपाईको लागि सम्झौता भएको छ । यसै आर्थिक वर्षमा China Banknote Printing and Minting Corporation ले छपाई गरेको रु. १०० दरको २० करोड थान नोट मध्ये ८ करोड थान बैंक ढुकुटीमा दाखिला भइसकेको र बाँकी दाखिला हुने क्रममा रहेको छ । त्यस्तै रु. ५० दरको २४ करोड थान र रु. २० दरको २१ करोड थान नोट Perum Peruri, Indonesia मा छपाईको प्रक्रियामा रहेको छ । आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा नोट छपाईमा रु. ४० करोड ३४ लाख खर्च भएको छ ।
- २.१२० २०७२ साउनदेखि २०७३ असार मसान्तसम्मको अवधिमा विभिन्न दरको गरी निम्नानुसारको रु. ९८ अर्ब ६७ करोड ५७ लाख रकम बराबरका स्टक नोट चलनचल्तीको लागि निष्काशन भएको छ ।

तालिका २.१५ : आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा स्टकबाट निष्काशित नोटको विवरण

दर (रु.)	थान (लाखमा)	रकम रु. (करोडमा)
५	५६७.५०	२८.३७
१०	४९५.५०	४९.५५
२०	३८२.००	७६.४०
५०	३४८.५०	१७४.२५
१००	४८९.००	४८९.००
५००	२५७.००	१,२८५.००
१०००	७७६.५०	७७६५.००
जम्मा	३३१६.००	९,८६७.५७

२.१२१ २०७२ असार मसान्तसम्म विभिन्न दर गरी रु. ३१९ अर्ब ८० करोड बराबरका नोटहरु चलनचल्तीमा रहेकोमा २०७३ असार मसान्तमा उक्त रकम २०.७५ प्रतिशतले वृद्धि भई कुल रकम रु. ३८६ अर्ब १६ करोड पुगेको छ। निष्काशित नोटको लागि सुरक्षण वापत विदेशी मुद्राहरु र विदेशी सुरक्षणपत्र राखिने गरिएको छ। २०७३ असार मसान्तमा चलनचल्तीमा रहेको नोटको विवरण निम्नानुसार छ।

तालिका २.१६ : चलनचल्तीमा रहेको नोटको विवरण (२०७३ असार मसान्तसम्म)

दर (रु.)	चलनचल्तीमा रहेका नोट (थान लाखमा)	रकम (रु. करोडमा)
१	१,६१२.२४	१६.१२
२	९३०.७०	१८.६१
५	४,००७.३६	२००.३७
१०	३,०२५.०१	३०२.५०
२०	१,८७८.०८	३७५.६१
२५	२३.०७	५.७७
५०	१,३२४.४७	६६२.२३
१००	१,१७३.४६	१,१७३.४६
२५०	३.५०	८.७५
५००	१,८३७.९४	९,१८९.६८
१०००	२,६६६.२९	२६,६६६.२९
जम्मा	१८,४८२.१२	३८,६१६.००

२.१२२ नेपालमा चलन चल्तीमा रहेको नोटको परिमाण प्रत्येक वर्ष बढ्दै गएको स्थिति छ। आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा रु. २७३ अर्ब २५ करोड बराबरको नोट चलन चल्तीमा रहेकोमा बढेर आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा रु. ३१९ अर्ब ८ करोड र आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा रु. ३८६ अर्ब १६ करोड पुगेको छ।

२.१२३ नेपालभरी नेपाली मुद्राको आपूर्ति व्यवस्था सरल, सहज र प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्नका निमित्त यस बैंकको उपत्यकामा १, उपत्यका बाहिरका कार्यालयहरुमा ७, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडका ४३ र नेपाल बैंक लिमिटेडका २४ वटा शाखा कार्यालयहरु समेत गरी जम्मा ७५ वटा नोट कोषहरुमाफत् नेपाली नोटको आपूर्ति गर्ने र चलनचल्तीमा पठाउन योग्य नभएका नोटहरु यस बैंकमा खिच्ने कार्य हुँदै आएको छ। नोट कोषमा तोकिएको वीमाङ्क रकम भन्दा बढी रकम जम्मा हुन आएमा यस बैंकले आफ्नै खर्चमा फण्ड ट्रान्सफर गरी बढी भएको रकम फिर्ता ल्याउने र रकमको आवश्यक भएमा आवश्यकता अनुसार तोडा चलान गरी तत्काल रकम जम्मा गरिदिने व्यवस्था गर्दै आएको छ। वाणिज्य बैंकहरुका अतिरिक्त विगत केही समय यताबाट राष्ट्रिय स्तरका विकास बैंकहरु र वित्त कम्पनीहरुलाई समेत नोटकोष कारोबारमा आवद्ध गरिएको छ। साथै, नोटकोष कारोबारमा देखिने समस्याहरुलाई निराकरण गर्न विद्यमान संचालन व्यवस्थालाई थप प्रभावकारी बनाउन नोटकोष कारोबारमा संलग्न बैंकका कर्मचारीहरुलाई सहभागी गराई गोष्ठीहरु संचालन गर्नुका साथै समय समयमा नोटकोषहरुको निरीक्षण तथा अनुगमनबाट प्राप्त कैफियतहरुलाई सुधार गर्न समेत लगाइएको छ।

२.१२४ सुकिला नोटहरु मात्र बजारमा प्रचलनमा ल्याउने उद्देश्यबमोजिम सफा नोट नीति कार्यान्वयन प्रक्रियालाई निरन्तरता दिइनुका साथै सर्वसाधारणलाई जानकारी दिने उद्देश्यले उपत्यका बाहिर ३ स्थानमा गोष्ठी संचालन गरिएको छ। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ देखि लागु गरिएको सफा नोट नीतिलाई अझ प्रभावकारी बनाउन मिति २०७३/१/१२ मा नयाँ परिपत्र जारी गरी नोटको प्याकेटमा स्टिच नलगाउन, केरमेट नगर्न तथा जथाभावी च्यात्ने कार्य नगर्न/नगराउन निर्देशन दिइएको छ। बैंक तथा वित्तिय संस्थाहरुले निक्षेप तथा भुक्तानी सम्बन्धी कार्य गर्दा उक्त परिपत्रको पालना भए गरे नगरेको बारे नियमित निरीक्षण गरी आवश्यक निर्देशन दिने गरिएको छ। नोटलाई सुरक्षित साथ प्रयोगमा ल्याउने तथा भुत्रा मैला नोटलाई प्रचलनमा नल्याउने बारे सरोकारवाला तथा सर्वसाधारणलाई जानकारी दिने उद्देश्यअनुरूप सूचनाहरु नेपाल राष्ट्र बैंकको Website मा राखिँदै आइएको छ।

२.१२५ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु एवम् सर्वसाधारणसँग रहेका भुत्रा, मैला र च्यातिएका तथा बजारमा निष्काशनमा पठाउन अयोग्य नोटहरु २०७२ साउनदेखि २०७३ असार मसान्तसम्ममा विभिन्न दरका गरी निम्न बमोजिम रु. २६ अर्ब २७ करोड ७७ लाख बराबरका चलनचल्तीमा पठाउन अयोग्य नोटहरु जलान

गरिएको छ । शुरु मितिदेखि २०७३ असार मसान्तसम्ममा जलान गरिएका त्यस्ता चलनचल्तीमा ल्याउन अयोग्य र भुत्रा नोटहरुको कुल रकम रु. ३३५ अर्ब ६४ करोड ९९ लाख रहेको छ ।

तालिका २.१७ : आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा चलनचल्तीमा पठाउन अयोग्य नोटहरु जलान गरेको विवरण

दर (रु.)	जलानमा पठाएको (थान लाखमा)	रकम (रु. करोडमा)
१	१.९४	०.०२
२	३.६४	०.०७
५	४००.८८	२०.०४
१०	३९१.७८	३९.१८
२०	२९४.५३	५८.९०
२५	०.३३	०.०८
५०	२४५.७३	१२२.८६
१००	४१२.७३	४१२.७३
२५०	०.००००४	०.०००२
५००	१२८.४४	६४२.२०
१०००	१३३.१७	१,३३१.६९
जम्मा	२,०१३.१७	२,६२७.७७

जनशक्ति व्यवस्थापन

२.१२६ बैंकमा प्रशासनतर्फ १०९७ र प्राविधिकतर्फ १३२ गरी कुल १२२९ जना कर्मचारीहरु कार्यरत रहेका छन् । यसरी कार्यरत कुल जनशक्तिमध्ये तहगत रूपमा हेर्दा अधिकृततर्फ ७१६ सहायकतर्फ ३५९ र श्रेणी विहीन कार्यालय सहयोगीतर्फ १५४ जना रहेका छन् । कार्यरत कर्मचारीहरुको अनुपातिक विवरणतर्फ आर्थिक वर्षको अन्त्यमा अधिकृत स्तरका कर्मचारीको सहायक तथा कार्यालय सहयोगी कर्मचारी बीचको अनुपात १:०.७२ कायम हुन आएको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो अनुपात १:

२.१२७ ०.६९ रहेको थियो । त्यसैगरी, सुरक्षातर्फ ९२ जना, स्वास्थ्यतर्फ १०, इन्जिनियरतर्फ २, सव-इन्जिनियरतर्फ २ र अन्य (यस बैंकबाट सेवानिवृत्त कर्मचारीहरुमध्येबाट) १७ गरी जम्मा १२३ जना व्यक्तिहरु करारमा कार्यरत रहेका छन् ।

तालिका २.१८ : कार्यरत जनशक्तिसम्बन्धी विवरण

तह	कार्यरत जनशक्ति २०७३ असार मसान्त		
	प्रशासन	प्राविधिक	जम्मा
अधिकृत विशिष्ट	१२	-	१२
अधिकृत प्रथम	४१	-	४१
अधिकृत द्वितीय	१३८	२०	१५८
अधिकृत तृतीय	४६९	३६	५०५
जम्मा	६६०	५६	७१६
सहायक प्रथम	४३	१५	५८
सहायक द्वितीय	१७२	४७	२१९
सहायक तृतीय	६८	१४	८२
सहायक चतुर्थ	-	-	-
सहायक पंचम	-	-	-
जम्मा	२८३	७६	३५९
श्रेणी विहीन कार्यालय सहयोगी प्रथम	५३	-	५३
श्रेणी विहीन कार्यालय सहयोगी द्वितीय	३१	-	३१
श्रेणी विहीन कार्यालय सहयोगी तृतीय	८	-	८
श्रेणी विहीन कार्यालय सहयोगी चतुर्थ	६२	-	६२
जम्मा	१५४	-	१५४
कुल जम्मा	१०९७	१३२	१२२९

२.१२८ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा सहायक द्वितीय तहमा १ जना बैंक सेवामा प्रवेश गरेका छन् भने विविध कारणले कुल ९९ जना कर्मचारीहरु बैंक सेवाबाट अलग भएका छन् । बैंक सेवाबाट अलग

हुनेहरुमध्ये ९१ जना अनिवार्य अवकाश भएका, ६ जनाको राजीनामा स्वीकृत भएको र दुई जनाको असामयिक निधन भएको छ। यसैगरी, सर्भेलेन्स ग्रुप (सुरक्षा समूह) अन्तर्गत सिपाही १४ जना र पिपा २ जना गरी कुल १६ जना करारमा भर्ना गरिएको छ।

तालिका २.१९ : आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा भएको पदपूर्ति सम्बन्धी विवरण

सि.नं.	पद	सेवा	खुला प्रतियोगिताबाट	मुल्याङ्कन बढुवाबाट	आन्तरिक प्रतियोगिताबाट
१.	अधिकृत विशिष्ट	प्रशासन		६	
२.	अधिकृत प्रथम	प्रशासन		६	
३.	अधिकृत द्वितीय	प्रशासन		१३	
४.	अधिकृत द्वितीय	प्राविधिक		-	
५.	अधिकृत तृतीय	प्रशासन		१३	
६.	अधिकृत तृतीय	प्राविधिक		-	
७.	सहायक प्रथम	प्रशासन		८	
८.	सहायक द्वितीय	प्रशासन		-	६
९.	सहायक द्वितीय	प्राविधिक		-	-
१०.	सहायक तृतीय	प्रशासन			
११.	कार्यालय सहयोगी चतुर्थ	प्रशासन			
जम्मा				४६	६

- २.१२९ समीक्षा अवधिमा नेपाल राष्ट्र बैंक कर्मचारी सेवा विनियमावली, २०६८ को दोस्रो संशोधन गरिएको छ। विद्यमान बैंकिङ्ग सेवालार्इ अझ चुस्त दुरुस्त बनाई सेवाग्राहीलाई प्रभावकारी र छिटो छरितो सेवा उपलब्ध गराउन समग्र बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको बैंकिङ्ग कारोबार समय वृद्धि गरिएको छ। अन्तराष्ट्रिय कार्यक्रममा प्रदान हुने प्रोत्साहन भत्तामा एकरूपता कायम गर्न परिपत्र जारी गरिएको छ। २०७२ वैशाखदेखि विद्युतीय हाजिरी प्रणाली र हस्तालिखित हाजिरी प्रणालीलाई संगसंगै कार्यान्वयनमा ल्याइएकोमा २०७२ साउनदेखि लिखित हाजिरी प्रणाली पूर्ण रुपमा हटाई विद्युतीय माध्यमबाट मात्र हाजिर गर्ने व्यवस्था गरिएको छ। वि.सं. २०७२ साल वैशाख १२ गतेको विनाशकारी भूकम्प र तत्पश्चातका परकम्पबाट भौतिक सम्पत्तिमा क्षति व्यहोरेका यस बैंकका १३ जना कर्मचारीहरुलाई राहतस्वरुप आर्थिक सहायता प्रदान गरिएको छ।
- २.१३० पाँचौँ पारिवारिक बजेट सर्वेक्षण आयोजनाको कार्यहरु सम्पन्न भएकोले सोअन्तर्गत स्थापना भएका क्षेत्रीय कार्यालयहरु बन्द गरिएका छन्। यस बैंकका कर्मचारीहरुको भत्ता तथा सुविधामा २०७३ वैशाखदेखि लागु हुने गरी पुनरावलोकन गरिएको छ। यस बैंकको संगठनात्मक पुनर्संरचना तथा जनशक्ति आवश्यकताको अध्ययन गर्न नेपाल प्रशासनिक प्रशिक्षण प्रतिष्ठान (Staff College) सँग गरिएको सम्भौताअनुरूप उक्त प्रतिष्ठानले "Organization and Management Survey Report" तयार गरी बैंकमा पेश गरेको छ। सोसम्बन्धी अध्ययन प्रतिवेदन उपर संचालकज्यूको संयोजकत्वमा गठित अध्ययन तथा सुझाव समितिले अध्ययन गरी आवश्यक सिफारिस सहितको प्रतिवेदन संचालक समितिमा पेश गरेको छ।
- २.१३१ जनशक्ति व्यवस्थापन विभागको कार्य र प्रक्रियाहरुलाई प्रभावकारी बनाउन अवलमन गरिएको HRMISS Project कार्यान्वयनको अन्तिम अवस्थामा पुगेको छ। यस Software का विभिन्न Modules हरु मार्फत् काम भई HRMISS Generated तथ्याङ्कलाई नेपाल राष्ट्र बैंकको वास्तविक तथ्याङ्कसँग तुलना गर्दै सुधार गर्ने कार्य संगसंगै अगाडि बढेको छ।

विविध

बजेट व्यवस्थापन, संस्थागत जोखिम न्यूनीकरण तथा रणनीतिक योजना

बजेट व्यवस्थापन

- २.१३२ नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा १११ मा गरिएको व्यवस्था अनुसार नेपाल राष्ट्र बैंक बजेट निर्देशिका, २०६१ लाई समय सापेक्ष र थप प्रभावकारी बनाउन बैंकको सञ्चालक समितिका सदस्य संयोजक रहने गरी गठित उप-समितिबाट प्रस्तुत मस्यौदामा आवश्यक परिमार्जन एवम् संशोधन गरी

नेपाल राष्ट्र बैंक बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन एवम् अनुगमन निर्देशिका, २०७२ सञ्चालक समितिबाट स्वीकृत भई कार्यान्वयन गरिएको छ ।

- २.१३३ नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ४३ मा गरिएको व्यवस्था तथा नेपाल राष्ट्र बैंक बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन एवं अनुगमन निर्देशिका, २०७२ को बुंदा ६ (३) बमोजिम बैंकको आर्थिक वर्ष २०७३/७४ आय-व्यय (बजेट) सञ्चालक समितिबाट स्वीकृत एवम् त्रैमासिक निकास गरी कार्यान्वयन गरिएको छ ।
- २.१३४ नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ र नेपाल राष्ट्र बैंक बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन एवम् अनुगमन निर्देशिका, २०७२ अनुसार संस्थागत योजना विभागले प्रत्येक बजेट केन्द्रबाट प्राप्त प्रतिवेदन विश्लेषण गरी बैंकको आम्दानी खर्चको प्रत्येक ३/३ महिनामा समीक्षा गरी आवश्यक राय/सुझाव सहित बजेट समीक्षा समितिमा पेश गर्ने र बजेट समीक्षा समितिले उक्त प्रतिवेदनमा आवश्यकताअनुसार मूल्याङ्कन गर्ने एवम् बजेट कार्यान्वयनलाई प्रभावकारी बनाउन थप निर्देशन जारी गर्न सिफारिश सहित बजेट समीक्षा प्रतिवेदन सञ्चालक समिति समक्ष पेश गरी स्वीकृत गर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
- २.१३५ बैंकको विभिन्न विभाग/महाशाखा/कार्यालयहरुबीच एक आपसमा समन्वय गरी बैंकका दैनिक क्रियाकलापहरुलाई अझ बढी प्रभावकारी बनाउने उद्देश्यले प्रत्येक वर्ष वार्षिक कार्ययोजना र बजेटसम्बन्धी छलफल गर्न व्यवस्थापन विचार गोष्ठीको आयोजना गर्ने क्रममा आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा पनि यस्तो गोष्ठी आयोजना गरिएको थियो । यस्तो गोष्ठीबाट बैंकको विभाग/महाशाखा/कार्यालयहरुको काममा प्रभावकारी समन्वय भइरहेको र दैनिक कामकारवाहीमा महशूस गरिएका समस्याहरुको समेत समाधानमा सघाऊ पुग्न गएकोले बैंकको कार्य संचालन थप प्रभावकारी हुन गई कार्य सम्पादनस्तरमा गुणात्मक सुधार हुँदै गइरहेको छ ।
- २.१३६ यस बैंकको बजेट तर्जुमा र खर्च प्रणालीसँग प्रत्यक्ष सम्बन्ध राख्ने विभिन्न विभाग, महाशाखा, इकाई र कार्यालयहरुमा बजेट तर्जुमा एवम् कार्यान्वयनको सिलसिलामा देखिएका समस्याहरुमा छलफल गरी समाधान गर्ने उद्देश्यले “बजेट कार्यान्वयन र अनुगमन सम्बन्धी गोष्ठी” को आयोजना गरिएको छ । यस्तो गोष्ठी आयोजनाबाट बैंकले लिएको दूरदृष्टि र लक्ष्य एवम् स्वीकृत वार्षिक कार्य योजनाहरूसँग सामान्यतया स्थापित हुने गरी व्यवहारिक र उद्देश्यपरक बजेट तर्जुमा गर्ने ध्यान पुऱ्याउनु पर्ने पक्षहरुमा छलफल गर्न सहयोग पुगेको छ । साथै, बजेट सम्बन्धी कार्यमा संलग्न कर्मचारीहरुको लागि जि.एल सम्बन्धी अनुशिक्षण कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको छ ।

जोखिम व्यवस्थापन कार्यान्वयन

- २.१३७ बैंकको जोखिम व्यवस्थापन कार्यलाई थप व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउनका लागि विद्यमान नीतिगत व्यवस्थाका साथै सैद्धान्तिक पक्षलाई समेटेर एकीकृत जोखिम व्यवस्थापन संरचना (Integrated Risk Management Framework) बैंकको सञ्चालक समितिबाट स्वीकृत भई मिति २०७२/९/२१ बाट कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।

रणनीतिक योजना कार्यान्वयन

- २.१३८ नेपाल राष्ट्र बैंकको काम कारवाहीहरुलाई योजनाबद्ध ढंगमा सुव्यवस्थित रूपले अधि बढाउन हाल दोस्रो रणनीतिक योजना (२०१२-२०१६) कार्यान्वयनको अन्तिम चरणमा रहेको छ ।
- २.१३९ अपरिष्कृत विवरण अनुसार रणनीतिक योजना (२०१२-२०१६) मा कुल २०४ वटा कार्यहरुबाट सम्पन्न गर्ने लक्ष्य राखिएकोमा ३ वटा कार्यहरु हटाइ २०१ रहेकोमा मिति २०७३/२/५ को रणनीतिक योजना समीक्षा तथा अनुगमन समितिको निर्णय अनुसार ७ वटा कार्यहरु हटाइएको र ८ वटा कार्यहरु तेस्रो रणनीतिक योजनामा समावेश गरिने निर्णय गरिएअनुसार कुल १८९ कार्यहरु रहेको छ । जसमध्ये ११८ वटा कार्यहरु सम्पादन भइसकेका र ५६ वटा कार्यहरु सम्पादन हुँदै गरेका छन् ।
- २.१४० नेपाल राष्ट्र बैंकको काम कारवाहीहरुलाई योजनाबद्ध रूपमा सम्पन्न गर्नका लागि तेस्रो रणनीतिक योजना २०१७-२०२२ तर्जुमा गर्न बैंकका विभाग तथा कार्यालयहरुबाट Feedback संकलन भई रणनीतिक योजना तर्जुमा प्रक्रिया अधि बढाइएको छ ।

सूचना प्रविधि र वित्तीय जानकारी सम्बन्धी कार्य

- २.१४१ नयाँ सफ्टवेयर विकास तथा पहिले तयार गरिएका सफ्टवेयरहरूमा आवश्यक सुधार एवम् नयाँ सफ्टवेयर प्राप्त गर्ने क्रममा यस बैंकमा रहेको सामान्य सेवा विभागको सञ्चय तथा वितरण फाँटको कार्यलाई कम्प्यूटराइज गर्नको लागि Inventory Management System, बैंकको बोलकबोल कार्यलाई सरल तथा आधुनिकीकरण गर्न On-Line Bidding System Software (OBSS), पाँचौँ पारिवारिक बजेट सर्वेक्षण आयोजनाको लागि आवश्यक पर्ने Price Index System Software र बैंकको जनशक्ति व्यवस्थापनलाई चुस्त र पारदर्शी तुल्याउनको लागि Human Resource Management Information System Software (HRMISS) खरिद गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएका छन् भने वित्तीय जानकारी इकाइको लागि United Nation Office on Drugs and Crime (UNODC) बाट तयार गरिएको ब्राण्डेड goAML Software खरिद गरिएको छ ।
- २.१४२ Internet सेवालाई केन्द्रीकृत रूपमा सञ्चालन एवम् व्यवस्थापन गर्ने योजना अनुरूप Bandwidth को क्षमता 5 mbps बाट बढाई 15 mbps पुऱ्याइएको र सोही योजना अन्तर्गत पहिलो चरणमा नेपाल राष्ट्र बैंक नेपालगञ्ज, पोखरा र विराटनगर कार्यालयको लागि केन्द्रीय कार्यालयमार्फत् नै Internet सेवा उपलब्ध गराइएको छ । त्यसैगरी, बैंकका कार्यालयहरूबीच सुरक्षित, भरपर्दो Communication/ Network Mechanism स्थापना गर्न NRB WAN को Backup Link को विकास गर्न आवश्यक प्रक्रिया अगाडि बढाइएको छ ।
- २.१४३ बैंकको Web site तथा Internet को आधुनिकीकरणका लागि आवश्यक सुधार भइरहेको छ ।
- २.१४४ निकट भविष्यमा बैंकको डेटा सेन्टर (डीसी) र Disaster Recovery Site (DRS) तथा वित्तीय जानकारी इकाइको डीसीलाई नेपाल सरकारको राष्ट्रिय सूचना प्रविधि केन्द्रबाट संचालित Government Integrated Data Center (GIDC) मा स्थानान्तरण गरी संचालनमा ल्याउने उद्देश्यअनुरूप हाललाई बैंकको DRS तथा वित्तीय जानकारी इकाइको डीसीलाई उक्त केन्द्रमा स्थापना गर्न आवश्यक सम्झौता गरिएको छ भने DFID को प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोगमा नेपाल राष्ट्र बैंक, विराटनगरमा DRS स्थापना गर्नको लागि आवश्यक प्रक्रिया अगाडि बढाइएको छ ।
- २.१४५ नयाँ स्थापना भएका विभिन्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूमा गई सूचना प्रविधिसँग सम्बन्धित भौतिक पूर्वाधारहरूको निरीक्षण गर्नुका साथै विभिन्न बैंकहरूमा गई Risk Based Supervision गरिएको छ ।
- २.१४६ नेपालको सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतङ्कवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानीसम्बन्धी राष्ट्रिय जोखिम मूल्याङ्कन प्रतिवेदन मस्यौदाउपर तीन दिने आवासीय कार्यक्रम सम्पन्न गरी अन्तिम प्रतिवेदन तयार पारिएको र उक्त प्रतिवेदन राष्ट्रिय समन्वयन समितिमा पेश गरी समितिको सुझाव सहित पारित भएको छ ।
- २.१४७ सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतङ्कवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानीसम्बन्धी नेपालको यथार्थ अवस्था यकीन गरी प्रतिवेदन पेश गर्न राष्ट्रिय समन्वयन समितिले स्वमूल्याङ्कन समिति गठन गरेको र सो समितिअन्तर्गत १६ वटा क्षेत्रगत उप-समितिहरू गठन गरी काम कारवाही भइरहेकोमा उक्त समितिको सचिवालयको कार्य यस बैंकमा रहेको वित्तीय जानकारी इकाईले गरिरहेको छ ।

कानून मस्यौदा/संशोधन

कानूनी मस्यौदा/संशोधन

- २.१४८ नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ (दोस्रो संशोधन ऐन, २०७३) तथा बैंकिङ कसूर तथा सजाय ऐन, २०६४ (प्रथम संशोधन ऐन, २०७३) संसदबाट अनुमोदन भई प्रमाणीकरणको प्रक्रियामा रहेको छ । त्यसैगरी, बैंक तथा वित्तीय संस्थासम्बन्धी ऐन, २०६३ व्यवस्थापिका संसद अर्थ समितिमा छलफलको क्रममा रहेको छ । विनिमय अधिकार पत्र ऐन, २०३४ पनि समसामयिक सुधार सहित सरोकारवालाहरू बीच छलफलको क्रममा रहेको छ ।

कम्पनी लिक्विडेशनसम्बन्धी कार्यहरू

२.१४९ समस्याग्रस्त नेपाल विकास बैंकको खारेजीको प्रक्रिया सम्पन्न भइसकेको छ भने सम्भना फाईनान्स कम्पनी र युनाइटेड विकास बैंकको हकमा पुनरावेदन अदालतबाट लिक्विडेटर नियुक्त भई खारेजीको प्रक्रिया प्रारम्भ भइसकेको छ । यस बाहेक हिमालय फाईनान्स लिमिटेड र क्रिष्टल फाईनान्सको दामासाही सम्बन्धी निर्णयहरू पुनरावेदन अदालतमा विचाराधीन रहेको छ ।

आन्तरिक लेखापरीक्षण

२.१५० बैंकको आन्तरिक लेखापरीक्षण विभागबाट आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा नियमित रूपमा भएका आन्तरिक लेखापरीक्षणसम्बन्धी कार्यहरूमा बैंकिङ कार्यालय, मुद्रा व्यवस्थापन विभाग, वित्त व्यवस्थापन विभाग, सामान्य सेवा विभाग तथा काठमाडौं उपत्यका बाहिरका सातवटै कार्यालयहरूको जोखिममा आधारित लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ ।

२.१५१ विशेष लेखापरीक्षण अन्तरगत आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा कर्मचारीहरूको तलबभत्ता तथा सुविधासम्बन्धी विवरणको परीक्षण गर्न वित्त व्यवस्थापन विभागको विशेष लेखापरीक्षण गरिएको तथा बैंक सुपरिवेक्षण विभाग, विकास बैंक सुपरिवेक्षण विभाग, वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण विभाग र लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभागले “नेपाल राष्ट्र बैंक निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण विनियमावली” बमोजिम सम्पादित कामकारवाहीहरूको अवस्थाको बारेमा विशेष लेखापरीक्षण गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने र देखिएका कमीकमजोरीहरूलाई आवश्यक सुधार गर्न लगाउने कार्य गरिएको छ ।

२.१५२ मुद्रा व्यवस्थापन विभागको नोट मौज्जातको स्थिति र छपाई प्रक्रियाको सम्बन्धमा थप विशेष अध्ययन गरी सो को प्रतिवेदन यस बैंकको संचालक समितिमा पेश भइसकेको छ ।

२.१५३ आन्तरिक लेखापरीक्षणको कार्यलाई अभूत प्रभावकारी बनाउन र बैंकको तथ्याङ्क प्रणालीसँग आवद्ध गर्न General Ledger System बाट बैंकभित्रका दैनिक कारोबारहरूको नियमित अनुगमन गर्ने व्यवस्था गरिएको छ । साथै, गैर-स्थलगत निरीक्षण गर्ने कार्यलाई नियमितता प्रदान गरी अर्द्धवार्षिक प्रतिवेदन तयार गरिएको छ ।

२.१५४ बैंकका विभिन्न विभाग तथा कार्यालयहरूबाट २०७२ साल असोज महिनासम्म जारी भएका परिपत्र एवम् नीति नियमहरूलाई एकीकृत गरी “आन्तरिक परिपत्रको सँगालो” लाई अद्यावधिक गरी बैंकको वेबसाइट (nrb.org.np) मा राखिएको छ ।

सामान्य सेवा

२.१५५ बैंकको सानोठिमी भक्तपुरस्थित जग्गामा आवश्यक पूर्वाधार निर्माणका लागि Master Plan अनुसार detail engineering design, cost estimation, soil test, environmental impact study, bid documentation लगायतका कार्य गर्न परामर्शदाताको छनौट गर्ने कार्य अघि बढाइएको छ । यसअनुसार परामर्शदाताहरूबाट पेश हुन आएका प्रस्तावहरूको प्राविधिक तथा आर्थिक मूल्याङ्कनसम्बन्धी कार्यहरू अगाडि बढ्ने क्रममा रहेका छन् ।

२.१५६ भौतिक परीक्षणपश्चात् प्राप्त प्रतिवेदनका आधारमा लामो समयदेखि अपलेखन हुन नसकेका सम्पत्ति सामानहरूको आवश्यक प्रक्रिया पूरा गरी अपलेखन गर्ने कार्य सम्पन्न गरिएको छ । यसबाट बैंकको सम्पत्ति हिसाव चुस्त दुरुस्त पार्न सहयोग पुगेको छ । साथै, केन्द्रीय कार्यालय लगायत उपत्यका बाहिरका कार्यालयहरूमा Fixed Assets and Inventory System Software मा सम्पत्ति तथा फूटकर अन्य सामानहरूको अभिलेख राख्ने कार्यको थालनी भइसकेको छ ।

२.१५७ बालुवाटार परिसरमा रहेको ब्लक “ए” भवनको चौथो तल्लामा गभर्नरज्यूको कार्यालय, कार्यकक्ष, बोर्डरुम तथा सचिवालय कक्षको निर्माण कार्य सम्पन्न भएको छ । यसैगरी आवश्यकताअनुसार प्रि-फेब्रिकेटेड मोडेलमा कार्यस्थानको निर्माण सम्पन्न गरी केही विभागहरू स्थानान्तरण गर्ने कार्य समेत भएको छ ।

२.१५८ बालुवाटार परिसरको उत्तर-पूर्वतर्फको खाली स्थानमा कार्यालय प्रयोजनको लागि २ तले भवन निर्माणको कार्य अन्तिम चरणमा रहेको छ भने उक्त भवनमा आधुनिक र उपयुक्त स्तरको फर्निचर गरी कार्यस्थानको व्यवस्थापन गर्ने कार्यलाई प्राथमिकताका साथ अगाडि बढाइएको छ ।

- २.१५९ थापाथली परिसरमा एकतले भवन निर्माण गरी भुक्तानी काउण्टरहरूको व्यवस्थापन गरिएको छ । नगद व्यवस्थापनका लागि आवश्यक ढुकुटीको हकमा बैंकर्स क्लब भवनको पश्चिमपट्टि भुई तलामा ७ वटा ढुकुटी (ने.रु. ढुकुटी, दाखिला ढुकुटी, विदेशी मुदा/भारतीय रुपैया ढुकुटी) को निर्माण कार्य सम्पन्न गरिएको छ । यसैगरी बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्र रहेको भवनमा Aluminum Cubical Cabin/Partition को कार्य सम्पन्न गरी बैंकिङ कार्यालयका लागि आवश्यक कार्यकक्षको व्यवस्थापन गर्ने कार्य समेत भएको छ । विनाशकारी भूकम्पपश्चात् बालुवाटार परिसरबाट प्रदान गरिँदै आएको बैंकिङ सेवालार्ई पूर्ववत् रूपले थापाथली परिसरमा स्थानान्तरण गरिएको छ ।
- २.१६० थापाथलीस्थित मुद्रा व्यवस्थापन विभाग रहेको भवनको दोस्रो तलामा बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्रका लागि आवश्यक पूर्वाधार सहितको तालिम हल र कार्यकक्षको व्यवस्थापन गरिएको छ । यसैगरी थापाथली परिसरमै सुरक्षा गार्डहरूका लागि आवश्यक कार्यालय भवन तथा आवासीय प्रयोजनका लागि एकतले भवन/ट्रस निर्माणको कार्य समेत सम्पन्न गरिएको छ ।

भुक्तानी प्रणाली

- २.१६१ यस बैंक र यूकेएड सक्षम (UKaid Sakchyam) बीच १४ डिसेम्बर २०१५ मा एक सहमति पत्र (MOU) मा हस्ताक्षर भएको छ । सो सहमति पत्रमा सक्षमसँग सहकार्य गर्ने, भुक्तानी प्रणाली संचालकहरूबीच अन्तरसम्बन्ध विकास गर्ने, अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्डअनुसार भुक्तानी प्रणालीको विकास गर्ने, सक्षमले नेपाल राष्ट्र बैंकलाई कानूनी, नियमनसम्बन्धी, संस्थागत विकास एवम् प्राविधिक विषयमा सहायता उपलब्ध गराउने र RTGS, CSD र National Payment Switch स्थापनामा सहयोग गर्ने विषयमा यस बैंक र UKaid Sakchyam ले सहकार्य गर्ने उल्लेख छ ।
- २.१६२ यस बैंकको संचालक समितिको मिति २०७३/२/३० मा बसेको बैठकले “भुक्तानी तथा फछ्छ्यौट विनियमावली, २०७२” मा पहिलो संशोधन प्रस्ताव पारित गरेको छ । सोही बैठकले “भुक्तानी सम्बन्धी कार्य गर्ने संस्था/संयन्त्रलाई प्रदान गरिने अनुमति नीति, २०७३” स्वीकृत गरेको छ ।
- २.१६३ यस बैंकबाट भुक्तानीसम्बन्धी कारोबारका लागि आशयपत्र वा अनुमतिपत्र लिन चाहने संस्थाले पेश गर्नुपर्ने कागजात तथा बैंकले आशयपत्र वा अनुमतिपत्र प्रदान गर्नुअघि लिनुपर्ने कागजातको सूची तयार गरिएको छ । यसैगरी आशयपत्र तथा अनुमतिपत्र प्रदान गर्न अवलम्बन गर्नुपर्ने प्रक्रियासम्बन्धी विवरण (Flow Chart) समेत तयार गरिएको छ ।

बैंकिङ कारोबार

- २.१६४ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा सरकारी कारोबार गर्ने वाणिज्य बैंकको शाखा जम्मा १६८ पुगेको र उक्त अवधिमा २० वटा शाखाहरूको अनुगमन तथा निरीक्षण गरिएको छ ।
- २.१६५ यस अवधिमा Reserve Bank of India (RBI) बाट ३७५ करोड भा.रु. ल्याई भा.रु. कोष सञ्चालन गर्ने एवम् विभिन्न शाखाहरूमा फण्ड ट्रान्सफर गर्ने कार्य गरिएको छ । भारतस्थित बैंकका IC Nostro Account मा रकम ट्रान्सफर गर्ने कार्य गरिएको छ । मुलुकभरमा भा.रु. कोष संचालन गर्ने वाणिज्य बैंकहरू ३१ रहेको र कार्य-योजनाअनुसार जिल्लास्थित कार्यालयहरूमा भा.रु. कोष निरीक्षण गर्ने कार्य सम्पन्न गरिएको छ ।
- २.१६६ समीक्षा अवधिमा ECC प्रणालीमा दैनिक औसत रु. १५ अर्ब ५४ करोड रकम तथा करीव ३२ हजारको संख्यामा चेक कारोबार भएको थियो । यसमध्ये करीव ७.४२ प्रतिशत चेकहरू विभिन्न कारणले अस्वीकृत भएका थिए ।
- २.१६७ २०७२ असोज १ गतेदेखि चेक क्लियरिङ प्रयोजनको लागि अनिवार्य रूपमा MICR Cheque प्रयोग गर्ने व्यवस्थाको थालनी गरिएको छ ।
- २.१६८ ECC प्रणालीमा यस बैंकमा प्राप्त हुने सबै इनवार्ड चेकहरूलाई समीक्षा अवधिमा Printless Clearing को व्यवस्था गरिसकिएको छ ।
- २.१६९ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को अवधिमा नेपाल सरकार अन्तर्गतका निकायको ८२ वटा नयाँ प्रतीतपत्र खोलिएको र खोलिएका विभिन्न प्रतीतपत्रहरूको कागजातका आधारमा नियमित भुक्तानी गरिएको छ ।

२.१७० २०७२ असोज १ गतेदेखि बैंकिङ कारोवारको समय वृद्धि गरिएको छ, जस अनुसार कात्तिक १६ गतेदेखि माघ १५ गतेसम्म विहान १०:०० बजेदेखि अपरान्ह ३:०० बजेसम्म र त्यसबाहेक अन्य दिनहरूमा विहान १०:०० बजेदेखि अपरान्ह ४:०० बजेसम्म बैंकिङ कारोवार समय रहेको छ ।

तालिम, गोष्ठी, सेमिनार, भ्रमण तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम

- २.१७१ Dynamic Stochastic General Equilibrium (DSGE) Model तयार गर्न आवश्यक क्षमता अभिवृद्धि गर्ने कार्य भइरहेकोमा यस बैंकको अनुसन्धान विभागबाट भएको प्रगति विवरण विभागीय स्तरमा आदानप्रदान गर्ने उद्देश्यले एक अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको छ ।
- २.१७२ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट समयमा शुद्ध तथ्याङ्क प्राप्त गर्ने कार्यलाई प्रभावकारी बनाउने उद्देश्यले समीक्षा अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाको NRB Reporting सँग सम्बन्धित कर्मचारीहरूलाई सहभागी गराई चार वटा तथ्याङ्क गोष्ठीहरू सम्पन्न गरिएका छन् ।
- २.१७३ समीक्षा अवधिमा बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्रले अधिकृत स्तरीय १२ र अधिकृत/सहायक स्तरीय ७ गरी जम्मा १९ वटा तालिम संचालन गरेको छ, जसमा ने.रा. बैंकबाट ३१४ र अन्य संस्थाबाट १४३ गरी ४५७ जनाको सहभागिता थियो । त्यसमध्ये ३९२ जना पुरुष र ६५ जना महिला रहेका थिए ।
- २.१७४ आर्थिक तथा बैंकिङ र वित्तीय क्षेत्रसँग सम्बन्धित संघसंस्थाका प्रतिनिधिहरूको सहभागितामा समसामयिक विषयमा हेटौडामा गोष्ठी सम्पन्न गरिएको छ ।
- २.१७५ सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण तथा आतङ्कवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी निवारण सम्बन्धमा सूचक संस्थालाई पर्याप्त सचेतना तथा जानकारी भएमा मात्र सम्बन्धित संस्थाहरूबाट गुणस्तरीय विवरणहरू प्राप्त हुने भएकाले सूचक संस्थाका कार्यान्वयन अधिकृतहरूका लागि वीरगञ्जमा एक दिने तालिम कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ ।
- २.१७६ Reserve Bank of India बाट स्रोत व्यक्ति बोलाई Risk Based Supervision विषयमा ६ दिने आवासीय तालिम कार्यक्रम तथा सुपरिवेक्षण विभागका सुपरिवेक्षकहरू बीच समसामयिक विषयमा २ दिने आवासीय अन्तरक्रिया कार्यक्रम आयोजना गरिएको छ ।
- २.१७७ २०७२ साल फागुन ६ गते सिद्धार्थनगर र २०७२ साल फागुन २३ गते कैलालीको धनगढीमा UKaid Sakcham को सहयोगमा भुक्तानी प्रणाली सम्बन्धमा सरोकारवालाहरूसँग अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ । यी कार्यक्रमहरूको प्रमुख आतिथ्यता बैंकका गभर्नर डा. चिरंजीवि नेपालले गर्नुभएको थियो । यसअघि काठमाडौं, विराटनगर र पोखरामा समेत भुक्तानी तथा फछ्यौटसम्बन्धी गोष्ठी आयोजना गरिएका थिए ।
- २.१७८ "क्षेत्रीय स्तरमा वित्तीय क्षेत्र समन्वयसम्बन्धी संयन्त्र निर्माण" विषयक अन्तरक्रियाका साथै विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागको सहभागितामा चितवन जिल्लामा विदेशी विनिमय सम्बन्धी अन्तरक्रियात्मक कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको छ ।
- २.१७९ नेपाल सरकारको तर्फबाट नेपाल राष्ट्र बैंकद्वारा निष्काशन गरिने सरकारी ऋणपत्रहरू तथा तरलता व्यवस्थापनका उपकरणहरूको बारेमा जानकारी दिई त्यस्ता उपकरणहरूको बोलकबोलमा सहभागिता वृद्धि गर्ने उद्देश्यले बैंक तथा वित्तीय संस्था लगायत उद्योग वाणिज्य क्षेत्रका प्रतिनिधिहरूको सहभागितामा काठमाडौं उपत्यका बाहिर एक-दिने दुई वटा अनुशिक्षण गोष्ठी संचालन गरिएको छ ।
- २.१८० राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्कलाई अद्यावधिक गर्ने उद्देश्यले सम्पन्न गरिएको पाँचौं पारिवारिक बजेट सर्वेक्षण प्रतिवेदनबाट प्राप्त नतिजाहरू एक समारोह बीच समीक्षा अवधिमा सार्वजनिक गरिएको छ । यसैगरी, नेपाल सरकारको बजेट तर्जुमामा सहयोग पुऱ्याउन पूर्व-बजेटकालीन समीक्षा प्रतिवेदन तयार पार्ने क्रममा देशका विभिन्न स्थान र काठमाडौंमा समेत सरोकारवालाहरूसँग अन्तरक्रिया गरी आवश्यक सुझाव सहित नेपाल सरकारलाई प्रतिवेदन पेश गरिएको थियो । यस अतिरिक्त मौद्रिक नीति तर्जुमा सम्बन्धमा समेत आवश्यक अन्तरक्रिया गरी सुझाव संकलन गरिएको थियो ।

अध्ययन अनुसन्धान सम्बन्धी कार्यहरू

२.१८१ समीक्षा अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको पूँजी वृद्धि सम्बन्धी आधारणापत्र तयार पारी बैंकको वेवसाइटमा राखिएको छ । त्यसैगरी “यार्सागुम्बाले नेपाली अर्थतन्त्रमा पारेको प्रभाव”, “नेपाल राष्ट्र

बैंकको सुपरिवेक्षकीय दायरामा नरहेका वित्तीय कारोबार गर्ने संस्थाहरूको कानूनी एवम् सुपरिवेक्षकीय संरचना सम्बन्धी अवधारणापत्र”, “मर्जर पश्चात् बनेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको अवस्था र मर्जरको प्रभावकारिता अध्ययन प्रतिवेदन” तथा “विप्रेषण प्राप्त गर्ने घरपरिवारको बचत तथा लगानी प्रवृत्ति” सम्बन्धी अध्ययनहरू समीक्षा वर्षमा सार्वजनिक गरिएका छन् । साथै समीक्षा अवधिमा “पेट्रोलियम पदार्थको मूल्यले मुद्रास्फीतिमा पार्ने प्रभाव” सम्बन्धी अध्ययन सम्पन्न गरिएको छ ।

- २.१८२ नेपाल राष्ट्र बैंकबाट अर्थतन्त्रका विभिन्न चरहरूको पूर्वानुमान तथा प्रक्षेपण गरी समयानुकूल नीति निर्माणलाई चुस्त दुरुस्त बनाउने उद्देश्यले निर्माण गरिएको Nepal Macroeconomic Model (NMEM) को अद्यावधिक तथा परिमार्जन गर्ने तथा क्षेत्रगत चरहरूको प्रक्षेपण गर्ने कार्यको प्रयोजनार्थ आवश्यक पर्ने अर्थतन्त्रका वास्तविक, मौद्रिक, सरकारी वित्त एवम् वाह्य क्षेत्रहरू समेटिएका Sectoral Model हरूको निर्माण गरी सोको विभागीय प्रस्तुति समेत सम्पन्न भएको छ ।
- २.१८३ नेपाल सरकार र यस बैंकबाट सञ्चालनमा ल्याइएका विभिन्न निर्देशित कर्जा कार्यक्रमहरूमा सरोकारवालाहरूबीच समन्वयात्मक, प्रवर्द्धनात्मक र सहजीकरणको भूमिका निर्वाह गर्ने उद्देश्यले यस बैंकका उपत्यका बाहिरका प्रत्येक कार्यालयहरूमा “क्षेत्रीय स्तरमा वित्तीय क्षेत्र समन्वय संयन्त्र” सम्बन्धी एक संयन्त्र गठन गर्ने कार्य सम्पन्न गरिएको छ । यस बैंकको उपत्यका बाहिरका कार्यालयका निर्देशकहरूको संयोजकत्वमा गठित उक्त संयन्त्रले निर्देशित कर्जा कार्यक्रमलाई थप प्रभावकारी बनाउने अपेक्षा गरिएको छ ।
- २.१८४ यस बैंकको विराटनगर कार्यालयबाट “पूर्वी पहाडी क्षेत्रमा चिराईतोको व्यावसायिक खेतीको सम्भावना र यसले अर्थतन्त्रमा पारेको प्रभाव” र “पूर्वाञ्चल क्षेत्रमा चिया उद्योगहरूको अवस्था र यिनले अर्थतन्त्रमा पुऱ्याएको योगदान” विषयक विशेष अध्ययन सम्पन्न भएको छ । यसैगरी, यस बैंकको बीरगञ्ज कार्यालयबाट “Effects of Strike on Industries of Bara and Parsa” विषयक विशेष अध्ययन सम्पन्न भएको छ ।

संचालक समितिको बैठक

- २.१८५ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा संचालक समितिको बैठक ९७ पटक बस्यो । अधिल्लो वर्ष यस्तो बैठक ६५ पटक बसेको थियो ।

तालिका १ : चलनचल्लीमा रहेका विभिन्न दरका नोटहरू

(रु. करोडमा)

दर	असार मसान्त					
	२०७१		२०७२		२०७३	
	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१	१६.१६	०.०६	१६.१४	०.०५	१६.१२	०.०४
२	१८.७१	०.०७	१८.६६	०.०६	१८.६१	०.०५
५	१६८.३९	०.६२	१८५.९०	०.५८	२००.३७	०.५१
१०	२५२.६८	०.९२	२७९.४४	०.८८	३०२.५०	०.७८
२०	२९९.९०	१.१०	३४१.८६	१.७७	३७५.६२	०.९७
२५	५.८६	०.०२	५.८२	०.०२	५.७७	०.०१
५०	४७५.२३	१.७४	५६९.३२	१.७८	६६२.२३	१.७१
१००	१,१०६.४४	४.०५	१,१५५.४३	३.६२	१,१७३.४६	३.०५
२५०	८.७६	०.०३	८.७५	०.०३	८.७५	०.०२
५००	७,७७५.७७	२८.४५	८,८४८.९६	२७.७३	९,१८९.६८	२३.८१
१०००	१७,१९७.१०	६२.९४	२०,४७७.७२	६४.१८	२६,६६२.९०	६९.०५
जम्मा	२७,३२५.००	१००.००	३१,९०८.००	१००.००	३८,६१६.०१	१००.००

तालिका २ : नोटको सुरक्षण

(रु. करोडमा)

असार मसान्त	सुन (१)	चाँदी (२)	विदेशी मुद्रा र सिक्कुरिटी (३)	जम्मा	सरकारी ऋणपत्रहरू (५)	निष्काशित नोटको सुरक्षण (६)	जम्मा सुरक्षणमा विदेशी मुद्रा तथा सुन चाँदीको प्रतिशत
				(१+२+३)			(४÷६) × १००
				(४)			(७)
२०६३	७०.३	-	७९७५.६	८०४५.९	४१७.२	८४६३.१	९५.१
२०६४	-	-	८७१३.८	८७१३.८	४१७.२	९१३१.०	९५.४
२०६५	-	-	१०८७७.८	१०८७७.८	४१७.२	११२९५.०	९६.३
२०६६	-	-	१३७०३.८	१३७०३.८	४१७.२	१४१२१.०	९७.०
२०६७	-	-	१५७१२.८	१५७१२.८	४१७.२	१६१३०.०	९७.४
२०६८	-	-	१६३४४.८	१६३४४.८	४१७.२	१६७६२.०	९७.५
२०६९	-	-	१९७०७.८	१९७०७.८	४१७.२	२०१२५.०	९७.९
२०७०	-	-	२३३४६.०	२३३४६.०	-	२३३४६.०	१००.०
२०७१	-	-	२७३२५.०	२७३२५.०	-	२७३२५.०	१००.०
२०७२	-	-	३१९०८.०	३१९०८.०	-	३१९०८.०	१००.०
२०७३	-	-	३८६१६.०	३८६१६.०	-	३८६१६.०	१००.०

तालिका ३ : बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्रबाट संचालित तालिमहरू

S.No.	Subject	Level	Date	No. of Participants
1	Suspected Identification of Foreign Currency	Officer/ Non-officer	2072/05/25	25
2	Monetary and Fiscal Management	Officer	2072/06/17-22	19
3	Stress Testing	Officer	2072/06/27-29	20
4	Public Debt & Liquidity Management Function of NRB, Instrument, Procedure and Settlement	Officer	2072/07/18-20	15
5	Supervision & Assessment Process of MFDBs	Officer	2072/08/16-18	20
6	Public Procurement Act, Laws, Auction, NRB Biniyamabali and Process	Officer	2072/08/23-25	19
7	Risk Based Supervision	Officer	2072/09/19-24	22
8	Management Development Programme	Officer	2072/10/03-14	22
9	Government Account & Its Reconciliation	Officer/ Non-officer	2072/10/17-18	23
10	HRMISS	Officer/ Non-officer	2072/10/19	21
11	Identification of Counterfeit Banknotes (NRB, IRS,USD etc.)	Officer/ Non-officer	2072/10/20	22
12	Olympic Banking System (G.L.)	Officer/ Non-officer	2072/10/21	19
13	HRMISS	Officer/ Non-officer	2072/11/10	21
14	Olympic Banking System (G.L.)	Officer/ Non-officer	2072/11/11	22
15	Workshop on AML/CFT Issues	Officer	2072/12/30	19
16	STRESS MANAGEMENT	ED	2073/01/31-02/01	26
17	Workshop on "Forecasting & Modeling with E-views	Officer	2073/02/25-28	24
18	Procurement Management	Officer	2073/03/05-07	22
19	Contemporary Issues	Officer	2073/03/10	76
	Total			457

तालिका ४ : वैदेशिक तालिम, सेमिनार, बैठक तथा गोष्ठीहरू

	विषय	सहभागी संख्या	आयोजक संस्था	स्थान
1	Regional Seminar on Enforcement Including Cross Border	4	ADB	Shanghai, China
2	Euroclear Workshop	2	Euroclear Bank	Singapore
3	Access to Financial Services for Macro, Small and Medium Enterprises Programme	1	BNM/AFI	Kuala Lumpur, Malaysia
4	17th SEACEN Conference of Directors of Supervision of Asia Pacific Economies Conference Theme: Promoting Banking System Stability in a Changing Environment 28th Meeting of Directors of Supervision	1	The SEACEN Centre	Bangkok, Thailand
5	Forecasting, Budgeting and Financial Management	3	CBS CBSL	Colombo, Sri Lanka
6	Program on Database Management for Cooperatives and Rural Financing Institutions	4	CICTAB	VAMNICOM Pune, India
7	Workshop on Developing & Strengthening Consulting Capacities of NPOs	1	Asian Productivity Organization	Taipai, Taiwan
8	22nd SAARCFINANCE Coordinators' Meeting and 1st Meeting of Researchers under SAARCFINANCE Collaborative Arrangements	2	State Bank of Pakistan	National Institute of Banking and Finance (NIBAF), Islamabad Pakistan
9	Advanced Topics in Monetary Economics	1	Swiss National Bank, Study Centre Gerzensee	Gerzensee, Switzerland
10	High Level Seminars for Directors of Research and Training Theme: Globalization: Impact on Central Bank Strategies of Emerging Economies, 37th SEACEN Directors of Research	2	The SEACEN	Nadi, Fiji
11	Waste Destruction of Rs.10 denomination Nepalese Banknotes	2	De La Rue International Ltd., United Kingdom	Colombo, Sri Lanka
12	Macroeconomic and Monetary Policy Management Theme: The Changing Nature of the Monetary Transmission Mechanism since the Global Financial Crisis	3	The SEACEN	Bali, Indonesia
13	FIBAC 2015-an Annual Global Banking Conference	1	Federation of Indian Chambers of Commerce and Industry (FICCI) and Indian Banks' Association (IBA)	Mumbai, India
14	Programme on Fixed Income Securities	4	CBS-CBSL	Colombo, Sri Lanka
15	Strategic Asset Allocation	1	FSI/BIS	Beatenberg, Switzerland
16	FSI-SEANZA Regional Seminar on the Regulation and Supervision of Systemically Important Banks	6	FSI-SEANZA / RBI	Mumbai, India
17	Partnership Enhancement Workshop & Mutual Evaluation / National Risk Assessment Workshop	2	Asia Pacific Group of Money Laundering (APG) & South Korean FIU	Seoul, Korea
18	EXCO Task Force Meeting-Review of SEACEN Funding Model -1st Task Force Meeting	1	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
19	Consultative Meeting with UNCDF and various Donor agencies	3	United Nations Capital Development Fund (UNCDF)	Brussels, Belgium
20	Course on Central Banking and Financial Sector Legal Frameworks (ST15.20)	2	IMF-STI	Singapore
21	Computer Information System Audit and Security Training (CISA, ISO 27001 & ISO 22301)	4	Layers-7 Seguro Consultoria Pvt. Ltd.	Colombo, Sri Lanka
22	SEACEN Research Seminar on Monetary Policy Transmission in SEACEN Economies, 1-3 September 2015	2	The SEACEN Centre	Sasana Kijang, Kuala Lumpur, Malaysia
23	Conference on Future of Asia's Finance: Financing for Development 2015	1	IMF & Bank Indonesia	Jakarta Indonesia
24	The 2015 AFI Global Policy Forum	3	The Alliance for Financial Inclusion (AFI)	Maputo, Mozaambique
25	Program on Stress Testing Techniques for Risk Management	3	CBSL	Colombo, Sri Lanka
26	Reserve Management	1	Bank for International Settlement	Feusisberg, Switzerland
27	Invitation to the 2015 SEACEN Policy Summit Macprudential Policies: Practical Implementation, 7-8 September 2015	2	The SEACEN Centre	Sasana Kijang, Kuala Lumpur, Malaysia
28	Conference on Bank Resolution, Crisis Management and Deposit Insurance Issues	2	BIS	Basel, Switzerland
29	11th SEACEN-BOJ SEACEN Expert Group (SEG) Meeting/Seminar on Capital Flows	1	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
30	6th Meeting of Deputy Governors in charge of Financial Stability and Banking Supervision (Back-to-Back with High-Level Seminar on Financial Stability)	3	The SEACEN Centre	Hilton Kuala Lumpur Malaysia

31	Signing Ceremony of Cross Border Supervision Memorandum of Understanding (MOU) with Reserve Bank of India (RBI)	2	RBI	Mumbai, India
32	Asia Regional Conference on Banking Supervision and Regulation, 14-15 September 2015	2	IMF	Tokyo, Japan
33	Programme on Human Resource & Legal Aspects of Business for Cooperatives and Rural Financing Institutions	5	CICTAB	VAMNICOM Pune, India
34	IT Training on Exchange Server & Sharepoint 2013	4	Core Mind Technology	Chennai, India
35	Inflation Targeting after the Crisis: Foundations, Results and Policy Challenges	1	Istanbul School of Central Banking	Istanbul, Turkey
36	Central Bank Communication in a Changing World	1	Bank of England	London, UK
37	Workshop on Human Resources Management	1	DEUTSCHE BUNDESBANK	Frankfurt, Germany
38	Seminar on Applied Risk Management-Credit Risk and Asset Securitisation	1	FSI-BIS	Beatenberg, Switzerland
39	Feasibility Study of Labour Bank	1	The Secretariate of Foreign Employment Promotion Board	Dhaka, Bangladesh
40	SEACEN Signature Course on Systemic Risk & Macroprudential Policy Implementation	4	The SEACEN Centre	Seoul, Korea
41	Basel II & Risk Management	3	CBSL	Colombo, Sri Lanka
42	Fifth Regional Forum on Investment Management of Foreign Exchange Reserve	2	Asian Development Bank (ADB)	Bangkok, Thailand
43	The SEACEN-BIS High-Level Seminar and 14th SEACEN Executive Committee Meeting	3	The SEACEN Centre	Port Moresby, Papua New Guinea
44	56th SEACEN-Federal Reserve Course on Risk-Focused Supervision and Risk Assessment	3	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
45	De La Rue Regional Conference (Asia)	2	De La Rue International, England	Maldives
46	66th APRACA Executive Committee Meeting and International Forum on Formulation of Women Financial Empowerment and Development Framework Toward Sustainable Development in Asia-Pacific	3	APRACA	Babolsar, Iran
47	IMF/ The World Bank Annual Meeting	3	IMF/ The World Bank	Lima, Peru
48	Developing Managerial Decision Making Skills for Marketing Co-operatives	4	CICTAB	Bhubaneswar, Odisha, India;
49	Regional Seminar on Crisis Management/ Dealing With Problem Banks	3	ADB / Bank of Thailand	Bangkok, Thailand
50	FSI-BSP Regional Policy and Implementation Forum on Current Issues in Banking Supervision	2	FSI, BIS/Bangko Sentral ng Pilipinas	Manila, Philippines
51	Regional Seminar on Regulation and Supervision of Investment Funds	4	ADB-APEC Financial Regulators Training Initiative (FRTI)	Male, Maldives
52	Workshop on Implementing the Revised International AML/CFT Standards	1	IMF STI	Singapore
53	Workshop on Financial Stability Diagnostic in Emerging Market	1	Bank Indonesia/ Deutsche Bundesbank	Bali Indonesia
54	Seminar for Senior Bank Supervisors from Emerging Economies	1	World Bank / Federal Reserve Board / IMF	Washington D.C., USA
55	Programme on "Payment and Settlement	4	Bank of Korea	Seoul, Korea
56	Corporate Governance for Financial Institution	6	CBS-CBSL	Colombo, Sri Lanka
57	Developments in Pension Law and Supervision, 26-28 October 2015	1	DeNederlandscheBank	Amsterdam, Netherlands
58	Financial Inclusion Strategy & Data Programme	2	Bank Negara Malaysia (BNM) & AFI	Sasana Kijang, Kuala Lumpur, Malaysia
59	Executive International Program	2	United Overseas Bank	Tokyo Japan
60	Workshop on Mobilizing Investment for Low Emission Development in Asia's Agriculture Sector-Crop Production and Processing	1	Asia LEDS / Government of Vietnam	Ho Chi Minh City, Vietnam
61	Capacity Building Seminar on Financial Sector Stability	2	IMF/State Bank of Vietnam	Da Nang, Vietnam
62	SEACEN Seminar on Liquidity Risk Management and Supervision	4	The SEACEN Centre	Taipei, Taiwan
63	Workshop on Combating Money Laundering	1	DEUTSCHE BUNDESBANK	Frankfurt Germany
64	South Asia Transactional Banking Regional Conference for Banks 2015	1	Standard Chartered Bank	Frankfurt, Germany
65	Program on Fundamentals of Portfolio at Risk and Bank Failures	5	CBS-CBSL	Colombo, Sri Lanka
66	FSI-EMEAP Regional Seminar on the Latest Developments from the Basel Committee	3	FSI-Bank for International Settlements (BIS)	Bali Indonesia
67	As organizer to Typology Workshop 2015	3	Nepal & Asia Pacific Group of Money Laundering (APG)	Hotel Soaltee Crown Plaza, Kathmandu

68	Seminar on Short-term Forecasting at Central Bank	1	Istanbul School of Central Banking	Istambul, Turkey
69	Regional Conference on Income Inequality and Inclusive Finance in Asia: Constraints, Challenges and Policy Options	1	ADB and Indonesia Ministry of Finance	Jakarta Indonesia
70	Shadow Banking Conference	1	Central Bank of Russian Federation / AFI	Moscow Russia
71	Interaction of Monetary and Financial Stability	1	Bank Indonesia/ Bank of England	Bali Indonesia
72	Seminar on Macro-Stress Testing, Singapore, 16-20 November 2015	1	IMF-STI	Singapore
73	IMF Initiatives in External Position Statistics (EPS), Singapore, 16-27 November 2015	1	IMF-STI	Singapore
74	Seminar on Central Bank Governance	1	Deutsche Bundesbank	Frankfurt, Germany
75	MAS Information Supervision Workshop 2015	1	MAS	Singapore
76	SAARCFINANCE Seminar on Internal Audit in Central Bank: Methodologies & Practices	4	State Bank of Pakistan	Islamabad, Pakistan
77	International Program on Agriculture & Rural Development through Co-operative Business Model	3	CICTAB	Gurgaon, Haryana, India
78	Regional Seminar on Financial Reporting and Disclosure	4	APEC FRTI	Seoul, Korea
79	Typology Workshop 2015	15	ADB-APEC Financial Regulators Training Initiative (FRTI)	Male, Maldives
80	SEACEN High-Level Seminar on Harmonizing Micro-prudential Policies with Macro-prudential Supervision	4	The SEACEN Centre	Yogyakarta, Indonesia
81	Financial Stability	4	The Bank of Korea	Seoul, Korea
82	Seminar on Trading Book Issues and Market Infrastructure	1	FSI-BIS, IOSCO	Basel, Switzerland,
83	De La Rue-South Asia Users' Group conference	2	De La Rue Cash Processing Solutions India Private Limited	Bengaluru, India
84	Conference on Money Service Business (MSB) for the Regulator, Sasana Kijang, Kuala Lumpur, Malaysia, 23-25 November 2015	2	Bank Negara Malaysia	Kuala Lumpur, Malaysia
85	The Basel III International Capital and Liquidity Framework	1	DenederlandscheBannk	Amsterdam, Netherland
86	51st SEACEN Governors' Conference / High-level Seminar and 35th Meeting of the SEACEN Board of Governors	3	The SEACEN Centre	Manila, Philippines
87	Regional Dissemination Forum on Green Financing	1	APRACA	Dhaka, Bangladesh,
88	SEACEN Intermediate Course on Bank Examiner	4	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
89	SEACEN-IMF Course on External Sector Issues	4	The SEACEN Centre	Negombo, Sri Lanka
90	SEACEN Signature Course on Central Bank Risk Management	4	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
91	Sovereign Asset and Reserve Management-A Framework for Strategic Asaset Allocation (ST15.29)	1	IMF-STI & Monetary and Capital Markets(MCM)	Singapore
92	Mobile Money & Digital Payments Global 2015	2	Progress Soft Corporation	Istanbul, Turkey
93	17th SAARC Payments Council (SPC) Meeting and 3rd SPC Seminar	3	Bangladesh Bank	Bangladesh
94	21st MAS Banking Supervisors' Training Program, Singapore, 6-11 December 2015	2	Monetary Authority of Singapore (MAS)	Singapore
95	Exposure Visit Program on Co-operative Business Model in Sri Lanka	6	CICTAB	NICD, Polgolla, Sri Lanka
96	Legal Aspects of International Financial Institutions	1	IMF-STI	Singapore
97	Regional Seminar on Investor and Market Intermediary Education	6	The ADB / Securities and Exchange Commission of Sri Lanka	Colombo, Sri Lanka
98	Seminar on SAARCFINANCE Database	1	RBI	Mumbai, India;
99	First Meeting of the Working Group to Formulate the New Rotation Scheme for the Southeast Asia Voting Group Office at the IMF (SEAVG Working Group)	1	Southeast Asia Voting Group Office at the IMF (SEAVG Working Group) & Bank Indonesia	Indonesia
100	International Programme on Application of Information Technology for Development of Agricultural Cooperatives and Rural Financing Institutions (Focused on Trainers Training)	4	CICTAB	VAMNICOM Pune, India
101	Closing Workshop on External Sector Statistics	1	IMF	Bangkok, Thailand,
102	SEANZA Advisors' Meeting	4	NRB	Radison Hotel, Kathmandu Nepal
103	International Programme on Financial Inclusion, KIIT School of Rural Management	3	CICTAB	Bhubaneswar, Odisha, India
104	Selected Issues in the Evolving Financial Regulatory Framework (ST16.02)	1	IMF-STI	Singapore
105	International Study Visit Program on Financing MSMEs in Bangladesh	2	APRACA	Dhaka, Bangladesh,
106	International Programme on Training Techniques for Trainers of Co-operative and Rural Financing Institutions	4	CICTAB	NCUI, New Delhi, India;

107	Seminar on Integrated Macroeconomic Statistics and the Balance Sheet Approach for Better Economic Decision Making	2	IMF / National Bank of Cambodia	Siam Reap, Cambodia
108	5th Economics & Finance Conference	1	International Institute of Social & Economic Sciences	Miami, USA
109	Plenary & Working Group Meeting	3	FATF	Paris, France
110	2nd Meeting of the SEAVG Working Group (South East Asian Voating Group)	1	Bank of Thailand	Bangkok, Thailand
111	Standing Technical Committee (STC) meeting	2	Bangladesh Bank	Dhaka, Bangladesh
112	High Level Meeting at SCB	1	Standard Chartered Bank	New York, USA
113	4th Advance Programme for Central Bankers and Regulators, Hong Kong, 18-20 February 2016	2	The Chinese University of Hong Kong	Hong Kong,
114	SEACEN-BOJ Intermediate Course on Analytics of Macroeconomic and Monetary Policy Management	4	The SEACEN Centre	Sri Lanka
115	SEACEN Foundational Course for Bank Examiners	10	The SEACEN Centre	Nepal
116	Japan-IMF Macroeconomic Seminar For Asia (JIMS) GRIPS, Tokyo, Japan, 22-26 February 2016	2	The National Graduate Institute for Policy Studies (GRIPS)	Tokyo, Japan
117	Financial Programming and Policies	2	IMF-Singapore Regional Training Institutes	Singapore
118	China Inter-Bank Bond and FX Market Seminar, Beijing, China, 22-23 February 2016	2	Standard Chartered Bank	Beijing, China
119	Course on Fundamentals of Central Banking	1	The Department of Foreign Affairs of the Republic of the Philippines and Bangko Sentral ng Pilipinas - Foreign Service Institute (BSP-FSI)	Manila, Philippines
120	Monetary Policy, Exchange Rates and Capital Flows	1	Swiss National Bank, Study Centre Gerzensee	Gerzensee, Switzerland
121	Seminar on Remittance and Secured Investment	1	The Embassy of Nepal, Seoul, South Korea	Seoul, South Korea
122	Invitation for Forex Cash Management, Cargo Shipment & Counterfeit Bank Note Detection, 6-8 March 2016	3	CIMB Bank	Singapore
123	Women's Development through Income Generating Activities	4	CICTAB	NIBM, Pune, India
124	46th International Central Banking Course, 7 March-1 April 2016	2	National Institute of Banking & Finance State Bank of Pakistan	Islamabad, Pakistan
125	Foreign Reserve Management, Seoul, Korea, 8-11 March 2016	4	Bank of Korea	Seoul, Korea
126	Good Governance for the Women Board of Directors of Cooperatives & Rural Financing Institutions	2	CICTAB	VAMNICOM, Pune, India
127	Implementing Targeted Financial Sanction against Proliferation of Weapons of Mass Destruction	2	APG / Bank Negara Malaysia	Kuala Lumpur, Malaysia
128	A High-Level Conference The Theme Advancing Asia: Investing for the Future	2	IMF/Govt. of India	Delhi, India
129	Central Bank Cooperation and Mandates	1	Bank Negara Malaysia (BNM)	Kuala Lumpur, Malaysia
130	18 th Microcredit Summit Frontier Innovations in Financial Inclusion, 14 - 17 March 2016	1	Microcredit Summit Campaign / Arab Gulf Program for Development (AGFUND)	Abu Dhabi, UAE
131	Study Visit to the AMLC and relevant Philippine Government Agencies	4	Bangko Sentral ng Pilipinas	Manila, Philippines
132	Invitation for Interaction Program, 17-19 March 2016	2	CIMB Bank	Singapore
133	The 11th Consumer Empowerment & Market Conduct Working Group (CEMCWG) Meeting	1	Central Bank of Armenia/ Alliance for Financial Inclusion (AFI)	Dilijan, Armenia
134	Workshop on Human Resources Management at Central Banks	1	Istanbul School of Central Banking, Turkey	Istanbul, Turkey
135	Central Banking Training	25	Bank Indonesia	Jakarta, Indonesia
136	Workshop on Compilation and Use of Financial Soundness Indicators (FSIs), 28 March - 1 April 2016	3	IMF	Bangkok, Thailand
137	First High-Level Follow-up Dialogue on Financing for Development in Asia and the Pacific	2	United Nation ESCAP / Government of the Republic of Korea	Incheon, Korea
138	RFI Responsible Finance Summit 2016 Theme: Unlocking Finance, Expanding Impact	1	RFI Responsible Finance /BNM	Kuala Lumpur, Malaysia
139	Expert Panel on IT Auditing	1	DEUTSCHE BUNDESBANK	Frankfurt, Germany

140	BASEL Principles & International Good Practices on Central Regulatory & Supervisory Banking Procedures	1	The World Bank & IFID	Manila, Philippines
141	1st SEACEN Foundation Course on Payment and Settlement System, 3-8 April 2016	4	The SEACEN Centre	Siam Reap, Cambodia
142	Capital Market Infrastructure Capacity Support Project	1	ADB	Dhaka, Bangladesh
143	Seminar on Banking Supervision within the Basel framework-advanced	1	DEUTSCHE BUNDESBANK	Frankfurt, Germany
144	Seminar on Internal Audit Practices at Central Banks, 6-8 April 2016	1	Istanbul School of Central Banking, Turkey	Istanbul, Turkey,
145	SEACEN-Toronto Centre Course on Crisis Management and Resolution	4	The SEACEN Centre	Sasana Kijang, Kuala Lumpur
146	SEACEN Advanced Leadership Course Theme: Integrative Leadership in Central Banking	4	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
147	Human Resource Information System for NRB delegates (First Batch)	20	Bangko Sentral ng Pilipinas	Manila, Philippines
148	9th seminar on Currency Management for SAARC Countries	5	RBI	Chennai, India
149	Workshop on Monetary Policy and the Financial System, 11-22 April 2016,	1	DEUTSCHE BUNDESBANK	Hachenburg and Frankfurt, Germany
150	(A) Joint Governors' Meeting of IMF-World Bank South East Asia Constituency (B) 2016 Spring IMFC Meetings	2	IMF Washington, D.C.	Washington, D.C., USA
151	SEACEN-BOJ Intermediate Course on Econometric Modeling and Forecasting	3	The SEACEN Centre	Bali, Indonesia
152	Regional Seminar on Bank Analysis and Supervision, 18-22 April 2016	4	ADB/ Bangko Sentral ng Pilipinas(BSP)	Manila, Philippines
153	Executive Forum for Policy-Makers and Senior Officials	1	The World Bank	Washington D.C., USA
154	Workshop on Macro-Financial Linkages and Diagnostics	2	IMF	Colombo, Sri Lanka
155	Monetary Policy	4	The Bank of Korea	Seoul, Korea
156	Netherlands-OECD High Level Global Symposium on Financial Resilience throughout Life	1	Ministry of Finance of the Netherlands	Amsterdam, Netherlands
157	Inauguration of Liaison Office of Global IME Bank Ltd. In New Delhi	1	Global IME Bank Ltd.	New Delhi
158	SEACEN-FSI Regional Seminar on the Regulation and Supervision of Liquidity Risk, 25-28 April 2016	4	The SEACEN Centre	Manila, Philippines,
159	Expert Panel on Cash-related Processes at Central Bank-risk Coverage by the Internal Audit Function, 26-28 April 2016	1	DEUTSCHE BUNDESBANK	Frankfurt, Germany
160	An Enhanced General Data Dissemination System (e-GDDS)	1	IMF	Colombo, Sri Lanka
161	APD Field Offices Retreat for Economists, Economists Analysts & Research Associates in Bangkok, 28-29 April 2016	1	IMF	Bangkok, Thailand
162	23rd SAARCFINANCE Coordinators' Meeting	2	Central Bank of Sri Lanka	Colombo, Sri Lanka
163	2nd Meetings of Researchers under SAARCFINANCE Collaborative Research Studies	1	„	„
164	Seminar on Financial Stability, Financial Crises and Monetary Policy	1	Istanbul School of Central Banking	Istanbul, Turkey,
165	SEACEN Intermediate Course for Bank Examiners	4	The SEACEN Centre	Brunei Darussalam
166	Regional Seminar on Technology Risk Supervision, Seoul Korea, 9-13 May 2016	4	Asian Development Bank (ADB) & Financial Supervisory Service	Seoul Korea
167	International Programme on Women's Development through Income Generation Activities, NIBM, Pune, India 9-13 May 2016	4	CICTAB	NIBM Pune India
168	Course on Cross-Border Position Statistics (CBPS) HQ 16.04	1	IMF	Washington D. C., USA
169	Natixis Central Banks, Supranationals, Agencies and Sovereign Wealth Funds Seminar"	2	NATIXIS	Paris, France
170	Study Visit to China Banknote Printing and Minting Corporation	5	China Banknote Printing and Minting Corporation	Beijing China
171	SAARCFINANCE, Joint Technical Coordination Committee (JTCC) Meeting	4	Reserve Bank of India	Mumbai, India
172	11th SEACEN Intermediate Course on Payment and Settlement Systems, Chinese Taipei, 15 - 20 May 2016	3	The SEACEN Centre	Chinese Taipei
173	22nd MAS Banking Supervisors' Training Program, Singapore, 15-20 May 2016	2	Monetary Authority of Singapore (MAS)	Singapore
174	High Level Seminar on Law and Financial Stability, Washington D. C., USA 16-18 May 2016	1	IMF	Washington D. C., USA
175	SAARCFINANCE Seminar on Payment Systems and Correspondent Banking in the SAARC Region, 16 - 18 May 2016	2	State Bank of Pakistan	Islamabad, Pakistan
176	Monetary Policy in Developing Countries	1	Swiss National Bank, Study Centre Gerzensee	Gerzensee, Switzerland

177	Seminar on Asset Management, 16-20 May 2016	1	Bank for International Settlement (BIS)	Lucerne, Switzerland
178	Expert Panel on Recovery and Resolution with a Focus on Credit Institutions, 18-20 May 2016	1	DEUTSCHE BUNDESBANK	Frankfurt, Germany
179	Workshop on Asia Reserve Managers Exchange, 18-20 May 2016	2	DEUTSCHE BUNDESBANK	Singapore
180	APG Assessor Training Workshop	3	Asia/Pacific Group on Money Laundering (APG)	Macao, China
181	Financial Inclusion Strategy & Data Programme, Sasana Kijang, Kuala Lumpur, Malaysia, 23-27 May 2016	4	Bank Negara Malaysia (BNM) & Alliance for Financial Inclusion (AFI)	Sasana Kijang, Kuala Lumpur, Malaysia
182	Human Resource Information System for NRB delegates (Second Batch), Manila, Philippines, 23-27 May 2016	20	Bangko Sentral ng Pilipinas	Manila, Philippines
183	Executive Level Meeting at SCB, SCB, New York, 23-27 May 2016	1	SCB, New York USA	SCB, New York
184	A Financial Inclusion Strategy & Data Program, 23 - 27 May 2016	1	UNCDF	Kuala Lumpur, Malaysia
185	Financial Inclusion in the Digital Economy	1	ADB	Manila, Philippines
186	FSI-EMEAP Regional Seminar on the Regulation and Supervision of Market Risk and Interest Rate Risk in the Banking Book	3	FSI-EMEAP	Hong Kong SAR
187	(A) 32nd SAARCFINANCE Group Meeting and the SAARCFINANCE Governors' Symposium (B) SAARC Central Banks' Chief Economists Meeting and Governors' Panel Discussions	2	Reserve Bank of India	Hotel Trident, Nariman Point Mumbai, India
188	Monetary Policy Workshop Istanbul, Turkey, 26-29 May 2016	1	Istanbul School of Central Banking	Izmir, Turkey
189	A Working Visit to Autoriti Monetari Brunei Darussalam (AMBD) to Review Payment Systems, Brunei Darussalam May 28 - June 4, 2016	5	Autoriti Monetari Brunei Darussalam (AMBD)	Brunei Darussalam
190	FSI Seminar on Financial Stability and Stress Testing, Basel, Switzerland, 31 May- 2 June 2016	1	FSI-BIS	Basel, Switzerland
191	High Level Regional Seminar on Empowering MSMEs Through Financial Literacy and Inclusion, 1 - 2 June 2015	1	Indonesia Financial Services Authority (FSA) and Organization for Economic Co-operation and Development (OECD)	Jakarta, Indonesia
192	(A) 45th ACU Board of Directors Meeting (B) Meeting of Standing Technical Committee	4	Central Bank of Myanmar	Nay Pyi Taw, Myanmar
193	SEACEN-Toronto Centre Course on Risk Based Supervision, 5 - 10 June 2016	4	The SEACEN Centre	Sasana Kijang, Kuala Lumpur Malaysia,
194	Course on Macroprudential Policies (MPP) HQ 16.07	1	IMF	Washington D. C., USA
195	International Programme on Good Governance for the Board of Directors of Cooperative and Rural Financing, 6-10 June 2016	2	CICTAB	VAMNICOMPune, India
196	Course on Government Finance Statistics (GFS) HQ 16.08	1	IMF	Washington D. C., USA
197	Preparation and Submission of Statutory Returns for Banks, Colombo, Sri Lanka, 9-10 June 2016	4	CBS CBSL	Colombo, Sri Lanka
198	SEACEN Intermediate Leadership Course Theme: Integrative Leadership in Central Banking, 12 - 17 June 2016	4	The SEACEN Centre	Ulaan Baatar. Mongolia
199	Workshop on Financial Stability, Systemic Risk and Macroprudential Policy	1	DEUTSCHE BUNDESBANK	Frankfurt, Germany
200	14th Programme for the Secretariat of Banking Ombudsman, 13-17 June 2016	4	Reserve Bank Staff College Reserve Bank of India	Chennai, India
201	Fiscal and Debt Management Workshop, Kuala Lumpur, Malaysia, 13-17 June 2016	2	The World Bank Group	Kuala Lumpur, Malaysia
202	Huawei ICT Finance Forum, Cancun, Mexico, 15-17 June 2016	1	Huawei Technologies Co., Ltd	Cancun Mexico
203	Training Program for Nepali Financial Journalist	7	Reserve Bank of India	College of Agriculture Banking, Pune, India
204	Plenary and Working Group Meeting	3	FATF	Busan, Korea
205	Regional Seminar on Electronic Banking and Mobile Financial Services, 20-24 June 2016	3	ADB / APEC FRTI	Bangkok, Thailand
206	Workshop on Implementing Monetary Policy, Frankfurt, Germany, 20-24 June 2016	1	DEUTSCHE BUNDESBANK	Frankfurt, Germany
207	FSI Seminar on International Accounting and Auditing Standards for Banks, Basel, Switzerland, 21- 23 June 2016	1	FSI-BIS	Basel, Switzerland,
208	Economic Statistics, Seoul, Korea, 21-24 June 2016	4	Bank of Korea	Seoul, Korea
209	The 2016 Annual General Meeting of the Bank for International Settlements	2	Bank For International Settlement	Basel, Switzerland
210	SEACEN -IMF Course on External Sector Issues, 26 June - 1 July 2016	4	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia

211	Asia Low Emission Development Strategies (LEDS) Forum 2016, 27-29 June 2016	1	Asia LEDS Partnership	Hanoi, Vietnam
212	Seminar on Payment and Securities Settlement System, Frankfurt, Germany, 27 June - 1 July 2016	1	DEUTSCHE BUNDESBANK	Frankfurt, Germany
213	Nepal-India Commerce Secretary Level Inter Governmental Committee (IGC) Meeting	1	IGC	New Delhi, India
214	Risk-Based IT Auditing, Colombo, Sri Lanka, 4-5 July 2016	3	CBS-CBSL	Colombo, Sri Lanka
215	Programme on Restructuring and Strengthening Agricultural/Rural Financing Institutions (Focused on Trainers Training, CAB, Pune, India, 4-8 July 2016	4	CICTAB	CAB, Pune, India
216	Regional Seminar on Risk-Focused Supervision and Risk Assessment, 11-15 July 2016	4	ADB / APEC-FRTI	Hong Kong,
217	Monetary Policy Analysis (MPA) HQ 16.10	1	IMF	Washington D. C., USA
218	9th Annual National Asset-Liability Management Asia, Singapore, 13-14 July 2016	1	Central Banking Publication	Singapore
219	3rd Meeting of the SEAVG Working Group	1	BSP	Manila Philippines
	Total	579		

तालिका ५ : काठमाडौं उपत्यका बाहिरका कार्यालयहरूबाट आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा भएको तोडा चलान एवम् विदेशी मुद्रा खरिद-बिक्री कारोबारको विवरण

क्र. सं.	कार्यालय	तोडा चलान एवम् दाखिला								विदेशी मुद्रा खरिद बिक्री					
		(रु. करोडमा)				भा.रु. (ने. रु. करोडमा)				अन्य विदेशी मुद्रा		भा. रु.			
		तोडा चलान			तोडा दाखिला*		तोडा चलान		तोडा दाखिला		(ने. रु. करोडमा)		(ने. रु. करोडमा)		
		नोटकोष संख्या+	पटक	रकम रु	पटक	रकम	पटक	रकम	पटक	रकम	खरिद	मौज्दात@	खरिद	बिक्री#	मौज्दात@
१.	विराटनगर	१०	९२	२७०५.५०	१०	७६.९९	३५	४४.३२	-	-	९.१२	४.७७	३.३६	४५.५८	११०.२८
२.	जनकपुर	८	४८	१३५७	२	१.६३	५	२.५६	१	८०	१६.१४	०.६२	०	३८.४३	१०२.१५
३.	वीरगञ्ज	४	२६	८९२.१	८	१३०.५६	९	४.८७	-	-	५.९२	१.५७	-	३८.७६	७८.६२
४.	पोखरा	८	७५	१७३१	७	६.७७	-	-	-	-	९०.१३	३५२.२२	०.५७	१७.०२	२६.७३
५.	सिद्धार्थनगर	७	९०	१९५५	६	८.८६	१८	१२.१६	१	०.१२	४१.६८	५.७८	२.०२	५१.५८	३७.०७
६.	नेपालगञ्ज	१३	६२	१३१४.७	१५	२९१.५४	४	३३.१२	२	६४	४.०५	०.८६	०.६७	३६.०५	३७.४१
७.	धनगढी	९	५२	७८७.३५	२१	३८०.३९	३	१.६	२	१.६	७.६	३.१४	१९२.४३	२०२.८२	१८८.६८
	कुल	५९	४४५	१०७४२.६५	६९	८९६.७४	७४	९८.६३	६	१४५.७२	१७४.६४	३६८.९६	१९९.०५	४३०.२४	५८०.९४

+ कार्यालय अन्तर्गतको नोटकोष संख्या ।

* नोटकोष रहेका बैंक शाखाहरूबाट उक्त कोषबाटै दाखिला हुन आएको रकम मात्र ।

कार्यालयबाट ग्राहकहरूलाई बिक्री गरेको रकम मात्र ।

@ अन्य कार्यालयहरूमा रकमान्तर गरी २०७३ असार मसान्तको बाँकी मौज्दात ।

अनुसूची २.१ : “क”, “ख” र “ग” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी गरिएका निर्देशनहरू

परिपत्र नं.	मिति	विषय																
१	२०७२/४/१३	यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त “क”, “ख” र “ग” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी गरिएको एकीकृत निर्देशन, २०७१ तथा सो पश्चात् आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा जारी गरिएका परिपत्र तथा संशोधनहरू एकीकृत गरी तयार पारिएको यसैसाथ संलग्न एकीकृत निर्देशन, २०७२ मिति २०७२/४/१३ देखि लागू हुने गरी जारी गरिएको हुँदा सोही बमोजिम गर्नु/गराउनु हुन नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ७९ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी यो निर्देशन जारी गरिएको छ । साथै, सो निर्देशन एकीकृत गर्ने क्रममा थप/संशोधन/परिमार्जन गरिएका व्यवस्थाहरूलाई यसैसाथ संलग्न गरिएको छ ।																
२	२०७२/४/२१	<p>१. यस बैंकबाट जारी गरिएको एकीकृत निर्देशन, २०७२ को इ.प्रा. निर्देशन नं. २३ को बुँदा नं. ८ लाई देहाय बमोजिम संशोधन गरिएको छ ।</p> <p>“८. बैंकदर सम्बन्धमा : यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरूलाई प्रचलित ऐनमा भएको व्यवस्था अनुसार उपलब्ध गराइने कर्जाको ब्याजदर (बैंकदर) ७.० प्रतिशत कायम गरिएको छ ।”</p> <p>२. एकीकृत निर्देशन, २०७२ को इ.प्रा.निर्देशन नं. २३ को बुँदा नं. ४ लाई देहाय बमोजिम संशोधन गरिएको छ ।</p> <p>“४. पूँजी वृद्धि सम्बन्धमा : आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीतिमा उल्लिखित बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको पूँजीगत आधार सुदृढ गरी दीर्घकालीन विकासका लागि आवश्यक पर्ने स्रोत परिचालन गर्न तथा वित्तीय स्थायित्व प्रवर्द्धन गर्न सञ्चालनमा रहिरहेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले पुरा गर्नु पर्ने न्यूनतम पूँजी सम्बन्धमा देहाय बमोजिमको व्यवस्था गरिएको छ ।</p> <p>(१) बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको वर्गीकरण र न्यूनतम चुक्ता पूँजी सम्बन्धी व्यवस्था ।</p> <table border="1" data-bbox="603 862 1252 1019"> <thead> <tr> <th>वर्ग</th> <th>राष्ट्रिय स्तर</th> <th>४-१० जिल्ला</th> <th>१-३ जिल्ला</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>“क”</td> <td>रु. ८०० करोड</td> <td>-</td> <td>-</td> </tr> <tr> <td>“ख”</td> <td>रु. २५० करोड</td> <td>रु. १२० करोड</td> <td>रु. ५० करोड</td> </tr> <tr> <td>“ग”</td> <td>रु. ८० करोड</td> <td>रु. ८० करोड</td> <td>रु. ४० करोड</td> </tr> </tbody> </table> <p>● काठमाडौं उपत्यका बाहेक । यस्ता वित्तीय संस्थाहरूको कार्य क्षेत्र/परियोजना तोकिएका जिल्लाहरूमा सीमित रहने ।</p> <p>(२) उपर्युक्त बमोजिम सञ्चालनमा रहिरहेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले २०७४ असार मसान्तभित्र कायम गर्नुपर्ने न्यूनतम चुक्ता पूँजी समानुपातिक रूपमा वृद्धि गर्नका लागि स्पष्ट कार्यतालिका सहितको व्यावसायिक योजना/पूँजी योजना (Capital Plan) पेश गर्नुपर्नेछ । यस व्यवस्था बमोजिम न्यूनतम चुक्ता पूँजी पुऱ्याउने सम्बन्धी पूँजी योजना सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाले मिति २०७२ भदौ मसान्तभित्र यस बैंकको बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग र सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा पेश गर्नुपर्नेछ ।</p> <p>आर्थिक वर्ष २०७३/७४ को वित्तीय विवरण अनुसार प्रस्तावित बोनस शेयरलाई चुक्ता पूँजी गणना गर्ने प्रयोजनका लागि समावेश गर्न सकिनेछ ।</p> <p>(३) मिति २०७४ असार मसान्तभित्र बुँदा नं. (१) मा उल्लेख गरे बमोजिम तोकिएको न्यूनतम चुक्ता पूँजी कायम नगर्ने बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई देहाय बमोजिमको कारवाही हुनेछ :</p> <p>(क) नगद लाभांश वा बोनस शेयर घोषणा तथा वितरण गर्न रोक लगाउने,</p> <p>(ख) निक्षेप संकलन गर्न रोक लगाउने,</p> <p>(ग) कर्जा प्रवाह गर्न रोक लगाउने र</p> <p>(घ) शाखा विस्तार गर्न रोक लगाउने ।</p> <p>३. इजाजतपत्र प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई देहाय बमोजिमको निर्देशन जारी गरिएको छ ।</p> <p>“व्यावसायिक कृषि तथा पशुपालन, साना तथा मझौला व्यवसाय एवम् भूकम्पबाट प्रभावित क्षेत्रमा आयमूलक क्रियाकलापलाई प्रोत्साहित गर्न ऋणीको ऋण तिर्न सक्ने क्षमताका आधारमा बढीमा रु. १० लाखसम्मको कर्जा प्रवाह गर्दा मोटर बाटो नभएको खेतीयोग्य जमिनलाई पनि बैंक तथा वित्तीय संस्थाले धितोको रूपमा स्वीकार गर्न सक्नेछन् ।”</p> <p>४. एकीकृत निर्देशन २०७२ को इ.प्रा. निर्देशन नं. १७ को बुँदा नं. १ लाई देहाय बमोजिम संशोधन गरिएको छ ।</p> <p>“इजाजतपत्रप्राप्त “क”, “ख” र “ग” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले आफ्नो कुल कर्जा सापट (बिल्स खरिद तथा डिस्काउण्ट समेत) को कमशः न्यूनतम ५.० प्रतिशत, ४.५ प्रतिशत र ४.० प्रतिशत विपन्न वर्गमा कर्जा प्रवाह गर्नु पर्नेछ ।”</p> <p>५. एकीकृत निर्देशन, २०७२ को इ.प्रा. निर्देशन नं. १७ को बुँदा नं. ३ को खण्ड (क) र (ग) लाई देहाय बमोजिम संशोधन गरिएको छ ।</p> <p>“क) विपन्न वा न्यून आय भएका व्यक्तिलाई लघु उद्यम वा व्यवसाय सञ्चालन गर्न प्रतिसमूह सदस्य/व्यक्तिलाई सामूहिक/व्यक्तिगत जमानतमा प्रदान गरेको बढीमा एक लाख रुपैयाँसम्मको लघु</p>	वर्ग	राष्ट्रिय स्तर	४-१० जिल्ला	१-३ जिल्ला	“क”	रु. ८०० करोड	-	-	“ख”	रु. २५० करोड	रु. १२० करोड	रु. ५० करोड	“ग”	रु. ८० करोड	रु. ८० करोड	रु. ४० करोड
वर्ग	राष्ट्रिय स्तर	४-१० जिल्ला	१-३ जिल्ला															
“क”	रु. ८०० करोड	-	-															
“ख”	रु. २५० करोड	रु. १२० करोड	रु. ५० करोड															
“ग”	रु. ८० करोड	रु. ८० करोड	रु. ४० करोड															

		<p>कर्जा । विगत दुई वर्षदेखि कर्जा उपभोग गरी असल वर्गमा परेका समूह सदस्य/व्यक्तिको हकमा तीन लाख रुपैयाँ सीमा कायम गरिएको ।”</p> <p>“(ग) विपन्न वा न्यून आय भएका व्यक्तिलाई लघु उद्यम वा व्यवसाय सञ्चालन गर्नका लागि स्वीकारयोग्य धितो/सामूहिक जमाना समूह सदस्यलाई प्रति व्यवसाय तीन लाख रुपैयाँमा नबढ्ने गरी उपलब्ध गराएको लघु उद्यम कर्जा । विगत दुई वर्षदेखि कर्जा उपभोग गरी असल वर्गमा परेका समूह सदस्यको हकमा सात लाख रुपैयाँ सीमा कायम गरिएको ।”</p>
३	२०७२/५/१	<p>१. एकीकृत निर्देशन, २०७२ को इ.प्रा. निर्देशन नं. ६ को बुँदा नं. ३ को उपबुँदा नं. (१) मा देहाय बमोजिमको प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश थप गरिएको छ ।</p> <p>“तर, एक आपसमा गाभ्ने/गाभिने वा प्राप्तीको प्रक्रियामा रहेका बैंक वा वित्तीय संस्थाहरु बीच गाभ्ने/गाभिने वा प्राप्त गर्ने सम्बन्धमा यस बैंकबाट सैद्धान्तिक सहमति दिइसकिएको अवस्थामा यस बैंकको स्वीकृति लिई प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको नियुक्तिको समयवाधि थप गर्न सकिनेछ ।”</p> <p>२. एकीकृत निर्देशन, २०७२ को इ.प्रा. निर्देशन नं. १४ को बुँदा नं. १ को (ज) लाई देहाय बमोजिम संशोधन गरिएको छ ।</p> <p>“(ज) कुनै इजाजतप्राप्त बैंक वा वित्तीय संस्थाले यस बैंकबाट समस्याग्रस्त घोषणा गरिएका बैंक वा वित्तीय संस्थाको शाखा खरिद गर्ने भएमा दुबै संस्थाले प्रचलित कानून तथा आफ्नो आर्थिक प्रशासन विनियमावलीको अधिनमा रही शाखा खरिद विक्री गर्न सक्नेछन् । काठमाडौँ उपत्यका लगायत अन्य कुनै पनि स्थानमा अवस्थित समस्याग्रस्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाको शाखा कार्यालय खरिद गरी सञ्चालन गरेमा शाखा खरिद गर्ने बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई माथि उल्लेखित खण्ड (छ) को व्यवस्था अनिवार्य हुने छैन । तर यस बैंकबाट समस्याग्रस्त घोषणा नभई विशेष निगरानीमा रहेका बैंक वा वित्तीय संस्थाको शाखा कार्यालय खरिद विक्री सम्बन्धमा यस बैंकको पूर्व स्वीकृति लिएर मात्र गर्न/गराउन सकिने छ ।”</p> <p>३. एकीकृत निर्देशन, २०७२ को इ.प्रा. निर्देशन नं. २३ को बुँदा नं. ३० को उपबुँदा नं. (४) पछि देहाय बमोजिमको उपबुँदा (४क) थप गरिएको छ ।</p> <p>“(४क) उच्च गरिवी रहेका बाजुरा, कालिकोट, बझाङ, हुम्ला, दार्चुला, जुम्ला, डोटी, अछाम, मुगु र बैतडी गरी १० जिल्लाहरु तथा नेपाल सरकारको बजेट वक्तव्यमा उल्लेख भए बमोजिम गरिवीको गहनता तुलनात्मक रूपमा बढी भएका पर्सा, बारा, रौतहट, सर्लाही, महोत्तरी, धनुषा, सिराहा र सप्तरीको संलग्न सूचीमा उल्लेखित दक्षिणी सीमावर्ती क्षेत्रका गाउँ विकास समिति र नगरपालिकाहरुमा कृषि तथा साना व्यवसायमा आधारित आयमूलक क्रियाकलापलाई प्रोत्साहित गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट प्रवाह भएको रु. पाँच लाखसम्मको कर्जामा यस बैंकबाट १ प्रतिशत ब्याजदरमा विशेष पुनर्कर्जा सुविधा उपलब्ध गराइनेछ । यस्तो कर्जामा बैंक तथा वित्तीय संस्थाले बढीमा ४.५ प्रतिशतसम्म मात्र ब्याजदर लिन सक्नेछन् ।”</p> <p>४. एकीकृत निर्देशन, २०७२ को इ.प्रा. निर्देशन नं. १३ को बुँदा नं. ३ मा देहाय बमोजिमको खण्ड (च) थप गरी ने.रा. बैंक निर्देशन फा.नं. १३.२ संलग्न बमोजिमको संशोधन गरिएको छ ।</p> <p>“(च) अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय संस्थाद्वारा नेपाली मुद्रामा जारी भएको ऋणपत्रमा गरिएको लगानी ।”</p> <p>५. शाखा/कार्यालय खोल्ने सम्बन्धी व्यवस्थामा देहाय बमोजिम थप गरिएको छ ।</p> <p>“नेपाल सरकारको बजेट वक्तव्यमा उल्लेख भए बमोजिम गरिवीको गहनता तुलनात्मक रूपमा बढी भएका पर्सा, बारा, रौतहट, सर्लाही, महोत्तरी, धनुषा, सिराहा र सप्तरीको संलग्न सूचीमा उल्लेखित दक्षिणी सीमावर्ती क्षेत्रका गाउँ विकास समिति र नगरपालिकाहरु तथा उच्च गरिवीमा रहेका तोकिएका दश जिल्लामा अन्य बैंक वित्तीय संस्था नभएका गा.वि.स. तथा बजार केन्द्रहरुमा शाखा खोल्न यस बैंकको पूर्व स्वीकृति लिनु पर्ने छैन । यसरी शाखा खोल्दा बैंक तथा वित्तीय संस्थाको संचालक समितिले निर्णय गरी सो निर्णय भएको मितिले १५ दिनभित्र यस बैंकको बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग र सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ । बैंक तथा वित्तीय संस्थाको संचालक समितिले निर्णय गरेको मितिले तीन महिनाभित्र शाखा कार्यालय खोल्न सक्नु पर्नेछ ।”</p> <p>६. एकीकृत निर्देशन, २०७२ को इ.प्रा. निर्देशन नं. १७ को बुँदा नं. १७ को उपबुँदा नं. (२) अन्तर्गत रहेको स्पष्टिकरण (३) तथा ने.रा. बैंक निर्देशन फा.नं. १७.१ लाई देहाय बमोजिम संशोधन गरिएको छ ।</p> <p>“(३) ‘पर्यटन क्षेत्र’ भन्नाले (क) ट्रेकिङ्ग, ट्राभल एजेन्सी, पर्वतारोहण, रिसोर्ट, ज्याफिट्ङ्ग, क्याम्पिङ्ग आदि, (ख) होटल, (ग) मनोरञ्जन, रिक्लिसन, चलचित्र सम्बन्धी (यस बैंकबाट जारी ने.रा. बैंक निर्देशन फा.नं. ३.१ को क्र.सं. १२ बमोजिमको) र (घ) काठमाडौँ उपत्यका, विराटनगर, जनकपुर, वीरगञ्ज, पोखरा, भैरहवा, नेपालगञ्ज र धनगढीमा सार्वजनिक सहरी यातायात सेवा संचालन गर्ने संगठित संस्थालाई प्रवाहित कर्जा ।”</p> <p>७. इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको ई-कार्ड कारोबार सेवा सम्बन्धमा देहाय बमोजिमको निर्देशन जारी गरिएको छ ।</p> <p>“सञ्चालन जोखिम कम गर्दै ग्राहकहरुलाई बैंकिङ्ग सेवा प्रयोगमा सुरक्षाको प्रत्याभूति दिलाउन बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले हाल प्रयोगमा ल्याएका डेबिट, क्रेडिट, प्रिपेड लगायतका Magnetic Strip Card लाई २०७२ असोजभित्र Chip Based Card ले प्रतिस्थापन गर्नुपर्नेछ ।”</p>
४	२०७२/६/७	<p>बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई मिति २०७२/४/२१ गते जारी गरिएको परिपत्रको बुँदा नं. २ मा उल्लिखित व्यवस्था अनुसार यस बैंकमा पेश गरिएको पूँजी योजना सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले सर्वसाधारणको जानकारीको लागि आ-आफ्नो वेबसाइटमा प्रकाशन गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।</p>

५	२०७२/६/२१	<p>एकीकृत निर्देशन, २०७२ को इ.प्रा. निर्देशन नं. २३ को बुँदा नं. ३१ को उपबुँदा नं. (१) लाई देहाय बमोजिम संशोधन गरिएको छ ।</p> <p>“(१) ECC को कारोबार सकिए पश्चात सेटलमेन्टका लागि ECC Rule Book मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि नेपाल क्लियरिङ हाउस लिमिटेडले इलेक्ट्रोनिक माध्यमबाट बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको खर्च वा जम्मा गर्ने रकमको अन्तिम सारांश (Net Clearing Position) यस बैंकको बैंकिङ्ग कार्यालयमा पठाउने सम्बन्धमा निम्न पाँच सत्रहरुलाई मात्र सञ्चालन गर्ने :-</p> <table border="1" data-bbox="488 405 1382 757"> <thead> <tr> <th>क्लियरिङ सत्र</th> <th>Net Clearing Position प्राप्त गर्ने समय</th> <th>सेटलमेन्ट हुने समय</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>नियमित क्लियरिङ सत्र (Regular Clearing Session)</td> <td>दिउँसो ३:०० बजे</td> <td>दिउँसो ३:१० बजे</td> </tr> <tr> <td>पुराना ढाँचाको चेक/ड्राफ्ट क्लियरिङ सत्र* (Non-Standard Cheque/Draft Clearing Session)</td> <td>दिउँसो ३:०० बजे</td> <td>दिउँसो ३:१० बजे</td> </tr> <tr> <td>पहिलो एक्सप्रेस क्लियरिङ सत्र# (First Express Clearing Session)</td> <td>बिहान ११:३० बजे</td> <td>बिहान ११:४० बजे</td> </tr> <tr> <td>दोस्रो एक्सप्रेस क्लियरिङ सत्र# (Second Express Clearing Session)</td> <td>दिउँसो १२:३०</td> <td>दिउँसो १२:४० बजे</td> </tr> <tr> <td>तेस्रो एक्सप्रेस क्लियरिङ सत्र# (Third Express Clearing Session)</td> <td>दिउँसो १:३० बजे</td> <td>दिउँसो १:४० बजे</td> </tr> </tbody> </table> <p>* २०७२ असोज १ गते भन्दा अघि खिचिएका चेकहरु असोज महिनाभरि सोमबार र बिहीबार हप्ताको दुई दिन मात्र क्लियरिङ हुने र सो पश्चात् क्लियरिङ नहुने ।</p> <p># ग्राहकको अनुरोधमा मात्र क्लियरिङ हुने ।</p>	क्लियरिङ सत्र	Net Clearing Position प्राप्त गर्ने समय	सेटलमेन्ट हुने समय	नियमित क्लियरिङ सत्र (Regular Clearing Session)	दिउँसो ३:०० बजे	दिउँसो ३:१० बजे	पुराना ढाँचाको चेक/ड्राफ्ट क्लियरिङ सत्र* (Non-Standard Cheque/Draft Clearing Session)	दिउँसो ३:०० बजे	दिउँसो ३:१० बजे	पहिलो एक्सप्रेस क्लियरिङ सत्र# (First Express Clearing Session)	बिहान ११:३० बजे	बिहान ११:४० बजे	दोस्रो एक्सप्रेस क्लियरिङ सत्र# (Second Express Clearing Session)	दिउँसो १२:३०	दिउँसो १२:४० बजे	तेस्रो एक्सप्रेस क्लियरिङ सत्र# (Third Express Clearing Session)	दिउँसो १:३० बजे	दिउँसो १:४० बजे
क्लियरिङ सत्र	Net Clearing Position प्राप्त गर्ने समय	सेटलमेन्ट हुने समय																		
नियमित क्लियरिङ सत्र (Regular Clearing Session)	दिउँसो ३:०० बजे	दिउँसो ३:१० बजे																		
पुराना ढाँचाको चेक/ड्राफ्ट क्लियरिङ सत्र* (Non-Standard Cheque/Draft Clearing Session)	दिउँसो ३:०० बजे	दिउँसो ३:१० बजे																		
पहिलो एक्सप्रेस क्लियरिङ सत्र# (First Express Clearing Session)	बिहान ११:३० बजे	बिहान ११:४० बजे																		
दोस्रो एक्सप्रेस क्लियरिङ सत्र# (Second Express Clearing Session)	दिउँसो १२:३०	दिउँसो १२:४० बजे																		
तेस्रो एक्सप्रेस क्लियरिङ सत्र# (Third Express Clearing Session)	दिउँसो १:३० बजे	दिउँसो १:४० बजे																		
६	२०७२/७/२	<p>२०७२ सालको बडा दशैंको सार्वजनिक बिदाका दिनहरुमा भारततर्फका भन्सार नाकाहरुमा राजस्व संकलन गर्ने बैंकका काउण्टर/शाखाहरु खुला राख्न, बैंकको सर्भर सुचारु राख्न तथा आयातको लागि प्रतितपत्र खोलेका बैंकहरुले भन्सार जाँचपास लगायतका आवश्यक कागजात उपलब्ध गराउन आ-आफ्ना सम्बन्धित कार्यालयहरु खुला राखी बैंकिङ्ग सेवा प्रदान गर्न यो निर्देशन जारी गरिएको छ ।</p>																		
७	२०७२/७/१०	<p>१. देशमा हालै उत्पन्न असहज परिस्थितिका कारण आर्थिक क्रियाकलापमा संकुचन आई उद्योग, व्यापार, पर्यटन, उर्जा लगायतका क्षेत्रहरु प्रभावित भएको र बैंक तथा वित्तीय संस्थाका ऋणीहरुको ऋण तिर्न सक्ने क्षमतामा हास आउन गई अर्थतन्त्रका विभिन्न क्षेत्रका सरोकारवालाहरुबाट यस बैंकबाट जारी गरिएका निर्देशनका केही प्रावधानहरुमा छुट प्रदान हुन अनुरोध भई आएकोले यस बैंकबाट जारी गरिएको एकीकृत निर्देशन २०७२ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि २०७१ चैत मसान्तमा सक्रिय वर्गमा कायम रहेका ऋणीहरुका लागि देहायका सम्बन्धमा विशेष व्यवस्था गरिएको छ ।</p> <p>(क) कर्जा नोक्सानी व्यवस्था सम्बन्धमा</p> <p>(ख) कर्जाको पुनरतालिकीकरण वा पुनरसंरचना सम्बन्धमा</p> <p>(ग) आमदानी/खर्च लेखाङ्कन गर्ने सम्बन्धमा</p> <p>(घ) ग्रेस अवधि सम्बन्धमा</p> <p>(ङ) टी.आर. कर्जा (Trust Receipt Loan) सम्बन्धमा</p> <p>२. बडा दशैं पर्वको सार्वजनिक बिदाको कारणले अनिवार्य मौज्जात गणना गर्ने प्रयोजनका लागि मिति २०७२ कार्तिक १ गतेदेखि कार्तिक १४ गतेसम्मको अवधिलाई हप्ता कायम गरिएको छ ।</p>																		
८	२०७२/७/२४	<p>मिति २०७२/७/२५ देखि २०७२/७/२८ सम्म दीपावली र मिति २०७२/८/१ गते छठ पर्वको सार्वजनिक बिदाका दिनहरुमा समेत भारततर्फका भन्सार नाकाहरुमा राजस्व संकलन गर्ने बैंकका काउण्टर/शाखाहरु खुला राख्न, बैंकको सर्भर सुचारु राख्न तथा आयातको लागि प्रतितपत्र खोलेका बैंकहरुले भन्सार जाँचपास लगायतका आवश्यक कागजात उपलब्ध गराउन आ-आफ्ना सम्बन्धित कार्यालयहरु खुला राखी बैंकिङ्ग सेवा प्रदान गर्न यो निर्देशन जारी गरिएको छ ।</p>																		
९	२०७२/७/२९	<p>१. प्राकृतिक प्रकोप लगायतका घटनाहरुले वित्तीय प्रणालीको व्यावसायिक निरन्तरतामा पार्न सक्ने प्रतिकूल असरलाई न्यूनीकरण गर्न यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुले २०७२ चैत मसान्तभित्र Contingency Management Framework तयार पारी लागू गर्नु पर्नेछ ।</p> <p>२. इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुले रु. ५० करोड वा सो भन्दा बढी रकमको बहु-बैंकिङ्ग कर्जा उपभोग गर्ने/गरिरहेका ऋणीहरुको कर्जा २०७३ असार मसान्तभित्र सहवित्तीयकरण कर्जामा परिणत गरिसक्नुपर्नेछ ।</p> <p>३. एकीकृत निर्देशन २०७२ को इ.प्रा. निर्देशन नं. १७ को बुँदा नं. ३ को खण्ड (च) लाई देहाय बमोजिम संशोधन गरी खण्ड (त) पछि देहाय बमोजिमको खण्ड (थ) थप गरिएको छ ।</p> <p>“(च) विपन्न वर्ग कर्जा प्राप्त गर्न योग्य व्यक्ति/समुदायले एकल वा सामुहिक रुपमा गलैचाको लागि आवश्यक पर्ने ऊन उत्पादन गर्ने प्रयोजनार्थ भेडापालन गर्न वा गलैचा बुन्ने तान राख्नका लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट स्वीकारयोग्य धितो लिई प्रति परिवार रु. ३ लाखमा नबढ्ने गरी (विगत दुई वर्षदेखि विपन्न वर्ग कर्जा उपभोग गरी असल वर्गमा परेकाको लागि रु. ४ लाख हुने) प्रवाह भएको कर्जा ।</p> <p>त्यसैगरी, विपन्न वर्ग कर्जा प्राप्त गर्न योग्य सीमान्तीकृत समुदाय तथा साना किसान वा किसान समुदायले मलखाद तथा विउविजन खरिद, सामुहिक रुपमा उत्पादन भण्डारणको लागि शीत भण्डार (Cold Storage) निर्माण, उत्पादनको बजारीकरण, साना सिंचाई, कुलो, स्यालो ट्यूबवेल जडान जस्ता उद्देश्यका लागि पनि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट स्वीकारयोग्य धितो लिई प्रति परिवार रु.</p>																		

		<p>३ लाखमा नबढ्ने गरी प्रवाह गरिएको कर्जा । साथै, तरकारी खेती, फलफूल, पशु/पक्षी पालन, मत्स्य पालन, मीरी पालन, जडिबुटी उत्पादन तथा कृषि उपज भण्डारण जस्ता व्यवसायको लागि प्रति परिवार रु. ४ लाख रुपैयाँसम्मको कर्जा र किसानहरूलाई तरकारी तथा फलफूलको भण्डारण प्रमाणको आधारमा प्रदान गरिएको रु. ४ लाख रुपैयाँसम्मको कर्जा ।</p> <p>(थ) नेपाल सरकारबाट स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा आएको “युवाहरूलाई कृषि कर्जामा प्रदान गरिने ब्याज अनुदान सम्बन्धी कार्यविधि, २०७१” बमोजिम तोकिएका कृषि व्यवस्थाहरूमा ऋणीहरूलाई प्रवाह भएको रु. ७ लाखसम्मको कर्जा ।</p>
१०	२०७२/८/२	<p>बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई देहाय बमोजिमको नीतिगत व्यवस्था कायम गरिएको छ :</p> <p>तिहार पूर्वको सार्वजनिक विदाको कारणले गर्दा अनिवार्य मौज्जात गणना गर्ने प्रयोजनका लागि मिति २०७२ कात्तिक २२ गतेदेखि २०७२ मंसिर ५ गतेसम्मको अवधिलाई हप्ता कायम गरिएको छ ।</p>
११	२०७२/९/२०	<p>१. एकीकृत निर्देशन २०७२, ई.प्रा. निर्देशन नं. १ अन्तर्गत रहेको "Capital Adequacy Framework 2007 (Updated July 2008)" लाई परिमार्जन गरी "Capital Adequacy Framework 2015" जारी गरिएको छ । यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त “क” वर्गका वाणिज्य बैंकहरूले २०७२ पुस मसान्तदेखि सामानान्तर (Parallel Run) र २०७३ साउनदेखि पूर्ण रूपमा कार्यान्वयन गर्नुपर्नेछ ।</p> <p>२. भूकम्प प्रभावित घरपरिवारलाई आवासीय घर पुनर्निर्माणका लागि प्रदान गरिने पुनरकर्जा कार्यविधि, २०७२ को बुँदा नं. १४ लाई देहाय बमोजिम संशोधन गरिएको छ ।</p> <p>“(१४) भूकम्पबाट पूर्णरूपमा घर क्षति भएका आफ्ना सदस्यहरूलाई आवासीय घर निर्माणका लागि “घ” वर्गका लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूले सामुहिक जमानीमा रु. ३ लाखसम्म कर्जा प्रवाह गरेमा यस बैंकबाट शून्य ब्याजदरमा पुनरकर्जा सुविधा प्रदान गरिनेछ । साथै, “घ” वर्गका लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूको सिफारिशमा त्यस्ता संस्थाका सदस्यहरूलाई “क”, “ख” र “ग” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले प्रदान गरेको रु. ३ लाखसम्मको कर्जामा समेत यो पुनरकर्जा प्रदान गरिनेछ ।</p> <p>यस व्यवस्था अन्तर्गत सामुहिक जमानीमा प्रवाह गरिएको कर्जाका हकमा कार्यविधिको बुँदा नं. ७ को राष्ट्रिय भवन संहिता सम्बन्धी व्यवस्था बाहेक अन्य व्यवस्थाहरू यथावत रूपमा लागू हुनेछन् । “क”, “ख” र “ग” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाले प्रवाह गरेको यस्तो कर्जालाई विपन्न वर्ग कर्जामा गणना गरिनेछ ।”</p>
१२	२०७२/९/३०	<p>मिति २०७२/७/१० मा जारी गरिएको परिपत्रको बुँदा नं. १ लाई देहाय बमोजिम संशोधन गरिएको छ ।</p> <p>१. देशमा हालै उत्पन्न असहज परिस्थितिका कारण आर्थिक क्रियाकलापमा संकुचन आई उद्योग, व्यापार, पर्यटन, उर्जा लगायतका क्षेत्रहरू प्रभावित भएको र बैंक तथा वित्तीय संस्थाका ऋणीहरूको ऋण तिर्न सक्ने क्षमतामा ह्रास आउन गई अर्थतन्त्रका विभिन्न क्षेत्रका सरोकारवालाहरूबाट यस बैंकबाट जारी गरिएका निर्देशनका केही प्रावधानहरूमा छुट्टा प्रदान हुन अनुरोध भई आएकोले २०७२ असार मसान्तमा सक्रिय वर्गमा कायम रहेका ऋणीहरूका लागि देहायका सम्बन्धमा विशेष व्यवस्था गरिएको छ ।</p> <p>(क) कर्जा नोक्सानी व्यवस्था सम्बन्धमा</p> <p>(ख) कर्जाको पुनरतालिकीकरण वा पुनरसंरचना सम्बन्धमा</p> <p>(ग) आम्दानी/खर्च लेखाङ्कन गर्ने सम्बन्धमा</p> <p>(घ) ग्रेस अवधि सम्बन्धमा</p> <p>(ङ) टी.आर. कर्जा (Trust Receipt Loan) सम्बन्धमा</p>
१३	२०७२/१०/१०	<p>आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को बजेट वक्तव्य तथा मौद्रिक नीतिमा व्यवस्था भए बमोजिम ‘आर्थिक पुनरुद्धार कोष (स्थापना र सञ्चालन) कार्यविधि, २०७२’ नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) बाट स्वीकृत भई कार्यान्वयनका लागि आएको हुँदा यसैसाथ संलग्न कार्यविधि कार्यान्वयन गर्ने प्रयोजनको लागि नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ७९ ल दिएको अधिकार प्रयोग गरी यो निर्देशन जारी गरिएको छ । साथै, कार्यविधिको बुँदा नं. ३ को उपबुँदा नं. (८) बमोजिम बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट कोषमा दाखिला गर्न सकिने रकमको प्रतिबद्धता समेत यस बैंकलाई एक महिनाभित्र उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।</p>
१४	२०७२/१२/३०	<p>एकीकृत निर्देशन, २०७२ को इ.प्रा. निर्देशन नं. २३ को बुँदा नं. १६ लाई देहाय बमोजिम संशोधन गरिएको छ ।</p> <p>“१६. SWIFT Message को माध्यमबाट रकमान्तर गर्ने सम्बन्धमा</p> <p>SWIFT (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication) प्रविधि जडान गरेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले SWIFT Message को माध्यमबाट यस बैंकसँग कारोबार गर्ने सम्बन्धमा देहाय बमोजिमको व्यवस्था गरिएको छ :</p> <p>(क) यस्तो कारोबारका लागि आइतबारदेखि बिहीबारसम्म अपरान्ह ३:०० बजेसम्म रकमान्तरको लागि अनुरोध भई आएमा सोही दिन रकमान्तर गरिने ।</p> <p>(ख) अपरान्ह ३:०० बजेपछि रकमान्तरको लागि अनुरोध भई आएको अवस्थामा सो दिन पछिको अर्को कार्य दिनमा रकमान्तर गरिने ।</p> <p>(ग) शुक्रबार दिनको १२:०० बजेसम्म रकमान्तरको लागि अनुरोध भई आएमा सोही दिन रकमान्तर गरिने ।</p> <p>(घ) शुक्रबार दिनको १२:०० बजेपछि रकमान्तरको लागि अनुरोध भई आएको अवस्थामा सो दिन पछिको अर्को कार्य दिनमा रकमान्तर गरिने ।”</p>
१५	२०७३/३/६	<p>१. “भूकम्प प्रभावित घरपरिवारलाई आवासीय घर पुनर्निर्माणका लागि प्रदान गरिने पुनरकर्जा कार्यविधि, २०७२” को बुँदा नं. २ र ८ लाई देहाय बमोजिम संशोधन गरी बुँदा नं. १६ थप गरिएको छ :</p> <p>(२) यो सुविधा ऋणी तथा निजको परिवारमा बस्न योग्य आवासीय घर नभएको अवस्थामा मात्र उपलब्ध गराइने छ । भूकम्पले क्षतिग्रस्त आवासीय घर गाउँ विकास समिति (गा.वि.स.) मा भए गा.वि.स.भित्रै, नगरपालिकामा भए सम्बन्धित वडाभित्रै पुनर्निर्माण गर्नका लागि पुनरकर्जा सुविधा उपलब्ध गराइनेछ । तर, क्षतिग्रस्त स्थान बस्नयोग्य नरहेको प्रमाण नेपाल सरकारको आधिकारिक निकायबाट प्राप्त गरेको अवस्थामा</p>

	<p>सोही जिल्लाको अर्को स्थानमा निर्माण गरिने आवासीय घरका लागि समेत यस कार्यविधि बमोजिम पुनरकरजा प्रदान गर्न सकिनेछ ।</p> <p>(द) बैंक वा वित्तीय संस्थाले नेपाल सरकारको सम्बन्धित निकाय वा स्थानीय निकाय (महानगरपालिका/ उपमहानगरपालिका/नगरपालिका/गा.वि.स./वडा कार्यालय) को भूकम्प पीडित भई आवासीय घर क्षतिग्रस्त भएको र ऋणीको परिवारमा अन्य कुनै आवासीय घर नभएको प्रमाण वा सो सम्बन्धी ऋणीको स्वःघोषणा अनिवार्य रूपमा लिनुपर्नेछ ।</p> <p>(१६) भूकम्प पीडित परिवारले आवासीय घर पुनर्निर्माणका लागि सहूलियत दरमा कर्जा लिन जाहेमा बैंक वा वित्तीय संस्थाले सरल र सहज प्रक्रिया अपनाई यस कार्यविधि बमोजिम हुने गरी कर्जा प्रवाह गर्नुपर्नेछ ।</p> <p>२. एकीकृत निर्देशन, २०७२ को इ.प्रा. निर्देशन नं. १३ को बुँदा नं. ३ को खण्ड (च) पछि देहायको खण्ड (छ) थप गरिएको र ने.रा. बैंक निर्देशन फा.नं. १३.२ लाई (संलग्न बमोजिम) संशोधन गरिएको छ ।</p> <p>(छ) आर्थिक पुनरुद्धार कोषमा जम्मा गरिएको रकम ।</p> <p>३. एकीकृत निर्देशन, २०७२ को इ.प्रा. निर्देशन नं. १६ अन्तर्गत रहने गरी बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई देहाय बमोजिमको निर्देशन जारी गरिएको छ :</p> <p>बैंक वा वित्तीय संस्थाले प्राकृतिक व्यक्तिको नाममा एउटै प्रकृतिको एक भन्दा बढी खाता खोल्न पाइने छैन । यसैगरी एक जना व्यक्तिलाई एउटै प्रकारको एक भन्दा बढी कार्ड (डेबिट/क्रेडिट) जारी गर्न पाइने छैन । यो निर्देशन जारी हुँदाका बखत एउटै बैंक वा वित्तीय संस्थाले एक व्यक्तिको नाममा एकै प्रकृतिको एक भन्दा बढी खाता खोलेको वा एकभन्दा बढी कार्ड जारी गरेको भए यस निर्देशन बमोजिम एकै प्रकृतिको एउटा मात्र खाता र एउटा मात्र कार्ड कायम राख्ने व्यवस्था मिलाउने पर्नेछ । तर यो व्यवस्था मुद्दती खाताका हकमा भने लागु हुने छैन ।</p>
--	---

“घ” वर्गका लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी गरिएका निर्देशनहरू

परिपत्र नं.	मिति	विषय
१	२०७२/४/१३	यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त “घ” वर्गका वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी गरिएको निर्देशन, २०७२ (यस अघि जारी निर्देशन, २०७१ र सो पश्चात् मिति २०७२ असार मसान्तसम्म जारी भएका परिपत्र/निर्देशन/मार्गदर्शन समेतलाई समावेश गरी परिमार्जन गरिएको) जारी गरिएको हुँदा सोही बमोजिम गर्नु/गराउनु हुन नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ७९ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी यो निर्देशन जारी गरिएको छ ।
२	२०७२/४/२१	<p>(१) यस बैंकबाट लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी गरिएको निर्देशन, २०७२ को बुँदा नं. २२.७ लाई देहाय बमोजिम संशोधन गरिएको छ ।</p> <p>“२२.७ बैंकदर सम्बन्धमा : यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूलाई प्रचलित ऐनमा भएको व्यवस्था अनुसार उपलब्ध गराइने कर्जाको ब्याजदर (बैंकदर) ७.० प्रतिशत कायम गरिएको छ ।”</p> <p>(२) लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी गरिएको निर्देशन, २०७२ को बुँदा नं. ३.२ को खण्ड (क) तथा (ग) मा देहाय बमोजिम संशोधन गरिएको छ ।</p> <p>“(क) विपन्न तथा न्यून आय भएका व्यक्तिलाई सामुहिक जमानीमा लघु उद्यम वा व्यवसाय सञ्चालन गर्न प्रति समूह सदस्य बढीमा एक लाख रुपैयाँसम्म लघुकर्जा उपलब्ध गराउन सकिने छ । विगत दुई वर्षदेखि कर्जा उपभोग गरी असल वर्गमा परेका समूह सदस्यको हकमा तीन लाख रुपैयाँ कायम गरिएको छ ।”</p> <p>“(ग) विपन्न तथा न्यून आय भएका व्यक्तिलाई स्वीकारयोग्य धितो लिई लघु उद्यम वा व्यवसाय सञ्चालन गर्न प्रति समूह सदस्य बढीमा रु. तीन लाख रुपैयाँसम्म लघुकर्जा उपलब्ध गराउन सकिने छ । विगत दुई वर्षदेखि कर्जा उपभोग गरी असल वर्गमा परेका समूह सदस्यको हकमा सात लाख रुपैयाँ सीमा कायम गरिएको । बैंक तथा वित्तीय संस्था नभएका गा.वि.स.हरूमा लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूबाट स्वीकारयोग्य धितो लिई समूहमा आवद्ध भएका तथा नभएका व्यक्तिहरूलाई लघुउद्यम सञ्चालन गर्न रु. सात लाखसम्म कर्जा प्रदान गर्न सकिनेछ ।”</p> <p>३. वित्तीय मध्यस्थताको कारोबार गर्न अनुमतिपत्र प्राप्त गैर-सरकारी संस्थाहरूलाई “घ” वर्गको लघुवित्त वित्तीय संस्थामा रुपान्तरण गर्ने सम्बन्धमा देहायको निर्देशन जारी गरिएको छ ।</p> <p>“यस बैंकबाट वित्तीय मध्यस्थकर्ताको कारोबार गर्न अनुमतिपत्रप्राप्त गैर-सरकारी संस्थालाई “घ” वर्गको लघुवित्त वित्तीय संस्थामा परिणत हुनका लागि २०७२ पुस मसान्तसम्मका लागि समयावधि थप गरिएको छ ।”</p>
३	२०७२/५/१	<p>(१) “घ” वर्गका लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूलाई देहाय बमोजिमको निर्देशन जारी गरिएको छ ।</p> <p>“यस बैंकबाट “घ” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरूले इजाजतपत्रप्राप्त “घ” वर्गकै अन्य संस्थाहरूद्वारा जारी भएका शेयर सुरक्षणपत्र वा अन्य कुनै पूँजी उपकरणहरूमा लगानी गर्न पाइने छैन । तर विगतमा कुनै “घ” वर्गको संस्थाहरूले अन्य “घ” वर्गकै संस्थाहरूको शेयर धारण गरेको भए २०७४ असार मसान्तभित्र सो शेयर निसर्ग गरिसक्नु पर्नेछ ।”</p> <p>(२) “घ” वर्गका लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी गरिएको निर्देशन, २०७२ को बुँदा नं. ६.३ (१०) मा देहाय बमोजिमको प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश थप गरिएको छ ।</p> <p>“तर, एक आपसमा गाभ्ने/गाभिने वा प्राप्तीको प्रक्रियामा रहेका बैंक वा वित्तीय संस्थाहरू बीच गाभ्ने/गाभिने वा प्राप्ती गर्ने सम्बन्धमा यस बैंकबाट सैद्धान्तिक सहमति दिइसकिएको अवस्थामा यस बैंकको स्वीकृति लिई प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको नियुक्तिको समयावधि थप गर्न सकिनेछ ।”</p>

४	२०७२/७/१०	<p>१. देशमा हालै उत्पन्न असहज परिस्थितिका कारण आर्थिक क्रियाकलापमा संकुचन आई उद्योग, व्यापार, पर्यटन, उर्जा लगायतका क्षेत्रहरू प्रभावित भएको र बैंक तथा वित्तीय संस्थाका ऋणीहरूको ऋण तिर्न सक्ने क्षमतामा ह्रास आउन गई अर्थतन्त्रका विभिन्न क्षेत्रका सरोकारवालाहरूबाट यस बैंकबाट जारी गरिएका निर्देशनका केही प्रावधानहरूमा छुट प्रदान हुन अनुरोध भई आएकोले यस बैंकबाट जारी गरिएको एकीकृत निर्देशन २०७२ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि २०७१ चैत मसान्तमा सक्रिय वर्गमा कायम रहेका ऋणीहरूका लागि देहायका सम्बन्धमा विशेष व्यवस्था गरिएको छ ।</p> <p>(क) कर्जा नोक्सानी व्यवस्था सम्बन्धमा (ख) कर्जाको पुनरतालिकीकरण वा पुनरसंरचना सम्बन्धमा (ग) ग्रेस अवधि सम्बन्धमा</p> <p>२. बडा दशैं पर्वको सार्वजनिक बिदाको कारणले अनिवार्य मौज्जात गणना गर्ने प्रयोजनका लागि मिति २०७२ कात्तिक १ गतेदेखि कात्तिक १४ गतेसम्मको अवधिलाई हप्ता कायम गरिएको छ ।</p>
५	२०७२/७/२४	<p>इजाजतपत्रप्राप्त “घ” वर्गका लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूको लागि देहाय बमोजिमको रकम ऋणीहरूको हित तथा संस्थागत विकासमा खर्च गर्ने गरी अलग्गै ग्राहक संरक्षण कोष (Client Protection Fund) खडा गरी राख्नुपर्नेछ :</p> <ul style="list-style-type: none"> - खुद मुनाफाको १ प्रतिशत रकम, र - वार्षिक २० प्रतिशतभन्दा बढी लाभांस (नगद वा बोनस) वितरणको प्रस्ताव गरेमा २० प्रतिशतभन्दा माथिको प्रस्तावित लाभांसको २५ प्रतिशत रकम । <p>ग्राहक संरक्षण कोषको रकम ऋणीहरूको सामूहिक हित हुने कार्य गर्न, समस्यामा परेका ऋणीको व्यवसायको सुरक्षण एवम् पुनर्स्थापना गर्न तथा ग्राहकहरूको शिक्षा र क्षमता विकासमा उपयोग हुने गरी खर्च गर्नु पर्ने छ । यस प्रयोजनको लागि सम्बन्धित लघुवित्त वित्तीय संस्थाले छुट्टै कार्यविधि तयार गरी यस बैंकबाट स्वीकृत गराई लागु गर्नु पर्नेछ । यस्तो कोषमा रहेको रकम पूँजीकोष गणना प्रयोजनको लागि पुरक पूँजीमा गणना गर्न सकिनेछ । यो व्यवस्था आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को वार्षिक हिसाब तयार गरी स्वीकृत गर्ने समयदेखि लागु हुनेछ ।</p>
६	२०७२/८/२	<p>“घ” वर्गका लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूको लागि देहाय बमोजिमको नीतिगत व्यवस्था कायम गरिएको छ ।</p> <p>तिहार पर्वको सार्वजनिक बिदाको कारणले गर्दा अनिवार्य मौज्जात गणना गर्ने प्रयोजनका लागि मिति २०७२ कात्तिक २२ गतेदेखि २०७२ मंसिर ५ गतेसम्मको अवधिलाई हप्ता कायम गरिएको छ ।</p>
७	२०७३/९/२०	<p>भूकम्प प्रभावित घरपरिवारलाई आवासीय घर पुनर्निर्माणका लागि प्रदान गरिने पुनरकर्जा कार्यविधि, २०७२ को बुँदा नं. १४ लाई देहाय बमोजिम संशोधन गरी “घ” वर्गका लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूलाई समेत पुनरकर्जा सुविधा उपलब्ध गराउने निर्णय भएको हुँदा सोही बमोजिम गर्न/गराउन हुन यो निर्देशन जारी गरिएको छ :</p> <p>“(१४) भूकम्पबाट पूर्णरूपमा घर क्षति भएका आफ्ना सदस्यहरूलाई आवासीय घर निर्माणका लागि “घ” वर्गका लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूले सामूहिक जमानीमा रु. ३ लाखसम्म कर्जा प्रवाह गरेमा यस बैंकबाट शून्य ब्याजदरमा पुनरकर्जा सुविधा प्रदान गरिनेछ । साथै, “घ” वर्गका लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूको सिफारिशमा त्यस्ता संस्थाका सदस्यहरूलाई “क”, “ख” र “ग” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले प्रदान गरेको रु. ३ लाखसम्मको कर्जामा समेत यो पुनरकर्जा प्रदान गरिनेछ ।</p> <p>यस व्यवस्था अन्तर्गत सामूहिक जमानीमा प्रवाह गरिएको कर्जाका हकमा कार्यविधिको बुँदा नं. ७ को राष्ट्रिय भवन संहिता सम्बन्धी व्यवस्था बाहेक अन्य व्यवस्थाहरू यथावत रूपमा लागु हुनेछन् ।”</p>
८	२०७२/९/३०	<p>मिति २०७२/७/१० मा जारी गरिएको परिपत्रको बुँदा नं. १ लाई देहाय बमोजिम संशोधन गरिएको छ ।</p> <p>१. देशमा हालै उत्पन्न असहज परिस्थितिका कारण आर्थिक क्रियाकलापमा संकुचन आई उद्योग, व्यापार, पर्यटन, उर्जा लगायतका क्षेत्रहरू प्रभावित भएको र बैंक तथा वित्तीय संस्थाका ऋणीहरूको ऋण तिर्न सक्ने क्षमतामा ह्रास आउन गई विभिन्न क्षेत्रका सरोकारवालाहरूबाट यस बैंकबाट जारी गरिएका निर्देशनका केही प्रावधानहरूमा छुट प्रदान हुन अनुरोध भई आएकोले २०७२ असार मसान्तमा सक्रिय वर्गमा कायम रहेका ऋणीहरूका लागि देहायका सम्बन्धमा विशेष व्यवस्था गरिएको छ ।</p> <p>(क) कर्जा नोक्सानी व्यवस्था सम्बन्धमा (ख) कर्जाको पुनरतालिकीकरण वा पुनरसंरचना सम्बन्धमा (ग) आम्दानी/खर्च लेखाङ्कन गर्ने सम्बन्धमा (घ) ग्रेस अवधि सम्बन्धमा</p>
९	२०७३/३/६	<p>“भूकम्प प्रभावित घरपरिवारलाई आवासीय घर पुनर्निर्माणका लागि प्रदान गरिने पुनरकर्जा कार्यविधि, २०७२” को बुँदा नं. २ र ८ लाई देहाय बमोजिम संशोधन गरी बुँदा नं. १६ थप गरिएको छ ।</p> <p>(२) यो सुविधा ऋणी तथा निजको परिवारमा बस्न योग्य आवासीय घर नभएको अवस्थामा मात्र उपलब्ध गराइने छ । भूकम्पले क्षतिग्रस्त आवासीय घर गाउँ विकास समिति (गा.वि.स.) मा भए गा.वि.स.भित्रै, नगरपालिकामा भए सम्बन्धित वडाभित्रै पुनर्निर्माण गर्नका लागि पुनरकर्जा सुविधा उपलब्ध गराइनेछ । तर, क्षतिग्रस्त स्थान बस्नयोग्य नरहेको प्रमाण नेपाल सरकारको आधिकारिक निकायबाट प्राप्त गरेको अवस्थामा सोही जिल्लाको अर्को स्थानमा निर्माण गरिने आवासीय घरका लागि समेत यस कार्यविधि बमोजिम पुनरकर्जा प्रदान गर्न सकिनेछ ।</p> <p>(८) बैंक वा वित्तीय संस्थाले नेपाल सरकारको सम्बन्धित निकाय वा स्थानीय निकाय (महानगरपालिका/उपमहानगरपालिका/नगरपालिका/गा.वि.स./वडा कार्यालय) को भूकम्प पीडित भई आवासीय घर क्षतिग्रस्त भएको र ऋणीको परिवारमा अन्य कुनै आवासीय घर नभएको प्रमाण वा सो सम्बन्धी ऋणीको स्व.घोषणा अनिवार्य रूपमा लिनुपर्नेछ ।</p> <p>(१६) भूकम्प पीडित परिवारले आवासीय घर पुनर्निर्माणका लागि सहूलियत दरमा कर्जा लिन चाहेमा बैंक वा वित्तीय संस्थाले सरल र सहज प्रक्रिया अपनाई यस कार्यविधि बमोजिम हुने गरी कर्जा प्रवाह गर्नुपर्नेछ ।</p>

अनुसूची २.२ : आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा स्थलगत निरीक्षण गरिएका वाणिज्य बैंकहरू

क्र.सं.	वाणिज्य बैंकहरूको नाम
१.	कृषि विकास बैंक लि.
२.	बैंक अफ काठमाण्डु लि.
३.	सेन्चुरी बैंक लि.
४.	सिटिजन्स बैंक इन्टरनेशनल लि.
५.	सिभिल बैंक लि.
६.	एभरेष्ट बैंक लि.
७.	ग्लोबल आईएमई बैंक लि.
८.	हिमालयन बैंक लि.
९.	जलविद्युत लगानी तथा विकास कम्पनी
१०.	जनता बैंक नेपाल लि.
११.	लक्ष्मी बैंक लि.
१२.	माछापुच्छ्रे बैंक लि.
१३.	मेगा बैंक लि.
१४.	एनसीसी बैंक लि.
१५.	नेपाल एसबीआई बैंक लि.
१६.	एनआईसी एशिया बैंक लि.
१७.	एनएमबी बैंक लि.
१८.	प्रभु बैंक लि.
१९.	प्राइम कर्मसंलय बैंक लि.
२०.	सानिमा बैंक लि.
२१.	सिद्धार्थ बैंक लि.
२२.	स्ट्याण्डर्ड चार्टर्ड बैंक लि.
२३.	सनराईज बैंक लि.

अनुसूची २.३ : आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा समष्टिगत निरीक्षण गरिएका विकास बैंकहरू

(क) स्थलगत निरीक्षण

देव विकास बैंक लिमिटेड
फेवा विकास बैंक लिमिटेड
ज्योति विकास बैंक लिमिटेड
काष्ठमण्डप डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
मुक्तिनाथ विकास बैंक लिमिटेड
रिलायवल डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
सांगिला विकास बैंक लिमिटेड
सिद्धार्थ डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
टुरिजम डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
त्रिवेणी विकास बैंक लिमिटेड
यति डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
अरनिको डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
विराटलक्ष्मी विकास बैंक लिमिटेड
कन्ट्री डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
गण्डकी विकास बैंक लिमिटेड
प्रोफेशनल दियालो विकास बैंक लिमिटेड
सेवा विकास बैंक लिमिटेड
शाइन रेसुङ्गा डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
अल्याइन डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
भार्गव विकास बैंक लिमिटेड
ग्रिन डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
इन्नोभेटिभ डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
सालपा डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड

कालिञ्चोक डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
कञ्चन डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
कर्णाली विकास बैंक लिमिटेड
कन्काइ विकास बैंक लिमिटेड
मनास्लु विकास बैंक लिमिटेड
मेट्रो डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
मितेरी डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
सेवा विकास बैंक लिमिटेड
राप्तिभेरी विकास बैंक लिमिटेड
सहयोगी विकास बैंक लिमिटेड
साभ्ना विकास बैंक लिमिटेड
सप्तकोशी डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
शुभेच्छा विकास बैंक लिमिटेड
सिन्धु विकास बैंक लिमिटेड
तिनाउ डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
वेस्टर्न डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
महाकाली विकास बैंक लिमिटेड
बागमती डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
कसमस डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
भ्रिमरुक विकास बैंक लिमिटेड
कावेली विकास बैंक लिमिटेड
काक्रेविहार विकास बैंक लिमिटेड
माउण्ट मकालु डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड

(ख) विशेष निरीक्षण

मुक्तिनाथ विकास बैंक लिमिटेड
भिवोर विकास बैंक लिमिटेड
ज्योति विकास बैंक लिमिटेड
कैलाश विकास बैंक लिमिटेड
काष्ठमण्डप डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
सुप्रिम डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
इन्फ्रास्ट्रक्चर डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड

एनआइडिस डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
विराटलक्ष्मी विकास बैंक लिमिटेड
रिलायवल डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
देव विकास बैंक लिमिटेड
एपेक्स डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
प्रोफेशनल दियालो विकास बैंक लिमिटेड

(ग) अनुगमन निरीक्षण

वेष्टर्न डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
नारायणी डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड

त्रिवेणी विकास बैंक लिमिटेड

अनुसूची २.४ : आर्थिक वर्ष २०७३/७४ देखि तीन वर्षको लागि बजार निर्माताको इजाजतप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू

क्र.सं.	बैंक तथा वित्तीय संस्थाको नाम
१.	मेगा बैंक नेपाल लि., कान्तिपथ, काठमाडौं
२.	लक्ष्मी बैंक लि., हात्तिसार, काठमाडौं
३.	सिभिल बैंक लि., कमलादी, काठमाडौं
४.	नविल बैंक लि., दरबारमार्ग, काठमाडौं
५.	सिटिजन बैंक इन्टरनेशनल लि., कमलादी
६.	सिद्धार्थ बैंक लि., हात्तिसार, काठमाडौं
७.	लुम्बिनी बैंक लि., नक्साल, काठमाडौं
८.	प्रभु बैंक लि., बबरमहल, काठमाडौं
९.	सनराईज बैंक लि., गैह्रिधारा, काठमाडौं
१०.	सेन्चुरी कर्मासियल बैंक लि., पुतलीसडक
११.	नेपाल बंगलादेश बैंक लि., पुतलीसडक
१२.	एनएमबी बैंक लिमिटेड, बबरमहल, काठमाडौं
१३.	सानिमा बैंक लि., नक्साल, काठमाडौं
१४.	जनता बैंक लि., नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं
१५.	कृषि विकास बैंक लि., रामशाहपथ, काठमाडौं
१६.	माछापुच्छ्रे बैंक लि., लाजिम्पाट, काठमाडौं
१७.	एनआईसी एशिया बैंक लि., थापाथली, काठमाडौं
१८.	विराटलक्ष्मी विकास बैंक लि., विराटनगर
१९.	सहयोगी विकास बैंक लि., विद्यापतिचोक, धनुषा
२०.	बागमती डेभलपमेण्ट बैंक लि., हरिवन, सर्लाही
२१.	इन्फ्रास्ट्रक्चर डेभलपमेण्ट बैंक लि., घण्टाघर
२२.	एनआईडीसी डेभलपमेण्ट बैंक लि., दरबारमार्ग
२३.	कैलास विकास बैंक लि., पुतलीसडक, काठमाडौं
२४.	सुप्रिम डेभलपमेण्ट बैंक लि., तिनकुने, काठमाडौं
२५.	एपेक्स डेभलपमेण्ट बैंक लि., हात्तिसार, काठमाडौं
२६.	देवः विकास बैंक लि., लालदरवार, काठमाडौं

क्र.सं.	बैंक तथा वित्तीय संस्थाको नाम
२७.	एस डेभलपमेण्ट बैंक लि., नक्साल, काठमाडौं
२८.	काष्ठमण्डप डेभलपमेण्ट बैंक लि., न्यूरोड
२९.	इन्टरनेशनल डेभलपमेण्ट बैंक लि., टेकू
३०.	साँग्रिला डेभलपमेण्ट बैंक लि., बालुवाटार
३१.	रिलायवल डेभलपमेण्ट बैंक लि., ज्ञानेश्वर
३२.	त्रिवेणी विकास बैंक लि., थापाथली, काठमाडौं
३३.	ओम डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड, चिप्लेढुङ्गा, पोखरा
३४.	भार्गव विकास बैंक लि., सुर्खेतरोड, नेपालगञ्ज
३५.	मालिका विकास बैंक लि., धनगढी, कैलाली
३६.	साभा विकास बैंक लि., धनगढी, कैलाली
३७.	सगरमाथा फाइनान्स लि., मानभवन, ललितपुर
३८.	गुहेश्वरी मर्चेण्ट बैंकिङ्ग एण्ड फाइनान्स लि., पुल्चोक
३९.	आईसीएफसी फाइनान्स लि., भाटभटेनी
४०.	जेविल्स फाइनान्स लि., न्यूरोड, काठमाडौं
४१.	गुडविल फाइनान्स लि., हात्तिसार, काठमाडौं
४२.	युनिक फाइनान्स लि., पुतलीसडक, काठमाडौं
४३.	नागरिक लगानी कोष, नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं
४४.	नेपाल इन्भेष्टमेण्ट बैंक लि., दरबारमार्ग
४५.	ग्लोबल आईएमई बैंक लि., पानीपोखरी, काठमाडौं
४६.	एक्सेल डेभलपमेण्ट बैंक लि., विर्तामोड, झापा
४७.	अरनिको डेभलपमेण्ट बैंक लि., धुलिखेल
४८.	यती डेभलपमेण्ट बैंक लि., दरबारमार्ग
४९.	सेण्ट्रल फाइनान्स लि., कृपण्डोल, ललितपुर
५०.	इन्टरनेशनल लिजिङ्ग एण्ड फाइनान्स कं.लि., काठमाडौं
५१.	श्री इन्भेष्टमेण्ट एण्ड फाइनान्स कं.लि., डिल्लीबजार

अनुसूची २.५ : आर्थिक वर्ष २०७३/७४ देखि ३ वर्षको लागि वैदेशिक रोजगार बचतपत्रको बिक्री एजेण्टको कार्य गर्ने इजाजतप्राप्त बैंक तथा रेमिट्यान्स कम्पनीहरू

क्र. सं.	बैंक तथा रेमिट्यान्स कम्पनीहरूको नाम	ठेगाना
१.	सिटिजन्स बैंक इन्टरनेशनल लिमिटेड	कमलादी, काठमाडौं
२.	एनएमबी बैंक लिमिटेड	बबरमहल, काठमाडौं
३.	नविल बैंक लिमिटेड	दरबारमार्ग, काठमाडौं
४.	माछापुच्छ्रे बैंक लिमिटेड	लाजिम्पाट, काठमाडौं
५.	प्रभु बैंक लिमिटेड	बबरमहल, काठमाडौं
६.	सनराइज बैंक लिमिटेड	गैह्रिधारा, काठमाडौं
७.	सिद्धार्थ बैंक लिमिटेड	हात्तिसार, काठमाडौं
८.	सानिमा बैंक लिमिटेड	नक्साल, काठमाडौं
९.	सेञ्चरी कमर्सियल बैंक लिमिटेड	पुतलीसडक, काठमाडौं
१०.	प्रभु मनि ट्रान्सफर प्रा.लि.	लैनचौर, काठमाडौं
११.	सिटी एक्सप्रेस मनि ट्रान्सफर	घण्टाघर, काठमाडौं
१२.	आईएमई लिमिटेड	पानीपोखरी, काठमाडौं
१३.	सेवा रेमिट प्रा.लि.	कुलेश्वर, काठमाडौं

**अनुसूची २.६ : संचालक समिति
(२०७३ असार मसान्त)**

डा. चिरंजीवि नेपाल, गभर्नर	अध्यक्ष
श्री लोकदर्शन रेग्मी, सचिव, अर्थ मन्त्रालय	सदस्य
श्री चिन्तामणि सिवाकोटी, डेपुटी गभर्नर	सदस्य
श्री शिवराज श्रेष्ठ, डेपुटी गभर्नर	सदस्य
प्रा. डा. श्रीराम पौड्याल	सदस्य
डा. रामहरि अर्याल	सदस्य
श्री बालकृष्णमान सिंह	सदस्य

**अनुसूची २.७ : विशिष्ट श्रेणी र प्रथम श्रेणी अधिकृतहरूको नामावली
(२०७३ असार मसान्त)**

अधिकृत विशिष्ट		
१.	श्री हरिप्रसाद काफ्ले	कार्यकारी निर्देशक, गभर्नरको कार्यालय
२.	श्री त्रिलोचन पंगेनी	कार्यकारी निर्देशक, जनशक्ति व्यवस्थापन विभाग
३.	डा. मीनबहादुर श्रेष्ठ	कार्यकारी निर्देशक, राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभाग
४.	श्री नारायणप्रसाद पौडेल	कार्यकारी निर्देशक, बैंक सुपरिवेक्षण विभाग
५.	श्री नरबहादुर थापा	कार्यकारी निर्देशक, अनुसन्धान विभाग
६.	डा. विनोद आत्रेय	कार्यकारी निर्देशक, लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभाग
७.	श्री जनकबहादुर अधिकारी	कार्यकारी निर्देशक, वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण विभाग
८.	श्री भिष्मराज ढुंगाना	कार्यकारी निर्देशक, विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग
९.	श्री लक्ष्मीप्रपन्न निरौला	कार्यकारी निर्देशक, विकास बैंक सुपरिवेक्षण विभाग
१०.	डा. शंकरप्रसाद आचार्य	कार्यकारी निर्देशक, संस्थागत योजना विभाग
११.	श्री राजनविक्रम शाह	कार्यकारी निर्देशक, बैकिङ कार्यालय
१२.	श्री शिवनाथ पाण्डे	कार्यकारी निर्देशक, बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग
१३.	श्री महेश्वरलाल श्रेष्ठ	का.मु. कार्यकारी निर्देशक, आन्तरिक लेखापरीक्षण विभाग
१४.	श्री ख्यामनारायण ढकाल	का.मु. कार्यकारी निर्देशक, वित्त व्यवस्थापन विभाग
१५.	श्री भुवन कँडेल	का.मु. कार्यकारी निर्देशक, मुद्रा व्यवस्थापन विभाग
१६.	श्री रमेशकुमार पोखरेल	का.मु. कार्यकारी निर्देशक, सामान्य सेवा विभाग
१७.	डा. नेफिलमातङ्गि मास्के	का.मु. कार्यकारी निर्देशक, भुक्तानी प्रणाली विभाग
अधिकृत प्रथम		
१८.	श्री उपेन्द्रकुमार पौडेल	निर्देशक, बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग
१९.	श्री एजिन्द्रप्रसाद लुईटेल	निर्देशक, वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण विभाग
२०.	डा. भुवनेशप्रसाद पन्त	निर्देशक, लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभाग
२१.	डा. बामदेव सिग्देल	निर्देशक, मुद्रा व्यवस्थापन विभाग
२२.	श्री वासुदेव अधिकारी	निर्देशक, विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग
२३.	डा. गोपालप्रसाद भट्ट	निर्देशक, अनुसन्धान विभाग
२४.	श्री नीलम ढुंगाना (तिम्सिना)	निर्देशक, अनुसन्धान विभाग
२५.	श्री भलक शर्मा आचार्य	निर्देशक, समस्याग्रस्त संस्था रिजोलुसन महाशाखा
२६.	श्री देवकुमार ढकाल	निर्देशक, जनशक्ति व्यवस्थापन विभाग

२७.	श्री मुकुन्दकुमार क्षेत्री	निर्देशक, बैंक सुपरिवेक्षण विभाग
२८.	श्री बलराम पराजुली	निर्देशक, लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभाग
२९.	श्री हरिशरण के.सी.	निर्देशक, बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग
३०.	श्री पिताम्बर भण्डारी	निर्देशक, अनुसन्धान विभाग
३१.	श्री राजेन्द्र पण्डित	निर्देशक, गभर्नरको कार्यालय
३२.	श्री सुनिल उदास	निर्देशक, विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग
३३.	श्री ऋषिकेश भट्ट	निर्देशक, वित्तीय जानकारी इकाई
३४.	श्री मुकुन्द महत	निर्देशक, नेपाल राष्ट्र बैंक, जनकपुर कार्यालय
३५.	श्री प्रदीपराज पौड्याल	निर्देशक, अनुसन्धान विभाग
३६.	डा. गुणाकर भट्ट	निर्देशक, अनुसन्धान विभाग
३७.	श्री नरेश शाक्य	निर्देशक, जनशक्ति व्यवस्थापन विभाग
३८.	श्री सुमनकुमार अधिकारी	निर्देशक, विकास बैंक सुपरिवेक्षण विभाग
३९.	श्री रमण नेपाल	निर्देशक, बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग
४०.	डा. प्रकाशकुमार श्रेष्ठ	निर्देशक, गभर्नरको कार्यालय
४१.	श्री बमबहादुर मिश्र	निर्देशक, बैंक सुपरिवेक्षण विभाग
४२.	श्री सीता घिमिरे	निर्देशक, राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभाग
४३.	श्री भिष्मप्रसाद उप्रेती	निर्देशक, नेपाल राष्ट्र बैंक, नेपालगञ्ज कार्यालय
४४.	श्री सरिता भट्ट (अधिकारी)	निर्देशक, विकास बैंक सुपरिवेक्षण विभाग
४५.	श्री रेवतीप्रसाद नेपाल	निर्देशक, नेपाल राष्ट्र बैंक, सिद्धार्थनगर कार्यालय
४६.	श्री रामु पौडेल	निर्देशक, नेपाल राष्ट्र बैंक, विराटनगर कार्यालय
४७.	श्री विश्रुत थापा	निर्देशक, नेपाल राष्ट्र बैंक, धनगढी कार्यालय
४८.	श्री रामबहादुर मानन्धर	निर्देशक, भुक्तानी प्रणाली विभाग
४९.	श्री विनोदकुमार तण्डुकार	निर्देशक, विकास बैंक सुपरिवेक्षण विभाग
५०.	श्री चिरञ्जिवि चापागाई	निर्देशक, नेपाल राष्ट्र बैंक, पोखरा कार्यालय
५१.	श्री तेजबहादुर रानामगर	निर्देशक, सामान्य सेवा विभाग
५२.	श्री रामहरि नेउपाने	निर्देशक, कानून महाशाखा
५३.	श्री धनञ्जय शर्मा	निर्देशक, नेपाल राष्ट्र बैंक, वीरगञ्ज कार्यालय
५४.	श्री अशोककुमार पौडेल	का.मु. निर्देशक, बैंक सुपरिवेक्षण विभाग
५५.	श्री रविन्द्र महर्जन	का.मु. निर्देशक, वित्त व्यवस्थापन विभाग
५६.	श्री विमलराज खनाल	का.मु. निर्देशक, बैंकिङ कार्यालय
५७.	श्री विनोदराज आचार्य	का.मु. निर्देशक, वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण विभाग
५८.	श्री पोमनाथ गौतम	का.मु. निर्देशक, सामान्य सेवा विभाग
५९.	श्री रामप्रसाद गौतम	का.मु. निर्देशक, बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्र
६०.	श्री विनिता विष्ट	का.मु. निर्देशक, बैंकिङ कार्यालय
६१.	श्री प्रल्हाद थापा	का.मु. निर्देशक, वित्त व्यवस्थापन विभाग
६२.	श्री उद्धवलाल रन्जितकार	का.मु. निर्देशक, टक्सार महाशाखा
६३.	श्री चेतप्रसाद उप्रेती	का.मु. निर्देशक, बैंकिङ कार्यालय
६४.	श्री शिवराम दवाडी	का.मु. निर्देशक (आई.टी.), सूचना प्रविधि विभाग

भाग

३

नेपाल राष्ट्र बैंकको वार्षिक वित्तीय स्थिति

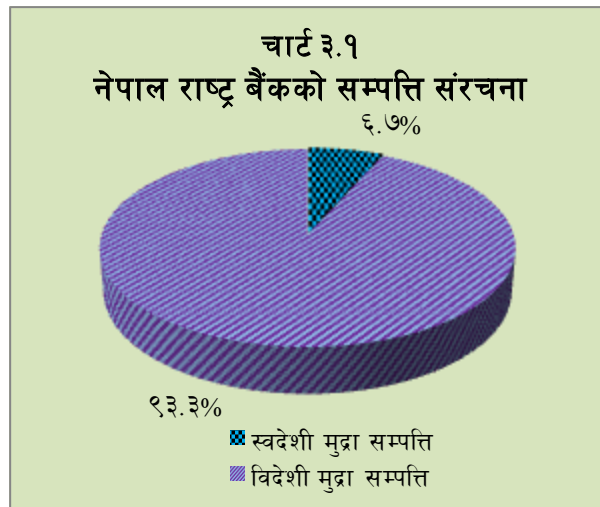
सम्पत्ति तथा दायित्व	११५
आय विवरण	११६
वार्षिक वित्तीय विवरण	११९

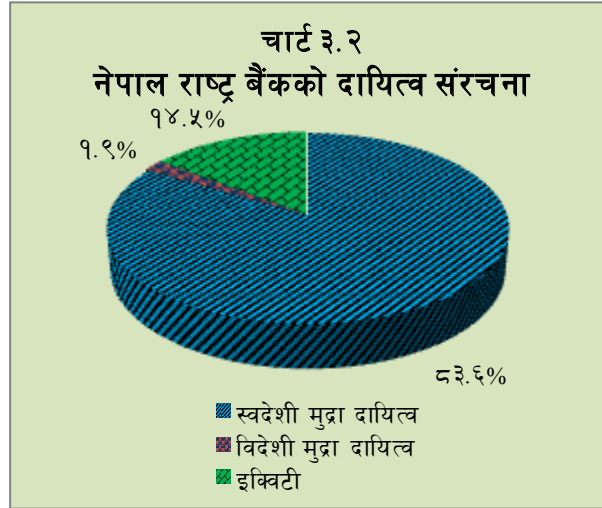
नेपाल राष्ट्र बैंकको वार्षिक वित्तीय विवरण

सम्पत्ति तथा दायित्व

- ३.१ २०७३ असार मसान्तको वासलात अनुसार नेपाल राष्ट्र बैंकको सम्पत्ति तथा दायित्व २०७२ असार मसान्तको तुलनामा २४.९ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ९८५ अर्ब ९७ करोड ८० लाख ६ हजार पुगेको छ। २०७१ असार मसान्तको तुलनामा २०७२ असार मसान्तमा कुल सम्पत्ति तथा दायित्व १९.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ७८९ अर्ब २४ करोड ७८ लाख ३ हजार पुगेको थियो।
- ३.२ २०७३ असार मसान्तमा कायम कुल सम्पत्तिमा विदेशी मुद्रा सम्पत्तिको अंश ९३.३ प्रतिशत र स्वदेशी मुद्रा सम्पत्तिको अंश ६.७ प्रतिशत रहेको छ। २०७२ असार मसान्तमा उपर्युक्त सम्पत्तिहरूको अंश क्रमशः ९२.३ प्रतिशत र ७.७ प्रतिशत रहेको थियो।

- ३.३ २०७३ असार मसान्तको कुल दायित्व तथा इक्विटीमा स्वदेशी मुद्रा दायित्वको अंश ८३.६ प्रतिशत, इक्विटीको अंश १४.५ प्रतिशत तथा विदेशी मुद्रा दायित्वको अंश १.९ प्रतिशत रहेको छ। २०७२ असार मसान्तमा उपर्युक्त दायित्वहरूको अंश क्रमशः ८३.५ प्रतिशत, १४.१ प्रतिशत र २.४ प्रतिशत रहेको थियो।

- ३.४ २०७२ असार मसान्तको तुलनामा २०७३ असार मसान्तमा विदेशी मुद्रा सम्पत्ति २६.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ९१९ अर्ब ७८ करोड ८४ लाख ५० हजार पुगेको छ। यसमध्ये लगानीको अंश ९७.१ प्रतिशत रहेको छ भने नगद तथा बैंक मौज्जातको अंश २.४ प्रतिशत, अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषसँगको एसडीआर संचितिको अंश ०.३ प्रतिशत र अन्य ०.२ प्रतिशत रहेको छ।
- ३.५ २०७२ असार मसान्तको तुलनामा स्वदेशी मुद्रा सम्पत्ति ९.३ प्रतिशतले वृद्धि भई २०७३ असार मसान्तमा रु. ६६ अर्ब १८ करोड ९५ लाख ५६ हजार रहेको छ। २०७३ असार मसान्तमा कायम कुल स्वदेशी मुद्रा सम्पत्तिमा सरकारी सुरक्षणपत्रमा लगानीको अंश ३२.१ प्रतिशत, अन्य लगानीको अंश २६.६ प्रतिशत, नगद तथा बैंक मौज्जातको अंश ७.४ प्रतिशत र कर्जा, पुनर्कर्जा लगायत अन्य सम्पत्तिको अंश ३३.९ प्रतिशत रहेको छ।
- ३.६ विदेशी मुद्रा दायित्व २०७२ असार मसान्तको तुलनामा २.८ प्रतिशतले घट्न गई २०७३ असार मसान्तमा रु. १८ अर्ब ६२ करोड २४ लाख २१ हजार रहेको छ। २०७३ असार मसान्तको विदेशी मुद्रा दायित्वमा अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषसँग सम्बन्धित दायित्व र बैंक तथा अन्य संस्थाहरूको निक्षेपको अंश तथा अन्य दायित्व क्रमशः ७८.४ प्रतिशत र २१.६ प्रतिशत रहेको छ।
- ३.७ २०७२ असार मसान्तको तुलनामा कुल स्वदेशी मुद्रा दायित्व २५.१ प्रतिशतले वृद्धि भई २०७३ असार मसान्तमा रु. ८२४ अर्ब ७० करोड ३९ लाख ९७ हजार पुगेको छ। स्वदेशी मुद्रा दायित्व अन्तर्गत चलनचल्तीमा रहेको नोट २१.० प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ३८६ अर्ब १६ करोड पुगेको छ। त्यसैगरी, नेपाल सरकारप्रतिको निक्षेप दायित्व २८७.६ प्रतिशतले, कर्मचारी सम्बन्धी दायित्व २३.८ प्रतिशतले, अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषसँग सम्बन्धित स्वदेशी मुद्रा दायित्व ९.८ प्रतिशतले र निक्षेप तथा अन्य मौज्जात दायित्व ३.७ प्रतिशतले बढेको छ।
- ३.८ २०७२ असार मसान्तको तुलनामा २०७३ असार मसान्तमा कुल इक्विटी २८.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। यस अन्तर्गत जगेडा कोष २९.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १३९ अर्ब ६५ करोड १५ लाख ८८ हजार पुगेको छ भने शेयर पूँजी रु. ३ अर्ब रहेको छ।

आय विवरण

- ३.९ २०७२ साउन १ गतेदेखि २०७३ असार ३१ गतेसम्मको आय विवरण अनुसार आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा नेपाल राष्ट्र बैंकको जम्मा खुद संचालन आम्दानी अघिल्लो वर्षको तुलनामा १४.३ प्रतिशतले बढेर रु. २१ अर्ब ९ करोड ४६ लाख ७२ हजार पुगेको छ। आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को खुद संचालन आम्दानीमा विदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट प्राप्त आम्दानी रु. २० अर्ब ६१ करोड १३ लाख ९२ हजार अर्थात् ९७.७ प्रतिशत र अन्य संचालन आम्दानी रु. ६८ करोड ६ लाख ६६ हजार अर्थात् ३.२ प्रतिशत रहेको छ भने स्वदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट खुद नोक्सान रु. १९ करोड ७३ लाख ८७ हजार अर्थात् ०.९ प्रतिशत भएको छ।

- ३.१० विदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट प्राप्त आम्दानीमा गत वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा १८.७ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. २० अर्ब ६२ करोड ४३ लाख २ हजार पुगेको छ भने विदेशी मुद्रा वित्तीय दायित्वतर्फको खर्च रु. १ करोड २९ लाख ९ हजार रहेको छ ।
- ३.११ समीक्षा वर्षमा विदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट प्राप्त आम्दानीमा कमिशन आम्दानीको अंश नगण्य रहेकोले ब्याज आम्दानीको योगदान उल्लेख्य रहन गएको छ । विदेशी मुद्रा वित्तीय दायित्वतर्फको खर्चमध्ये ब्याज खर्चको अंश ५३.४ प्रतिशत र एजेन्सी तथा सेवा शुल्कको अंश ४६.६ प्रतिशत रहेको छ ।
- ३.१२ स्वदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट प्राप्त आम्दानीमा गत वर्षको तुलनामा ३४.१ प्रतिशतले ह्रास आई रु. ६७ करोड ७८ लाख ९ हजार पुगेको छ भने स्वदेशी मुद्रा वित्तीय दायित्वतर्फको खर्च १९०.२ प्रतिशतले बढेर रु. ८७ करोड ५१ लाख ९६ हजार कायम भएको छ । फलस्वरूप, स्वदेशी मुद्राबाट खुद आम्दानीमा अघिल्लो वर्षको तुलनामा १२७.१ प्रतिशतले ह्रास आई रु. १९ करोड ७३ लाख ८७ हजार ऋणात्मक हुन पुगेको छ ।
- ३.१३ स्वदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट प्राप्त आम्दानीमा ब्याज आम्दानीको अंश ९०.८ प्रतिशत रहेको छ भने कमिशन आम्दानीको अंश ९.२ प्रतिशत मात्र रहेको छ । स्वदेशी मुद्रा वित्तीय दायित्व खर्चमा ब्याज खर्चको अंश ७८.० प्रतिशत र एजेन्सी तथा सेवा शुल्कको अंश २२.० प्रतिशत रहेको छ ।
- ३.१४ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मुनाफा (विदेशी विनिमय तथा पुनर्मूल्याङ्कन लाभ/हानि समायोजन अघि) अघिल्लो वर्षको तुलनामा २९.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १३ अर्ब ९० करोड २१ लाख ४१ हजार पुगेको छ ।
- ३.१५ समीक्षा वर्षको विदेशी विनिमय तथा पुनर्मूल्याङ्कन लाभ समायोजन गर्दा खुद नाफा रु. ३७ अर्ब ७५ करोड ९१ लाख २९ हजार रहेको छ । गत वर्ष यस्तो नाफा रु. १२ अर्ब ६ करोड ७३ लाख ६२ हजार रहेको थियो ।

NEPAL RASTRA BANK
STATEMENT OF FINANCIAL POSITION
AS ON 31ST ASAR, 2073 (15TH JULY, 2016)

PARTICULARS	Note	As on 31-3-2073 NRs.	As on 31-3-2072 NRs.
ASSETS			
Foreign Currency Financial Assets			
Cash and Bank Balances	1	22,345,320,713	36,536,975,471
IMF Related Assets : Special Drawing Right Holdings		2,416,907,139	4,119,794,209
Investments	2	893,090,109,317	686,405,859,194
Other Receivables		1,936,113,293	161,279,945
Total Foreign Currency Assets		919,788,450,462	728,675,423,819
Local Currency Financial Assets			
Cash and Bank Balances		4,867,227,429	370,333,184
Investments in Government Securities	3	21,279,362,917	23,393,930,517
GON Overdraft		-	-
Investments in Financial and Other Institutions	4	3,432,021,870	2,407,211,888
Other Investments	5	17,581,096,923	15,096,487,000
Loans & Receivables and Refinance	6	11,089,698,993	7,918,102,710
Other Receivables	7	3,101,260,165	2,933,278,319
Sub-Total		61,350,668,297	55,452,342,279
Other Assets			
Gold and Silver Stock	8	1,662,294,680	1,713,541,745
Other Inventories	9	1,486,003,561	2,101,384,476
Property, Plant & Equipment	10	868,002,056	763,066,404
Intangible Assets	11	161,594,152	184,936,117
Other Assets		660,992,763	357,108,080
Sub-Total		4,838,887,212	5,120,036,822
Total Local Currency Assets		66,189,555,509	60,572,379,101
Total Assets		985,978,005,971	789,247,802,920

Contingent Assets 22c
Notes 1 to 22 are integral parts of the Statement of Financial Position

As per our report of the even date.

.....
Dr. Bamdev Sigdel
(Act. Executive Director)

Board of Directors:-

.....
Dr. Chiranjibi Nepal
(Governor)

.....
Dr. Shanta Raj Subedi
(Secretary MOF/Board Member)

.....
(CA. Sunir Kumar Dhungel)
Chartered Accountant
Kathmandu

.....
(Mr. Mohadatta Timilsina)
Deputy Auditor General

.....
Mr. Chinta Mani Siwakoti
(Deputy Governor)

.....
Mr. Shiba Raj Shrestha
(Deputy Governor)

.....
(CA. Mahesh Khanal)
Chartered Accountant
Kathmandu

.....
Dr. Sri Ram Poudyal
(Board Member)

.....
Dr. Ram Hari Aryal
(Board Member)

.....
Mr. Bal Krishna Man Singh
(Board Member)

Date: 2073/09/11
Place : Kathmandu

(Restricted as per the Interim Order of Supreme Court vide letter dated 2073/08/24)

NEPAL RASTRA BANK
STATEMENT OF FINANCIAL POSITION
AS ON 31ST ASAR, 2073 (15TH JULY, 2016)

PARTICULARS	Note	As on 31-3-2073 NRs.	As on 31-3-2072 NRs.
LIABILITIES			
Foreign Currency Financial Liabilities			
Deposit from Banks and Other Agencies	12	3,815,158,637	3,119,269,500
IMF Related Liabilities	13	14,607,565,581	15,690,325,500
Other Liabilities	14	199,696,300	340,593,703
Total Foreign Currency Liabilities		18,622,420,518	19,150,188,703
Local Currency Financial Liabilities			
IMF Related Deposit Liabilities	15	9,181,784,449	8,361,984,449
GON Deposit		133,832,156,252	34,529,399,452
Deposit and Other Balances	16	211,553,839,667	203,998,489,372
Bills Payable		1,122,218,355	388,903,157
NRB Bond		49,080,000,000	-
Staff Liabilities	17	19,629,587,646	15,934,081,941
Other Payables	18	517,224,507	65,531,046,992
Sub-Total		424,916,810,876	328,743,905,363
Other Liabilities			
Currency in Circulation	19	386,160,000,000	319,080,000,000
Surplus Payable to GoN		7,250,000,000	7,000,000,000
Sundry Liabilities	20	6,377,186,385	4,155,986,285
Sub-Total		399,787,186,385	330,235,986,285
Total Local Currency Liabilities		824,703,997,261	658,979,891,648
EQUITY			
Capital		3,000,000,000	3,000,000,000
Reserves	21	139,651,588,192	108,117,722,569
Total Equity		142,651,588,192	111,117,722,569
Total Liabilities and Equity		985,978,005,971	789,247,802,920

Contingent Liabilities and Commitments 22b

Notes 1 to 22 are Integral Parts of the Statement of Financial Position

As per our report of the even date.

.....
Dr. Bamdev Sigdel
(Act. Executive Director)

Board of Directors:-

.....
Dr. Chiranjibi Nepal
(Governor)

.....
Dr. Shanta Raj Subedi
(Secretary MOF/Board Member)

.....
(CA. Sunir Kumar Dhungel)
Chartered Accountant
Kathmandu

.....
(Mr. Mohadatta Timilsina)
Deputy Auditor General

.....
Mr. Chinta Mani Siwakoti
(Deputy Governor)

.....
Mr. Shiba Raj Shrestha
(Deputy Governor)

.....
(CA. Mahesh Khanal)
Chartered Accountant
Kathmandu

.....
Dr. Sri Ram Poudyal
(Board Member)

.....
Dr. Ram Hari Aryal
(Board Member)

.....
Mr. Bal Krishna Man Singh
(Board Member)

Date: 2073/09/11
Place : Kathmandu

(Restricted as per the Interim Order of Supreme Court wide letter dated 2073/08/24)

NEPAL RASTRA BANK
STATEMENT OF COMPREHENSIVE INCOME
FOR THE YEAR ENDED 31st ASAR, 2073 (15th JULY, 2016)

PARTICULARS	Note	For the Year Ended 31-3-2073 NRs.	For the Year Ended 32-3-2072 NRs.
Operating Income:			
Income from Foreign Currency Financial Assets			
Interest Income	23	20,622,652,065	17,359,935,344
Commission Income	24	1,649,673	16,827,248
Sub-Total		20,624,301,738	17,376,762,592
Expenses on Foreign Currency Financial Liabilities			
Interest Expenses	25	6,896,728	5,895,791
Agency and Service Charge	26	6,012,724	27,075,395
Sub-Total		12,909,452	32,971,186
Net Income from Foreign Currency		20,611,392,286	17,343,791,406
Income from Local Currency Financial Assets			
Interest Income	23	615,595,198	974,441,197
Commission Income	24	62,213,635	54,382,228
Sub-Total		677,808,833	1,028,823,425
Expenses on Local Currency Financial Liabilities			
Interest Expenses	25	682,802,929	143,576,270
Agency and Service Charge	26	192,392,656	157,958,682
Sub-Total		875,195,585	301,534,952
Net Income from Local Currency Financial assets		(197,386,752)	727,288,473
Other Operating Income	27	680,666,467	386,210,776
Total Net Operating Income		21,094,672,001	18,457,290,655
General, Administrative Expenses & Provisions	28	7,192,530,685	7,693,461,579
Profit before Foreign Exchange and Revaluation Gain/(Loss)		13,902,141,316	10,763,829,076
Net Foreign Exchange Gain		18,143,580,010	2,528,753,969
Net Gold and Silver Revaluation Gain/(Loss)		5,708,576,716	(1,224,363,057)
Securities Revaluation Gain/(Loss)		4,830,707	(858,021)
NET PROFIT FOR THE YEAR		37,759,128,749	12,067,361,967
Other Comprehensive Income			
Changes in Fair Value of Investment in Equity Instruments		1,024,809,982	878,301,218
Actuary Gain on Defined Benefit Plan of Employee Benefit		-	-
Other Comprehensive Income for the Year		1,024,809,982	878,301,218
TOTAL COMPREHENSIVE INCOME		38,783,938,731	12,945,663,185

Notes 23 to 28 are Integral Parts of the Statement of Comprehensive Income

As per our report of the even date.

.....
Dr. Bamdev Sigdel
(Act. Executive Director)

Board of Directors:-

.....
Dr. Chiranjibi Nepal
(Governor)

.....
Dr. Shanta Raj Subedi
(Secretary MOF/Board Member)

.....
Mr. Chinta Mani Siwakoti
(Deputy Governor)

.....
Mr. Shiba Raj Shrestha
(Deputy Governor)

.....
Dr. Sri Ram Poudyal
(Board Member)

.....
Dr. Ram Hari Aryal
(Board Member)

.....
Mr. Bal Krishna Man Singh
(Board Member)

(Restricted as per the Interim Order of Supreme Court vide letter dated 2073/08/24)

(Mr. Mohadatta Timilsina)
Deputy Auditor General

(CA. Sunir Kumar Dhungel)
Chartered Accountant
Kathmandu

(CA. Mahesh Khanal)
Chartered Accountant
Kathmandu

Date: 2073/09/11
Place : Kathmandu

NEPAL RASTRA BANK
STATEMENT OF CASH FLOWS
FOR THE YEAR ENDED 31st ASAR, 2073 (15th JULY, 2016)

PARTICULARS	For the Year Ended	For the Year Ended
	31-3-2073	32-3-2072
	NRs.	NRs.
Cash Flow From Operating Activities:		
Total Comprehensive Income for the Year	38,783,938,731	12,945,663,185
Adjustments:		
Gold and Silver Revaluation (gain)/loss (Net)	(5,708,576,716)	1,224,363,057
Revaluation (Gain) or Loss on Foreign Exchange	(17,929,777,630)	(2,290,312,874)
Securities Revaluation Gain	(1,029,640,689)	(877,443,197)
Depreciation & Amortisation	101,700,720	86,503,030
Note Printing Expenses	936,813,717	1,080,986,721
Dividend Income	(24,568,748)	(7,365,111)
Provisions no Longer Required Written Back	(532,816,000)	(255,301,310)
Grant Income	(115,825)	(115,825)
Profit from Sale of Assets/ Investments	(10,885,370)	(4,470,262)
Assets Written Off	16,126	191,212
Interest paid on ECF Loan & ACU	5,494,745	5,692,245
Cash Flow From Operation Before Inc / Dec in Operating Assets	14,591,583,062	11,908,390,872
(Increase)/Decrease in Operating Assets	(7,207,498,568)	(8,215,077,779)
Refinance & Loans	(3,171,596,283)	(1,982,166,497)
Gold & Silver	(2,919,284,605)	(5,881,063,815)
Inventories	(321,432,802)	(528,157,926)
Other Receivable	(795,184,877)	176,310,459
Increase/(Decrease) in Operating Liabilities	99,600,674,319	77,612,438,504
Government Deposits	99,302,756,800	11,194,817,680
SDR Allocation	515,173,466	(465,665,058)
Deposit Liabilities	9,071,039,432	20,488,390,601
Bills Payable	733,315,198	(617,056,500)
NRB Bond	49,080,000,000	-
Deferred Staff Liabilities	3,695,505,705	3,062,796,642
Other Liabilities	(65,018,316,383)	44,934,788,802
Sundry Liabilities	2,221,200,100	(985,633,662)
Net Cash Flow From Operating Activities	Total (A) 106,984,758,813	81,305,751,597
Cash Flow From Investing Activities:		
Net (Incr)/Decr in Government Securities and Bank Deposits	(146,809,515,147)	(273,148,453,814)
Sale/Purchase of Investment in Financial Institutions	-	4,800,000
Purchase of Investments-Other	(1,951,793,923)	72,635,310
Purchase of Property, Plant & Equipment	(197,122,811)	(134,620,316)
Sale of Property, Plant & Equipment	25,861,029	4,789,058
Purchase of Intangible Assets	(1,047,550)	(3,892,049)
Dividend Income	24,568,748	7,365,111
Net Cash Flow From Investing Activities	Total (B) (148,909,049,655)	(273,197,376,701)
Cash Flow From Financing Activities:		
Bank Note Issued	67,080,000,000	45,830,000,000
Increase/Decrease in ECF Loan & ACU	(1,597,933,385)	(1,456,864,650)
Interest Paid on ECF Loan & ACU	(5,494,745)	(5,692,245)
Surplus Paid to GON	(7,000,000,000)	(7,000,000,000)
Net Cash Flow From Financing Activities	Total (C) 58,476,571,870	37,367,443,105
Net Cash Flow for the Year (A+B+C)	16,552,281,028	(154,524,181,999)
Revaluation Gain or Loss on Foreign Exchange	17,929,704,517	2,290,312,876
Cash and Cash Equivalent at the Beginning of the Year	339,083,278,732	491,317,147,855
Cash and Cash Equivalent at the end of the Year (Note - 29)	373,565,264,277	339,083,278,732

Note 29 is the Integral Part of the Statement of Cash Flows

.....
Dr. Bamdev Sigdel
(Act. Executive Director)

As per our report of the even date.

Board of Directors:-

.....
Dr. Chiranjibi Nepal
(Governor)

.....
Dr. Shanta Raj Subedi
(Secretary MOF/Board Member)

.....
(Mr. Mohadatta Timilsina)
Deputy Auditor General

.....
Mr. Chinta Mani Siwakoti
(Deputy Governor)

.....
Mr. Shiba Raj Shrestha
(Deputy Governor)

.....
(CA. Sunir Kumar Dhungel)
Chartered Accountant
Kathmandu

.....
(CA. Mahesh Khanal)
Chartered Accountant
Kathmandu

.....
Dr. Sri Ram Poudyal
(Board Member)

.....
Dr. Ram Hari Aryal
(Board Member)

.....
Mr. Bal Krishna Man Singh
(Board Member)

Date: 2073/09/11
Place : Kathmandu

(Restricted as per the Interim Order of Supreme Court vide letter dated 2073/08/24)

NEPAL RASTRA BANK
STATEMENT OF CHANGES IN EQUITY
 FOR THE YEAR ENDED 31st ASAR, 2073 (15th JULY, 2016)

NRs.

PARTICULARS	Capital	Statutory Reserve			Gold & Silver Equilisation Reserve	Fair Value Reserve	Revaluation Reserve	Actuary Gain/Loss Reserve	Other Reserves	Retained Earning	Total
		General Reserve	Monetary Liability Reserve	Exchange Equilisation Fund							
Balance as on 1st Shrawan 2071	3,000,000,000	20,544,849,850	2,950,753,898	62,354,476,204 (73,109)	5,704,554,193	1,357,695,170	855,767,574	-	8,586,974,360	(218,160,552)	105,136,910,697
Adjustment for Prior Period Income										35,148,685	35,075,576
Restated Balance	3,000,000,000	20,544,849,850	2,950,753,898	62,354,403,095	5,704,554,193	1,357,695,170	855,767,574	-	8,586,974,360	(183,011,867)	105,171,986,273
Net Profit for the year										12,067,361,967	12,067,361,967
Other Comprehensive Income						878,301,218				-	878,301,218
Appropriation of Profit:											
To General Reserve		1,123,982,900								(1,123,982,900)	-
To Monetary Liability Reserve			539,205,481							(539,205,481)	-
To Exchange Equilisation Fund				2,290,312,874						(2,290,312,874)	-
To Gold & Silver Equilisation Reserve					(1,224,363,057)					1,224,363,057	-
To Revaluation Reserve							(858,021)			858,021	-
To Other Reserve									2,120,921,238	(2,120,921,238)	-
Inter Fund Transfer:											
Gold & Silver to General Reserve											-
Other Reserve to General Reserve		76,605,926								(76,605,926)	-
Balance Profit Transfer to Government										(7,000,000,000)	(7,000,000,000)
Balance as on 1st Shrawan 2072	3,000,000,000	21,745,438,676	3,489,959,379	64,644,715,969	4,480,191,136	2,235,996,388	854,909,553	-	10,631,289,672	35,148,685	111,117,649,457
Net Profit for the year										37,759,128,749	37,759,128,749
Other Comprehensive Income						1,024,809,982				-	1,024,809,982
Appropriation of Profit:											
To General Reserve		1,964,852,718								(1,964,852,718)	-
To Monetary Liability Reserve			707,554,619							(707,554,619)	-
To Exchange Equilisation Fund				17,929,777,630						(17,929,777,630)	-
To Gold & Silver Equilisation Reserve					5,708,576,716					(5,708,576,716)	-
To Revaluation Reserve							4,830,707			(4,830,707)	-
To Other Reserve									4,228,685,044	(4,228,685,044)	-
Inter Fund Transfer:											
Gold & Silver to General Reserve											-
Other Reserve to General Reserve		24,708,491								(24,708,491)	-
Balance Profit Transfer to Government										(7,250,000,000)	(7,250,000,000)
Balance as on 31st Asadh 2073	3,000,000,000	23,734,999,885	4,197,513,998	82,574,493,598	10,188,767,852	3,260,806,370	859,740,259	-	14,835,266,225	0	142,651,588,183

Board of Directors:

As per our report of the even date.

.....
 Dr. Chiranjibi Nepal
 (Governor)

.....
 Dr. Shanta Raj Subedi
 (Secretary MOF/Board Member)

.....
 Dr. Bamdev Sigdel
 (Act. Executive Director)

.....
 (Mr. Mohadatta Timilsina)
 Deputy Auditor General

.....
 Mr. Chinta Mani Siwakoti
 (Deputy Governor)

.....
 Mr. Shiba Raj Shrestha
 (Deputy Governor)

.....
 (CA. Sunir Kumar Dhungel)
 Chartered Accountant
 Kathmandu

.....
 (CA. Mahesh Khanal)
 Chartered Accountant
 Kathmandu

.....
 Dr. Sri Ram Poudyal
 (Board Member)

.....
 Dr. Ram Hari Aryal
 (Board Member)

.....
 Mr. Bal Krishna Man Singh
 (Board Member)

Date: 2073/09/11
 Place : Kathmandu

(Restricted as per the Interim Order of Supreme Court
 vide letter dated 2073/08/24)

NEPAL RASTRA BANK

NOTES FORMING PART OF THE STATEMENT OF FINANCIAL POSITION

PARTICULARS	As on 31-3-2073 NRs.	As on 31-3-2072 NRs.
NOTE - 1: CASH AND BANK BALANCES		
Cash in Hand	16,919,382,218	14,303,231,270
Balance with Banks in Demand Deposits	5,425,938,496	22,233,744,201
Total	22,345,320,713	36,536,975,471
 NOTE - 2: INVESTMENTS		
i. Treasury Bills		
US Government Treasury Bills	5,338,216,112	15,170,924,651
GOI Treasury Bills	203,070,960,576	173,882,165,798
Other Treasury Bills	12,272,561,979	10,289,208,161
Sub-Total	220,681,738,667	199,342,298,611
ii. Other		
US Government Treasury Notes/Bond	103,078,298,438	60,579,350,351
Other Government Notes/Bond	52,368,638,018	46,718,723,257
Investment in Mid Term Instrument	8,302,929,017	7,842,427,539
Investment in Fixbis	6,432,082,697	7,172,535,534
Investment in Repurchase Agreement (Repo)	48,038,622,167	58,125,602,000
Balance with Banks in Time Deposits	425,981,618,537	287,097,848,512
Gold	28,206,181,777	19,527,073,391
Sub-Total	672,408,370,650	487,063,560,584
Grand Total	893,090,109,317	686,405,859,194
 Above Investments are Classified as Follows:		
Loans and Receivables	-	-
Held-for-trading	76,244,803,944	77,652,675,391
Held-to-maturity	811,507,089,262	593,582,259,153
Available-for-sale	5,338,216,112	15,170,924,651
Total	893,090,109,317	686,405,859,194
 NOTE - 3: INVESTMENTS IN GOVERNMENT SECURITIES		
Government Treasury Bills	16,099,450,874	17,965,212,474
Saving Certificates	308,861,000	528,992,000
Government Bond	4,871,051,043	4,899,726,043
Total	21,279,362,917	23,393,930,517
 Above Investments are Classified as Follows:		
Loans and Receivables	4,871,051,043	4,871,051,043
Held-for-trading	-	-
Held-to-maturity	-	28,675,000
Available-for-sale	16,408,311,874	18,494,204,474
Total	21,279,362,917	23,393,930,517

NEPAL RASTRA BANK

NOTES FORMING PART OF THE STATEMENT OF FINANCIAL POSITION

PARTICULARS		As on 31-3-2073 NRs.	As on 31-3-2072 NRs.
NOTE - 4: INVESTMENTS IN FINANCIAL AND OTHER INSTITUTIONS			
	% of holding		
(a) Investment in Shares of Subsidiaries			
Agricultural Project Services Centre	62.50	5,000,000	5,000,000
Rastriya Beema Sansthan - Life Insurance	55.56	1,000,000	1,000,000
Sub-Total		6,000,000	6,000,000
(b) Investment in Shares of Associates			
Nepal Stock Exchange Ltd.	34.60	12,080,500	12,080,500
National Productivity and Economic Development	31.52	2,500,000	2,500,000
Sub-Total		14,580,500	14,580,500
(c) Other Investments			
Shares:			
Deposit & Credit Guarantee Corporation	10.00	107,580,000	107,580,000
Nepal Clearing House	10.00	15,000,000	15,000,000
Rural Microfinance Development Centre	4.05	21,045,000	21,045,000
Credit Information Bureau	10.25	3,500,000	3,500,000
Citizen Investment Trust	13.35	3,090,879,330	2,236,006,388
National Banking Training Centre	10.00	5,000,000	5,000,000
Nepal Grameen Bikas Bank Limited	3.05	215,987,040	46,050,000
Sub-Total		3,458,991,370	2,434,181,388
Total		3,479,571,870	2,454,761,888
Less: Provision for diminution in the value		47,550,000	47,550,000
Total		3,432,021,870	2,407,211,888

NOTE - 5: OTHER INVESTMENTS

Investment of Funds:		
Fixed Deposits with Commercial Banks and Financial Institutions	17,742,525,923	15,790,732,000
Less: Provision for doubtful Investment	414,829,000	947,645,000
Sub-Total	17,327,696,923	14,843,087,000
Other Investments:		
Investment in Rural Self Reliance Fund	253,400,000	253,400,000
Sub-Total	253,400,000	253,400,000
Grand Total	17,581,096,923	15,096,487,000

NEPAL RASTRA BANK

NOTES FORMING PART OF THE STATEMENT OF FINANCIAL POSITION

PARTICULARS	As on 31-3-2073	As on 31-3-2072
	NRs.	NRs.
NOTE - 6: LOANS & RECEIVABLES AND REFINANCE		
LOANS AND RECEIVABLES		
Loans to Employees	4,389,546,115	4,666,599,428
Loan to Other Organisations	52,000,000	31,000,000
Sub-Total	4,441,546,115	4,697,599,428
REFINANCE		
Refinance to Commercial Banks	6,614,252,878	3,230,503,281
Refinance to Financial Institutions	43,900,000	-
	6,658,152,878	3,230,503,281
Less: Provision for Doubtful Loans	10,000,000	10,000,000
Sub-Total	6,648,152,878	3,220,503,281
Total	11,089,698,993	7,918,102,710

NOTE - 7: OTHER RECEIVABLE

Interest Accrued	2,048,243,233	2,034,187,919
Less: Interest Suspense	444,346,919	489,803,509
Net Interest Accrued	1,603,896,314	1,544,384,410
Advances Recoverable	1,407,707,525	1,314,005,129
Less: Provision for Doubtful Amounts	10,329,878	10,329,878
Net Advance Recoverable	1,397,377,646	1,303,675,251
Deposits	1,652,378	1,676,504
Project Income Recoverable	38,082,937	20,545,838
Bills Receivable	60,250,889	62,996,316
Total	3,101,260,165	2,933,278,319

NOTE - 8: GOLD & SILVER STOCK

Gold Held in Stock	1,566,791,538	1,610,653,876
Silver Held in Stock	95,503,142	102,887,870
Total Gold and Silver Stock	1,662,294,680	1,713,541,745

NOTE - 9: OTHER INVENTORIES

Security Note Stock	1,083,988,682	1,617,408,259
Coin Stock	390,974,691	472,476,420
Numismatic and Medallion Coins	22,931,719	23,366,886
Other Metal Stock	22,722,881	22,485,498
Dispensory Stock	342,639	604,465
Total Inventories	1,520,960,613	2,136,341,527
Less: Provisions For:		
Non-moving Numismatic and Medallion Coins	(22,465,794)	(22,465,794)
Non-moving Other Metal Stock	(8,716,000)	(8,716,000)
Unissuable Note Stock	(3,775,258)	(3,775,258)
Total Inventories Net of Provisions	1,486,003,561	2,101,384,476

NEPAL RASTRA BANK
NOTES FORMING PART OF THE STATEMENT OF FINANCIAL POSITION

NOTE - 10 : STATEMENT OF PROPERTY, PLANT & EQUIPMENT

Particulars		Land	Building	Computer & Accessories	Vehicles	Machinery Equipment	Office Equipment	Furniture and Fixture	Other Assets	Capital Work in Progress	Total Assets
Depreciation Rate			3%	20%	20%	20%	20%	10%	20%		
Original Cost	Balance as on 1 st Shrawan 2071	193,834,552	599,146,925	182,114,398	188,952,807	111,678,127	102,543,313	22,134,663	4,650,766	14,018,597	1,419,074,149
	Addition during the Year	-	13,280,354	26,792,828	74,761,900	1,749,631	15,758,698	1,059,535	89,330	11,437,870	144,930,145
	Disposal/Write Off/Adjustment	-	-	(6,765,720)	(18,712,319)	(3,075,234)	(3,445,924)	(197,470)	-	(10,309,829)	(42,506,496)
	Balance as on 31 st Ashadh 2072	193,834,552	612,427,278	202,141,506	245,002,388	110,352,524	114,856,087	22,996,728	4,740,096	15,146,638	1,521,497,798
Accumulated Depreciation	Balance as on 1 st Shrawan 2071	-	234,375,874	133,123,155	154,093,389	102,006,670	81,300,441	18,188,632	4,478,183		727,566,345
	Depreciation for the Year	-	17,809,260	16,456,164	14,742,572	4,272,651	8,594,682	825,944	36,482		62,737,754
	Disposal/Write Off/Adjustment	-	-	(6,765,589)	(18,393,642)	(3,075,220)	(3,445,888)	(192,366)	-		(31,872,705)
	Balance as on 32 nd Ashadh 2072	-	252,185,134	142,813,730	150,442,319	103,204,102	86,449,235	18,822,210	4,514,666	-	758,431,394
Net Book Value as on 31st Ashadh 2072		193,834,552	360,242,144	59,327,777	94,560,069	7,148,422	28,406,851	4,174,518	225,431	15,146,638	763,066,404
Original Cost	Balance as on 1 st Shrawan 2072	193,834,552	612,427,278	202,141,506	245,002,388	110,352,524	114,856,087	22,996,728	4,740,096	15,146,638	1,521,497,798
	Addition during the Year	-	73,073,279	32,955,699	41,300,469	3,016,681	16,782,653	2,806,717	201,193	32,765,127	202,901,818
	Disposal/Write Off/Adjustment	-	(18,075,083)	(43,064,007)	(45,661,925)	(5,484,027)	(8,302,811)	(2,837,864)	(83,479)	(5,778,883)	(129,288,079)
	Balance as on 31 st Ashadh 2073	193,834,552	667,425,475	192,033,197	240,640,931	107,885,178	123,335,929	22,965,582	4,857,811	42,132,883	1,595,111,537
Accumulated Depreciation	Balance as on 1 st Shrawan 2072	-	252,185,134	142,813,730	150,442,319	103,204,102	86,449,235	18,822,210	4,514,666	-	758,431,395
	Depreciation for the Year	-	18,207,472	20,662,169	24,678,200	3,413,814	9,475,518	780,317	93,851		77,311,342
	Disposal/Write Off/Adjustment	-	(7,519,716)	(41,383,389)	(43,070,656)	(5,484,020)	(8,296,532)	(2,795,466)	(83,477)		(108,633,256)
	Balance as on 31 st Ashadh 2073	-	262,872,890	122,092,509	132,049,863	101,133,896	87,628,222	16,807,061	4,525,040	-	727,109,481
Net Book Value as on 31st Ashadh 2073		193,834,552	404,552,584	69,940,688	108,591,069	6,751,281	35,707,707	6,158,520	332,771	42,132,883	868,002,056

Allowances for obsolescences has been made for Rs. 3,352,949 on Building under Construction which is presented under Capital Work in Progress

NEPAL RASTRA BANK
NOTES FORMING PART OF THE STATEMENT OF FINANCIAL POSITION

NOTE- 11 : INTANGIBLEASSETS

Particulars		Computer Software			Total Assets	
		Useful Life Defined by Contractual Agreements	Other Useful Life			Capital Work in Progress
Amortisation Rate			20%	10%		
Original Cost	Balance as on 1 st Shrawan 2071	2,795,895	9,008,087	229,272,935	203,400	241,280,317
	Addition during the Year	508,500	1,720,509		1,663,040	3,892,049
	Disposal/Write Off/Adjustment					-
	Balance as on 31 nd Ashadh 2072	3,304,395	10,728,596	229,272,935	1,866,440	245,172,366
Accumulated Amortisation	Balance as on 1 st Shrawan 2071	2,795,889	6,926,570	26,748,509		36,470,969
	Depreciation for the Year	50,850	787,132	22,927,293		23,765,276
	Disposal/Write Off/Adjustment					-
	Balance as on 32 nd Ashadh 2072	2,846,789	7,713,703	49,675,803	-	60,236,245
Net Book Value as on 31st Ashadh 2072		457,656	3,014,893	179,597,132	1,866,440	184,936,121
Original Cost	Balance as on 1 st Shrawan 2072	3,304,395	10,728,596	229,272,935	1,866,440	245,172,366
	Addition during the Year	783,090	-		264,460	1,047,550
	Disposal/Write Off/Adjustment	(2,323,555)	(2,402,853)			(4,726,408)
	Balance as on 31 st Ashadh 2073	1,763,930	8,325,743	229,272,935	2,130,900	241,493,508
Accumulated Amortisation	Balance as on 1 st Shrawan 2072	2,846,789	7,713,703	49,675,803		60,236,295
	Depreciation for the Year	457,599	1,004,568	22,927,293		24,389,460
	Disposal/Write Off/Adjustment	(2,323,550)	(2,402,849)			(4,726,399)
	Balance as on 31 st Ashadh 2073	980,838	6,315,422	72,603,096	-	79,899,356
Net Book Value as on 31st Ashadh 2073		783,092	2,010,321	156,669,839	2,130,900	161,594,152

NEPAL RASTRA BANK
NOTES FORMING PART OF THE STATEMENT OF FINANCIAL POSITION

PARTICULARS	As on 31-3-2073 NRs.	As on 31-3-2072 NRs.
NOTE - 12: DEPOSIT FROM BANKS AND OTHER AGENCIES		
Deposit from Banks and Financial Institutions	3,246,826,181	2,619,265,290
Foreign Diplomatic Missions and Other Agencies	568,332,456	500,004,210
Total	3,815,158,637	3,119,269,500
NOTE - 13: IMF RELATED LIABILITIES		
Special Drawing Right Allocation	10,183,273,536	9,668,100,070
Interest Bearing Loan :		
Loan under Rapid Credit Facility (RCF)	3,838,264,380	4,048,984,400
Loan under Extended Credit Facility (ECF)	586,027,665	1,973,241,030
Total	14,607,565,581	15,690,325,500
NOTE - 14: OTHER LIABILITIES		
Interest Payable	1,074,901	1,033,950
Asian Clearing Union	218,456,120	354,859,626
Others	(19,834,721)	(15,299,872)
Total	199,696,300	340,593,703
NOTE - 15: IMF Related Deposit Liabilities		
IMF Account No 1	9,180,925,768	8,361,125,768
IMF Account No 2	858,681	858,681
Total	9,181,784,449	8,361,984,449
NOTE - 16: DEPOSIT AND OTHER BALANCES		
Deposits from Banks and Financial Institutions	201,536,597,913	189,641,903,978
Balances of Other Institutions	9,186,697,023	12,657,083,879
Earnest Money	7,784,489	7,071,373
Money Changer	11,405,836	10,756,000
Margin Against LCs	811,354,406	1,681,674,142
Total	211,553,839,667	203,998,489,372

Balances of Banks and Financial institutions also include the Cash Reserve Ratio (CRR) required to be maintained by commercial banks. Balances of Other Institutions include deposit of government corporations, companies and local authorities etc.

NEPAL RASTRA BANK
NOTES FORMING PART OF THE STATEMENT OF FINANCIAL POSITION

PARTICULARS	As on 31-3-2073 NRs.	As on 31-3-2072 NRs.
NOTE - 17: STAFF LIABILITIES		
Medical Fund (Includes Medical Earning Fund, Interest, etc)	283,082,210	231,473,695
Welfare Provident Fund	436,853,982	73,064,262
Gratuity and Pension Fund	15,726,708,968	12,760,494,941
Staff Security Fund	2,089,956,721	1,875,701,464
Liability for Staff Leave Encashment	888,152,300	821,357,804
Liability for Retired Staff	204,833,466	171,989,774
Total	19,629,587,646	15,934,081,941
NOTE - 18: OTHER PAYABLES		
Deposit Collection-Auction	-	60,000,000,000
Reverse Repo Liabilities	-	5,000,000,000
Insurance Premium Collected from Staff	143,636,627	161,554,981
Other Payables of Project	373,587,880	369,492,012
Total	517,224,507	65,531,046,992
NOTE-19: CURRENCY IN CIRCULATION		
Currency in Circulation	386,160,000,000	319,080,000,000
The Currency in Circulation Liabilities are Supported by Following Securities :		
Foreign Currency Balance Held Abroad	370,552,268,000	303,472,268,000
Foreign Securities	15,607,732,000	15,607,732,000
Total	386,160,000,000	319,080,000,000

NEPAL RASTRA BANK
NOTES FORMING PART OF THE STATEMENT OF FINANCIAL POSITION

PARTICULARS	As on 31-3-2073 NRs.	As on 31-3-2072 NRs.
NOTE - 20: SUNDRY LIABILITIES		
Sundry Creditors	2,390,069,997	376,049,997
Unclaimed Account	33,840,399	3,480,540
Bills Collection	-	1,701,000
Less: Bills Lodged	-	1,701,000
Pension Payable to NRB Ex-Staff	100,139,135	73,908,545
General Account	48,078,943	186,608,845
Deferred Grant Income	123	115,948
Other Liabilities	3,805,057,789	3,515,822,410
Total	6,377,186,385	4,155,986,285

NEPAL RASTRA BANK
NOTES FORMING PART OF THE STATEMENT OF FINANCIAL POSITION

PARTICULARS	As on 31-3-2073 NRs.	As on 31-3-2072 NRs.
NOTE - 21: RESERVES		
Capital Reserve:		
Gold and Silver Equalization Reserve	10,188,767,853	4,480,191,137
Statutory Reserve:		
General Reserve	23,734,999,885	21,745,438,676
Monetary Liabilities Reserve	4,197,513,998	3,489,959,379
Exchange Equalization Fund	82,574,493,598	64,644,789,078
Other Reserves and Funds:		
Development Fund	10,840,989,244	7,289,756,571
Banking Development Fund	861,941,806	831,941,806
Development Finance Project Mob. Fund	249,999,999	226,625,456
Liquidity Stabilization fund	1,000,000,000	600,000,000
Mechanisation Fund	991,316,414	791,316,414
Scholarship Fund	61,594,504	61,594,504
Mint Development Fund	547,712,943	547,712,943
Gold Replacement Fund	24,077,829	24,708,491
Investment Revaluation Reserve	859,740,259	854,909,552
Rural Self Reliance Fund (GS Kosh)	253,400,000	253,400,000
Fair Value Reserve for Equity Instruments	3,260,806,370	2,235,996,388
Project Split Interest Reserve Fund	4,233,489	4,233,489
Surplus/(Deficit) Due to Restatement of Prior Period Errors	-	35,148,685
Total Reserves and Funds	139,651,588,192	108,117,722,569

The Board of Directors of the Bank has Appropriated the Following Amount to Different Fund During the Year

Net Profit for the Year	37,759,128,749	12,067,361,967
Transfer (to)/from Exchange Equalisation Fund	(17,929,777,630)	(2,290,312,874)
Transfer (to)/from Gold & Silver Equalisation Reserve	(5,708,576,716)	1,224,363,057
Securities Revaluation Fund	(4,830,707)	858,021
Surplus/(Deficit) Due to Restatement of Prior Period Errors	35,148,685	(218,160,552)
Profit Available for Distribution	14,151,092,381	10,784,109,619
General Reserve	1,964,852,718	1,123,982,900
Monetary Liability Reserve	707,554,619	539,205,481
Development Fund	3,551,232,671	1,548,675,648
Development Finance Project Mobilisation Fund	23,374,544	17,537,099
Liquidity Stabilization Fund	400,000,000	500,000,000
Banking Development Fund	30,000,000	30,000,000
Mechanisation Fund	200,000,000	24,708,491
Gold Replacement Fund	24,077,829	24,708,491
Surplus to be Transferred to GON	7,250,000,000	7,000,000,000
Total	14,151,092,381	10,784,109,619

NEPAL RASTRA BANK
NOTES FORMING PART OF THE STATEMENT OF FINANCIAL POSITION

NOTE - 22a : Movement of Provisions.

Particulars	As on 31-3-2072	Addition	Withdrawn	Adjustment	As on 31-3-2073
Leave Encashment	821,357,804	209,643,007	(142,848,512)	-	888,152,300
Gratuity and Pension Fund	12,760,494,941	3,000,000,000	(33,785,973)	-	15,726,708,968
Staff Security Fund	1,875,701,464	500,000,000	(285,744,743)	-	2,089,956,721
Staff Medical Earning Fund	231,473,695	177,344,423	(125,735,908)	-	283,082,210
Diminution in Value of Investment in	47,550,000	-	-	-	47,550,000
Provision for Advance Recoverable	10,329,878	-	-	-	10,329,878
Provision for Doubtful Loans	10,000,000	-	-	-	10,000,000
Nuismatic and Medallion Coins	22,465,794	-	-	-	22,465,794
Provision for Non Moving Metal Stock	8,716,000	-	-	-	8,716,000
Provision for Unissuable Note Stock	3,775,258	-	-	-	3,775,258
Provision for Other Investments	947,645,000	-	(532,816,000)	-	414,829,000
Provision for Building in Construction	3,352,949	-	-	-	3,352,949
Total	16,742,862,784	3,886,987,430	(1,120,931,137)	-	19,508,919,078

NOTE - 22b: Contingent Liabilities and Commitments

PARTICULARS	As on 31-3-2073	As on 31-3-2072
	NRs.	NRs.
Letters of Credit	40,165,211,792	33,872,646,191
Guarantees Issued	-	-
Unclaimed Account Transfer to P/L Account	100,066,715	100,066,715
Capital Commitment (Construction of New Buildings and related Works at Baluwatar & Thapathali)	17,546,195	42,229,656
Total	40,282,824,702	34,014,942,562

1. Contingent liabilities in respect of Letter of Credit (L/C) are determined on the basis of LCs remaining unexpired at the Balance sheet date after adjusting therefrom the margin retained by the bank. In addition to above, Letter of Credit opened for various projects of Nepal Government for which grants is received from various donor agencies, liability of such letter of credit is met directly by the donor agencies, hence it is not shown as contingent liabilities of the bank.

NOTE - 22c: Contingent Assets

PARTICULARS	As on 31-3-2073	As on 31-3-2072
	NRs.	NRs.
Insurance claim lodged with Rastriya Beema Company against the loss of Property caused by Mega Earthquake 2072 Baisakh	-	11,322,000
Total	-	11,322,000

NEPAL RASTRA BANK

NOTES FORMING PART OF THE STATEMENT OF COMPREHENSIVE INCOME

PARTICULARS	For the Year Ended 31-3-2073	For the Year Ended 32-3-2072
	NRs.	NRs.
NOTE- 23: INTEREST INCOME		
Foreign Currency Financial Assets		
Treasury Bills & Deposits	20,620,916,206	17,359,935,344
SDR Holding & Asian Clearing Union	1,735,859	-
Sub-total	20,622,652,065	17,359,935,344
Local Currency Financial Assets		
Government Securities	168,148,327	442,231,376
Investment in Financial and Other Institutions	355,132,274	454,786,409
Loans and Refinance	92,314,596	77,423,413
Sub-total	615,595,198	974,441,197
Total Interest Income from Financial Assets	21,238,247,263	18,334,376,541
NOTE- 24: COMMISSION INCOME		
Foreign Currency Financial Assets		
On Currency Exchange	1,649,673	16,827,248
Local Currency Financial Assets		
Government Transaction & Other services	62,213,635	54,382,228
Total Commission Income from Financial Assets	63,863,308	71,209,476
NOTE- 25: INTEREST EXPENSES		
Foreign Currency Financial Liabilities		
SDR Allocation & ECF Loan	5,494,745	5,692,245
Others	1,401,983	203,547
Sub-total	6,896,728	5,895,791
Local Currency Financial Liabilities		
Government Securities	682,802,929	143,576,270
Sub-total	682,802,929	143,576,270
Total Interest Expense on Financial Liabilities	689,699,657	149,472,062
NOTE- 26: AGENCY AND SERVICE CHARGE		
Foreign Currency Liabilities		
Service Charge	-	-
Commission	6,012,724	27,075,395
Sub-total	6,012,724	27,075,395
Local Currency Liabilities		
Agency Expenses	192,392,656	157,958,682
Sub-total	192,392,656	157,958,682
Total Agency and Service Charge	198,405,380	185,034,077
Agency Expenses Includes Agency Commission Paid to the Following Banks for Operating Government Accounts.		
Nepal Bank Ltd.	55,800,000	55,800,000
Rastriya Banijya Bank	92,100,000	92,100,000
Total	147,900,000	147,900,000

NEPAL RASTRA BANK
NOTES FORMING PART OF THE STATEMENT OF COMPREHENSIVE INCOME

PARTICULARS	For the Year Ended 31-3-2073	For the Year Ended 32-3-2072
	NRs.	NRs.
NOTE - 27: OTHER OPERATING INCOME		
Income from Mint (Sale of Coin)	172,671	341,248
Gain from Sale of Precious Metals and Coins	24,077,829	24,708,491
Fine/Penalty Charge	29,893,480	24,538,938
Profit from Sale of Assets	10,885,370	4,470,262
Dividend Income	24,568,748	7,365,111
Provision on Investment Wtitten Back (Net)	532,816,000	255,301,310
Project Income	9,610,825	17,537,099
Grant Income	115,825	115,825
Miscellaneous	48,525,719	51,832,492
Total	680,666,467	386,210,776

NEPAL RASTRA BANK
NOTES FORMING PART OF THE STATEMENT OF COMPREHENSIVE INCOME

PARTICULARS	Note	For the Year Ended 31-3-2073 NRs.	For the Year Ended 32-3-2072 NRs.
NOTE - 28: GENERAL, ADMINISTRATIVE EXPENSES & PROVISIONS			
Staff Costs	28 a	5,451,313,632	5,707,985,227
Depreciation and Amortization		101,700,720	86,503,030
Directors Fees and Expenses		7,673,669	5,100,612
Note Printing Charges		936,813,717	1,080,986,721
Mint Expenses		493,494	263,424
Security charges		49,508,346	38,502,214
Remittance Charges		47,392,769	42,769,892
Travelling Expenses		233,015,199	207,996,452
Insurance Charges		65,440,061	83,812,263
Repair & Maintenance		70,732,081	33,834,202
Miscellaneous	28 b	228,446,997	405,707,543
Total		7,192,530,685	7,693,461,579
28 a Staff Costs			
Salary		565,799,351	606,857,549
Allowances		556,493,593	545,212,304
Provident Fund Contribution		56,552,475	62,287,668
Staff Welfare (Including Medical Fund Contribution)		177,344,423	360,613,782
Staff Welfare Provident Fund		369,050,000	335,500,000
Pension & Gratuity Fund		3,000,000,000	3,000,000,000
Staff Security Fund		500,000,000	600,000,000
Staff Leave Compensations		209,643,007	194,567,614
Others		16,430,783	2,946,309
Total		5,451,313,632	5,707,985,227
28 b Miscellaneous Expenses			
Banking Promotion		39,717,097	90,851,636
Audit Fees and Expenses		2,381,180	1,305,569
Assets Written Off		16,126	191,212
Others		186,332,595	313,359,127
Total		228,446,998	405,707,543

NEPAL RASTRA BANK

NOTES FORMING PART OF THE STATEMENT OF FINANCIAL POSITION

PARTICULARS	As on 31-3-2073	As on 31-3-2072
	NRs.	NRs.
NOTE - 29: CASH AND CASHEQUIVALENT		
Foreign Currency Cash and Bank Balance	22,126,864,593	36,182,115,845
Foreign Currency Time Deposits	69,001,821,584	30,437,600,688
Local Currency in Hand	4,867,227,429	3,703,331,845
SDR Holdings	2,416,907,139	4,119,794,209
Investment in Treasury Bills/Notes	220,681,738,667	199,342,298,611
Investment in Fixbis	6,432,082,697	7,172,535,534
Investment in Repurchase Agreement (Repo)	48,038,622,167	58,125,602,000
Total	373,565,264,277	339,083,278,732

Nepal Rastra Bank

NFY 2072/73 (2015/16 AD)

NOTE 30: General Information, Significant Accounting Policies and Other Explanatory Disclosures

A. General Information and Significant Accounting Policies

1. Incorporation

Nepal Rastra Bank (NRB), the Central Bank of Nepal, was incorporated under Nepal Rastra Bank Act, 2012 as superseded by NRB Act 2058. The Bank is domiciled in Nepal and its central office is located at Baluwatar, Kathmandu. The Bank's jurisdiction is spread throughout the country. The main activities of the Bank include:

- Formulating necessary monetary and foreign exchange policies.
- Issuing of currency of circulation.
- Promoting stability and liquidity required in banking and financial sector.
- Developing a secure, healthy and efficient system of payment.
- Regulating, inspecting, supervising and monitoring the banking and financial system.
- Promoting entire banking and financial system of Nepal.

2. Fiscal Year

The financial statements relate to the fiscal year 2072/73 i.e. 1st Sawan 2072 to 31st Asar 2073 corresponding to Gregorian calendar 17th July 2015 to 15th July 2016. The previous year was 1st Sawan 2071 to 31st Asar 2072 (16th July 2014 to 16th July 2015). The corresponding information presented in the financial statements for the previous year are rearranged and reclassified in accordance with IAS 8 "Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors", wherever necessary.

3. Directors' Responsibility Statement

The Board of Directors of the Bank is responsible for preparation and presentation of the bank's financial statements and for the estimates and judgments used in them. The Board has approved the financial statements for the year ended 31st Asar 2073 on Poush 11, 2073 (December 26, 2016).

4. Controlling Body

The controlling body of the Bank is the Government of Nepal (GoN) holding 100 percent of its capital. In the normal course of its operations, the Bank enters into following transactions with GoN and state controlled enterprises/entities:

- The Bank shall be the banker and financial advisor of Government of Nepal and a financial agent of the Government.
- Government of Nepal shall consult the Bank on any matters that are within the jurisdiction of its competence. It shall be the duty of the Bank to advice on matter consulted by the Government of Nepal.
- Government of Nepal shall, while preparing annual budget, consult the Bank on the domestic debt including overdrafts.
- The Bank shall submit a pre-budget review report to Government of Nepal each year on the economic and financial matters.

The Bank does not generally collect any commission, fees or other charges for services, which it renders to the Government or related entities except where agreement states otherwise.

Transactions with the Government and state controlled enterprises/entities, outstanding balances and commitments are not disclosed in consonance with IAS 24.25.

5. Basis of Preparation

The significant accounting policies applied in the preparation of financial statements are set out below. These policies are consistently applied to all the years presented, except for the changes in accounting policies presented in point 7 below.

Financial statements components and presentation

The financial statements comprise the Statement of Financial Position, Statement of Comprehensive Income shown in one single statement, the Statement of Changes in Equity, the Statement of Cash Flows and the Notes to the Accounts.

The financial statements are prepared, as far as possible, in accordance with the International Financial Reporting Standards (IFRS). The deviations, if any, from IFRS are noted wherever applicable. The standards that are not fully complied with includes IAS 39 – Financial Instruments Recognition and Measurement, IAS 28 – Investment in Associates, IAS 27 – Consolidated and Separate Financial statements, IAS 16 – Property, Plant and Equipment and IAS 19 – Employee Benefits.

Assets and liabilities are presented in the Statement of Financial Position in the order of their liquidity. Expenses are classified as per their nature.

Cash flow information is prepared, on a cash basis, using the indirect method.

Basis of Recognition and Measurement

The financial statements are prepared on an accrual basis of accounting and interest income is recognized on effective interest rate method.

The financial statements are prepared on the historical cost measurement basis except for the following material items in the Statement of Financial Position.

- Non-derivative financial instruments at fair value through profit or loss are measured at fair value.
- ‘Available for Sale’ financial assets, except for equity investments whose fair value are not available, are measured at fair value.
- Derivative financial instruments are measured at fair value.
- Inventories are measured at cost or net realizable value whichever is lower.
- Gold investment assets other than Inventories are measured at fair value.
- Gratuity and Pension Fund and Staff Security Fund are measured at present value of Defined Benefits Obligation.

Functional and Presentation Currency

The financial statements are presented in Nepalese Rupee, which is the Bank's functional currency. The figures are rounded to nearest integer, except otherwise indicated.

Use of Estimates and Judgments

The preparation of financial statements requires the management to make critical judgments, estimates and assumptions that affect the application of accounting policies and reported amounts of the assets, liabilities, incomes and expenses. The actual result may differ from these estimates. Management believes that the underlying assumptions

are appropriate and that the financial statements present the financial position and results fairly.

Estimates and underlying assumptions are reviewed on an ongoing basis. Revisions to accounting estimates are recognized in the period in which the estimates are revised and in any future period affected. Information about assumptions and estimation that have a significant risk of resulting in a material adjustment within the next financial year are:

- Key assumptions used in discounted cash flow projections
- Measurement of defined benefit obligations
- Provisions and contingencies
- Determination of net realizable value
- Determination of useful life of the property, plants and equipment
- Determination of capitalization value of the intangible assets

6. Significant Accounting Policies

i. Revenue Recognition

Revenue is recognized when it is probable that the economic benefits associated with the transaction will flow to the Bank and the amount of revenue can be measured reliably. Revenue is not recognized during the period in which its recoverability of income is not probable. Accordingly, interest income on investments from certain banks and financial institutions which are declared as problematic and receipt of interest from which is not forthcoming are not recognized. Interest incomes are recognized on effective interest rate method whereas other incomes are recognized on an accrual basis of accounting.

ii. Financial Instruments

The financial instruments, consisting of financial assets and financial liabilities, are segregated between foreign currency and local currency items. Financial assets and liabilities are generally not netted off until and unless, the Bank has a legal right to offset the amount and intends either to settle it on a net basis or to realize the asset and settle the liability simultaneously.

a. Financial Assets

All financial assets are recognized initially on trade date, which is the date when the Bank becomes a party to the contractual provisions of the instruments except for loans and Advances which is recognized on the date of origination. Financial assets are derecognized when the contractual rights to the cash flows from the asset expire, or the right to receive the contractual cash flow in which all risk and rewards of the ownership of the financial assets is substantially transferred. Any interest in such transferred financial assets that are created or retained by the Bank is recognized as a separate asset or liability.

Financial assets (Non-derivative) are classified into the following categories: (a) Financial assets at fair value through profit or loss, (b) Held to maturity, (c) Loans and advances and (d) Available for sale.

Financial assets at fair value through profit or loss

Financial assets are classified at fair value through profit or loss if the Bank manages such investments and makes purchases and sales decisions based on its fair value in accordance with investment strategy. Attributable transaction costs and changes in fair value are taken to revenue.

Held-to-Maturity Financial Assets

Held-to-maturity asset are financial assets with fixed or determinable payments and fixed maturity (e.g., debt securities) for which the Bank has intent and ability to hold till maturity. Held to maturity financial assets are recognized initially at fair value plus any directly attributable transaction cost. Subsequent to initial recognition, held to maturity financial assets are measured at amortized cost using effective interest rate method less any impairment losses.

Loans and Receivables

Loans and receivables are non-derivative financial assets with fixed or determinable payments that are not quoted in an active market. They typically arise when the Bank provides loans; makes investments in debt instruments and deposits held in other banks with no intention of trading or making short-term profit and comprises loans and advances including bonds purchased at original issuance. They are initially recognized at fair value plus any directly attributable transaction cost. Subsequent to initial recognition, loans and receivables financial assets are measured at amortized cost using effective interest rate method less any impairment losses. Loans and receivables comprises of cash and cash equivalents, trade and other receivables, loans provided to the employees.

Available-for-Sale Financial Assets

Available-for-sale financial assets are non-derivative financial assets that are designated as available-for-sale or not classified in any of the above category. Available-for-sale financial assets are recognized initially at fair value plus any directly attributable transaction cost. Subsequent to initial recognition, available-for-sale financial assets are measured at fair value, as far as such fair value is available, and changes therein, other than impairment losses which are recognized in other comprehensive income and presented in the fair value reserve in equity. When an investment is derecognized, gain or loss accumulated in equity is reclassified to profit or loss. Available-for-sale financial assets comprises of investment in equity instruments.

b. Financial Liabilities

All financial liabilities are recognized initially on the trade date, which is the date that the bank becomes a party to the contractual provisions of the instrument except for Debt Securities which are initially recognized on the date that they are issued. A financial liability is derecognized when its contractual obligations are discharged, cancelled or expired. Non derivatives financial liabilities are classified into the other financial category. Such financial liabilities are recognized initially at fair value less any directly attributable transaction cost. Subsequent to initial recognition, these financial liabilities are measured at amortized costs using effective interest rate method.

c. Fair value

The fair value of a financial instrument is the amount for which an asset could be exchanged, or a liability settled, between knowledgeable, willing parties at an arm's length transaction. Quoted market values represent fair value when a financial instrument is traded in an organized and liquid market. Where quoted market values are not available, fair values are estimated by other techniques such as discounted cash flows etc.

d. Impairment Losses

The Bank recognizes the impairment of financial assets in case there is objective evidence that the assets have been impaired. Impairment of an individual asset is tested at each balance sheet date in case there is an indication of such impairment.

iii. Currency in Circulation

Currency in circulation represents notes issued by the Bank as a sole currency issuing authority in Nepal. Currency notes issued by the Bank are legal tender under the NRB Act 2058. This represents the liability of the Bank towards the holder of the currency note. The liability for notes in circulation is recorded at face value in the balance sheet. These liabilities are secured by assets including foreign currency and foreign securities etc. as permitted by Nepal Rastra Bank Act 2058.

The Bank also issues coins of various denominations for circulation. However, currency circulation liability does not include the liability on account of coins in circulation.

iv. Transactions on Repurchase Obligations (Repo) and Reverse Repo

Repurchase Arrangements (Repo) and Reverse Repo of securities are recorded as follows:

- a) Securities sold subject to repurchase arrangements (Repo) are recorded as refinance and loan to banks. The obligation to repurchase is shown as liabilities for securities sold under agreement to repurchase and the difference between the sale and repurchase value is accrued on a pro rata basis and recorded as expense.
- b) Securities purchased under agreements to resell ('reverse repos') are recorded as deposits and other balances of banks or customers, as appropriate. The difference between sale and repurchase price is treated as interest and accrued over the life of the agreements using the effective interest method. Securities lent to counterparties are also retained in the statement of financial position.

v. Foreign Currency Transactions and Balances Translations

Income and expenditure denominated in foreign currency are translated into Nepalese Rupees on the basis of exchange rate prevailing on the value date. Assets and liabilities in foreign currencies as at the yearend are translated into Nepalese Rupees on buying exchange rate prevailing on the balance sheet date. Exchange differences are taken to Statement of Comprehensive Income. An amount equivalent to the net exchange gain /loss during the year is transferred to/from 'Exchange Equalization Fund' through Statement of Comprehensive Income.

vi. Gold Replacement Fund

Gold Replacement Fund is created for the purpose of replenishing the stock of gold and silver sold. An amount equivalent to the cost price of the gold or silver purchased is transferred from Gold Replacement Fund to General Reserve account.

vii. Gold and Silver (other than inventories)

Gold and Silver other than those held as inventory is stated at market value and any appreciation or depreciation with respect to the cost is taken to/from "Gold and Silver Equalization Reserve" through Statement of Comprehensive Income.

viii. Gold and Silver Stock and Other Inventories

Gold and silver stock and other inventories are carried at cost or net realizable value whichever is less. Cost for gold and silver is determined on the basis of specific

identification of their individual cost (IAS 2.23). Cost for other inventories is determined under the weighted average method. Other stores except dispensary stock, various coin/metal stocks as well as printed notes are charged directly to Statement of Comprehensive Income. Durable goods with unit cost of twenty five thousand rupees or less are expensed through Statement of Comprehensive Income at the time of purchase.

ix. Property, Plant & Equipment

Property, Plant and Equipment are measured at cost less accumulated depreciation less accumulated impairment loss if any. Cost comprises purchase price including nonrefundable duties and taxes; and any directly attributable cost incurred in bringing the asset to their present location and condition necessary for it to be capable of operating in the manner intended by the management but excluding trade discounts and rebates. Subsequent expenditure is capitalized only when it is probable that future economic benefits associated with the expenditure will flow in to the Bank. Ongoing repair and maintenance are expensed as incurred.

Land is not depreciated. All other property, plant and equipment are depreciated from the date they are available for use or in respect of self-constructed assets, from the date that the construction is completed and ready for use. Depreciation is charged on straight-line method over the estimated useful life of current and comparative years of significant items of property, plant and equipment. Useful lives and residual values are reviewed on each reporting date and adjusted if required.

Useful life of the various classes of assets is estimated as below.

<u>Class of Assets</u>	<u>Useful Life</u>
Buildings	Above 33 Years
Furniture and Fixture	10 Years
Vehicles	5 Years
Office and Computer Equipment	5 Years
Machinery Equipment	5 Years
Others	5 Years

x. Intangible Assets

Intangible assets include software purchased by the bank. The intangible assets that are acquired by the Bank and have definite useful lives are measured at cost less accumulated amortization and any impairment losses. Software, useful life of which have been defined by terms of contract or conditions for use are amortized on straight-line basis over the useful life of asset.

Software, useful life of which have not been clearly defined by terms of contract or condition of use as well have a definite useful lives due to technological obsolescence are amortized on straight-line basis over estimated useful life of ten years and five years for business application software and other software respectively.

Subsequent expenditure is capitalized only when it increases the future economic benefits embodied in the specific asset to which it relates. All other expenditure, including expenditure on internally generated goodwill and brands are recognized in profit or loss as incurred.

xi. Assets Received in Grant

Equipment acquired under grant is recognized as "Grant Assets" and included under respective head of property, plant and equipment with corresponding credit to "Deferred Grant Income" under the head of Other Liabilities.

xii. Employee Benefits

a. Short Term Employees Benefit

Short term employees' benefits obligations are measured on an undiscounted basis and are expensed as the related service is provided. A liability is recognized for the amount expected to be paid under short term cash bonus or profit sharing plans if the Bank has a present legal constructive obligation to pay this amount as a result of past service provided by the employee and the obligation can be estimated reliably.

b. Defined Contribution Plan

A defined contribution plan is a post-employment benefit plan under which an entity pays a fixed contribution to a separate entity and has no legal or constructive obligation to pay future amounts. Obligations for contributions to defined contribution plans are recognized as employee benefit expense in profit or loss in the periods during which the related service are rendered by employees. Pre-paid contributions are recognized as an asset to the extent that cash refund or reduction in future payments is available. Contributions to a defined contribution plan being due for more than 12 months after the end of the period in which the employee render the service are discounted at their present value. The following are the defined contribution plan provided by the bank to its employees:

1) **Contributory Retirement Fund**

All permanent employees are entitled for participation in employee's Provident Fund (Retirement Fund) wherein the employees contribute at various rates of their current drawn salaries. The bank contributes 10% of basic salary to this fund, which is separately administered as a defined contribution plan as per Nepal Rastra Bank Staff By-Law 2068: Rule 78 Sub-rule 1(a) & 1(c). The Bank's obligations for contributions to the above Fund are recognized as an expense in profit or loss as the related services are rendered.

2) **Welfare Provident Fund**

Certain amounts as prescribed by the Board are annually transferred to this fund, which is meant to be a defined contribution scheme for the welfare of the employees, as per Nepal Rastra Bank Staff By-Law 2068: Rule 78 Sub-rule 1(b) and 1(c). Contributions by the Bank are expensed in profit and loss account as the related services are account.

3) **Staff Medical Fund**

Employees are eligible for medical benefits based on the specified slabs as per medical rules, last drawn salary and completed years of service, as per Nepal Rastra Bank Staff By-Law 2068: Rule 78 Sub-rule 1(d). Incremental liability is provided for and transferred to this Fund.

c. Defined Benefit Plan

A defined benefit plan is a post-employment benefit plan other than a defined contribution plan. The Bank's net obligation in respect of defined benefit plans is calculated separately for each plan by estimating the amount of future benefit that employees have earned in return for their service in current and prior periods. That benefit is discounted to determine its present value. Any unrecognized past service costs and the fair value of any plan assets are deducted. The discount rate is the yield at the reporting date on corporate bonds, that have maturity dates approximating the terms of the Bank's obligation and that are denominated in the currency in which the

benefits are expected to be paid. The calculation of obligation is performed annually by a qualified actuary using projected unit credit method.

The Bank recognizes all actuarial gains and losses arising from defined benefit plans immediately in other comprehensive income and all expenses related to defined benefits plans in employee benefit are expensed in profit and loss account.

The following are the defined benefit plans provided by the bank to its employees:

1) Gratuity and Pension Scheme

Gratuity and Pension Scheme is a defined benefit obligation under which employees having service period of five years or more but less than twenty years are eligible for gratuity, which is based on last pay-scale of staff's existing designation and completed years of service. Similarly, employees having service period of twenty years or more are eligible for pension, which is based on last pay-scale of staff's existing designation and completed years of service. The bank measures the obligation of this plan as valued by a qualified actuary using projected credit method. All expenses related to defined benefits plans in employee benefit are expensed in profit and loss account.

2) Staff Security Fund

Staff Security Fund is defined benefit plan under which all the permanent employees are entitled to staff security fund at the time of retirement, death or termination from the service by any other circumstances at the predetermined factor prescribed by the bank, which is based on last drawn salary and completed years of service as per Nepal Rastra Bank Staff By-Law 2068: Rule 78 Sub-rule 1(e). Employees having service period of thirty years are eligible for maximum sixty three months salary. The bank measures the obligation of this plan as valued by a qualified actuary using projected credit method. All expenses related to defined benefits plans in employee benefit are expensed in profit and loss account.

3) Leave Encashment

As per Nepal Rastra Bank Staff By-Law 2068: Rule 86,87 and 91, the employees are entitled to en-cash their un-utilized accumulated leave at the time of retirement or any other prescribed time as decided by the management of the bank. Home leave, Sick leave and Special Leave are defined benefit plans which are recognized when the leave remains un-availed at the time of closing date. Provision is created for liability on employees' leave based on obligation dischargeable to employees at balance sheet date.

xiii. Taxation

Income of the NRB is exempted from taxes under section 8 of the NRB Act, 2058 as well as Section 10 of Income Tax Act, 2058 and as such no provision in this respect has been made.

xiv. Cash and Cash Equivalents

Cash and cash equivalents include cash at vault and agency bank account balances, short-term and highly liquid investments maturing within 3 months from the date of its acquisition and are readily convertible to cash, which are subject to an insignificant risk of changes in value.

xv. Inter-Office Transactions

The balance of inter-office transactions under reconciliation is presented as General Account under Sundry Liabilities.

xvi. Unclaimed Account

Unclaimed account under Sundry Liabilities represents amount that remained unclaimed and outstanding for more than two years. Amount outstanding for more than three years in unclaimed account is transferred to miscellaneous income in Statement of Comprehensive Income.

xvii. Impairment

a. Impairment of Financial Assets

At each reporting date the bank assesses the objective evidence that a financial asset or group of financial assets is impaired or not. A financial asset or a group of financial assets is impaired and impairment losses are incurred only if there is objective evidence of impairment as a result of one or more events that occurred after the initial recognition of the asset and that loss event has an impact on the estimated future cash flows of the financial assets or group of financial assets that can be reliably estimated.

The criteria used to determine that there is objective evidence of an impairment loss include:

- Significant financial difficulty of the issuer or obligor;
- Breach of contract, such as default or delinquency in interest or principal payments
- It becomes probable that the borrower or issuer will enter bankruptcy or other financial reorganization;
- the Bank, for economic or legal reasons relating to the financial difficulties, grant to the borrower a concession that the lender would not otherwise consider;
- Disappearance of an active market for that financial asset because of financial difficulties; etc.

The amount of loss is measured as the difference between the asset's carrying amount and amount the management considers it as recoverable on the basis of financial position of the borrower or issuer and appropriate estimation made by the management. Appropriate provisions for possible losses on investments in shares, fixed deposits; and loans and advances have been made. Receivables considered as bad and irrecoverable are written off from the books of account and directly charged to Statement of comprehensive income.

b. Impairment of Non-financial Assets

Non-financial assets are reviewed for impairment whenever events or changes in circumstances indicate that the carrying amount may not be recoverable. An impairment loss is recognized for the amount by which the assets carrying amount exceeds its recoverable amount. The recoverable amount is the higher of an asset's fair value less cost and value in use. Provision for the assets such as Numismatic and Medallion coins and Non-moving metals are made on as per the indication of impairment. An impairment loss is recognized in Statement of Comprehensive Income. Provisions against impairment are reviewed at each balance sheet date and adjusted to reflect the current best estimates. Changes in the provisions are recognized as income/expense in the statement of comprehensive income. Impairment loss for diminution in value of investment in shares has been recognized during the year.

xviii. Bills Payable and Bills Receivable

The Bank carries out the function of repayment of Government securities and interest thereon on behalf of the GON. Bills Payable primarily represents the year-end undisbursed or unadjusted amount of payments received from GON in respect of interest / repayment liabilities of such securities. The year-end balance of Bills Purchased represents the amounts paid by the Bank to the security holders but the corresponding claim adjustment with Bills Payable is pending.

xix. Consolidation of Project Accounts

The Bank manages and implements various projects, which are helpful in attaining its objectives, on its own by entering into project agreement with the funding agencies or subsidiary loan agreements with Government of Nepal or on behalf of Government of Nepal (GON).

The projects for which the Bank has entered in to separate subsidiary loan agreements with Government or has entered into separate project agreements with other funding agencies are consolidated with the Bank's account. For projects which are implemented by the bank on behalf of the GON, the accounts of these projects are not consolidated with bank's financial statements as the Bank has no obligation towards such projects or any other counter party and there is no right of the Bank in assets, liabilities, equity, income and expense of such projects. However, disclosure of financial and other information of such projects is given in the notes.

7. Changes in Accounting Policies

There were no changes in accounting policies adopted by the Bank from the previous year. However any deviation from such the policies has been explained in the following sections.

B. Significant Disclosures

8. Gold and Silver

A sum of NRs. 24,077,829 (P.Y. NRs 24,708,491) was appropriated out of net profit this year to the "Gold Replacement Fund". The amount of NRs. 24,708,491 (PY NRs. 76,605,926) was transferred from Gold Replacement Fund to General Reserve Account. The quantity and market value of gold and silver held as inventory at the yearend were as follows:

Particulars	As on 31 st Asar 2073		As on 31 st Asar 2072	
	Weight (Kg, Gm, Mg)	Total Market Value (NRs.)	Weight (Kg, Gm, Mg)	Total Market Value (NRs.)
Gold (Investment)	6,121.578.590	28,206,181,776.74	5,188.474.290	19,527,073,390.61
Gold held in Stock	2,615.138.521	13,015,544,419	2,632.567.975	9,907,801,202
Silver held in Stock	126,172.309.750	9,790,971,237	126,202.478.081	6,192,755,599
Total		51,012,697,432		35,627,630,192

Market value for gold and silver was based on the closing rate prevailing in London Market and Nepal Gold & Silver Dealer's Association respectively.

9. Year end Exchange Rates

The year-end exchange rates of Rupees for major currencies used for reinstating the balances of foreign currency assets and liabilities were as per below.

S.N.	Currency	Current Year	Previous Year
1	US Dollar	106.73	101.14
2	Sterling Pound	141.28	158.01
3	Euro	118.6	111.48
4	Swiss Franc	108.87	106.78
5	Australian Dollar	81.58	75.46
6	Canadian Dollar	82.61	79.3
7	Japanese Yen	1.011	0.818
8	Singapore Dollar	79.36	74.22
9	SDR	149.535	141.97
10	Chinese Yuan	15.96	16.29
11	Indian Rupees	1.6	1.6

10. Investment in Shares

The investment in shares in some cases exceeded the statutory limit (ten percent of the paid up capital of respective company) as such investments were made before the enactment of the Nepal Rastra Bank Act 2058. The Bank is in the process of divesting the excess investments. Further disclosures relating to the investments in shares are as per below.

- The investment in shares of Citizen Investment Trust and Nepal Grameen Bikas Bank Ltd. was measured as fair value. As the market value of the other shares was not available, they were measured at cost. Impairment loss was recognized on the basis of objective evidence.

- Investment in Citizen's Investment Trust included 600,654 (PY 600,654) bonus shares out of total 600,754 (PY 600,754) shares with market value of Rs. 5,145 (PY Rs. 3,722) each.
- Investment in Deposit and Credit Guarantee Corporation included 924,060 (PY 924,060) bonus shares out of total 1,999,860 shares (P.Y. 1,999,860 shares).
- Investment in Credit Information Centre Limited included 68,680 bonus shares out of 103,680 shares (PY 103,680 shares).
- Agricultural Project Services Center was in liquidation.

Consolidation of Financials of Subsidiaries:

The Bank's investments in two entities as mentioned in Note 4 (a) are in excess of 50% of the capital of those entities. These investments were made under the specific directives or policies of the Government and other relevant statutes. With regard to consolidation of accounts, International Accounting Standard (IAS) 27 para 10 states that a parent is not required to present consolidated financial statements if and only if:

- the parent is itself a wholly-owned subsidiary or is a partially owned subsidiary of another entity and its other owners, including those not otherwise entitled to vote, have been informed about, and do not object to, the parent not presenting consolidated financial statements;
- the parent's debt or equity instruments are not traded in a public market;
- the parent did not file, nor is it in the process of filing, its financial statements with a securities commission or other regulatory organization for the purpose of issuing any class of instruments in a public market; and
- the ultimate or any intermediate parent of the parent produces consolidated financial statements available for public use that comply with IFRS.

Keeping in view above facts Nepal Rastra Bank has not prepared consolidated financial statements for these subsidiaries.

The Bank did not exercise control or significant influence on the entities except for regulatory purposes.

11. Related Parties

i. Key Management Personnel

The key management personnel are those persons having authority and responsibility of planning, directing and controlling the activities of the entity, directly or indirectly including any director. The key management of the Bank includes members of its Board of Directors and Special Class Officers. The name of the key management personnel who were holding various position in the office during the year were as follows:

S.N.	Name of the Key Management Personnel	Post
1	Chiranjibi Nepal	Governor
2	Shanta Raj Subedi	Finance Secretary/Board Member
3	Gopal Prasad Kaphle (ret. wef 2072.09.11)	Deputy Governor
4	Maha Prasad Adhikari (ret. wef 2072.09.11)	Deputy Governor
5	Chintamani Siwakoti	Deputy Governor
6	Shiba Raj Shrestha	Deputy Governor
7	Dr. Sri Ram Poudyal	Board Member
8	Dr. Ram Hari Aryal	Board Member
9	Bal Krishna Man Singh	Board Member
10	Trilochan Pangen	Executive Director
11	Narayan Prasad Paudel	Executive Director
12	Nara Bahadur Thapa	Executive Director
13	Janak Bahadur Adhikari	Executive Director
14	Bhisma Raj Dhungana	Executive Director
15	Laxmi Prapanna Niroula	Executive Director
16	Dr. Shankar Prashad Acharya	Executive Director
17	Shiva Nath Pandey	Executive Director
18	Maheshwor Lal Shrestha	Executive Director
19	Bhuban Kadel	Executive Director
20	Ramesh Kumar Pokharel	Executive Director
21	Dr. Nephil Matangi Maskey	Executive Director
22	Manmohan Kumar Shrestha (ret. wef 2072.07.10)	Executive Director
23	Dr. Min Bahadur Shrestha	Executive Director
24	Mahesh Bhattarai (ret. wef 2073.01.09)	Executive Director
25	Hari Prasad Kaphle	Executive Director
26	Pradeep Raj Pandey (ret. wef 2072.11.07)	Executive Director
27	Dr. Binod Atreya	Executive Director
28	Rajan Bikram Shah	Executive Director
29	Khyam Narayan Dhakal	Executive Director

In addition to salaries, non- cash benefits were provided to special class officers and the Board members. Special class officers and three of the Board members (Governor and Deputy Governors) were entitled to termination benefits. The data relating to compensation paid to key management personnel were as follows:

Particulars	Current Year (NRs.)	Previous Year (NRs.)
Short term employee benefits	38,697,720	32,510,335
Post-employment benefits	12,872,054	11,374,679
Other long term benefits	26,862,783	21,609,384
Total	78,432,557	65,494,398

The transactions, if any, with director-related or key management personnel – related entities occurred in the normal course of NRB’s operations were conducted as arms length transactions.

ii. *Transactions with Related Parties*

The transactions with the related parties and the status of year end balances with them were as per below.

Particulars	Current Year (NRs.)			Previous Year (NRs.)		
	Subsidiaries	Associates	Key Management Personnel	Subsidiaries	Associates	Key Management Personnel
Employees Benefits	-	-	78,432,557	-	-	65,494,398
Meeting Fees/ Incidental Expenses to Directors	-	-	7,673,669	-	-	5,100,612
Insurance Premium paid	65,440,061	-	-	83,812,263	-	-
Balances as on Asar End	-	-	-	-	-	-
Staff Loan (net of premium collection)	-	-	4,389,546,115	-	-	4,666,599,428
Provision for Diminution in Value of Investment	.....	.....	.....	5,000,000	.....	.....

12. Assets Received in Grant

The various assets in grant under the Financial Sector Restructuring Project (phase I and II) was valued at NRs. 11,585,586 (PY NRs. 11,585,586), out of which there was a written down balance of NRs. 123 (PY NRs. 115,948) at the yearend. During the year no grant assets were received.

13. Financial Instruments

Financial Risk Management – Overview

Risk Management Framework

The Bank's Board of Directors has the overall responsibility for the establishment and oversight of the Bank's Risk Management Framework. The Board of Directors has formed the Risk Management Committee, which is responsible for developing and monitoring the Bank's risk management policies. The committee reports regularly to the Board of Directors about its activities.

The Bank's risk management policies are established to identify and analyze the risk faced by the Bank, to set appropriate risk limits and control, and to monitor risks and adherence to the limit. Risk management policies and systems are reviewed regularly to reflect the changes in market conditions and the Bank's activities. The Bank through its training and management standards and procedures, aims to develop a disciplined and constructive control environment in which all employees understand their roles and obligations.

The Bank Audit Committee oversees how the management monitors compliance with the Bank's risk management policies and procedures and reviews the adequacy of the risk management framework in relation to the risks faced by the Bank. The Audit Committee is assisted in its oversight role by Internal Audit. Internal Audit undertakes both regular and ad hoc review of risk management controls and procedures, the results of which are reported to the Audit Committee.

The Bank has exposure to the following risk arising from financial instruments

- A. Credit Risk
- B. Liquidity Risk
- C. Market Risk

i. Credit Risk:

Credit Risk is risk of financial loss to a party if a customer or counterparty to a financial instrument fails to meet its contractual obligation. The Bank's credit risks in relation to a financial instrument is the risk that its customer or counter party fails to discharge its obligation in accordance with agreed terms and cause the Bank to incur a financial loss. The Bank's credit risk arises principally from the Bank's investment securities and receivable from customers. The credit risk in the bank's foreign exchange reserve is monitored and reviewed by using credit limits based on credit ratings by international rating agency.

Exposure to Credit Risk

The maximum exposure to credit risk at the year-end was as follows:

a) By Nature of Assets

	Current Year (NRs.)	Previous Year (NRs.)
US Government Treasury Notes	103,078,298,438	60,579,350,351
Investment in Mid Term Instruments (BIS)	8,302,929,017	7,842,427,539
Special Drawing Rights Holdings	2,416,907,139	4,119,794,209
Term Deposit Investments	409,566,891,090	303,733,830,707
Investment in Gold Instruments	28,206,181,777	19,527,073,391
Government of Nepal Securities	21,279,362,917	23,393,930,517
Investments in Equity Instruments	3,432,021,870	2,407,211,888
Other investments	17,581,096,923	15,096,487,000
Loans and Refinance	11,089,698,993	7,918,102,710
Other Receivables	5,037,373,458	4,546,073,264
Cash and Cash Equivalent	371,148,357,138	334,963,484,523
Total Financial Assets	981,139,118,759	784,127,766,098

b) By Geographical Region

	Current Year (NRs.)	Previous Year (NRs.)
India	367,094,533,101	336,933,221,219
USA	153,813,997,171	144,801,623,331
Germany	2,361,678,406	7,898,055,059
Switzerland	56,611,756,470	23,084,706,324
United Kingdom	35,644,816,509	30,518,541,156
France	40,938,755,068	34,320,659,908
Japan	75,766,341,607	21,802,409,687
Netherland	1,244,668,251	5,020,734,226
Australia	25,800,880,598	385,883,901
Singapore	14,390,893,215	2,173,823,268
Canada	19,557,446,939	4,635,771,698
Sweden	-	3,001,439,784
Hong Kong	38,779,168,352	36,240,614,670
U.A.E	22,795,785,326	18,881,747,780
China	62,936,991,242	55,799,698,768
Thailand	32,671,423	47,620,919
Nepal	63,368,735,080	58,581,214,400
Total	981,139,118,759	784,127,766,098

c) By Nature of the Entity

	Current Year (NRs.)	Previous Year (NRs.)
Central Banks	66,292,213,858	77,449,098,640
Bank for International Settlement	15,981,324,090	18,637,276,233
Foreign Government	332,157,391,432	282,035,360,188
International Monetary Fund	2,416,907,139	4,119,794,209
Foreign Commercial Banks	484,926,401,729	309,041,675,801
Domestic Banks and FIs	24,229,249,801	22,761,189,710
Government of Nepal	21,279,362,917	23,393,930,517
Equity Instruments	3,432,021,870	2,407,211,888
Cash in Hand	21,786,609,647	18,006,563,115
Other Parties	8,637,636,276	26,275,665,798
Total	981,139,118,759	784,127,766,098

d) By Credit Rating

Particulars	Rating	Current Year		Previous Year	
		Amount (NRs.)	%	Amount (NRs.)	%
Foreign Currency Financial Assets					
	AAA	37,494,150,913	3.82	9,177,009,016	1.17
	AA+	138,626,927,586	14.13	133,859,713,609	17.07
	AA-	59,003,993,444	6.01	47,173,077,031	6.02
	A+	19,012,030,930	1.94	76,765,638,139	9.79
	A	214,636,043,096	21.88	48,583,435,291	6.20
	A-	1,098,618,977	0.11	2,170,877,149	0.28
	BBB+	1,973,434,789	0.20	810,180,019	0.10
	BBB-	43,728,069,353	4.46	100,789,223,411	12.85
	NR**	404,215,181,374	41.20	309,346,270,153	39.45
Total		919,788,450,462	93.75	728,675,423,819	92.93
Local Currency Financial Assets	NR **	61,350,668,297.00	6.25	55,452,342,279	7.07
Total Financial Assets		981,139,118,759	100.00	784,127,766,098	100.00

All of the above ratings are as per S&P.

** Not rated

Government Securities

Investment in Government securities includes Nepal Government securities like treasury bills, saving certificates and bonds; and US Government treasury notes. These investments were around 33.86% (PY 34.82%) of the total financial assets and were considered risk free investments.

Cash and Cash Equivalents

Cash and cash equivalents comprised cash in hand, balance in demand deposit and call account of foreign banks; and treasury bills and term deposit with original maturity period of up to three months. Cash in hand and balance with bank in demand deposit and call account was classified as loans and receivables and treasury bills and term deposits were classified as held to maturity financial assets and measured at amortized cost. Cash and cash equivalents were around 37.83% (PY 42.71%) of the total financial assets. The cash and cash equivalents held with central banks of foreign countries; bank and financial institutions were rated A to AAA as based on credit rating.

Impairment Losses

The Bank recognizes the impairment of financial assets in case there is objective evidence that the assets have been impaired. Impairment of an individual asset is tested at each balance sheet date and the movement in the allowances for impairment in respect of financial assets during the year is as follows:

Particulars	Allowances for Diminution in Value of Equity Investment	Allowances for Doubtful Investment in Fixed Deposit	Allowances for Doubtful Refinance	Allowances for Doubtful Receivables
Balance as on 1st Sawan 2071	63,550,000	1,198,146,310	10,000,000	10,329,878
Impairment Loss Recognized	-	-	-	-
Amount Written Off	(11,200,000)	-	-	-
Reversal of Impairment Loss	(4,800,000)	(250,501,310)	-	-
Balance as on 31st Asar 2072	47,550,000	947,645,000	10,000,000	10,329,878
Impairment Loss Recognized	-	-	-	-
Amount Written Off	-	(532,816,000)	-	-
Reversal of Impairment Loss	-	-	-	-
Balance as on 31st Asar 2073	47,550,000	414,829,000	10,000,000	10,329,878

The Bank believes that the un-impaired amounts that are past due by more than 30 days are still recoverable in full. The un-impaired past dues amount includes some loans provided to employees and other receivables.

The credit quality of counterparty of the financial assets is assessed based on credit policy (Investment Directives) formed by the Board of Directors. Investment is made in the foreign counterparty whose credit rating is within the expectable standard. In case of domestic investment, investment is made in the counterparty who meets the minimum standard level set by the credit policy like nonperforming assets of the counter party should be within the limit of 5% of the total loans and advances made by the counterparty, not declared as problematic by the Bank etc. An analysis of credit quality of financial assets not impaired is as follows:

Counterparties	Current Year (NRs.)	Previous Year (NRs.)
External Credit Rating at least AAA/BBB- from credit rating agency	374,846,095,125	280,751,545,772
Non Rated Counterparties	130,511,425,956	69,803,321,621
Central Banks	66,292,213,858	77,449,098,640
Bank for International Settlement	15,981,324,090	18,637,276,233
Foreign Government	332,157,391,432	282,035,360,188
International Monetary Fund	2,416,907,139	4,119,794,209
Government of Nepal	21,279,362,917	23,393,930,517
Financial Assets with Other Counterparties:	37,654,398,241	27,937,438,918
- Party with Normal Risk	37,192,019,241	26,942,243,918
- Party with High Risk	462,379,000	995,195,000
Total	981,139,118,759	784,127,766,098

ii. Liquidity Risk

Liquidity Risk is the risk that the Bank will encounter difficulty in meeting the obligation associated with the financial liabilities that are settled by delivering cash or other financial assets. The Bank's approach to managing liquidity risk is to ensure as far as possible, that it will always have sufficient liquidity to meet its liabilities when due; to provide finance to maintain liquidity in financial market and to provide for foreign exchange to finance import of the country under both the normal and stressed conditions, without incurring unacceptable losses or risking damage to the Bank reputation. In order to control liquidity risk, the bank has maintained sufficient balance in the current account with other central banks; demand and call deposit with foreign banks and investment in highly liquid securities. The Bank maintains cash and cash equivalents and other highly marketable securities in excess of expected cash flows on financial liabilities and other obligation.

Further, the bank has credit arrangement for Rapid Credit Facilities (RCF) and Extended Credit Facilities (ECF) provided by International Monetary Fund in case of stressed

condition like deficit of Balance of Payment of the country. The Government of Nepal provides credit facility to the Bank in case of financial crisis.

Assets Held for Managing Liquidity Risk

The Bank holds a diversified portfolio of cash, balances with foreign banks and high-quality highly-liquid securities to support payment obligations and contingent funding in a stressed market environment. The Bank's assets held for managing liquidity risk comprise:

- Cash and balances with foreign banks in the form of demand and call deposit.
- Balance with foreign central banks and banks for international settlement
- Investment in Government of Nepal and foreign Governments' bonds and other securities that are readily acceptable in repurchase agreements with central banks; and
- A secondary source of liquidity in the form of highly liquid instruments in the Bank's trading portfolios.

Financial Liabilities

The followings are the remaining contractual maturities and other forms of financial liabilities including estimated interest payments at the end of the reporting:

Current Year Figures (NRs.)

Particulars	Carrying Amount	Contractual and Other Cash Flows			
		2 Months or Less	2 -12 Months	2 -5 Year	More than 5 Year
Deposit (Banks & Other Agencies)	215,368,998,304	13,001,855,660	811,354,406	201,555,788,238	
IMF Related Liabilities	14,607,565,581	-	1,218,273,107	1,331,670,210	12,057,622,264
IMF Related Deposit	9,181,784,449	-	-	-	9,181,784,449
GON Deposit	133,832,156,252	-	133,832,156,252	-	-
Bills Payable	1,122,218,355	1,122,218,355	-	-	-
Staff Liabilities	19,629,587,646	625,950,496	1,039,468,268	3,781,930,291	14,182,238,591
Other Payables	517,224,507	-	373,587,880	-	143,636,627
Other Liabilities	199,696,300	199,696,300	-	-	-
Total	394,459,231,394	14,949,720,811	137,274,839,913	206,669,388,739	35,565,281,931

Previous Year Figures (NRs.)

Particulars	Carrying Amount	Contractual and Other Cash Flows			
		2 Months or Less	2 -12 Months	2 -5 Year	More than 5 Year
Deposit (Banks & Other Agencies)	207,117,758,872	15,783,449,753	1,692,430,142	189,641,903,978	
IMF Related Liabilities	15,690,325,500	-	556,522,400	4,704,885,800	10,428,917,300
IMF Related Deposit	8,361,984,449	-	-	-	8,361,984,449
GON Deposit	34,529,399,452	-	34,529,399,452	-	-
Bills Payable	388,903,157	388,903,157	-	-	-
Staff Liabilities	15,934,081,941	403,465,709	1,640,311,671	5,195,759,059	8,694,547,742
Other Payables	65,530,812,399	65,000,000,000	161,554,981	-	369,257,419
Other Liabilities	340,593,703	340,593,703	-	-	-
Total	347,893,859,473	81,916,412,322	38,580,218,646	199,542,548,837	27,854,706,909

iii. Market Risk

Market risk is the risk that changes in market prices, such as foreign exchange rates, interest rates and equity prices and other assets prices which may affect the Bank's income or the value of its holding of financial instruments. Market risk arises from open position in interest rates, currency and equity products all of which are exposed to general and specific market movement and changes in the level of volatility of the market rates or interest rates, foreign exchange rates and equity prices. The objective of market risk management is to manage and control market risk exposure within the acceptable parameters, while optimizing the return.

i) Currency Risk:

Currency risk is the risk, where the value of financial instruments will fluctuate due to changes in foreign exchange rates. Foreign currency activities result mainly from the Bank's holding of foreign currency assets under its foreign exchange reserves management function. The investment committee reviews the currency composition of the reserve and monitors the Bank's compliance with the limits established for foreign currency positions by the board. The major holding of foreign currency assets are denominated in USD, CNY, AUD, GBP, EURO and INR.

The summary quantitative data about the Bank's exposure to currency risk at the reporting period was as follows:

Current Year Figures (NRs.)

Particulars	USD	AUD	EUR	GBP	CNY	CAD	SDR
	56.94%	3.98%	1.55%	2.92%	9.33%	0.84%	0.45%
Cash Balances	1,985,110,760	106,054,571	2,271,890,926	112,826,208	36,579,745	79,913,692	-
Demand Deposits	61,106,526,109	941,151,251	2,480,111,272	3,010,091,002	8,971,665,567	675,268,867	-
Time Deposit	338,938,647,146	29,797,621,893	9,496,812,638	23,760,077,937	23,462,353,469	6,958,188,150	-
Govt. & Other Debt							
Securities	90,627,530,229	-	-	-	52,368,638,018	-	-
Other Investments	2,664,443,749	5,638,485,268	-	-	-	-	-
SDR Holdings	-	-	-	-	-	-	4,119,794,209
Bills Purchased	-	-	-	-	-	-	-
Other Receivables	624,992,596	179,790,241	19,463,782	17,635,964	1,087,786,788	6,443,922	-
Gold Investment	28,206,181,777	-	-	-	-	-	-
Total Financial Assets	524,153,432,366	36,663,103,224	14,268,278,618	26,900,631,111	85,927,023,587	7,719,814,631	4,119,794,209
Deposit of Banks & FIs	1,684,278,676	2,028,813	1,393,234,570	124,153,891	-	-	-
Deposit Others	383,082,551	-	-	-	-	-	-
SDR Allocation	-	-	-	-	-	-	10,183,273,536
Loan from IMF	-	-	-	-	-	-	4,424,292,045
Other Liabilities	-	-	-	-	-	-	-
Bills Payables	-	-	-	-	-	-	-
Total Financial Liabilities	2,067,361,227	2,028,813	1,393,234,570	124,153,891	-	-	14,607,565,581
Net Financial Position Exposure	522,086,071,139	36,661,074,411	12,875,044,048	26,776,477,220	85,927,023,587	7,719,814,631	-10,487,771,372

Previous Year Figures (NRs.)

Particulars	USD	AUD	EUR	GBP	CNY	CAD	SDR
	48.56%	6.43%	5.93%	4.65%	7.16%	1.32%	0.92%
Cash Balances	2,450,729,206	188,641,322	384,233,657	195,804,412	83,741,514	15,699,814	-
Demand Deposits	66,461,432,485	1,722,610,426	2,213,591,877	5,231,133,148	10,578,800,864	498,454,074	-
Time Deposit	197,557,829,322	25,868,763,891	25,792,978,960	22,581,071,756	15,782,930,240	6,686,809,876	-
Govt. & Other Debt							
Securities	75,750,275,002	-	-	-	46,718,723,257	-	-
Other Investments	2,516,429,757	5,325,997,782	-	-	-	-	-
SDR Holdings	-	-	-	-	-	-	4,119,794,209
Bills Purchased	26,296	-	-	3,160	-	-	-
Other Receivables	445,952,340	123,647,671	21,109,611	12,186,415	1,000,087,351	7,366,356	-
Gold Investment	19,527,073,391	-	-	-	-	-	-
Total Financial Assets	364,709,747,800	33,229,661,092	28,411,914,105	28,020,198,892	74,164,283,227	7,208,330,119	4,119,794,209
Deposit of Banks & FIs	2,300,268,473	2,667,924	190,816,610	91,445,672	-	-	-
Deposit Others	405,169,252	-	-	-	-	-	-
SDR Allocation	-	-	-	-	-	-	9,668,100,070
Loan from IMF	-	-	-	-	-	-	6,022,225,430
Other Liabilities	-	-	-	-	-	-	-
Bills Payables	-	-	-	-	-	-	-
Total Financial Liabilities	2,705,437,725	2,667,924	190,816,610	91,445,672	-	-	15,690,325,500
Net Financial Position Exposure	362,004,310,074	33,226,993,168	28,221,097,494	27,928,753,220	74,164,283,227	7,208,330,119	11,570,531,291

Besides above currency exposures, the bank's foreign currency reserve also consists major portion of Indian currency (INR) denominated assets which stands around 23.31% (PY 25.45%) of total reserve. Since, the exchange rate of Nepalese rupee is pegged to INR the net exposure position of INR has not been presented in above table. The foreign currency reserve denominated in currencies other than stated above and INR amounted to 0.68% (PY 0.51%) of the total foreign currency reserve.

Sensitivity Analysis of Currency Risk

A strengthening (weakening) of USD, AUD, EUR, GBP, CNY, CAD and SDR against Nepalese rupee at the end of reporting period would have been affected in measurement of financial instruments denominated in a foreign currency and increased (decreased) in profit or loss by the amount shown below. This analysis is based on foreign exchange rate variances that the Bank considered to be reasonably possible at the end of the reporting period. This analysis assumes that all other variables, in particular interest rates, remain constant and ignore any impact of forecast cash flows.

	Impact on Profit or Loss			
	In case of Strengthening or Weakening of Currency by 10%			
	For the Year Ended 2073		For the Year Ended 2072	
	Strengthening	Weakening	Strengthening	Weakening
USD	52,208,607,114	(52,208,607,114)	36,200,431,007	(36,200,431,007)
AUD	3,666,107,441	(3,666,107,441)	3,322,699,317	(3,322,699,317)
EUR	1,287,504,405	(1,287,504,405)	2,822,109,749	(2,822,109,749)
GBP	2,677,647,722	(2,677,647,722)	2,792,875,322	(2,792,875,322)
CNY	8,592,702,359	(8,592,702,359)	7,416,428,323	(7,416,428,323)
CAD	771,981,463	(771,981,463)	720,833,012	(720,833,012)
SDR	(1,048,777,137)	1,048,777,137	(1,157,053,129)	1,157,053,129
Total	68,155,773,366	(68,155,773,366)	52,118,323,601	(52,118,323,601)

ii) Interest Rate Risk:

Interest rate risk is the risk that the value of financial assets will fluctuate due to changes in market interest rate. Cash flow interest rate risk is the risk that the future cash flows of a financial instrument will fluctuate because of changes in market interest rates. Fair value interest rate risk is the risk that the value of a financial instrument will fluctuate because of changes in market interest rates.

The Bank takes on exposure to the effects of fluctuations in the prevailing levels of market interest rates on both its fair value and cash flow risks. Interest margins may increase as a result of such changes but may reduce losses in the event that unexpected movements arise. The Board sets limits on the level of mismatch of interest rate re-pricing which is monitored daily by the Bank Treasury.

The Bank has kept substantial investments on short-term loans thereby controlling the interest rate risk to significant extent. The interest rate profile of the interest bearing financial instruments is as below:

Particulars	Weighted Average Interest Rate %	As on 31st Asar 2073	As on 31st Asar 2072
Interest Sensitive Financial Assets			
Bank Balance	0.25	5,425,938,496	22,233,744,201
Investment in Foreign Currency	2.47	569,330,072,212	426,484,210,233
IMF Related Assets	0.07	2,416,907,139	4,119,794,209
Government Securities	6.00	345,039,400,022	283,315,579,479
Other Investments	5.89	17,581,096,923	15,096,487,000
Refinance & Loans	0.83	11,089,698,993	7,918,102,710
Total Interest Sensitive Financial Assets		950,883,113,785	759,167,917,831
Interest Sensitive Financial Liabilities			
IMF Related Liabilities	0.06	9,181,784,449	8,361,984,449
Total Interest Sensitive Financial Liabilities		9,181,784,449	8,361,984,449
Net Interest Sensitive Financial Position		941,701,329,336	750,805,933,382

iii) Other Market Prices Risk

Equity price risk arises from available-for-sale equity securities as well as investment as fair value through profit or loss. The Bank monitors the mix of debt and equity securities in its investment portfolio based on market indices. Material investments within the portfolio are managed on individual basis. The objective for investment in equity instruments is to promote overall financial system of the country. These investments were made under the specific directives or policies of the Government of Nepal and other relevant statutes. At the end of reporting period, the Bank held equity instruments of the various 11 institutions. All the investments were measured at cost except in two cases where the shares were listed and closing price was available hence such shares were measured at fair value.

Classification and Fair Value of financial assets

The fair value of financial assets and liabilities together with the carrying amounts as at the yearend were as follows:

Particulars	Fair Value through P/L	Available for Sale	Held to Maturity	Loans & Receivable	Financial Liabilities	Total Carrying Amount	Fair Value
Cash and Bank Balance				27,212,548,142		27,212,548,142	27,212,548,142
SDR of IMF				2,416,907,139		2,416,907,139	2,416,907,139
Foreign Government Securities						323,760,037,105	323,760,037,105
GON Securities						21,279,362,917	21,279,362,917
Equity Instruments:							-
Measured at Fair Value		3,090,879,330				3,090,879,330	3,090,879,330
Measured at Cost		341,142,540				341,142,540	NA
Gold Investment	28,206,181,777					28,206,181,777	28,206,181,777
Other Investment:							
Measured at Fair Value	48,038,622,167					48,038,622,167	48,038,622,167
Measured at Amortized Cost			510,412,965,192	253,400,000		510,666,365,192	NA
Loans and Refinance				11,089,698,993		11,089,698,993	NA
Other Receivables				5,037,373,458		5,037,373,458	NA
Total Financial Assets	76,244,803,944	3,432,021,870	510,412,965,192	46,009,927,732	-	981,139,118,759	
Bank & Other Agencies Deposit					214,538,453,572	214,538,453,572	214,538,453,572
Liability towards IMF					14,607,565,581	14,607,565,581	14,607,565,581
IMF Related Deposit					9,181,784,449	9,181,784,449	9,181,784,449
GON Deposit					133,832,156,252	133,832,156,252	133,832,156,252
Other Deposit					830,544,731	830,544,731	830,544,731
Staff Liabilities					19,629,587,646	19,629,587,646	19,629,587,646
Bills Payables					1,122,218,355	1,122,218,355	1,122,218,355
Other Liabilities					6,894,410,892	6,894,410,892	6,894,410,892
Total Financial Liabilities	-	-	-	-	400,636,721,479	400,636,721,479	
Net Financial Position	76,244,803,944	3,432,021,870	510,412,965,192	46,009,927,732	-400,636,721,479	580,502,397,281	

14. Employees Benefits

(I) Defined Benefit Plans

The Bank currently offers three defined benefit post-employment plans to its employees, based on length of service and level of compensation. These post-employment benefits plans are 'Gratuity or Pension Plan', 'Staff Security Plan' and 'Leave Encashment Plan'. A defined benefit plan is post-employment benefit plan other than a defined contribution plan. The bank's net obligation in respect of defined benefits plans is calculated separately for each plan by estimating the amount of future benefit that employees have earned in return for their service in current and prior period; that benefit is discounted to determine its present value. The bank determines the net interest expense (income) on the net defined benefit liability (asset) for the period by applying discount rate used to measure the defined benefit obligation at the beginning of the period to the net defined liability (asset). The obligation under 'Gratuity or Pension Plan' and 'Staff Security Plan' is calculated by a qualified actuary every year using projected unit credit method. The discount rate used is the yield at the reporting date on high quality Government Bond having maturity dates approximating the terms of the obligations and are denominated in the Nepalese rupee in which the benefits are expected to be paid.

The gratuity or pension plan and staff security plan are funded plan wherein the bank makes earmarked investment out of fund created for these plans. Interest income on gratuity or pension plan is credited to the fund whereas interest income of staff security plan is recognized as income of the bank. Leave encashment is not a funded plan.

There were no plan amendments, curtailments and settlements during the reporting period.

The details of the actuarial valuation of obligation for two defined benefit plans, viz., the Gratuity and Pension plan and the Staff Security Fund are as follows:

	Funded Plans (NRs.)		
	Gratuity & Pension Fund	Staff Security Fund	Total
Present value of obligation as per Actuarial Valuation	16,260,561,185	2,241,351,694	18,501,912,879
Liability balance in previous year	12,726,708,968	1,589,956,721	14,316,665,689
Actuarial (gain)/loss of previous year	-	-	-
Additional provision required	3,533,852,217	651,394,973	4,185,247,190

The management decided to amortize the obligation with the provision of NRs. 3,500,000,000 this year. The balance was deferred to be provided after considering the actuarial report in the next year. The deviations, if any, from IAS in this connection is recognized on practical grounds.

The management believes that the recognition of actuarial losses/gain over the period of two years shall be systematic and faster recognition of losses/gain than would be recognized in other comprehensive income. The details of the net liabilities recognized in balance sheet, unrecognized actuarial losses, changes in fair value of plan assets, changes in present value of obligation and the amount recognized in statement of comprehensive income and other comprehensive income are disclosed as below:

Amount Recognized in the statement of Financial Position

Particulars	As on 31 st Asar 2073			As on 31 st Asar 2072		
	Pension or Gratuity Plan	Staff Security Fund	Leave Encashment Plan	Pension or Gratuity Plan	Staff Security Fund	Leave Encashment Plan
	Funded		Unfunded	Funded		Unfunded
Present Value of Obligations	16,260,561,185	2,241,351,694	888,152,300	15,430,681,540	2,410,870,990	821,357,804
Fair Value of Plan Assets/Current Balance of Provision Account	12,726,708,968	1,589,956,721	678509292.6	10,624,843,690	1,491,400,915	626820264.8
Net Liability /(Asset)	3,533,852,217	651,394,973	209,643,007	4,805,837,850	919,470,075	194,537,539
Unrecognised Actuarial Losses	533,852,217	151,394,973	-	1,885,909,909	456,640,611	-
Net Liabilities/(Assets) Recognised in Statement of Financial Position	3,000,000,000	500,000,000	209,643,007	2,919,927,941	462,829,464	194,537,539

Changes in Fair Value of Defined Benefit Obligation

Particulars	For the Year Ended 31 st Asar 2073			For the Year Ended 31 st Asar 2072		
	Pension or Gratuity Plan	Staff Security Fund	Leave Encashment Plan	Pension or Gratuity Plan	Staff Security Fund	Leave Encashment Plan
	Funded		Unfunded	Funded		Unfunded
Opening Obligation	15,430,681,540	2,410,870,990	821,357,804	13,085,433,882	2,329,755,284	781,755,545
Current Service Cost	336,533,057	124,068,215	138,590,823	336,790,511	128,205,569	128,858,990
Interest Cost	1,234,454,523	192,869,679	71,052,184	1,046,834,711	186,380,423	65,708,624
Actuarial Losses (Gains)	-86,787,295	-193,662,662		1,626,927,973	8,634,705	-
Losses (Gains) on Curtailments					114803380	
Benefits Paid	-654,320,640	-292,794,528	-142,848,511	-665,305,537	-356,908,371	-154,965,355
Closing Obligation	16,260,561,185	2,241,351,694	888,152,300	15,430,681,540	2,410,870,990	821,357,804

Changes in Fair Value of Plan Assets

Particulars	For the Year Ended 31 st Asar 2073		For the Year Ended 31 st Asar 2072	
	Pension or Gratuity Plan	Staff Security Fund	Pension or Gratuity Plan	Staff Security Fund
	Funded		Funded	
Opening Fair Value	10,624,843,690	1,491,400,915	7,026,256,690	1,365,010,000
Expected Return	849,987,495	119,312,073	562,100,535	109,200,800
Actuarial Gains (Losses)	-1,259,747,685	-119,312,073	-104,015,156	-30,671,885
Distribution on Settlements				
Contribution by Employer	3,000,000,000	600,000,000	3,805,807,158	404,770,371
Benefits Paid	-654,320,640	-292,794,528	-665,305,537	-356,908,371
Closing Fair Value	12,560,762,860	1,798,606,387	10,624,843,690	1,491,400,915

Amount Recognized in the Statement of Comprehensive Income

Particulars	For the Year Ended 31 st Asar 2073			For the Year Ended 31 st Asar 2072		
	Pension or Gratuity Plan	Staff Security Fund	Leave Encashment Plan	Pension or Gratuity Plan	Staff Security Fund	Leave Encashment Plan
	Funded		Unfunded	Funded		Unfunded
Current Service Cost	336,533,057	124,068,215	138,590,823	336,790,511	128,205,569	128,858,990
Interest Cost	1,234,454,523	192,869,679	71,052,184	1,046,834,711	186,380,423	65,708,624
Expected Return on Plan Asset	-849,987,495	-119,312,073		-562,100,535	-109,200,800	-
Actuarial Losses Recognized in P/L	2,278,999,915	302,374,179		2,178,475,313	394,614,808	
Past Service Cost						
Curtailments & Settlements						
Total Employee Benefit Expense	3,000,000,000	500,000,000	209,643,007	3,000,000,000	600,000,000	194,567,614

Major Categories of Plan Assets as a Percentage of Total Plans

Particulars	For the Year Ended 31 st Asar 2073		For the Year Ended 31 st Asar 2072	
	Pension or Gratuity Plan	Staff Security Fund	Pension or Gratuity Plan	Staff Security Fund
	Funded		Funded	
Government of Nepal Securities	0%	0%	0%	0%
High quality Corporate Bonds	0%	0%	0%	0%
Equity shares of listed Companies	0%	0%	0%	0%
Property	0%	0%	0%	0%
Fixed Deposit of Banks and FIs	100%	100%	100%	100%
Others	-	-	-	-
Total	100%	100%	100%	100%

Principal Actuarial Assumption at the End of the Reporting Period

Particulars	For the Year Ended 31 st Asar 2073		For the Year Ended 31 st Asar 2072	
	Pension or Gratuity Plan	Staff Security Fund	Pension or Gratuity Plan	Staff Security Fund
	Funded		Funded	
Discount Rate	8%	8%	8%	8%
Expected Return on Plan Asset	8%	8%	8%	8%
Future Salary Increase	10%	10%	10%	10%
Future Pension Increase	6.67%	6.67%	6.67%	6.67%
Withdrawal Rate	0.05%	0.05%	0.05%	0.05%

15. Reserves

The Bank has maintained different reserves and funds. Some of the Reserves are statutory and maintained as per the requirement of the Nepal Rastra Bank Act 2058. Section 41 of the Act has prescribed the sequences of the appropriation of the profit. As per the section, Foreign Exchange Revaluation Gain/Loss, Gold and Silver Revaluation Gain/Loss, and Securities Revaluation Gain/Loss shall be appropriated to Foreign Exchange Equalisation Reserve and Revaluation Reserves maintained by the Bank. The Bank shall also appropriate 10% and 5% of net profit to General Reserve and Monetary Liability Reserve respectively. However, the bank has departed with this provision of the Act and appropriated 10% and 5% of Balance of Net Profit available after appropriation of foreign exchange revaluation and other revaluation gain/loss to Foreign Exchange Equalisation and Revaluation Reserve respectively to the General Reserve and Monetary Liability Reserve respectively. The purpose of these funds is specified in the Act and they shall be utilized for the said purpose. Besides these statutory funds, different other reserve and fund are maintained and an amount annually allocated by the Board of Directors out of the each year's profit to that reserves and funds. The Board of Directors is authorized by Nepal Rastra Bank Act to allocate a part of profit to these reserves and funds. The details of statutory and other reserve and funds are as follows:

I. Statutory Reserves:

a) Monetary Liability Reserve

This reserve is maintained as per section 41 (1) (ka) of the NRB Act and as per the provision of the section an amount equal to five percent of the net profit of each year shall be allocated from the profit and kept in such reserve unless the amount kept reaches to five percent of the total monetary liability of the Bank shown in the balance sheet. Accordingly, an amount equal to five percent of net profit available for appropriation has been allocated to the reserve. The amount deposited in such reserve shall be used only for the purpose of fulfilling the financial liability of the Bank. This year NRs. 707,554,619 (P.Y. NRs. 539,205,481) was appropriated to this fund.

b) General Reserve

This reserve is maintained as per section 41 (1) (kha) of the NRB Act and as per the provision of the section, an amount prescribed by the Board not less than ten percent of the net profit of the Bank shall be allocated in the general reserve fund established by the Bank. While allocating an amount in the general reserve, an additional amount shall be appropriated to cover the capital expenditure referred to in the annual budget of the Bank. Accordingly, the Board of Directors has appropriated an amount equal to 10% of the net profit available for appropriation plus amount of capital budget of the Bank plus penalty income from Banks and Financial Institutions for the year which is NRs. 1,964,852,718 (P.Y. NRs. 1,123,982,900) was appropriated during the year. Also, an amount equivalent to the cost price of the gold or silver purchased is transferred from Gold Replacement Fund to General Reserve account. The management believed that the amount allocated to General Reserve was sufficient to cover the capital expenditures planned for next Fiscal Year. The amount allocated to this reserve shall be used only for the purpose of recovering the loss.

c) Exchange Equalization Fund

This fund has been maintained as per section 41 (1) (gha) of the NRB Act and as per the provision of the section the amount equal to the revaluation profit shall be kept in the revaluation reserve fund. Represents net exchange gains on various foreign currency assets and liabilities. An amount of NRs.17,929,777,630 (P.Y. NRs. 2,290,312,874) which is equivalent to net exchange gain was appropriated from/to net profit to this fund during the year.

d) Gold and Silver Equalization Reserve

This fund has also been maintained as per section 41 (1) (gha) of the NRB Act. This reserve represents the gain or loss on the revaluation of gold and silver. Any appreciation or depreciation on revaluation of gold and silver is taken to/from this reserve out of net profit of the year. Accordingly an amount of Rs.5,708,576,716 (P.Y. revaluation loss of NRs. 1,224,363,057) which is equivalent to net revaluation gain on revaluation of gold and silver was appropriated to this fund.

II. Other Reserve and Funds

Board of Directors of the Bank is authorized by section 41 (2) of the NRB Act to appropriate the remaining profit in other funds as may be necessary and pay the remaining amount to Government of Nepal. Accordingly, the Bank has maintained different reserve and fund as per Accounts Directive 2065 of the Bank and the Board of Directors appropriate some part of the net profit available for distribution to these reserves and fund annually. The amount kept under these reserves and funds shall be utilized for the purpose of the reserve or fund as mentioned in the Account Directive 2065. The following reserves/funds have been maintained:

a) Development Fund

This is the specific fund created as per Monetary Policy of the Bank to provide support for loans and refinances to banks and Financial Institutions as well as to make investment in the shares and debentures of these Institutions. The Board of Directors of the Bank annually appropriates a part of profit to this fund. Accordingly an amount of NRs.3,551,232,671 (P.Y. NRs. 1,548,675,678) has been allocated to this fund during the year.

b) Banking Development Fund:

This fund was created to meet the expenses relating to banking promotion research and development work. The Board of Directors of the Bank annually appropriates a part of profit to this fund. Accordingly, an amount of NRs.30,000,000 (P.Y. NRs. 30,000,000) has been allocated to this fund during the year. Earmarked investment of this fund has been made.

c) Development Finance Project Mobilization Fund:

This fund was created as a cushion to meet the probable loss on project loan. An amount equivalent to the projects' profits are appropriated and transferred to this fund. An amount equals to net profit of the projects is allocated to this fund annually. Accordingly, an amount of NRs.23,374,544 (P.Y. NRs. 17,537,099) has been allocated to this fund during the year. Earmarked investment of this fund has been made.

d) Mechanization Fund:

This fund was created to meet the amount required to develop and install modern software, hardware and allied mechanization system. An amount as required for mechanization is allocated by Board of Directors to this fund annually. Accordingly, an amount of NRs.200,000,000 (P.Y. NRs. 0) has been allocated to this fund during the year. Earmarked investment of this fund has been made.

e) Scholarship Fund:

This fund was created to meet the amount required from time to time for the development of skilled manpower by way of providing training and higher studies to the employees of the Bank. No amount has been allocated to this fund during the year. Earmarked investment of this fund has been made.

f) Mint Development Fund:

This fund was created to meet the heavy capital expenditure required from time to time for construction of factory building and installation of machinery for minting activities. However, no amount has been allocated to this fund during the year. Earmarked investment of this fund has been made.

g) Gold Replacement Fund:

This fund has been created for replacing the gold / silver sold during the year. An amount equals to profit from sale of gold and silver is appropriated to this fund annually and the amount kept under this fund is utilized for replacement of gold. Accordingly, an amount of NRs. 24,077,829 (P.Y. NRs. 24,708,491) has been allocated to this fund during the year. Earmarked investment of this fund has been made.

h) Rural Self Reliance Fund (GS Kosh):

This fund was created as per the NRB Monetary Policy to provide wholesale credit for lending purpose to the deprived sector through MFIs, corporate and NGOs and refinancing in tea, cardamom plantation and production as well as construction of cold storage etc. No amount has been appropriated to this fund during the year. Earmarked investment of this fund has been made.

16. Prior Period Errors

The prior period errors discovered during the year were adjusted by restating the comparative figures of previous years which resulted into additional income for the previous year by NRs.35,148,685 than by the reported figure of the previous year. This resulted into increase in profit of previous year by the said amount and has been shown in

previous year reserve account as surplus due to restatement of prior period errors and has been adjusted with current year profit available for appropriation.

17. Currency in Circulation

The currency in circulation at the end of the reporting period included cash-in-hand NRs. 4,652,557,463 (P.Y. NRs. 3,537,014,663). The denomination wise amounts of currency note issued by the bank and are in circulation at the balance sheet date was as follows:

Denomination	As on 31 st Asar 2073	As on 31 st Asar 2072
1	161,224,148	161,357,950
2	186,140,232	186,616,650
5	2,003,683,295	1,858,974,025
10	3,025,011,680	2,794,427,560
20	3,756,168,120	3,418,564,840
25	57,676,325	58,185,875
50	6,622,293,550	5,693,211,850
100	11,734,570,900	11,554,328,500
250	87,516,250	87,531,750
500	91,896,788,500	88,489,649,000
1000	266,628,927,000	204,777,152,000
Total	386,160,000,000	319,080,000,000

The above liability is backed by securities as mentioned in Note 19 of the financial statements.

18. Foreign Exchange Reserve

As per section 66 of Nepal Rastra Bank Act 2058, the Bank shall maintain a Foreign Exchange Reserve. As per the provision of the section, such reserve shall be denominated in the respective foreign exchange and shall consists of Gold and Other Precious Metals, Foreign Currencies and Securities denominated in Foreign currency, Special Drawing Rights, Bill of exchange, Promissory note, Certificate of deposit, Bonds, and other debt instrument payable in convertible foreign currencies etc. The Bank also maintains record of the foreign exchange reserve held by the licensed Banks and Financial Institutions. The gross foreign exchange reserve holding of the Banking System of Nepal at the end of the reporting period is as follows:

Particulars	(in NRs. billion)	
	Current Year	Previous Year
Foreign Exchange Reserve:		
(a) Held by Nepal Rastra Bank		
Convertible Foreign Currency	672.46	517.47
Non-Convertible Foreign Currency	214.55	185.42
Gold Reserve	28.21	19.53
Special Drawing Rights	0.03	4.12
Sub Total	915.25	726.54
(b) Held by Banks and Financial Institutions		
Convertible Foreign Currency	144.01	113.97
Non-Convertible Foreign Currency	8.19	7.03
Sub Total	152.2	121.00
Total Foreign Exchange Reserve of Banking System	1067.45	847.54

Instrument wise Investment of Foreign Exchange Reserve of the Banking System in terms of percentage of total reserve are as follows:

Particulars	Current Year (in %)	Previous Year (in %)
Foreign Exchange Reserve:		
US Treasury Bills	1.65	1.79
Indian Treasury Bills	18.98	20.52
BIS FIXBIS	0.60	0.85
Bonds/Notes	14.53	13.87
Mid Term Instrument	0.78	0.93
Call Deposits	4.49	6.86
Time Deposit	39.81	33.87
Gold Deposit	2.64	2.30
Special Drawing Rights	0.23	0.49
Balance with NRB and BFIs	16.31	18.52
Total	100.00	100.00

19. Projects' Asset and Liability

The assets, liabilities, equity, income and expense of five projects, namely, Poverty Alleviation Project in Western Terai (PAPWT), Micro-Credit Project for Women (MCPW), Production Credit for Rural Women Project (PCRW), Third Livestock Development Project (TLDP) and Raising Income of Small and Medium Farmers Project (RISMFP) which were run, during the reporting period, under subsidiary loan agreements with GON or project agreements with other funding agencies were consolidated with the Bank's financial statements. The Financial Position and Income statements of these projects are as below:

For the Year ended 31st Asar 2073

Statement of Financial Position

Particulars	PAPWT	MCPW	TLDP	PCRW	RISMFP	Total
Equity & Liabilities						
Reserve & Surplus	6,442,484	4,449,329	18,177,538	11,442,115	12,230,197	42,833,921
Loans	51,100,000	30,501,431	107,350,000	23,459,294	358,975,236	370,101,691
Accounts Payable	-	152,507	4,237,976	156,395	-	213,986
Total Equity & Liabilities	57,542,484	35,103,267	129,765,515	35,057,805	371,205,433	413,149,598
Assets						
Loan to PFIs	0	-	-	3,303,294	327,545,817	8,895,819
Investment	-	0	-	-	-	28,675,000
Other Receivables	-	0	0	503,520	0	697,759
Cash and Bank Balance	57,542,484	35,103,267	129,765,515	31,250,991	43,659,616	374,881,020
Total Assets	57,542,484	35,103,267	129,765,515	35,057,805	371,205,433	413,149,598

Statement of Comprehensive Income

Particulars	PAPWT	MCPW	TLDP	PCRW	RISMFP	Total
A. Income						
Interest Income:	1,582,698	1,610,629	4,964,304	1,209,127	0	9,366,758
From Loan to PFIs	102,737			150,150		252,887
On Investment	1,479,961	1,610,629	4,964,304	1,058,977		9,113,871
Loan Loss Prov. Written back	34,246		633,871	22,245		690,362
Other Income					7,351,977	7,351,977
Total Incomes	1,616,944	1,610,629	5,598,175	1,231,372	7,351,977	17,409,097
B. Expenditure						
Administrative Expenses						0
Interest Expenses	1,697,250	1,128,553	4,237,500	566,933	168,036	7,798,272
Provision for Service Charge						0
Loan Loss Provision						0
Depreciation						0
Total Expenses	1,697,250	1,128,553	4,237,500	566,933	168,036	7,798,272
Surplus (Deficit) (A-B)	(80,306)	482,076	1,360,675	664,439	7,183,941	9,610,825

For the Year ended 31nd Asar 2072

Statement of Financial Position

Particulars	PAPWT	MCPW	TLDP	PCRW	RISMFP	Total
Equity & Liabilities						
Reserve & Surplus	6,522,790	3,967,253	16,816,864	10,777,676	4,514,746	42,833,921
Loans	58,400,000	42,702,003	107,350,000	35,188,941	126,460,746	370,101,691
Accounts Payable	-	213,510	476	234,593	-	213,986
Total Equity & Liabilities	64,922,790	46,882,766	124,167,340	46,201,210	130,975,492	413,149,598
Assets						
Loan to PFIs	3,390,330	-	-	5,505,489	-	8,895,819
Investment	-	28,675,000	-	-	-	28,675,000
Other Receivables	-	697,758	1	-	-	697,759
Cash and Bank Balance	61,532,460	17,510,008	124,167,339	40,695,721	130,975,492	374,881,020
Total Assets	64,922,790	46,882,766	124,167,340	46,201,210	130,975,492	413,149,598

Statement of Comprehensive Income

Particulars	PAPWT	MCPW	TLDP	PCRW	RISMFP	Total
A. Income						
Interest Income:	4,266,513	3,178,783	7,706,906	1,444,880	-	16,597,083
From Loan to PFIs	1,018,390	-	-	216,883	-	1,235,273
On Investment	3,248,123	3,178,783	7,706,906	1,227,997	-	15,361,810
Loan Loss Prov. Written back	6,460,311	-	-	22,244	-	6,482,555
Other Income	-	-	-	-	3,399,009	3,399,009
Total Incomes	10,726,824	3,178,783	7,706,906	1,467,125	3,399,009	26,478,648
B. Expenditure						
Administrative Expenses	-	-	-	-	-	-
Interest Expenses	1,916,250	1,760,273	4,463,500	801,526	-	8,706,956
Provision for Service Charge	-	-	-	-	-	-
Loan Loss Provision	-	-	-	-	-	-
Depreciation	-	-	-	-	-	-
Total Expenses	1,916,250	1,760,273	4,463,500	801,526	-	8,706,956
Surplus (Deficit) (A-B)	8,810,574	1,418,511	3,243,406	665,599	3,399,009	17,771,692

The two projects namely; Community Ground water Irrigation Sector Project (CGISP) and Rural Self Reliance Fund (RSRF) were run by the bank on behalf of the GON. The assets, liabilities, equity, income and expense of such projects were not consolidated in the accounts of the Bank. The Financial Position and Income statements of these projects are as below:

Statement of Financial Position

Particulars	As on 31 st Asar 2073		As on 31 st Asar 2072	
	CGISP	RSRF	CGISP	RSRF
Equity				
Capital Contribution **	17,548,370	793,400,000	17,548,370	793,400,000
Surplus	116,009,020	131,909,195	106,958,116	128,520,348
Financial Risk Fund	5,200,000	-	5,200,000	-
Long-term Liabilities				
Loan from ADB - Non-Current Portion	150,538,740	-	147,193,435	-
Current Liabilities and Provision				
Loan from ADB - Current Portion	50,179,580	-	53,524,885	-
Service Charge due on Loan from ADB	20,972,977	-	18,965,793	-
Loan Loss Provision	648,834	45,083,353	843,385	44,194,075
Accounts Payable	320,684	72,735,083	320,684	72,144,308
Total Equity & Liabilities	361,418,204	1,043,127,631	350,554,668	1,038,258,731
Assets				
Non-Current Assets				
Fixed Assets	4	47,520	27,910	54,251
Loan to PFI- Non Current Portion	46,786,923	42,962,500	63,964,791	55,363,446
Investment	-	-	-	-
Current Assets				
Interest Receivables	140,053	-	154,537	-
Loan to PFI-current portion	18,096,457	507,619,144	22,140,278	473,717,967
Cash and cash equivalents	296,394,768	492,498,467	264,267,152	509,123,067
Total Assets	361,418,205	1,043,127,631	350,554,668	1,038,258,731

** Capital Contribution in case of RSRF includes, contribution of the Bank amounting to Rs. 253,400,000 which was shown by way of 'Other investment' under schedule 8 of the financial statements.

Statement of Comprehensive Income

Particulars	As on 31st Asar 2073		As on 31st Asar 2072	
	CGISP	RSRF	CGISP	RSRF
A. Income				
Interest Income:	10,928,800	28,882,427	16,169,677	38,041,233
From Loan to PFIs	4,103,649	27,015,645	4,910,395	29,502,440
On deposit with banks	6,825,152	559,603	11,259,282	6,922,225
On Investment		1,307,179		1,616,568
Other Income		133,387		91,472
Loan Loss Provision Written back	194,551	0	221,316	0
Total Incomes	11,123,351	29,015,814	16,390,993	38,132,706
B. Expenditure				
Administrative Expenses	37,358	24,677,848	87,692	23,969,817
Provision for Service Charge	2,007,183		2,007,183	
Loan Loss Provision	-	889,278	-	11,208,127
Depreciation	27,906	59,841	27,910	70,211
Total Expenses	2,072,447	25,626,967	2,122,785	35,248,155
Surplus (Deficit) (A-B)	9,050,905	3,388,847	14,268,208	2,884,551

20. Government of Nepal Treasury Position

Balance of Government of Nepal as of 31st Asar 2073 as records of the bank was a surplus balance of NRs. 133,832,156,252 (P.Y. NRs. 34,529,399,452). The balance is yet to be confirmed by Comptroller General's office of GON. However, based on past experience management believes that difference if any, between records of the bank and Comptroller General's office shall be insignificant and will not have material impact on financial position. The surplus balance of Government Treasury position as of 31st Asar 2072 was finalized at Poush end 2072.

21. Transaction with the International Monetary Fund (IMF)

The Bank transacts with IMF as an agent of the Government in respect of quota where in case of Special Drawing Rights (SDRs), Loans etc. from them it transacts in its own right. The IMF revalues quota at the end of April every year and gains or losses arising from such revaluation relating to quota are borne by Government. In case of other transactions such gain/losses are borne by NRB. The Basic policies followed by the NRB on such accounts are as follows:

- Country's quota with the IMF is recorded by the Bank as depository of the Government and exchange gain/loss arising on quota are borne by Government.
- Exchange gains or losses in respect of borrowings under ECF and other facilities of the IMF, allocation of SDRs and holding of SDRs are recognized in the Income Statement.

The position of Nepal's account with the IMF account is presented as below:

Financial Position in the Fund

Particulars	As on 31 st Asar 2073		As on 31 st Asar 2072	
	Local Currency (NRs.)	SDR Equivalents	Local Currency (NRs.)	SDR Equivalents
<u>SPECIAL DRAWING RIGHT:</u>				
Net cumulative allocation	10,183,273,536	68,099,599	9,668,100,070	68,099,599
Holdings	2,416,907,139	16,162,819	4,119,794,209	29,018,766
<u>OUTSTANDING PURCHASES & LOANS:</u>				
RCF Loans	3,838,264,380	25,668,000	4,048,984,400	28,520,000
ECF Arrangements	586,027,665	3,919,000	1,974,419,665	13,907,302
<u>OTHER INFORMATION</u>	<u>Per cent of Quota</u>		<u>Per cent of Quota</u>	
Quota	100	156,900,000	100	71,300,000
Currency Holding	89.82	140,923,637	99.98	71,283,862
Reserve Tranche Position	10.19	15,981,999	0.03	21,774

The SDR is converted into Nepalese rupees at conversion rate of NRs 149.535 (P.Y. NRs. 141.97) per SDR.

Financial position in the IMF as on April 30, 2016 and comparative position as on April 30, 2015 has not been presented. However, such information is available in IMF website (www.imf.org).

22. Number of Employees

The number of employees holding office at the yearend was 1,232 (PY 1,331).

23. Events occurred after Balance Sheet Date

- i. The change in exchange rates of various foreign currencies after the yearend resulted in increase as of date in net foreign currency assets, exchange equalization fund and net profit/ (loss) for the period. The increase is estimated to be NRs. 1,527,483,010 (PY NRs. 14,098,439,369) as of the date of issuing the financial statements.
- ii. The change in market price of Gold investment (other than inventories) after the yearend resulted in decrease in foreign currency financial assets (Gold), reserve (Gold and Silver Equalization Reserve) and net profit/(loss) for the period. The decrease is estimated to be NRs. 4,428,787,839.33 (PY NRs. 497,374,521) as of the date of issuing the financial statements.
- iii. The changes in market price of investment in equity shares of Citizen Investment Trust after the yearend resulted in decrease in value of investments in shares and decrease in the Fair value reserve. The decrease is estimated to be NRs. 836,249,568 (PY NRs. 286,559,658) as of the date of issuing the financial statements
- iv. The changes in market price of investment in equity shares of Nepal Grameen Bikas Bank after the yearend resulted in decrease in value of investments in shares and decrease in the Fair value reserve. The decrease is estimated to be NRs. 112,993,220 (PY NRs. 0) as of the date of issuing the financial statements
- v. In addition to above, there was no material event occurred subsequent to the balance sheet date that requires adjustments or disclosure in the financial statements.